

CENTRUL DE STUDII ȘI CERCETĂRI
DE ISTORIE ȘI TEORIE MILITARĂ

lupta armată

COORDONATE,
OPINII,
DEZBATERI DOCTRINARE

EDITURA MILITARĂ

Lupta armată

**CENTRUL DE STUDII ȘI CERCETĂRI
DE ISTORIE ȘI TEORIE MILITARĂ**

Colonel IULIAN S. CERNAT (coordonator),
general-maior (r) GHEORGHE SAVA, colonel (r) AUREL STANCIU,
colonel EMANOIL STANISLAV, colonel SPIRIDON VASILESCU

Lupta armată

COORDONATE,
OPINII,
DEZBATERI DOCTRINARE

Coordonator principal: general-locotenent ION ȘUȚA

EDITURA MILITARĂ, BUCUREȘTI, 1978

Tot ceea ce facem noi, întreaga pregătire militară nu este îndreptată împotriva nimănui și are un singur țel, un țel de onoare — să asigure poporului nostru condiții de pace pentru a-și putea făuri societatea pe care o dorește, pentru a asigura triumful comunismului în România.

NICOLAE CEAUȘESCU

CUVÎNT INTRODUCTIV

Războiul, unul dintre cele mai complexe fenomene sociale, a fost și este analizat, din diferite unghiuri și puncte de vedere, sub multiplele sale aspecte, în lucrări de politologie și polemologie, de sociologie, filozofie, beletristice, de istorie și teorie militară. Aceste analize vizează atât aspectele politice, sociale și economice ale războaielor (origine, cauze, beligeranți, scopuri etc.), cât și lupta armată dintre părțile beligerante, modul de desfășurare a ciocnirilor armate (planuri de acțiune, grupări de forțe, armament folosit, manevre, dispozitive, acțiuni ale trupelor, procedee de luptă etc.), reliefaarea caracteristicilor artei militare a epocii respective.

O trăsătură comună a studiilor efectuate asupra războaielor este încercarea de a evidenția învățăminte din desfășurarea operațiilor și luptelor, din arta comandanților de oști și de a descifra legăturile și reglementările de care trebuie să se țină seama în războaiele viitoare pentru a obține succesul împotriva adversarului.

Multiplele preocupări de studiere a luptei armate, care a avut și are atât unele trăsături comune, dar și fizionomii specifice fiecărei epoci istorice și fiecărui război, se reflectă în existența unei literaturi de profil de largă întindere. Unele lucrări de gen, prin valoarea lor, au căpătat o largă recunoaștere fiind folosite ca lucrări de referință în formarea culturii militare a noi și noi generații de specialiști în „meseria armelor“, cât și de societate în ansamblul său. Acest interes a fost și este permanent alimentat de marea problemă

care stă în fața societății : *va fi sau nu război ?* și dacă va fi, *ce trebuie făcut pentru a-i supraviețui ?* Această problematică majoră, care în prezent a căpătat noi dimensiuni, menține treaz interesul societății pentru cunoașterea conținutului fenomenului militar prezent de-a lungul întregii sale istorii.

Experiența războaielor, a ciocnirilor armate, generalizată și sistematizată, îmbogățită și permanent actualizată atât cu concluziile rezultate din fiecare nouă confruntare armată, cât și cu cele avansate de gândirea militară de anticipație, a depășit treptat limitele statelor în care a fost elaborată (acumulată), intrând în patrimoniul științei militare (domeniul teoriei militare) și al artei militare (domeniul practicii militare).

Existența unui bogat tezaur de legități, principii și reguli de pregătire și de ducere a războiului și luptei armate, precum și a unui valoros rezervor de reguli și norme de acțiune a comandanților și trupelor în lupta armată, atât pe plan general cât și pe plan național*, nu au limitat amploarea studiilor ce se efectuează și în prezent asupra acestei importante laturi a războiului — lupta armată.

Atenția permanentă ce se acordă studiilor și experimentărilor în domeniul luptei armate are un caracter obiectiv și este determinată de cel puțin două rațiuni.

Prima rezultă din faptul că *forțele, mijloacele, principiile, formele și procedeele de luptă nu sînt imuabile*. Ele sînt supuse unor continue schimbări, perfecționări și înnoiri, odată cu procesele fundamentale ale evoluției întregului ansamblu social. Realizările din domeniile dezvoltării economiei, științei, tehnicii, culturii, precum și posibilitățile materiale și spirituale sporite ale societății impun noi și noi investigații în domeniul teoriei și practicii luptei armate în vederea menținerii unui acord permanent între aceste posibilități și modalitățile de ducere a unui eventual viitor război. În prezent asistăm la o rapidă perfecționare a armamentului clasic, la o masivă apariție și proliferare a unor noi categorii de armament, la modernizarea instrumentelor de purtare a războiului, la schimbări fundamentale în concepțiile referitoare la ducerea războiului. Toate acestea impun ca gândirea și practica noastră militară să manifeste multă mobilitate și dinamism pentru a putea abandona ceea ce nu mai corespunde condițiilor actuale și a menține teoria și practica militară la

* Însăși esența procesului de elaborare a doctrinei militare constă într-o permanentă selecționare și adaptare a legităților și principiilor care intră în conținutul științei militare, precum și de elaborare — în spiritul celor de mai sus — a normativelor și reglementărilor corespunzătoare nevoilor și posibilităților unui anumit stat.

nivelul stadiului general de evoluție a societății. Cu alte cuvinte, gîndirea și practica militară națională trebuie să se înscrie și să se acordeze permanent — în limitele necesare și posibile — cu nivelul atins de știința și arta militară pe plan mondial.

Cea de-a doua rezultă din faptul că principiile teoretice și normele de acțiune în lupta armată se aplică în mod foarte diferit și nuanțat de către fiecare țară, în funcție de multitudinea factorilor care rezultă din diversitatea concepțiilor politice și posibilităților materiale, care diferă de la o țară la alta.

Studiile și experimentele ce se efectuează în diferite armate urmăresc în esență tocmai *găsirea modalităților specifice de aplicare a teoriei și practicii generale a luptei armate la condițiile concrete* în care se găsește statul respectiv. Aceste eforturi se înscriu în activitățile ce se desfășoară în fiecare țară de elaborare și perfecționare a propriei doctrine militare ; acest proces are loc și la noi și el este stimulat de conducerea partidului și statului, înscriindu-se în activitatea și în măsurile generale care se iau pentru întărirea capacității de apărare a țării.

Sarcina prestării unor eforturi permanente în vederea elaborării și continuei perfecționări a doctrinei noastre militare a fost subliniată de comandantul suprem al forțelor noastre armate, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care arăta : „cît timp există armata trebuie să ne preocupăm permanent de a crea mijloacele corespunzătoare, să ne gîndim în ce condiții vom desfășura războiul, ce trebuie să facem, de ce mijloace trebuie să dispunem pentru a putea să apărăm cît mai bine independența patriei, pentru a aduce o contribuție cît mai mare la cauza comună a socialismului, la apărarea independenței tuturor popoarelor lumii“¹.

Marea varietate a orientărilor politice ale statelor și diversitatea posibilităților materiale, demografice, teritoriale etc. de care dispune fiecare țară explică preocupările existente pe plan internațional atît în trecut cît și în prezent de a se elabora propriul sistem de reglementări militare, prin care se statuează și se unifică concepțiile referitoare la forțele și mijloacele destinate luptei armate, la principiile, formele și procedeele de acțiune. Varietatea și diversitatea opțiunilor politice și a posibilităților materiale care dirijează viața fiecărui stat *constituie fundamentul necesității ca fiecare sistem militar național să dispună de propriile reglementări* (instrucțiuni, normative etc.) militare, de propria sa doctrină militară. Încercările de a asimila fără discernămint critic reglementările elaborate

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, Editura politică, București, 1973, p. 520.

în alte sisteme militare sînt de regulă însoțite de riscurile unor neconcordanțe între prevederile acestor reglementări și posibilitățile sau interesele reale ale armatei și ale statului respectiv.

Procesul de elaborare și continuă perfecționare a doctrinei militare are vechi tradiții în gîndirea și practica militară românească. În acest context este suficient să aducem în memorie opiniile unor teoreticieni militari români din trecut care susțineau că singura orientare justă este aceea a elaborării unei doctrine militare integral naționale, în concordanță cu tradițiile și particularitățile armatei române. Printre aceștia se remarcă cele ale generalului C. Hîrjeu, care, încă în anul 1905 afirma necesitatea de a se milita atît împotriva curentului *adoptării* cît și a celui al *adaptării* unei doctrine militare străine, ambele soluții neputînd avea ca rezultat decît o doctrină prefăcută, necorespunzătoare intereselor reale ale națiunii noastre². Aceeași idee fundamentală o găsim exprimată și mai tîrziu (în anul 1937) de căpitanul M. Tomescu (și de mulți alți gînditori militari români) care arăta că fiecare țară își selecționează în cadrul doctrinei sale militare unele legi și principii din cadrul științei militare potrivit condițiilor specifice ale țării respective, că doctrina militară are un caracter național și că ea nu poate fi împrumutată sau copiată de la alte țări, ci trebuie elaborată în mod original de gînditorii militari români³. Pe fundalul unor astfel de idei realiste a intrat în tradiția noastră, din generație în generație, marea responsabilitate și totodată marea onoare pe care o au cadrele militare de a participa activ la procesul extrem de complex și permanent de împrăștiere a doctrinei militare naționale cu concepțiile, reglementările, soluțiile etc. pe care le impune mersul ascendent al societății.

Determinate de dinamica socială și consecvențe spiritului tradițional, studiile menite să îmbogățească fondul teoretic al doctrinei noastre militare — printre care se înscrie și cel de față — au fost prezente în literatura militară din țara noastră de-a lungul anilor. Ele reflectă procesul complex și îndelungat al evoluției doctrinei militare, care a fost și este permanent dirijat de două dezerate : 1. al perfecționării conținutului său în funcție de noile posi-

² Cf. General C. Hîrjeu, *Pregătirea armatei pentru război*, Atelierele grafice Socec, București, 1905, în *Pagini din gîndirea militară românească, 1821—1916*, Editura Militară, București, 1969, p. 237.

³ Cf. Căpitan M. Tomescu, *Știința militară și doctrina românească*, Fundația pentru literatură și artă, București, 1937, p. 66, 67.

bilități pe care le oferă dezvoltarea societății și 2. al perfecționării și elaborării soluțiilor în funcție de factorii și condițiile concrete care influențează dezvoltarea socială. Dintre acești factori cel care imprimă orientări definitorii conținutului doctrinei militare este factorul politic — politica statului.

Imprimind doctrinei militare un conținut și orientări precis determinate, politica statului își exercită influența asupra tuturor componentelor doctrinei militare, printre care, într-un prim plan se situează sistemul de principii și reguli de ducere a luptei armate.

În lumina considerațiilor de mai sus se remarcă faptul că spiritul nou al orientărilor politicii elaborate la Congresul IX, X și XI ale partidului nostru aveau să dinamizeze și să remodeleze gândirea militară românească contemporană, să fertilizeze elaborarea unei doctrine militare corespunzătoare noilor condiții.

Amploarea și dinamismul realizărilor deceniului 1965—1975 au fost consemnate în rezoluția Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român, în care se apreciază că „/.../ perioada care s-a scurs de la Congresele al IX-lea și al X-lea este cea mai rodnică în înfăptuiri din întreaga istorie a României”⁴. Marile realizări ale acestor ani au consolidat pe deplin orînduirea socialistă în România, au creat baza tehnico-materială a trecerii la etapa construirii societății socialiste multilateral dezvoltate și au amplificat efortul spre reducerea decalajelor ce ne despart de țările avansate din punct de vedere economic, asigurînd totodată fundamentele necesare afirmării viguroase a țării pe multiple planuri ale vieții internaționale.

Realizările acestei etape de dezvoltare a țării sînt strîns legate de deschiderile promovate la Congresul al IX-lea al partidului și dezvoltate la conferințele naționale și congresele ce i-au urmat. Din complexul tablou al acestor deschideri se afirmă promovarea cuceririi revoluționare fundamentată pe clarviziune și realism, spiritul novator bazat pe rigurozitate științifică, permanenta confruntare a teoriei cu practica socială, stimularea gândirii creatoare proprii, cunoașterea aprofundată a realităților și aprecierea lor obiectivă, receptivitate față de nou, alegerea soluțiilor optime pe baza criteriilor de eficiență, îndrăzneala de a experimenta, aprecierea lucidă critică și autocritică a fenomenelor. Aceste orientări au acționat ca adevărate pîrghii ale progresului, contribuind la anihilarea tendințelor de idealizare, de automulțumire, de fetișizare a unor idei, soluții, formule și metode anacronice.

⁴ Rezoluția Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român, în *Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1975, p. 824.

În această perioadă s-a dezvoltat rapid economia, au crescut în ritm intens forțele de producție, a fost creată o economie avansată, o industrie și agricultură moderne, s-au dezvoltat și perfecționat continuu știința, cultura, învățământul, s-a ridicat bunăstarea materială și spirituală a tuturor oamenilor muncii, au fost perfecționate relațiile de producție și structura organizatorică a societății, s-au lărgit continuu libertățile cetățenești și în ansamblu democrația socialistă.

Efortului constructiv intern i-a corespuns pe plan internațional promovarea unei politici dinamice, principiale și consecvente de pace și cooperare internațională. Prin întreaga sa esență această politică a constituit un suport trainic al securității naționale, asigurând poporului nostru condiții internaționale favorabile pentru desfășurarea programului dezvoltării societății noastre. Totodată însă, partidul și statul nostru au ținut și țin seama că destinderea în relațiile internaționale conturată în ultimii ani se află abia la început, că în lume există încă forțe imperialiste, reacționare, colonialiste și neocolonialiste, politică de forță și dictat, zone de încordare și conflicte care pot duce la ciocniri militare, la războaie cu consecințe grave pentru întreaga omenire.

În ultima perioadă, concomitent cu menținerea vechilor surse de încordare au apărut însă noi pericole pentru pacea și securitatea internațională. După cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu „/.../ după cel de-al doilea război mondial, pentru prima dată asistăm la intensificarea puternică a luptei pentru o nouă reîmpărțire a lumii, a zonelor de influență, pentru cîștigarea de noi poziții dominante de către diferitele state și grupări de state”.⁵ Acestea duc la ascuțirea extremă a contradicțiilor existente și agravează situația internațională, creînd pericole pentru noi conflicte și războaie.

Existența unor numeroase surse de încordare și conflicte au determinat elaborarea unei politici proprii de apărare, de către partidul nostru, personal de tovarășul Nicolae Ceaușescu, precum și manifestarea unei atenții permanente pentru menținerea capacității de apărare a patriei la nivelul cerințelor impuse de situația internațională. Această sarcină a partidului și statului nostru a fost subliniată în repetate rânduri de președintele Nicolae Ceaușescu care arăta că „[...] în condițiile internaționale actuale, întărirea capacității de apărare a țării constituie o sarcină de cea mai mare importanță, căreia îi vom acorda toată atenția necesară. Nu putem uita nici un moment că avem datoria să facem totul pentru

⁵ Nicolae Ceaușescu, *Raport la Conferința Națională a Partidului Comunist Român, 7—9 decembrie 1977*, Editura politică, București, 1977, p. 64.

a asigura înfăptuirea Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, pentru a apăra munca pașnică, liniștea poporului nostru, libertatea, independența și suveranitatea patriei noastre socialiste“⁶.

Totalitatea acestor preocupări au avut și au o influență activă asupra procesului de elaborare a doctrinei militare. Acest proces este dirijat spre adoptarea unor soluții realiste, eficiente și posibile de apărare a țării pornind de la interesele, condițiile concrete și posibilitățile statului nostru, spre promovarea unei atitudini creatoare și dinamice în gândirea militară prin combaterea rutinei, conservatorismului și șablonismului, prin reevaluarea continuă atât a concepțiilor cât și a resurselor destinate apărării în funcție de noile posibilități rezultate din progresele dezvoltării sociale.

Este evident că acest proces complex presupune atât permanenta evaluare critică a concepțiilor și reglementărilor existente cât și elaborarea unor noi concepții și soluții referitoare la războiul de apărare, stabilirea principiilor și modalităților de ripostă ale statului în caz de agresiune, analiza și precizarea scopurilor, bazei materiale, conținutului, fizionomiei, principiilor, formelor și procedeele de ducere a luptei armate în războiul de apărare.

Activitățile ce se înscriu în acest proces au căpătat în ultimii ani o amploare din ce în ce mai mare și ele se materializează sub cele mai diferite forme. În cadrul acestora se remarcă studiile și cercetările științifice în domeniul teoriei și doctrinei militare, experimentările efectuate în procesul instruirii trupelor și a formațiunilor de apărare, efortul general de elaborare a noii generații de regulamente de luptă, publicistica militară consacrată concepției apărării țării de către întregul popor. Un puternic stimulent în aceste căutări îl constituie chemarea adresată de comandantul nostru suprem, tovarășul Nicolae Ceaușescu de a se pune un accent mai mare pe ridicarea pregătirii de luptă a trupelor, pe perfecționarea tacticii în condiții diverse de luptă, ținând seama de condițiile și teritoriul țării noastre, pe mînuirea mijloacelor de luptă, a armamentului și a tehnicii din dotare în diferite condiții de luptă de apărare în funcție de relieful țării noastre, pe elaborarea tacticilor diferitelor variante de luptă⁷.

⁶ Ibidem, p. 54.

⁷ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 13, Editura politică, București, 1977, p. 451.

În cadrul activităților complexe de studii și cercetări științifice menite să contribuie la afirmarea unor teze și principii cu caracter doctrinar și la avansarea unor idei susceptibile a fi discutate se înscrie și lucrarea *LUPTA ARMATĂ, Coordonate, opinii, debateri doctrinare*. Situndu-se în cadrul preocupărilor tot mai frecvente din ultimii ani de a studia multiplele aspecte ale războiului de apărare, tematica acestei cărți focalizează atenția asupra uneia dintre laturile războiului, aceea în care se manifestă violența — lupta armată.

După cum rezultă din însuși titlul cărții, colectivul de autori și-a propus să rezolve două grupe de probleme. Pe de o parte să consemneze cele mai importante principii și cerințe cu caracter doctrinar, statuate în gândirea și practica noastră militară referitoare la lupta armată. Pe de alta, să exprime opinii și să deschidă terenul unor debateri menite să ducă la găsirea unor noi soluții, procedee, tehnici și tactici de luptă corespunzătoare cerințelor unui eventual război de apărare. Este evident că, în prezent, cele două grupe de probleme constituie în același timp două direcții importante de preocupări.

Primele sînt legate de procesul instruirii și pregătirii de luptă a armatei și formațiunilor populare de apărare, a pregătirii militare de ansamblu a populației țării. Privită prin prisma acestor preocupări, derivate din prevederile legii nr. 14/1972 privind organizarea apărării naționale a Republicii Socialiste România, lucrarea de față este menită să completeze documentarea necesară cadrelor armatei, celor care încadrează formațiunile de gărzi patriotice și de tineret, precum și membrilor consiliilor locale de apărare, în procesul de pregătire și de însușire a cunoștințelor referitoare la cerințele pe care le impune conducerea și execuția luptei moderne.

Totodată, un merit al lucrării este acela că, paralel cu consemnarea — într-o viziune modernă — a unor principii doctrinare consacrate, ridică numeroase probleme, deschide numeroase discuții, supune reflecțiilor cititorului puncte noi de vedere asupra unor probleme importante care ne preocupă în prezent. Aceste deschideri au o deosebită utilitate și ele se înscriu în contextul marilor responsabilități în care sînt angajate toate cadrele armatei noastre de a participa activ la dezbaterile care au loc în procesul de experimentare a noilor regulamente de luptă, de generalizare a experienței cîpătate de toți comandanții și statele majore în procesul instruirii și educării trupelor, potrivit cerințelor impuse de un război al între-

gului popor. În acest cadru general de căutare, lucrarea de față prezintă numeroase raționamente, analize, variante noi de soluții, care pot constitui adevărate stimulente pentru o analiză și mai curajoasă a multiplelor aspecte pe care le ridică lupta modernă. Și cu cât gîndirea și practica noastră militară manifestă o atitudine mai revoluționară față de vechile cunoștințe și reprezentări asupra luptei armate, cu cât vor fi mai multe și mai frecvente soluțiile neconforme cu „canoanele” clasice ale războiului, cu atît mai activ și mai dinamic va fi procesul de perfecționare a doctrinei noastre militare, cu atît mai bogată și mai plină de conținut va fi documentarea la dispoziția organelor de decizie în vederea modernizării bazei reglementare a pregătirii de luptă a armatei și formațiunilor populare de apărare.

O subliniere aparte se impune a fi făcută asupra faptului că, într-o lucrare destinată analizei luptei armate, sînt prezentate legăturile acesteia cu politica, se definește rolul și locul pe care îl deține această modalitate de acțiune în contextul tuturor mijloacelor de care dispune statul pentru a-și exercita dreptul la autoapărare. Analiza făcută scoate pe bună dreptate în evidență ideea fundamentală că lupta armată nu este numai un act tehnic, care ține de „meseria armelor”, ci ea are numeroase legături cu politica, fiind în primul rînd o manifestare a acțiunii mijloacelor de forță ale statului care sînt puse în acțiune de politică.

Scoaterea în evidență a eforturilor partidului și statului nostru pentru a-și elabora o politică de apărare orientată exclusiv spre asigurarea climatului de pace, a dezvoltării independente și suverane a țării sînt de natură a pune mai bine în lumină orientarea cu caracter exclusiv defensiv a tuturor măsurilor luate în vederea întăririi capacității de apărare a țării.

Această orientare fundamentală a fost subliniată de comandantul nostru suprem, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care arăta că „tot ceea ce facem noi, întreaga pregătire militară nu este îndreptată împotriva nimănui și are un singur țel, un țel de onoare — să asigure poporului nostru condiții de pace pentru a-și putea făuri societatea pe care o dorește, pentru a asigura triumful comunismului în România !”⁸.

Marile răspunderi pe care le incumbă apărarea țării ridică exigențe deosebit de mari față de actul luptei armate, îmbogățindu-i conținutul atît în ce privește concepția, cît și fizionomia ei gene-

⁸ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 451.

rală. În acest sens sînt interesante și suscită atenție reflecțiile referitoare la multiplele funcționalități ale luptei armate: necesitatea ca fiecare acțiune de luptă — indiferent de nivel — să fie astfel planificată și executată încît să ducă la îndeplinirea unui volum cît mai mare de sarcini (militare, economice, psihologice etc.) astfel încît acțiunea respectivă să exercite o influență cît mai profundă și mai multilaterală asupra desfășurării de ansamblu a războiului de apărare în favoarea noastră.

Pentru a se putea prefigura fizionomia luptei armate întreaga analiză se fundamentează pe următorul raționament. Un eventual război al întregului popor pentru apărarea țării se supune atît legilor și legităților generale care dirijează oricare conflict armat, cît și celor specifice acestui tip de război popular. Această incidență a legilor și legităților care guvernează atît orice război, cît și a celor specifice războiului întregului popor determină ca lupta armată dusă împotriva agresorului să poarte amprenta a două categorii de caracteristici.

În prima se înscriu acelea pe care le găsim și în ciocnirile armate clasice și care, prin natura lor, pot fi folosite și în războiul popular de apărare (de exemplu principiul economiei forțelor, al surprinderii, libertății de acțiune etc.). Este de înțeles că principiile și regulile care se înscriu în această categorie se aplică în mod nuanțat, suferind la rîndul lor modificările și adaptările impuse de condițiile specifice războiului întregului popor. În acest context se impune a sublinia că învățămintele rezultate din tactica și tehnicile luptei armate ce s-au folosit în războaiele clasice, cele rezultate din arta comandanților de oști, din luptele purtate de poporul nostru pentru a-și apăra existența, constituie bogate izvoare de inspirație pentru selecționarea unor reguli, principii, forme și procedee de luptă ce pot avea o largă aplicabilitate în războiul întregului popor. Bineînțeles că folosirea acestor izvoare presupune discernămint, selecție și prelucrare în vederea adaptării lor la cerințele acestui tip de război.

Cea de a doua grupă de caracteristici este proprie luptei armate în războiul întregului popor. Aceste caracteristici rezultă din elementele specifice și condițiile concrete în care se prevede că va fi dus acest tip de război, precum și din propria concepție de ducere a unui război de către întregul popor.

Referindu-se la aceste caracteristici, în lucrare se arată că ar fi o eroare dacă s-ar acorda atenție exclusivă unora sau altora dintre ele. Războiul întregului popor se prefigurează a fi un tip de război care nu este identic nici cu războiul clasic (dus în mod exclusiv de armată) și nici cu războiul guerilier (dus în mod exclusiv de către o

mare diversitate de forțe populare înarmate) ; în acest tip de război se împletesc unele din caracteristicile războiului clasic cu cele ale războiului guerilier. Sub incidența unor factori specifici care acționează în acest tip de război (decalajul în forțe armate între beligeranți, lupta pe teritoriul propriu, participarea populației la lupta armată, mobilurile ideologice ale luptei etc.) lupta armată se prefigurează că va fi o luptă modernă, care va avea un caracter extrem de dur și o fizionomie cu trăsături specifice.

Având în vedere cele de mai sus lucrarea de față nu și-a propus să abordeze întreaga problemă extrem de vastă a luptei armate. Enunțând doar unele principii și reguli din prima categorie, sugerind limitele în care ele pot fi folosite, conținutul analizei este dirijat în special pentru a releva cea de-a doua categorie de caracteristici ale luptei armate. Bineînțeles că nici în concepție și nici în execuție aceste caracteristici nu apar în mod distinct. Ca urmare, prezentarea și analiza acestor caracteristici a fost realizată în mod unitar, studiul reușind să integreze armonios și să redea atît în diferitele lui părți, cît și în ansamblul lucrării fizionomia luptei armate într-o concepție modernă, proprie viziunilor noastre doctrinare.

O încercare interesantă de a „sistematiza“ fenomenul studiat este cea legată de elaborarea unui model al luptei armate. Elementele fundamentale ale modelului propus sînt : 1. componenta materială (forțele și mijloacele participante la luptă), 2. componenta conceptuală (principii, scopuri, forme și procedee de acțiune), 3. cadrul natural în care are loc orice luptă armată (dimensiunea spațială și temporală). Între aceste elemente — care în procesul luptei, în funcție de nivel, capătă o mare diversitate de materializări — există relații de dependență a căror cunoaștere și influențare de către comandanți și statele majore constituie unul dintre factorii importanți de obținere a succesului.

Numeroase probleme care preocupă gîndirea noastră militară contemporană sînt puse în discuție, afirmîndu-se puncte de vedere care cheamă la dezbateri ulterioare în vederea elucidărilor teoretice și găsirii acelor soluții practice care să corespundă dezideratelor impuse de un război al întregului popor. Printre acestea se înscriu punctele de vedere asupra nivelurilor luptei armate, conceptului de asigurare de luptă, bipolarității principiilor care guvernează lupta, formelor de luptă de bază și derivate, aspectelor noi care rezultă din tendința de integrare a tuturor formelor de luptă în acțiuni de tip complex.

Toate acestea fac ca lucrarea să depășească limitele unei apariții editoriale menite doar să contribuie la îmbogățirea culturii militare a cadrelor militare și la pregătirea populației pentru apărare. Ea constituie în același timp un stimulent și o chemare pentru a deschide noi dezbateri asupra problemelor de știință și artă militară în vederea fundamentării unor noi soluții și reglementări care să îmbogățească conținutul doctrinei noastre militare.

General-locotenent ION ȘUȚA

Dimensiuni politico-militare

1.1. Premise metodologice

Motivația lucrării. Succesiunea analizei pe următoarea schemă de lucru: politica de apărare și lupta armată, componenta materială, componenta conceptuală (fizionomie generală, principii, forme și procedee de luptă) și coordonatele spațial-temporale ale luptei armate.

Analiza fenomenului *luptă armată*, fenomen rezultat din angajarea instrumentelor de forță ale statului în caz de război, a prezentat întotdeauna interes. Acest interes este și în prezent de actualitate, deoarece existența pericolelor de război, a posibilității unor acte de agresiune ridică într-un prim plan necesitatea pregătirii țării pentru apărare, studierii celor mai indicate modalități în care instrumentele forței armate ale statului ar acționa împotriva oricărei eventuale agresiuni armate.

Prezența acestei necesități în întreaga perioadă a existenței statelor cu orînduiri diferite și a instrumentelor lor de forță, precum și continua evoluție a bazei materiale și sociale a statului determină o permanentă studiere a schimbărilor care se produc în fizionomia luptei armate. De aceea apariția unor lucrări de teorie și doctrină militară în care se încearcă prefigurarea fizionomiei acestui fenomen, studierea diferitelor lui aspecte, reconsiderarea unor învățăminte ale trecutului și deschiderea unor dezbateri pentru promovarea unor noi soluții este un moment frecvent în literatura noastră militară.

Această frecvență este determinată în prezent și de cercetările care se efectuează în țara noastră pentru a modela teoria și practica luptei armate potrivit cerințelor care rezultă din concepția apărării țării printr-un război al întregului popor. Este evident că lupta armată pe care ar fi obligat să o ducă poporul nostru pentru a respinge o eventuală agresiune își va păstra multe din caracteristicile

ciocnirilor armate care au avut loc și în trecut. Dar ea va căpăta și caracteristici noi, rezultate din angajarea întregului popor la lupta cu agresorul, din desfășurarea luptelor pe teritoriul național și din alte elemente specifice acestui tip de război. Aceste caracteristici care nu se realizează în procesul luptei în mod distinct, ci se integrează în mod unitar în cadrul unei fizionomii unitare specifice luptei armate în războiul popular de apărare, suscită o permanentă analiză, modelare și recondiționare a cunoștințelor pe care ni le oferă știința și arta militară, în scopul dezvoltării doctrinei noastre militare.

Totodată se are în vedere că elaborările doctrinare presupun o mare varietate și diversitate de studii, afirmarea mai multor puncte de vedere asupra aceleiași probleme, numeroase experimentări, toate acestea constituind izvoare de alimentare a teoriei și practicii militare, a doctrinei militare naționale cu idei, teze, principii, metode și procedee pentru ca acțiunea militară să devină din ce în ce mai eficientă. Experiența noastră din ultimii ani ne arată că cu cât gândirea și practica militară sînt mai efervescente și mai active, cu atît elaborările doctrinare sînt mai dinamice, mai eficiente și mai ancorate în contemporaneitate.

Pornind de la aceste considerente lucrarea de față își propune să analizeze în principal elementele specifice luptei armate în războiul întregului popor, să consemneze unele reguli, principii, norme de acțiune statuate în gândirea și practica noastră militară și totodată să ridice în atenția cititorului și să supună dezbaterii unele puncte de vedere asupra citorva aspecte în care se pot prefigura și alte soluții decît cele în prezent acceptate.

Avînd în vedere că, în acești ani, și în armata noastră, conform uzanțelor de a se reedita periodic regulamentele militare, se desfășoară un vast proces de elaborare și experimentare a noii generații de regulamente, prezenta lucrare, alături de publicistica militară și de alte măsuri luate în acest scop, este menită ca, prin reflecțiile și dezbaterile pe care le va genera, să aducă o contribuție la stimularea gândirii noastre militare, la sedimentarea concluziilor ce se desprind din experiența acumulată.

În atenția acestei lucrări stă și dezideratul de a oferi cetățenilor țării — care potrivit legii apărării au dreptul și obligația de a se pregăti pentru a putea îndeplini misiuni de luptă determinate de necesitatea apărării țării — un material documentar a cărui lectură să contribuie la întregirea cunoștințelor din acest domeniu.

Analizînd tematica acestei lucrări — tematică extrem de vastă prin conținutul său — autorii și-au impus cîteva limitări și anume :

— să localizeze fenomenul analizat în mod exclusiv la *condițiile țării noastre*, evidențiindu-se rolul și fizionomia luptei armate în cadrul concepției românești de apărare a țării printr-un război al întregului popor. Considerațiile asupra unor teze și concepții aparținând altor doctrine militare au fost făcute numai în măsura în care ele au permis să se pună mai bine în lumină propriul punct de vedere ;

— să limiteze la maximum aria exemplului istoric și să folosească spațiul editorial pentru relevarea soluțiilor pe care le impun *actualele concepții și posibilități ale țării noastre* ;

— s-a avut în vedere ideea că orice luptă armată — care angajează un grup de oameni — este o ciocnire armată la care participă forțe terestre, aviația și, pe litoral, marina militară ; lupta armată în fiecare din aceste medii își are propriile reguli și principii, propriile tactici și tehnici, propria fizionomie. În cele ce urmează se vor aborda *numai aspectele* : 1. *pe care autorii le-au considerat că sint esențiale* ; 2. cele legate de *lupta trupelor de uscat* și a formațiunilor populare de apărare, luptele din acest mediu prefigurându-se a avea cea mai mare pondere în războiul popular de apărare.

În vederea realizării celor propuse succesiunea analizei ar fi putut urma diferite căi, în funcție de criteriile alese pentru a pune în lumină unul sau altul dintre numeroasele aspecte ale acestui fenomen extrem de complex. Din multitudinea de posibilități existente s-a ales soluția de a se analiza lupta armată astfel încit :

— să se poată diseca fenomenul luptă armată „pe fragmente“, păstrându-se pe cât posibil unitatea organică a fiecăruia dintre elementele sale componente ;

— să se selecționeze, din multitudinea elementelor și caracteristicilor care, însumate, compun lupta armată, acelea care sint definitorii pentru războiul întregului popor și care au un caracter general și obligatoriu ;

— să se aleagă o schemă de tratare pe baza unui model logic al luptei armate, privită ca un sistem format din câteva elemente definitorii și anume ; elementul director-politic și influența lui asupra luptei armate ; componenta materială a luptei armate (forțele și mijloacele angajate) ; componenta conceptuală a luptei armate (fizionomia, principiile, formele și procedeele de luptă) ; cadrul geotemporal în care se desfășoară orice luptă (spațiul și timpul).

Selecționarea acestor probleme ce vor fi supuse analizei și succesiunea tratării lor au fost determinate de rațiunile expuse mai jos.

1. După cum este cunoscut, dintre numeroșii factori și condiții care își exercită influența asupra bazei materiale, scopurilor,

fizionomiei și altor aspecte esențiale ale luptei armate, într-un prim plan se situează factorul politic. Ca urmare, întreaga analiză care se efectuează se găsește sub influența orientărilor generale ale politicii de apărare promovate de partidul și statul nostru, a rolului pe care politica de apărare îl rezervă luptei armate în ansamblul tuturor mijloacelor și modalităților de care dispune statul pentru a le opune unei eventuale agresiuni. Aceste dependențe și analiza lor sînt grupate în capitolul întii al lucrării.

2. Pentru a avea loc o luptă armată sînt necesare *două părți* (state la nivel război, grupări de forțe de importanță strategică, operativă, tactică sau indivizi) *care să se găsească în relații de tip conflictual* (antagonism ce se caută a fi rezolvat prin mijloacele forței armate). Aceste relații capătă diferite genuri de materializări, printre care sînt de remarcat scopurile opuse pe care le au fiecare dintre cele două părți și folosirea forței în vederea atingerii obiectivelor fixate. În situații de luptă relațiile de tip conflictual se manifestă pe două planuri. Pe plan material în ciocnirea armată dintre sistemele militare (sau a unor părți din ele) ale statelor (grupărilor) angajate în conflict. Pe plan conceptual în ciocnirea de interese, concepții, idei, opțiuni etc., care generează anumite comportamente (ofensivă, defensivă) și gradații de intensitate atitudinale; în războiul întregului popor, dîrzenie, curaj, dorința și încrederea în victorie etc. atît la nivelul poporului cît și al forțelor armate.

Din aceste premise sumare se poate afirma că *lupta armată este în esență un anumit tip de relație* între două părți beligerante. Este evident că analiza acestei relații presupune studierea (simultană sau succesivă) a celor două componente fundamentale din ciocnirea cărora ia naștere actul luptei armate — forțele proprii și cele ale adversarului —, precum și a raporturilor în care se găsesc ele în fiecare situație. Cunoașterea cit mai completă a situației și planurilor forțelor proprii, precum și a situației și intențiilor adversarului oferă premisele schițării unui tablou realist al fizionomiei oricărei acțiuni de luptă și posibilitatea explicării cauzelor succeselor sau insucceselor obținute. Orice analiză unilaterală a luptei armate, care nu ține seama de situația și de posibilitățile proprii și de cele ale adversarului — deci de cele două componente obligatorii pentru a avea loc o luptă — nu poate duce la concluzii viabile.

Din cele de mai sus rezultă că orice analiză teoretică a unei lupte armate presupune studierea comportamentului fiecăreia dintre cele două părți angajate în conflict. În practică însă aceste analize se efectuează din punctul de vedere al uneia dintre părți (trupele proprii), ținîndu-se seama de intențiile și reacțiile probabile ale adversarului. Aceasta deoarece scopul oricărei lupte armate vizează

înfrângerea părții adverse și, ca urmare, pentru atingerea acestui scop se caută folosirea celor mai indicate forme și procedee de acțiune pentru trupele proprii. De aceea, lucrările consacrate luptei armate urmează de fapt o metodologie care pune în lumină formele, procedeele și modalitățile de acțiune ale trupelor proprii pentru a obține succesul, în funcție de variantele posibile de reacție ale părții adverse. Și în lucrarea de față autorii s-au situat pe poziția intereselor forțelor proprii, întreaga analiză vizînd modalitățile de obținere a succesului într-o luptă în care este dominant modelul : poporul înarmat inclusiv forțele sale armate împotriva armatei agresorului. În ideea de mai sus, în lucrare nu a fost destinat un capitol special studierii *relațiilor* dintre adversari, acestea fiind analizate pe parcursul întregii lucrări, în cadrul diferitelor elemente componente ale luptei armate. Ca urmare, aspectele care rezultă din analiza luptei armate privesc ca relație între părțile beligerante nu sînt grupate într-un anumit loc ci sînt integrate în ansamblul lucrării.

3. Ca și orice alt fenomen social *lupta armată își are propria sa componentă materială*.

Componenta materială a luptei armate este prezentată în literatura politico-militară din diferite puncte de vedere.

Unele din ele conturează o viziune extensivă, identificînd baza materială a luptei armate cu baza materială a întregii societăți și cu factorii materiali care determină succesul în război. De regulă, aceste prezentări extind analiza pînă la nivelul potențialului de război care este conceput ca o sumă de potențiale ce concură la realizarea puterii militare a statului (demografic, economic, militar etc.). Fiecare dintre aceste potențiale își exercită influența sa nemijlocită asupra luptei armate prin elementele materiale de resort pe care le furnizează pentru crearea, întreținerea și acționarea forței militare a statului.

Alte puncte de vedere restrîng elementele materiale ale luptei armate la componentele fundamentale care intră în conceptul de forță armată. Potrivit acestora componentele materiale ale luptei armate sînt formate din :

— *oameni*, ca luptători care dispun de forță fizică, însușiri morale și de luptă. Acest element se manifestă în luptă atît prin cantitate (număr), cît și prin calitate (trăsături morale și de luptă) ;

— *armament*, mijloace de luptă, subzistențe, carburanți și alte materiale necesare pentru a amplifica forța fizică a omului și prin intermediul cărora luptătorul își exercită acțiunea distructivă asupra adversarului. Și acest element material, prezent în orice luptă armată, își exercită influența asupra desfășurării ei prin cantitate

și calitate, prin concepția potrivit căreia omul folosește armamentul ca pe un auxiliar al său în acțiunea de înfrângere a adversarului ;

— *structuri organizatorice*, care grupează oamenii și armamentul în diviziuni funcționale cu destinații diferite, astfel încît să se reunească cît mai eficient și să se completeze și amplifice capacitățile omului cu performanțele armamentului.

Este evident că dacă războiul în ansamblul său este influențat de întreaga bază materială a societății, lupta armată — ca o parte a războiului — este influențată doar de acea cotă din resurse pe care societatea le destină în vederea creării și utilizării mijloacelor forței armate. Plecînd de la acest punct de vedere și subliniînd că puterea forțelor și mijloacelor destinate luptei armate depinde în mod indirect de baza materială a întregii societăți, și în mod direct de cantitatea și calitatea resurselor pe care statul le destină pentru crearea forței armate, în capitolul 2 se analizează această componentă a luptei armate, privită sub aspectul dezideratelor impuse de înfruntarea unui agresor puternic înzestrat tehnic și superior numeric în forțe armate.

4. Dar lupta armată nu a fost și nu este o înfruntare spontană și anarhică de forțe adverse. Angajarea unor mase mari de oameni, armament și materiale de război, conducerea și asigurarea lor multilaterală cu cele necesare luptei impun existența unor concepții referitoare la fizionomia generală a luptei armate, la principiile generale care stau la baza organizării și ducerii acțiunilor de luptă, formele și procedeele de luptă. Aceste probleme sînt analizate în capitolele 3, 4 și 5.

5. Desigur că lupta armată se duce *într-un anumit spațiu* (mediu geografic) și *are o anumită durată*. Intercon condiționările dintre lupta armată și elementele cadrului natural în care se desfășoară (spațiul și timpul) sînt analizate în capitolul 6.

1.2. Corelații generale între politică și lupta armată

Corelații în ierarhia : politică, politică de apărare, politică militară, doctrină militară și lupta armată.

Între politica statului și lupta armată există o multitudine de corelații. Ele sînt generate de puternicele influențe modelatoare pe care le exercită politica asupra tuturor domeniilor vieții sociale.

Caracteristicile politicii se transmit către lupta armată (ca unul dintre mijloacele la dispoziția politicii) prin intermediul treptelor intermediare care leagă politica de lupta armată și care sînt for-

mate din : politica de apărare, politica militară și doctrina militară. Existența acestei articulații determină ca influențele respective să se exercite în două feluri.

În primul rînd se remarcă existența unor determinări care au un caracter general, indirect și neaparent. Ele sînt generate de influențele pe care le exercită orientările și nuanțele generale ale politicii statului, care se transmit și în orientările și nuanțele generale ale doctrinei militare. Acestea sînt cuprinse în politica României socialiste de construire în ritm intens a societății socialiste multi-lateral dezvoltate și de asigurare a unui climat de securitate și colaborare internațională. Orientările respective imprimă doctrinei noastre militare un profund caracter defensiv și destină luptei armate în mod exclusiv rolul unei acțiuni armate de răspuns la o eventuală agresiune împotriva țării noastre.

Cel de al doilea fel de determinări au un caracter direct, nemijlocit și concret și ele se exercită de către politica de apărare.

Politica de apărare este un concept folosit în prezent de tot mai multe țări, dar conținutului acestuia nu i se acordă întotdeauna și peste tot aceeași accepție. Concludent în acest sens este și faptul că numeroase cercuri politice care promovează o politică de forță, de tip colonialist sau neocolonialist își intitulează această politică ca fiind de apărare. Denumirea respectivă este folosită în acest caz cu scopul de a abate atenția maselor populare și de a masca țelurile politicii agresive, expansioniste ale cercurilor conducătoare.

În țara noastră există o concordanță deplină între conținutul și denumirea politicii de apărare. *Politica de apărare este o componentă inseparabilă a politicii generale a statului nostru, care include în aria sa de preocupări totalitatea concepțiilor, măsurilor și acțiunilor menite să asigure securitatea națională într-un cadru de securitate internațională, să prevină declanșarea unei agresiuni împotriva țării noastre, iar în cazul cînd aceasta s-a produs, să dirijeze toate eforturile poporului de natură politică, militară, economică, psihologică etc. în vederea înfrîngerii agresiunii.* Politica de apărare își materializează concepțiile și opțiunile — la nivel statal — în doctrina apărării naționale.

O parte a politicii de apărare o constituie *politica militară*. În aria sa de preocupări intră *definirea atitudinii, elaborarea concepției și luarea măsurilor de pregătire și folosire a instrumentelor de forță armată ale statului.*

Finalizarea preocupărilor politicii militare — a cărei elaborare este o atribuție a partidului — în soluții, teze, concepții, norme, reglementări referitoare la modul de pregătire și de acțiune a ins-

trumentelor forței armate — a căror elaborare constituie o atribuție a statului — formează obiectul și conținutul *doctrinei militare*.

Cu cât elaborările din domeniul politicii militare sînt mai complexe, cu atît aceasta își exercită mai activ rolul director asupra doctrinei militare, furnizîndu-i atît orientările fundamentale necesare cît și soluțiile generale de constituire și funcționare a propriului sistem militar. Aceasta constituie totodată o premisă obligatorie pentru realizarea unei concordanțe intime între orientările politicii statului, ale politicii de apărare, politicii militare și doctrinei militare.

Multe dintre problemele care intră în conținutul preocupărilor politicii de apărare, a politicii militare și a doctrinei militare se suprapun și se identifică atît de mult încît în unele zone ele nu pot fi separate de o manieră distinctă.

Probleme de genul : dacă vom lupta ? în ce situații ? împotriva cui ? în ce scop ? cu ce mijloace ? cînd și cum ? și variantele de soluții pregătite pentru rezolvarea lor, deși sînt de natură să fixeze principalele jaloane care definesc fizionomia luptei armate, depășesc totuși granițele acesteia. Ele vizează de fapt securitatea națională, interesele întregii societăți și, la nivel conceptual și decizional fac parte simultan din însuși conținutul politicii statului, a politicii de apărare, a politicii militare și doctrinei militare. Dar la fiecare dintre aceste niveluri ierarhice problematica respectivă, păstrîndu-și unitatea de orientare, capătă nuanțe specifice de concretizare în funcție de caracterul nivelului respectiv.

În completarea celor de mai sus vom reliefa doar cîteva dintre preocupările partidului și statului nostru care relevă că problematica generală a luptei armate la nivelul cel mai general intră în aria deciziei politice. Astfel, sînt cunoscute prevederile constituționale și ale legii apărării, precum și preocupările și numeroasele indicații ale președintelui Nicolae Ceaușescu pentru a preciza condițiile în care statul și armata noastră ar trece de la starea de pace la cea de război și la modalitățile în care se va duce războiul de apărare. În aceste indicații și teze se găsesc exprimate principalele orientări ale politicii statului nostru referitoare la acțiunea forțelor și mijloacelor de care dispunem în lupta împotriva oricărui agresor, la rolul armamentului în luptă, la importanța mijloacelor clasice de luptă, la rolul hotărîtor al omului în luptă, la tăria armatei, care rezidă în fuziunea ei organică cu poporul, la necesitatea participării la lupta de apărare nu numai a armatei, ci a întregului popor, la corelația existentă între nivelul pregătirii de luptă și politice și capacitatea combativă a armatei, la importanța pe care o are capacitatea trupelor de a-și apăra propriul teritoriu, la conducerea uni-

tară a războiului de către comandamentul suprem național, la prezența în conținutul oricărui act de conducere militară a celor două laturi inseparabile — politică și militară. În același plan se înscrie și faptul că în țara noastră, trecerea la starea de război (de luptă) este hotărâtă numai de către Marea Adunare Națională, iar în caz de urgență, de Consiliul de Stat¹.

Analiza pe care o efectuăm pune în evidență și alte incidente ale politicii asupra luptei armate. Fiind una dintre manifestările principale ale războiului, lupta armată ocupă un loc central în cadrul acestuia și materializează, în modalități diferite, concepția întrebuirii mijloacelor de forță de către stat și modul lor de acțiune. În esență, întreaga pregătire a statului pentru a face față unor situații conflictuale se concretizează în direcția pregătirii mijloacelor materiale și umane pentru a-l înfringe pe adversar prin toate mijloacele și în mod deosebit pentru a riposta prin luptă armată la orice acțiune în forță a agresorului. Așadar, ca acțiune și scop lupta armată este una dintre finalizările² funcționalității întregului sistem militar al statului (scopuri, misiuni, organizare, mobilizare, înarmare, instruire etc.), căpătînd în mod evident caracteristicile sistemului politico-militar respectiv.

Dependența conținutului luptei armate de un anumit sistem politico-militar explică particularitățile și nuanțele diferite existente în orientările teoretice și practice care stau la baza modului în care fiecare stat preconizează să-și folosească forța armată în lupta cu adversarul. Cele de mai sus sînt de natură să pună mai evident în lumină existența unor corelații strînse între acțiunea militară și cea politică. În aceste corelații se evidențiază că lupta armată reprezintă modul de acțiune a unuia dintre instrumentele politicii — forța armată — în vederea realizării scopurilor pe care politica nu le-a putut atinge folosind mijloacele sale pașnice. De aici rezultă că dimensionarea și esența mijloacelor de forță pe care le va folosi statul în război și modalitățile lor de acțiune sînt atribute ale politicii statului.

Pe baza celor de mai sus se poate conchide că problematica generală a luptei armate are nu numai un caracter tehnic, care ține de „meseria armelor“, ci și unul de mare profunzime politică, în care se reflectă interesele (politica) și posibilitățile (potențialul) întregii societăți.

¹ Constituția Republicii Socialiste România, art. 43, 64.

² Sistemul militar statal își poate finaliza existența și prin acțiunea de descurajare a agresorului.

Reliefind corelațiile existente între politica militară și concepția generală asupra luptei armate apare necesitatea ca analiza acestei problematice să fie înscrisă într-un cadru de referință al cărui canevaz să-l constituie principalele caracteristici ale politicii de apărare a statului nostru și influențele pe care ea le exercită asupra conținutului și fizionomiei luptei armate.

1.3. Orientări generale ale politicii de apărare

Factorii externi de risc. Legătura dintre național și internațional în politica de apărare. Orientările privind securitatea internațională (atitudinea față de război, securitatea și cooperarea în Europa, dezarmare și dezangajare militară, desființarea blocurilor militare). Orientări privind întărirea capacității de apărare a țării (componentele materiale ale apărării : sistemul de teze, principii și reglementări)

Conceptul românesc de apărare națională își are originea în tradițiile luptelor de apărare duse de poporul nostru în îndelungata sa istorie pentru existență națională și statală, pentru dezvoltarea liberă, de sine stătătoare. El și-a îmbogățit conținutul și și-a redefinit orientările în procesul revoluționar al cuceririi puterii politice de către clasa muncitoare și de trecere la făurirea societății socialiste, cristalizându-se și perfecționându-se pe măsura realizărilor materiale și spirituale ale societății noastre socialiste în continuă dezvoltare.

Politica apărării naționale este o componentă inseparabilă a politicii interne și externe a statului nostru. Pe plan intern este caracteristică orientarea spre construirea susținută a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a țării spre comunism ; această politică impune prestarea unor eforturi materiale uriașe, dirijarea resurselor țării în direcția realizării acestui țel social-politic fundamental. Corespunzător efortului pașnic constructiv intern, în relațiile internaționale partidul și statul nostru promovează cu consecvență o politică de securitate, pace și prietenie între popoare. Aceste două laturi funcționale ale statului nostru, atât în prezent cit și în perspectiva următorilor 20—25 de ani, au fost înscrise în Programul Partidului Comunist Român în care se arată că „/.../ în perioada făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și a trecerii spre comunism, statul are de îndeplinit un rol important în organizarea întregii activități economico-sociale. Totodată, ținând seama de condițiile internaționale, de faptul că în lume există încă țări cu orîn-

duiri sociale diferite, statului îi revin sarcini importante în apărarea cuceririlor revoluționare, a independenței și suveranității patriei³.

Din cele două orientări fundamentale ale politicii promovate de statul nostru se degajă esența politicii de apărare națională, care include alegerea căilor și mijloacelor capabile să asigure, în condiții de maximă eficiență, securitatea statului român, a căii socialiste de dezvoltare alese de poporul nostru, precum și a cadrului legitim de dezvoltare liberă, independentă și suverană.

Realismul politicii României socialiste în toate domeniile a determinat ca și în cel al apărării să fie alese orientările spre acele soluții care sînt dimensionate potrivit intereselor poporului și statului nostru, posibilităților sale, cauzei socialismului, destinderii și securității.

Plecînd de la complexitatea conflictelor armate în epoca contemporană, de la profunde și multiplele legături cauzale dintre viața internă a statelor și relațiile internaționale care preced sau însoțesc conflictele, de la dinamica acestor relații, politica apărării naționale ia în considerare toate aceste dependențe, înmănunchînd în mod coerent, unitar și consecvent soluțiile menite să ducă la realizarea securității internaționale, în strînsă legătură cu cele care vizează nemijlocit securitatea statului nostru.

În elaborarea acestei politici țara noastră ține seama că realitățile lumii contemporane consemnează afirmarea tot mai puternică a forțelor sociale care militează pentru pace, pentru destindere în relațiile internaționale. Totodată, aceste realități fac simțită existența unor numeroși factori perturbatori ai situației internaționale, a unor forțe capabile să declanșeze noi focare de război.

Referindu-se la acești factori de risc care pot oricînd rupe stabilitatea internațională, la sursele care pot genera focare de agresiune și războaie, președintele Nicolae Ceaușescu arată că „În lume sînt încă multe probleme de soluționat, mai există încă zone de încordare, conflicte care pot duce la ciocniri militare, la războaie cu consecințe grave pentru întreaga omenire. Mai sînt încă forțe imperia-liste, reacționare, care nu au renunțat la vechea politică. De aceea trebuie să spunem deschis că atîta timp cît vor exista politica imperialistă, colonialistă și neocolonialistă, forțe reacționare, în lume se va menține și pericolul unor războaie, inclusiv al unui război mondial”⁴.

³ *Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1975, p. 683.

⁴ *Ibidem*, p. 24.

Existența unor surse de pericole generate de factorii agresivi externi, care pot leza la un moment dat direct sau indirect securitatea țării noastre, a determinat necesitatea elaborării unei politici proprii de apărare. Această necesitate a fost consemnată în Programul Partidului Comunist Român, în care se arată că partidul nostru acordă și va acorda toată atenția întăririi capacității de apărare a patriei, participării întregului popor la apărarea cuceririlor revoluționare, a independenței și suveranității țării ⁵.

Corelat cu măsurile ce se impun pe plan intern în vederea întăririi capacității de apărare a țării, partidul și statul nostru desfășoară o vastă activitate menită să asigure stabilitatea și securitatea internațională. Legătura și unitatea dintre securitatea națională și cea internațională au fost subliniate de președintele Nicolae Ceaușescu care arăta că, pentru a nu fi surprinși, partidul și statul nostru urmăresc cu vigilență evenimentele și, concomitent cu măsurile menite să ducă la întărirea capacității de apărare a țării, promovează „/.../ o politică internațională activă pentru înfăptuirea în viață a documentelor semnate la Helsinki, pentru dezangajare militară în Europa, pentru dezarmare, pentru soluționarea complexelor probleme economice, pentru înfăptuirea noii ordini economice internaționale și, totodată, pentru lichidarea pe calea tratativelor a tuturor focarelor de încordare și conflicte” ⁶, pentru asigurarea triumfului politicii de pace și colaborare în lume.

Desigur că în prezent problemele militare nu pot fi rupte de cele politice și sociale. La realizarea climatului de destindere și securitate contribuie în mare măsură relațiile economice și comerciale, culturale, științifice, larga cooperare și colaborare internațională, lichidarea subdezvoltării, a împărțirii lumii în țări bogate și țări sărace, participarea la viața internațională a tuturor statelor, indiferent de mărimea și de orînduirea lor socială, excluderea din relațiile interstatale a forței și amenințării cu forța, respectarea principiilor deplinei egalități în drepturi, independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne ale altor state. În spiritul acestor teze și principii acționează cu consecvență politica externă a României socialiste. Întreaga activitate internațională promovată de partidul și statul nostru este menită să creeze condiții favorabile pentru dezvoltarea țării, să ducă la instaurarea unui climat nou de securitate în relațiile internaționale, la crearea cadrului

⁵ Ibidem, p. 689.

⁶ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 12, p. 266.

internațional care să favorizeze manifestarea plenară a efortului intern de apărare în caz de necesitate.

*

Dintre aceste orientări ale politicii de apărare, cele care au o influență mai accentuată asupra coordonatelor doctrinare referitoare la lupta armată sînt cele care definesc atitudinea partidului și statului nostru față de război, față de securitatea europeană, față de imperativul dezarmării și dezangajării militare, față de existența blocurilor militare opuse.

Atitudinea față de război derivă din însăși esența statului socialist român care militează pentru eliminarea războiului din viața societății, pentru rezolvarea oricăror conflicte prin mijloace politice, pașnice, pentru stingerea conflictelor active în curs de desfășurare și reglementarea lor pe calea adoptării unor soluții politice. Această poziție fundamentală este cu claritate subliniată în Programul Partidului Comunist Român în care se arată că „/.../ socialismul și pacea sînt indisolubil legate într-o unitate dialectică. Concentrarea tuturor eforturilor și resurselor societății pentru edificarea socialismului și comunismului impune în mod obiectiv asigurarea unor condiții de pace. Prin însăși natura orînduirii sale, prin concepția sa generală, ideologică și politică, socialismul aspiră în mod vital spre pace și colaborare între națiuni. De aceea, lupta pentru pace reprezintă unul din obiectivele fundamentale ale țărilor care edifică societatea socialistă — deci și al României —, ale forțelor socialismului pe plan mondial”⁷.

Militînd pentru eliminarea războiului din viața societății și ținînd seama de existența surselor de încordare și conflicte, țara noastră recunoaște totodată dreptul sacru al tuturor țărilor la libertate și suveranitate, dreptul lor legitim de a se apăra cu toate mijloacele, inclusiv cele militare, împotriva oricăror încălcări ale acestui drept⁸.

Corepunzător acestei opțiuni ideologice și politice, România socialistă nu urmărește și nu va urmări niciodată țeluri agresive împotriva vreunui stat. Ea prevede posibilitatea angajării sale în război numai în situația cînd ar fi atacată, cînd războiul i-ar fi impus de necesitatea apărării drepturilor sale fundamentale, de îndeplinirea angajamentelor pe care și le-a asumat prin tratate bi

⁷ *Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român, op. cit., p. 739—740.*

⁸ *Nicolae Ceaușescu, op. cit., vol. 7, p. 585.*

și multilaterale. În acest sens Constituția țării prevede că „/.../ starea de război poate fi declarată numai în cazul unei agresiuni armate împotriva Republicii Socialiste România sau împotriva unui alt stat față de care avem obligații de apărare mutuală asumate prin tratate internaționale, dacă s-a produs situația pentru care obligația de declarare a stării de război este statornicită”⁹. Acest război va fi un război drept, de apărare, dus de întregul nostru popor, care va folosi toate mijloacele de luptă politică, ideologică, economică, militară etc. în vederea apărării patriei socialiste, a independenței și suveranității naționale, a integrității teritoriale¹⁰.

Potrivit acestei concepții, *întregul efort de apărare al statului nostru are un caracter exclusiv defensiv* începînd cu cantitatea și natura forțelor și mijloacelor pregătite pentru apărare și pînă la sistemul de concepții referitoare la angajarea acestor forțe și mijloace pentru respingerea oricărei agresiuni îndreptate împotriva Republicii Socialiste România. De aici rezultă că *politica de apărare nu prevede folosirea forței decît în situațiile impuse de starea de război* în care s-ar găsi țara în urma unei agresiuni. Această opțiune politică localizează lupta armată pe teritoriul național, iar scopurile ei finalizatoare cele mai generale sînt determinate de atîngerea obiectivelor politice ale apărării naționale: apărarea suveranității, independenței naționale, unității și integrității teritoriale, cuceririlor socialismului în țara noastră. În acest fel se realizează convergența scopurilor politice ale apărării naționale (prevenirea și respingerea unei eventuale agresiuni, folosind toate mijloacele de acțiune ale statului) și ale celor realizate prin lupta armată (înfrîngerea grupării de invazie), lupta armată fiind o modalitate specifică de acțiune — prin forța armată — a sistemului apărării naționale în cazul unei agresiuni armate împotriva țării noastre.

În cadrul acțiunilor menite să elimine războiul din viața societății un loc important este rezervat *securității și cooperării țărilor europene*.

Situată pe acest continent, România este interesată nemijlocit ca în această zonă a lumii să fie create condițiile necesare atît pentru propria securitate cît și pentru securitatea tuturor țărilor europene. Realizarea securității europene se impune cu atît mai mult cu cît Europa, păstrînd sechelele celui de-al doilea război mondial și ale războiului rece din deceniile 50—60, este zona geografică

⁹ *Constituția Republicii Socialiste România*, art. 43, al. 22.

¹⁰ Detalii asupra războiului întregului popor în lucrarea *Apărarea națională a României socialiste, cauză și operă a întregului nostru popor*, Editura Militară, București, 1974, cap. 3—7.

cu cea mai complexă situație politico-militară. După cum se știe, în Europa se află cele mai mari concentrări de forțe armate și armamente care însumează peste 8 milioane de oameni, peste 45 000 de tancuri, peste 15 000 de avioane de luptă și peste 10 000 încărcături nucleare tactice, ceea ce reprezintă o forță de distrugere fără precedent în istoria omenirii ¹¹.

Aceste grupări de forțe aparțin celor două blocuri militare opuse (Pactul NATO și Tratatul de la Varșovia), fapt care mărește probabilitatea unor conflicte armate.

Ținând seama de aceste realități, politica de apărare a statului nostru a fost orientată cu consecvență spre lichidarea stării de lucruri existente, pentru asigurarea securității și păcii tuturor statelor europene.

Atît în relațiile bilaterale, cît și în cadrul Conferinței general-europene pentru securitate și cooperare, țara noastră și-a adus și își aduce o contribuție activă la elaborarea și aplicarea Actului final al conferinței (august 1975, Helsinki), la conferința de la Belgrad, la tratativele care urmează în vederea aplicării acestui program.

Totodată însă situația militară existentă în Europa nu poate să nu influențeze soluțiile de apărare națională. Chiar și o sumară analiză a naturii și tăriei grupărilor de forțe existente în această zonă geografică, a gradului lor de înzestrare și tehnicizare evidențiază că fizionomia unui conflict armat local sau general în Europa va fi determinată de folosirea în masă a mijloacelor celor mai moderne de luptă (tancuri și transportoare blindate, aviație, rachete, trupe aeropurtate, forțe militare navale etc.) în special de către țările care dispun de armament modern în cantități mari.

Ca urmare, și forțele de apărare ale statului nostru în procesul formării, organizării, dotării și instruirii sînt dimensionate și adaptate cerințelor impuse de lupta modernă dusă într-un război de apărare, păstrînd însă proporțiile și natura care rezultă din posibilitățile de care dispunem.

Uneori se exprimă opinii că într-un război al întregului nostru popor pot fi predominante mijloacele, formele, procedeele și principiile de luptă specifice războiului de guerilă. Desigur că acestea pot avea o utilizare și frecvență mare în acele spații unde inamicul și-a impus superioritatea în forțe armate, în zonele ocupate temporar de agresor în care principala modalitate de acțiune este rezistența populară. Dar, în ansamblul războiului de apărare — dată fiind situația generală militară din Europa — caracterul luptei armate

¹¹ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 12, p. 304.

va îmbrăca trăsăturile luptei moderne. Fără a avea pregătit întregul sistem militar pentru a face față atît cerințelor impuse de lupta modernă, cît și celor caracteristice războiului de guerilă și acestea din urmă modelate potrivit noilor mijloace și posibilități — nu este posibil să se obțină victoria împotriva unui agresor care folosește cele mai moderne tactici și tehnici de luptă. Această cerință a fost subliniată de comandantul nostru suprem care arăta că „[...] datorită progresului rapid al mijloacelor tehnice de luptă, armata se transformă și ea, în mod radical, devine o armată care trebuie să mînuiască și să știe să folosească tehnica și mijloacele moderne de luptă. În fond, în aceasta va consta în viitor esențialul în desfășurarea cu succes a oricăror acțiuni de luptă”¹².

În concordanță cu concepția sa generală de apărare a păcii și securității, țara noastră militează pentru înfăptuirea *dezarmării și dezangajării militare*, oprirea cursei înarmărilor, reducerea bugetelor militare și alocarea sumelor rămase disponibile pentru lichidarea subdezvoltării, încetarea producției armelor nucleare și distrugerea stocurilor existente, crearea de zone denuclearizate, asumarea de obligații din partea țărilor posesoare de a nu folosi arma nucleară împotriva țărilor care fac parte din zone denuclearizate, reducerea trupelor, desființarea bazelor militare străine, retragerea tuturor trupelor în frontierele naționale, desființarea blocurilor militare, renunțarea la manevre militare, demonstrații de forță sau concentrări de trupe la frontierele altor țări.

În spiritul acestor orientări țara noastră menține un minim de forțe armate, care au un caracter defensiv atît prin structura lor organizatorică, prin destinația lor funcțională cît și prin natura reglementărilor care prevăd folosirea lor în lupta armată exclusiv în scopuri de apărare a țării.

Una dintre realitățile europene este existența *blocurilor militare*.

După cum se știe, în perioada „războiului rece” și a posibilității unei agresiuni imperialiste, în anul 1955, țara noastră a devenit membră fondatoare a Tratatului de la Varșovia, organizație defensivă generată de necesitatea unor măsuri colective de apărare împotriva pericolului care plana asupra țărilor socialiste europene prin înființarea Pactului Nord-Atlantic.

De atunci și pînă în zilele noastre în situația internațională au survenit însă importante mutații. Printre acestea se înscrie trecerea de la politica „războiului rece” la o politică de colaborare, la inaugurarea unui curs nou în relațiile internaționale, la un început de destindere¹³. Odată cu aceste mutații au dispărut din

¹² Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 8, p. 523

¹³ *Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român, op. cit.*, p. 24.

viața internațională multe din cauzele și suspiciunile care au determinat înființarea blocurilor militare.

Pe fondul schimbărilor produse în relațiile internaționale, a cursului nou care își face tot mai mult loc în aceste relații apare evident anacronismul blocurilor militare, care reprezintă sechele moștenite din perioada războiului rece. În contextul acestor realități și consecvență politicii sale de prietenie și colaborare cu toate popoarele lumii, țara noastră militează pentru lichidarea concomitentă a Pactului NATO și a Tratatului de la Varșovia. Această orientare corespunde însuși spiritului acestui tratat, care, în articolul 11 stipulează că „în cazul când în Europa va fi creat un sistem de securitate colectivă [...], lucru spre care părțile contractante vor tinde neîncetat, prezentul Tratat își va pierde valabilitatea în ziua intrării în vigoare a Tratatului General European”.¹⁴

Este evident că existența blocurilor militare ridică numeroase probleme politico-militare. Printre acestea, de importanță majoră sînt și cele care se referă la scopurile și obiectivele politice ale alianței, la principiile relațiilor politico-militare dintre parteneri, la sistemul de conducere politică a alianței, la modul de colaborare militară în anii de pace și de război, la acțiunile executate în comun de armate aparținînd mai multor state, la modul de realizare a Comandamentului militar unificat ș.a.

Desigur că rezolvarea tuturor acestor probleme nu se poate face decît pe baza principiilor care trebuie să stea la baza relațiilor între state suverane și independente.

Plecînd de la teza socialismului științific potrivit căreia naționalul și internaționalul nu se opun ci se presupun reciproc, și că fiecare țară socialistă are nu numai dreptul, dar și obligația politică de a contribui la îmbogățirea fondului general de experiență și de cunoștințe menite să servească sporirii puterii sale de apărare, poziția partidului nostru a fost exprimată de secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care arată că atît timp cît va exista Tratatul de la Varșovia, și chiar după desființarea lui, armatele țărilor participante dezvoltă colaborarea și conlucrarea în conformitate cu principiile care stau la baza relațiilor dintre țările socialiste și cu tratatele în vigoare. Potrivit acestora se „[...] exclude orice amestec în treburile interne ale vreunei țări sau ale vreunei armate care colaborează în cadrul acestor tratate. Singurul conducător al forțelor noastre armate este partidul, guvernul, comandamentul suprem național. Numai acestea pot da ordine armatei noastre și numai aceste

¹⁴ *Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România*, nr. 21 din 20 iulie 1955.

ordine pot fi executate în Republica Socialistă România!“¹⁵. Noi pornim — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — de la faptul că forța și tăria oricărei armate populare constau în strînsa ei legătură cu poporul, în lupta lor comună — și de aceea, în statul socialist, problemele forțelor armate, ale apărării patriei constituie parte inseparabilă a construcției socialiste. „[...] de aceea nu se poate concepe în nici un fel cedarea vreunei părți, cît de mici, a dreptului de comandă și de conducere a forțelor armate de către partid, de către guvern“¹⁶. În limitele actului de conducere a armatei se înscrie și atribuția organelor de conducere statale de a-și elabora propria doctrină militară, propriile principii, reguli și normative de structurare a puterii militare a statului și de folosire a ei în vederea apărării.

Desigur că, făcînd parte din tratate bi și multilaterale „[...] în concordanță cu alianțele pe care le are, România va urmări dezvoltarea colaborării armatei sale cu armatele celorlalte țări socialiste, fiind în orice moment gata să-și îndeplinească obligațiile ce-i revin“¹⁷. Promovînd relații de colaborare cu armatele tuturor țărilor socialiste, statul nostru consideră că „[...] pe lîngă toate activitățile și celelalte forme de colaborare și de relații, contribuția cea mai mare pe care noi o putem aduce este, în primul rînd, tocmai aceea de a ne întări armata și capacitatea ei de luptă, de a ridica nivelul politic-ideologic al forțelor noastre armate, deoarece, pînă la urmă, capacitatea de luptă, atît a armatelor țărilor participante la Tratatul de la Varșovia, cît și a armatelor tuturor țărilor socialiste, constă în puterea și pregătirea fiecărei armate naționale, în capacitatea ei de a desfășura cu succes acțiuni de luptă dacă va fi nevoie“¹⁸.

Ținînd seama de situația militară din Europa și de poziția țării noastre în conjunctura internațională teoria și practica luptei armate este elaborată avîndu-se în vedere modelul unui agresor care ar dispune de cele mai moderne mijloace de luptă și care ar acționa în limitele nivelului general atins de teoria și practica militară a armatelor moderne.

Toate acestea presupun o permanentă reevaluare a cunoștințelor din trecut referitoare la tactica și țelurile luptei armate și elaborarea unor noi modele de luptă corespunzătoare performan-

¹⁵ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 4, p. 601.

¹⁶ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol 4, p. 602.

¹⁷ *Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român*, *op. cit.*, p. 689.

¹⁸ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 8, p. 525.

țelor atinse de armamentele moderne și a celor ce se proiectează pentru următorii ani. Având în vedere realitățile contemporane aceste modele pot fi de două tipuri. Unul, în care confruntarea cu agresorul poate avea loc în condițiile folosirii numai a armamentului clasic (și neoclasic). Cel de al doilea ia în considerare și pericolul folosirii de către agresor a armelor de nimicire în masă, caz în care lupta armată cu acesta vizează ca obiective suplimentare nimicirea și neutralizarea mijloacelor de nimicire în masă ale inamicului și, în același timp, măsuri permanente de protecție a trupelor și populației împotriva acestui gen de atacuri.

Totodată, posibilitatea ducerii unor acțiuni de luptă de către armata noastră în comun cu alte armate prietene presupune cunoașterea reciprocă a principalelor orientări ale doctrinelor militare ale statelor cu care avem încheiate acorduri și tratate ce cuprind clauze de ajutor reciproc. Aceasta se realizează prin executarea în comun a unor exerciții de comandament și stat major, schimburi de materiale documentare, informări reciproce, vizionări de filme de instrucție și alte activități menite să ducă la cunoașterea reciprocă a armatelor prietene.

*

Strînsa legătură care există între politica internă și internațională se manifestă și în domeniul apărării, prin unitatea, coeziunea și consecvența cu care sînt îmbinate laturile internațională și internă ale apărării naționale.

Potrivit conceptului românesc al apărării naționale efortul de construcție-apărare este unitar și indivizibil. Toate activitățile de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate îmbină în mod armonios procesul complex al dezvoltării sociale cu cel ce rezultă din nevoia întăririi capacității de apărare a țării. Această legătură organică între puterea economică, politică, științifică, militară, între forța orînduirii noastre sociale și de stat și capacitatea sa de apărare a fost subliniată de președintele Nicolae Ceaușescu care arăta că „[...] adevărata capacitate de apărare a patriei stă în forța economică și politică a țării, în unitatea de nezdruccinat a întregului nostru popor în jurul partidului”¹⁹.

Potrivit acestei concepții, pentru a ilustra și dimensiona corelațiile dintre baza materială a societății și puterea ei de apărare ar fi necesară o largă prezentare a tuturor realizărilor pe plan economic, social, științific, demografic, militar și a influențelor pe care

¹⁹ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 10, p. 769.

acestea le exercită asupra concepțiilor și posibilităților tot mai mari de a duce lupta de apărare de către statul nostru. Pentru a preciza însă influența politicii de apărare asupra luptei armate ne vom limita doar la a releva *principalele orientări interne ale politicii de apărare* care au o legătură mai strînsă cu tematica în cauză.

În acest scop este de subliniat că politica de apărare promovată de partidul și statul nostru își grupează orientările în două direcții care au ca efect întărirea capacității de apărare a țării și anume :

- crearea și dezvoltarea unei baze materiale la nivel național, precum și a unui sistem de forțe și mijloace care să asigure atît capacitatea de descurajare cît și de ripostă corespunzătoare ;

- elaborarea unui sistem complex de concepții, teze, principii, norme, reglementări de natură ideologică, politică și militară * (teoretice și practice) pe baza cărora să se structureze, să se pregătească și să acționeze forțele destinate apărării. Fiind în concordanță cu baza materială a societății aceste concepții exercită, la rîndul lor, o influență directoare asupra felului în care aceasta este pregătită și folosită în scopuri de apărare.

Potrivit legii, pregătirea țării pentru apărare include pregătirea economiei, teritoriului și populației țării.

Dezvoltarea în ritm susținut și pe baze moderne a *economiei naționale* constituie temelia progresului social al întregii societăți. Ea exercită o influență activă asupra conținutului concepțiilor și asupra posibilităților de a realiza o forță de apărare tot mai puternică.

Dezvoltarea fiecărei ramuri a economiei naționale, a științei și culturii, creșterea nivelului de trai, material și spiritual al popoului sporesc resursele apărării statului și le îmbogățesc gradul de eficiență.

Pe baza realizărilor economiei naționale a fost posibilă crearea unei baze materiale și de cercetare științifică specializate în domeniul apărării, realizîndu-se condiții favorabile pentru a dota forțele apărării cu armament, muniții, mijloace de transport și alte materiale de război de fabricație proprie. Concepția asigurării cu mijloace de luptă a forțelor apărării prevede ca acest proces să se realizeze prin îmbinarea armonioasă și eficientă a efortului propriu (care deține o pondere majoritară) cu achiziționarea din import a

* Se are în vedere întregul complex de probleme ce intră în conținutul politicii militare și doctrinei militare.

acelor categorii de mijloace a căror producție nu este posibilă sau eficientă.

Potrivit legii apărării, în caz de război subordonarea întregului efort economic nevoilor de apărare este menită să asigure necesitățile armatei și ale celorlalte componente ale sistemului național de apărare atât în ce privește producția cât și reparațiile la armament, muniții, aparatură, subzistențe și alte echipamente de război, să asigure transporturile militare, legăturile de telecomunicație, spitalizarea și tratamentul răniților și bolnavilor, precum și asigurarea efortului armat pe toată durata războiului și pe tot teritoriul țării.

În concepția apărării naționale se prevede că lupta armată se va duce pe teritoriul național, apărarea acestuia constituind unul dintre obiectivele fundamentale ale apărării țării. În această idee *pregătirea teritoriului pentru apărare* este menită să creeze condiții favorabile pentru dispunerea și acțiunile strategice (operative și tactice) ale grupărilor de forțe, pentru protecția populației și a bunurilor materiale și culturale, pentru funcționarea neîntreruptă a conducerii generale și locale și asigurarea tuturor genurilor de transporturi și telecomunicații. Politica de repartitie a forțelor de producție pe întregul teritoriu, înflorirea economico-socială a tuturor județelor și localităților, procesul de urbanizare vor avea ca rezultat atât creșterea calității vieții în toate zonele geografice cât și dezvoltarea unei baze materiale, tehnice, științifice, precum și a unor condiții tot mai favorabile de a duce lupta de apărare cu eficiență sporită. Toate acestea accentuează importanța factorului teritorial în strategia apărării țării, a rolului pe care îl joacă folosirea avantajelor terenului ca factor de succes în lupta armată.

Politica de apărare acordă o atenție deosebită folosirii întregului *potențial demografic* în scopul apărării țării. Procesul de omogenizare socială a populației, de întărire continuă a unității moral-politice a societății, de modelare a conștiinței și de formare a omului nou, influențele exercitate de înflorirea științei, artei, culturii etc, creează premisele necesare pentru realizarea în fapt a dezideratului impus de necesitatea folosirii întregului potențial demografic apt de efort militar în misiuni de luptă legate de apărarea patriei.

Din punctul de vedere supus analizei acest efort poate fi evaluat atât cantitativ (prin numărul de cetățeni bărbați și femei care pot fi pregătiți pentru a participa la îndeplinirea unor misiuni de luptă), cât și calitativ (prin calitățile morale, tehnice, științifice, militare etc. ale cetățeanului luptător).

Desigur că lupta armată modernă impune un înalt grad de organizare a forțelor, spirit de ordine și disciplină, structuri precis ierarhizate și acțiuni centralizate. Avînd în vedere aceste cerințe politica apărării naționale s-a orientat spre adoptarea unor soluții organizatorice simple și eficiente, care să permită includerea potențialului demografic apt de efort militar într-o diversitate de structuri de tip militar, paramilitar și nonmilitar cu competențe și funcționalități multilaterale. În acest fel s-a creat un sistem de forțe și mijloace corespunzător dezideratelor de a pregăti și a menține antrenamentul populației în vederea îndeplinirii unor misiuni de luptă sub o conducere și într-o viziune unitară, potrivit nevoilor fundamentale de apărare ale țării.

Pe măsura întăririi suportului material al apărării a fost elaborat un *sistem complex de concepții, teze, principii, norme, reglementări și soluții* care materializează politica partidului și doctrina militară a statului nostru în domeniul apărării statului socialist.

Cele care se referă la latura externă a politicii de apărare au fost arătate anterior.

Cele care se referă la latura internă a apărării au căpătat un conținut corespunzător mutațiilor produse în baza materială a societății. Ele sînt inserate în documente de partid (Programul partidului, rezoluții, hotărîri etc.), în documente de stat (Constituția țării, legi, decrete, hotărîri), în regulamentele și instrucțiunile militare, în literatura militară cu caracter oficial.

Un rol determinant în inițierea și elaborarea tezelor fundamentale care stau la baza politicii de apărare îl are secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu. În cuvîntările ținute la congresele și conferințele naționale ale partidului, la întîlnirile cu activul de partid din armată, în indicațiile date cu ocazia vizitelor efectuate în unitățile militare, a participării la aplicații și exerciții executate de trupe și la alte activități cu caracter politic, patriotic și militar se găsesc ideile și tezele fundamentale ale politicii de apărare și politicii militare care stau la baza doctrinei noastre militare.

În prezent dispunem de un bogat și valoros tezaur de orientări, teze, principii și soluții în domeniul politicii de apărare care vizează toate laturile apărării naționale. Într-o prezentare extrem de sintetică acestea pot fi grupate astfel :

a. — cele care țin de concepția generală potrivit căreia construcția și apărarea socialismului constituie un proces unitar și

indivizibil. Această concepție afirmă și explică legătura intimă între progresul social și întărirea capacității de apărare a țării, determinismul dintre politica de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate și cea de apărare a țării și pe această bază orientările cu caracter defensiv ale doctrinei noastre militare, caracterul ei socialist și totodată particular-romănesc ;

b. — tezele, principiile și soluțiile care derivă din concepția generală potrivit căreia problemele apărării constituie o atribuție suverană a statului, a organelor de conducere constituționale. Corespunzător acestei concepții au fost elaborate reglementările și instituționalizate formele noi organizatorice ale conducerii apărării pe plan central și local, începînd cu Consiliul Apărării, condus de secretarul general al partidului, președinte al republicii și comandant suprem al forțelor armate și pînă la consiliile locale de apărare. În concordanță cu misiunile ce revin forțelor care sînt desemnate să participe la apărarea țării prin luptă armată a fost redimensionată importanța diferitelor grupări de forțe, începînd cu cele care au o destinație strategică și pînă la cele mai mici formațiuni de importanță tactică. Au început să fie studiate și soluționate problemele strategiei apărării naționale și ale strategiei militare românești, să se intensifice preocupările pentru a studia și experimenta forme și procedee de luptă adecvate războiului de apărare. Au fost activizate gîndirea militară și cercetarea științifică proprie, eforturile acestora fiind orientate spre dezvoltarea teoriei și practicii apărării statului nostru în actualele condiții ;

c. — tezele și principiile care se referă la tipul, caracterul, scopurile, dinamica și fizionomia războiului de apărare pe care l-ar putea duce țara noastră. În această grupă de probleme se înscriu și preocupările de a elabora teoria și soluțiile practice care se preconizează pentru lupta armată pe care ar duce-o forțele naționale în războiul popular de apărare ;

d. — cele care se înscriu în concepția generală potrivit căreia la un război popular de apărare va participa întregul nostru popor. Corespunzător acestei concepții partidul nostru a aplicat și dezvoltat creator teoria socialismului științific referitoare la înarmarea și pregătirea întregului popor pentru apărarea revoluției și construcției socialiste, materializînd-o în soluții originale care să dea posibilitatea pregătirii populației pentru a-și însuși mînuirea mijloacelor de luptă și a fi în măsură ca — la nevoie — să lupte cu arma în mînă pentru apărarea patriei socialiste. Această concepție a impus ca problematica luptei armate să devină o problemă cu caracter larg social, cunoscută de întregul popor ;

e. — tezele și principiile referitoare la armată, ca cel mai puternic instrument al sistemului militar, la caracterul, rolul, destinația, misiunile și funcțiile ei în cadrul societății, la caracterul pregătirii ei de luptă și politice, la rolul cadrelor militare, a ordinii, disciplinei, simțului de răspundere ce trebuie să anime întreg personalul armatei, la caracterul și rolul mijloacelor de luptă, la relațiile dintre armată și celelalte formațiuni de apărare. Toate acestea indică marile responsabilități care revin armatei pentru pregătirea, în vederea luptei de apărare, a întregului sistem militar, a întregului popor, precum și cele care impun ca însăși armata să se găsească permanent într-o ridicată stare de pregătire pentru a putea oricând îndeplini misiuni de luptă impuse de necesitatea apărării țării ;

f. — cele care se înscriu în concepția potrivit căreia eficiența politicii de apărare nu se poate asigura fără un efort propriu de înzestrare, fără a asigura un echilibru corespunzător între efortul propriu de înzestrare și procurarea unor mijloace de luptă din import. Ca urmare a acestui efort material și tehnico-științific sistemul militar al țării este înzestrat cu mijloace de luptă din ce în ce mai perfecționate, mijloace care exercită o permanentă și dinamică influență asupra fizionomiei luptei armate.

Cele de mai sus sînt de natură să demonstreze caracterul extrem de complex al politicii noastre de apărare, prevederile ei largi care vizează toate domeniile — politic, social, economic, demografic, militar și de altă natură ale apărării. În cadrul acestor preocupări-elaborări le găsim prezente și pe cele care se referă la lupta armată, care dețin — în cadrul politicii de apărare — un loc important și bine determinat.

1.4. Politica de apărare și lupta armată

Corelațiile lupta armată-război-politică. Corelațiile dintre mijloacele de forță și celelalte mijloace folosite de stat împotriva unei agresiuni. Lupta armată ca rezultat al folosirii mijloacelor de forță de către stat. Lupta armată ca „relație specifică” între două grupări de forțe opuse.

Una dintre cele mai concludente corelații dintre lupta armată și politică apare în mod evident din însăși clasică formulă care definește războiul ca pe un instrument al politicii, ca o parte și o continuare a relațiilor politice, că la nivelul cel mai înalt războiul devine o politică care, în loc să scrie note diplomatice, dă bătălii,

și că războiul, în liniile sale mari este însăși politica care a schimbat condeiul pentru sabie²⁰.

Din această concepție, emisă pe baza studierii războaielor purtate cu armament clasic, rezultă în mod evident că începerea războiului este marcată de momentul în care politica trece la folosirea mijloacelor de forță în vederea atingerii scopurilor sale. Concomitent însă cu folosirea mijloacelor de forță politica continuă să folosească și celelalte mijloace de acțiune (diplomatice, economice, psihologice etc).

Din cele de mai sus apare în mod evident că lupta armată ia naștere ca rezultat al deciziei politice de a folosi mijloacele proprii de forță împotriva mijloacelor de forță ale adversarului și că lupta armată poate fi concepută numai în cadrul războiului, ca o componentă a războiului și nu în afara lui.

Această corelație evidențiază că raportul dintre lupta armată și război este un raport de la parte la întreg. În timp ce războiul include un întreg complex de acțiuni politice, diplomatice, economice, psihologice și de forță, lupta armată este doar una dintre laturile războiului, care își restrânge aria în mod exclusiv ca timp și spațiu numai la acele perioade ale războiului și în acele zone unde au loc ciocniri armate între forțele adverse, acolo unde și atunci când se folosesc mijloacele de violență pentru rezolvarea unor scopuri ale războiului.

Din această corelație, confirmată de practica internațională, rezultă că lupta armată poate începe fie odată fie după începerea războiului.

În războaiele care au avut loc în ultimele decenii declanșarea prin surprindere a operațiilor militare (începerea luptei armate) a constituit actul principal care a marcat debutul războiului. Aceasta spre deosebire de trecut, când războaiele începeau de regulă printr-un act politico-juridic — declararea oficială a stării de război. Renunțarea de către majoritatea statelor agresoare care declanșează războaie la „declararea stării de război părții adverse“ se datorește în principal efectelor loviturii prin surprindere, care constituie pentru partea care o realizează un factor suplimentar de succes pentru a-și atinge scopurile prin procedee fulger de ducere a războiului. Datorită acestor practici și a pericolului pe care îl prezintă — în special pentru țările mici și mijlocii — declanșarea unor agresiuni prin surprindere a sporit rolul și importanța menținerii încă din timp de pace a unor forțe în stare operațională, capabile

²⁰ Carl Clausewitz, *Despre război*, Editura Militară, București, 1963, p. 173, 593—599, 753, 754.

să facă față unor lovituri prin surprindere și să asigure condiții pentru mobilizarea și desfășurarea strategică a forțelor armate ale apărării.

În deceniile 5 și 6, în anii de după cel de-al doilea război mondial, ca urmare a unei mari încordări în relațiile internaționale, cînd omenirea s-a găsit de mai multe ori în pragul unui război mondial, starea tensională existentă în relațiile internaționale a fost denumită *război rece*. Spre deosebire de starea de război (cald), în perioada „războiului rece” au fost prezente simultan sau succesiv toate formele de confruntare, începînd cu cele ideologice și politice și pînă la embargoul și blocada economică, mai puțin ciocnirile armate de amploare. În această perioadă a fost evidentă tendința de folosire a forței nu ca instrument al luptei armate ci ca instrument de amenințare și descurajare a adversarului, în combinație cu alte mijloace de presiune, în scopul atingerii unor obiective politice.

Cele de mai sus evidențiază că lupta armată este un fenomen pe care îl găsim prezent numai atunci cînd societatea se găsește în stare de război — o anumită stare a politicii — și a cărui prezență deosebește starea de război de celelalte stări în care se pot găsi relațiile dintre două sau mai multe state (tensiune, necesitate, pace). Depinzînd de politică și fiind una dintre modalitățile de acțiune ale politicii, lupta armată are rolul de a îndeplini în situații de război o parte din obiectivele politicii statului.

O a doua corelație între politică și lupta armată este cea care definește locul și rolul pe care le dețin mijloacele de forță (destinate luptei armate) în sistemul general al mijloacelor și resurselor de care dispune și pe care le poate folosi statul împotriva unei agresiuni.

Desigur că nu în toate războaiele gradul de participare a poporului și angajarea resurselor statului pot atinge aceleași cote. De exemplu, în războaiele de agresiune, oricît de abil ar fi mascate țelurile războiului, poporul din țara agresoare nu poate sprijini fără rezerve acțiunile politico-militare ale cercurilor conducătoare. Chiar și în cazul diferitelor tipuri de războaie de apărare gradul de cumulare a forțelor care participă la război diferă în limite foarte largi.

În războiul de apărare dus de întregul nostru popor, ca urmare a scopurilor profund juste și legitime, a posibilității folosirii tuturor resurselor de putere ale statului și a altor caracteristici sînt create premisele însumării într-un efort unitar, convergent și cumulat a activității tuturor forțelor și mijloacelor statului în direcția realizării obiectivelor politico-strategice ale războiului.

Ca urmare, războiul popular de apărare se proiectează a fi un fenomen social *global* (prin angajarea tuturor resurselor societății) și *total* (prin angajarea integrală a acestor resurse), o luptă a întregii societăți pentru supraviețuire, fapt care determină atât necesitatea, cât și posibilitatea ca statul să-și adapteze întreaga sa viață și toate activitățile nevoilor de război.

Dar resursele nu pot fi valorificate ca mijloace de luptă ale statului împotriva agresiunii decât prin intermediul sistemului de organizare statală, creat în vederea realizării funcțiilor statului.

În actuala perioadă a construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, *pe plan intern* se afirmă în mod considerabil rolul de organizator și constructor al statului în cadrul funcției economico-organizatorice, precum și acela de dinamizator al revoluției culturale, al educării omului nou în cadrul funcției cultural-educative. Totodată, ca urmare a lichidării claselor exploatatoare funcția de apărare a cuceririlor socialiste ale poporului include ocrotirea și garantarea proprietății socialiste, a drepturilor și libertăților cetățenilor, a legalității socialiste, a tuturor cuceririlor socialiste. *Pe plan extern* statul nostru militează pentru realizarea politicii internaționale de pace și cooperare promovată de partidul nostru cu țările socialiste, cu toate țările lumii, fără deosebire de orînduire socială, pe baza principiilor respectării suveranității și independenței naționale, a egalității în drepturi și avantajului reciproc, neamestecului în treburile interne. În cadrul acestor funcții se înscrie și preocuparea pentru întărirea capacității de apărare a țării, lupta pentru zădărnicierea acțiunilor agresive ale imperialismului, pentru înfăptuirea aspirațiilor de securitate și pace în Europa și în întreaga lume.

La înfăptuirea funcțiilor statului nostru socialist concură atât organele statului, create în acest scop, cât și toate organizațiile obștești, printr-o împletire din ce în ce mai strînsă a activităților statale cu cele obștești în cadrul sistemului nostru socialist de organizare politică a societății, în care forța politică conducătoare este Partidul Comunist Român.

Privită din punctul de vedere al analizei pe care o efectuăm, structura organizatorică a societății noastre include două tipuri de organisme care concură la îndeplinirea rolului și funcțiilor statului, iar în cazul de față, a funcției sale de apărare :

a. — organe, organizații și aparatul specializat pentru realizarea sarcinilor economico-organizatorice, cultural-educative, de apărare a ordinii sociale socialiste ;

b. — organe, organizații și aparatul specializat pentru exercitarea funcției de apărare.

a. Cele din prima categorie își desfășoară activitățile în domeniile de resort pentru dezvoltarea societății. Realizările din fiecare domeniu al activității economico-sociale sînt menite să ridice calitatea vieții poporului, dar în același timp ele constituie și sursele care generează potențialul de apărare al țării. Deși sarcina fundamentală a acestor organe și organizații este determinată de nevoile dezvoltării social-economice, potrivit Legii nr. 14/1972 în cadrul lor s-au constituit și propriile structuri în vederea conducerii locale a apărării (consiliile locale de apărare) și propriile formațiuni populare de apărare (gărzi patriotice, formațiuni pentru pregătirea tineretului în vederea apărării etc). În acest fel, întregul aparat de stat, de producție, învățămînt, cultură etc. dispune de o bivalență funcțională, care îi asigură capacități și posibilități de a-și îndeplini atît sarcina fundamentală determinată de destinația pe care o are în articulația politico-socială a țării cît și de a fi pregătite pentru a participa — în caz de nevoie — la lupta armată împotriva oricărui agresor.

În timp de război fiecare organ și organizație își aduce contribuția sa la lupta cu agresorul prin două forme specifice de acțiune.

Prima rezultă din însuși profilul organismului respectiv, care-i permite să folosească formele, procedeele și metodele luptei politice, ideologice, diplomatice, psihologice, economice, tehnico-științifice. În acest plan se înscriu acțiunile pentru mărirea producției, pentru trecerea rapidă de la producția de pace la cea de război, pentru asigurarea viabilității funcționării întregului mecanism statal în condiții de război, pentru înfruntarea de către populație a tuturor privațiunilor impuse de starea de război etc. Acțiunile de acest gen au o deosebită importanță în ansamblul războiului și ele constituie fundamentul politico-social și material al rezistenței populare, factor de însemnătate primordială pentru obținerea victoriei în războiul de apărare.

A doua este cea care rezultă din posibilitatea participării nemijlocite la lupta armată a formațiunilor înarmate ale populației, a tuturor cetățenilor țării la îndeplinirea unor misiuni de luptă împotriva agresorului.

b. Cele din a doua categorie sînt menite să contribuie la asigurarea securității naționale, întărirea capacității de apărare a țării, prevenirea și respingerea oricărei agresiuni împotriva țării noastre.

În cadrul acestora se înscrie armata, organizație militară specializată, profesionalizată pentru folosirea forței în acțiuni de luptă armată. Sarcina fundamentală a armatei în timp de pace este aceea de a-și ridica nivelul pregătirii de luptă și politice pentru a putea fi oricând gata să îndeplinească misiuni de luptă determinate de nevoile apărării țării. Tăria armatei (nivelul ridicat al pregătirii de luptă și politice, dotarea, ordinea și disciplina, capacitatea de a îndeplini orice misiuni de luptă etc.) și a formațiunilor populare de apărare contribuie la asigurarea securității naționale în timp de pace prin acțiunea de descurajare pe care o exercită asupra unui eventual agresor și prin participarea nemijlocită la construcția economică.

Prevenirea unei agresiuni prin acțiunea de descurajare se realizează prin ansamblul de măsuri luate în scopul pregătirii întregului popor pentru apărare, ridicarea continuă a capacității de ripostă fiind una din căile menite să ducă la evitarea unei agresiuni. Experiența internațională demonstrează că tăria unui sistem de apărare, viabilitatea lui este luată întotdeauna în considerare în calculele pe care și le fac agresorii, deoarece riscurile la care s-ar expune în cazul unei rezistențe îndelungate din partea victimei agresiunii, le diminuează în mod considerabil șansele de succes.

În acest context este evident că elementul de forță al țării capabil să reacționeze imediat pentru respingerea agresiunii sînt armata și celelalte formațiuni înarmate ale populației.

Cu cît armata noastră este mai puternică, cu cît își sporește capacitatea de a da o puternică ripostă unei eventuale agresiuni împotriva statului nostru, cu atît ea își exercită mai credibil acțiunea de descurajare, contribuind în mod activ — alături de celelalte forțe, mijloace și activități ale statului nostru — la prevenirea unei agresiuni. Și de aici rezultă importanța și prioritatea sarcinilor puse de partidul și statul nostru în fața armatei de a-și ridica necontenit nivelul pregătirii de luptă și politice, de a cunoaște temeinic folosirea mijloacelor tehnice moderne de luptă, de a întări spiritul de ordine, disciplină și răspundere al tuturor militarilor, de a perfecționa munca educativă a personalului armatei, toate acestea constituind componente de bază ale tăriei armatei, ale capacității ei de a desfășura cu succes acțiuni de luptă care decurg din obiectivele de securitate națională.

Concomitent cu această sarcină fundamentală, armatei îi revin și alte sarcini impuse de nevoia adaptării ei la starea de pace a societății, a realizării unei contribuții eficiente la îndeplinirea celorlalte funcții ale statului: economică, cultural-educativă, externă (relații de prietenie cu alte armate).

În timp de război armata, împreună cu formațiunile populare de apărare, exercită dreptul de autoapărare a statului prin luptă armată, toate celelalte sarcini trecînd pe un plan derivat și subordonat acestei sarcini fundamentale.

Necesitatea și posibilitatea ca statul nostru să folosească totalitatea resurselor sale permit ca războiul întregului popor să fie definit ca „o stare a societății“, ca un sistem global format din numeroase subsisteme acționale de luptă : politică, ideologică, psihologică, economică, armată etc. Această viziune ne oferă posibilitatea să analizăm rolul luptei armate pe două planuri :

— primul, care derivă din situarea mijloacelor de forță (iar lupta armată ca pe un rezultat al acțiunii acestor mijloace) în cadrul sistemului global de mijloace ale statului ;

— al doilea, rezultat din actul luptei armate privit ca o „relație specifică de tip conflict armat“ între părțile beligerante în timp de război.

Făcînd parte din mijloacele de acțiune pe care le poate folosi statul pentru a se opune agresiunii, mijloacele de forță armată capătă importanță și semnificații în funcție de starea în care se găsește sistemul apărării naționale (pace, necesitate, război).

Astfel, *în timp de pace*, o importanță hotărîtoare o are prevenirea unei agresiuni, eliminarea sau îndepărtarea pericolelor care pot greva asupra securității naționale și internaționale. La realizarea acestui obiectiv al strategiei politice contribuie toate mijloacele de acțiune ale statului în limitele competențelor pe care le au, dar, importanța cea mai mare o au mijloacele politice și diplomatice în relațiile cu celelalte state. În aceste condiții politica și, diplomația rezolvă prin mijloacele pașnice de care dispun sarcinile apărării politico-strategice a țării. Concomitent cu aceasta, mijloacele de forță ale statului nostru sînt create, pregătite și menținute în stare „potențială“, astfel încît să poată fi oricînd folosite în cazul declanșării unei agresiuni. Totodată ele au și un rol indirect, acela de a-l descuraja pe un eventual agresor, de a-l „convinge“ că o agresiune declanșată împotriva țării noastre va întîmpina riposta multilaterală a poporului și în primul rînd o puternică ripostă armată.

În timp de război, lupta armată constituie una dintre principalele forme de acțiune prin care statul poate răspunde cu eficiență la o acțiune în forță a inamicului. Rezultatele pozitive obținute prin lupta armată creează condițiile necesare pentru executarea loviturilor auxiliare, folosind celelalte mijloace, nemilitare, ale statului. Totodată, se are în vedere că acțiunea convergentă și bine

dirijată a mijloacelor nemilitare de acțiune poate crea condiții avantajoase pentru executarea loviturilor de către mijloacele de forță ale statului.

Uneori se exprimă păreri că în războiul întregului popor lupta armată nu ar mai avea un rol atât de important și că în acest tip de război ar precumpăni formele luptei ideologice, psihologice și moral-politice.

Dar problema nu este bine pusă în acest fel, deoarece nu trebuie situate în antiteză diferitele categorii de mijloace și forme de luptă ale statului. Fiecare dintre aceste categorii de luptă își are importanța sa și fără îndoială că lupta ideologică, psihologică, fermitatea politică au o importanță de prim ordin; ele vor cunoaște intensități, ascutime și un maximum de duritate, determinând la adversari comportamente extreme. Dar aceasta nu numai că nu înseamnă o diminuare a rolului și importanței luptei armate, ci, dimpotrivă, o creștere considerabilă a acestui rol, deoarece antagonismele politice și ideologice în timp de război își vor găsi soluționarea nu totdeauna prin „discuții“ între adversari, ci prin lupta din care va ieși învingător cel mai bine pregătit.

Se știe că, încă cu mult timp în urmă, când teoria războiului popular nu devenise o politică și practică de supraviețuire statală, K. Marx atrăgea atenția asupra pericolului pe care-l prezenta minimalizarea importanței înarmării și apărării prin luptă armată, violentă a revoluției. El arăta, prin binecunoscutele sale teze, că „[...] la violență trebuie să se răspundă prin orice mijloace de violență. Rezistența pasivă trebuie să se sprijine pe rezistența activă. Căci altminteri ea seamănă cu împotrivirea vițelului față de măcelarul care-l duce la abator“²¹.

Subliniind rolul important pe care îl are lupta armată în timp de război este necesar să revenim la sublinierea că această importanță trebuie privită în ansamblul tuturor mijloacelor de acțiune ale statului.

Este evident că la agresiunea executată de inamic cu mijloace de forță nu se poate răspunde decît printr-o ripostă armată în forță, aceasta fiind imperios necesară pentru ca statul să-și continue existența și să-și poată folosi toată gama instrumentelor de acțiune pentru lupta împotriva agresorului. În vederea realizării obiectivelor politico-strategice ale apărării țării, politica statului — care conduce războiul în ansamblul său — va folosi toate modalitățile de acțiune

²¹ K. Marx. F. Engels, *Opere*, vol. 6, Editura politică, București, 1959, p. 36.

(diplomatică, economică, militară etc). Gradul de angajare și ponderea pe care o va deține fiecare dintre aceste modalități de acțiune vor depinde însă de situația politico-strategică a țării, de tăria mijloacelor și de eficiența lor în momentul respectiv. Oricât de mare ar fi efectul unei acțiuni, plecînd de la ideea că războiul întregului popor este un fenomen cumulativ global și total, pentru a se obține efecte convergent-cumulate este important ca politica să folosească simultan toate mijloacele de care dispune și care sînt indicate a fi folosite în momentul respectiv. Menținînd rolul principal în conducerea războiului și stabilind obiectivele politico-strategice ale războiului, politica este cea care „fracționează” aceste obiective și le „repartizează” diferitelor mijloace de acțiune. În acest cadru general lupta armată este chemată să rezolve în timp de război o parte din scopurile și obiectivele politice, lupta economică și ideologică rezolvă o altă parte ș.a.m.d., succesul din fiecare domeniu de acțiune favorizînd realizarea scopurilor războiului în ansamblul său.

Ținînd seama de aceste considerații se impune totuși o remarcă desprinsă din analiza războaielor locale care au avut loc în ultimele decenii. Este vorba despre creșterea considerabilă a rolului și influenței exercitate de mijloacele politice asupra desfășurării și rezultatelor războiului. După cum se știe, în trecut rezultatele războiului erau direct proporționale cu victoria sau înfrîngerea suferită pe cîmpul de bătălie. În majoritatea războaielor locale care au avut loc în anii de după cel de-al doilea război mondial rezultatele finale s-au conturat atît ca rezultat al victoriilor (înfrîngerilor) pe cîmpul de luptă, cît și al deciziilor politice luate de părțile angajate în conflict, de organisme internaționale competente, de presiunile politice și psihologice exercitate de opinia publică internațională. Acestea par a contura tendința de sporire a rolului și importanței în război a factorului politic, în special, în ce privește finalizarea acțiunilor de război. Aceste tendințe scot în evidență necesitatea împleririi cu abilitate a acțiunilor politico-diplomatice cu cele militare — de forță — astfel încît prin acțiunea lor convergent-cumulată să se obțină o eficiență maximă în realizarea scopurilor apărării.

Cel de-al doilea plan al analizei este cel care definește lupta armată ca pe „o relație specifică de tip conflict armat” între părțile beligerante, ca pe o manifestare a ciocnirii mijloacelor de forță de care dispun cele două părți.

Așa cum s-a arătat, potrivit politicii de apărare promovate de statul nostru, angajarea mijloacelor de forță în ciocnirea armată cu agresorul nu este o acțiune declanșată din proprie inițiativă, ci

este o acțiune impusă, de răspuns, determinată de starea de război inițiată de agresor, acțiunea de apărare armată a statului executată în scopul supraviețuirii statale împotriva folosirii forței de către adversar.

Pe acest plan al analizei, în situații de război rolul luptei armate este extrem de complex și el vizează atingerea unui set larg de obiective, a căror natură variază de la cele de esență politică și pînă la cele de natură tehnică.

Pe plan politic lupta armată este chemată să contribuie la crearea condițiilor pentru menținerea existenței statale, pentru ca statul să-și poată folosi instrumentele de care dispune și să-și exercite influența prin intermediul organismelor internaționale. Prin luptă armată poporul își poate asigura apărarea unor valori fundamentale juridice și morale, cum sînt independența și suveranitatea națională, integritatea teritorială, dreptul poporului de a trăi liber și de a-și apăra calea dezvoltării sale. O ripostă armată hotărîtă a unui stat mic sau mijlociu împotriva unui agresor puternic are, de regulă, ecouri extrem de favorabile în rîndul opiniei publice mondiale, care manifestă aderență și sprijin multilateral în folosul victimei agresiunii, fapt care exercită o influență favorabilă asupra evoluției și rezultatelor războiului. Dincolo de efectele ei pur militare, ridicarea la luptă armată a întregului popor demonstrează în fața opiniei publice mondiale dorința poporului de a-și apăra cu orice sacrificiu ordinea socială, politică și statală, fapt care constituie un puternic antidot la campaniile ideologice pe care, de regulă, le declanșează agresorul.

Pe plan militar lupta armată urmărește zdrobirea sau epuizarea grupării (grupărilor) de forțe invadatoare, temporizarea ritmului lor de acțiune, distrugerea materialului de război, dezorganizarea sistemului de conducere, cîștigarea timpului necesar pentru acumularea unor noi forțe și mijloace și pentru a da posibilitate mijloacelor politice și celorlalte mijloace nemilitare ale statului să acționeze pe plan intern și internațional în sensul cîștigării războiului.

Pe plan economic lupta armată exercită o dublă influență. Pe de o parte, avînd ca efecte distrugerea materialelor de război ale agresorului și dezorganizarea sistemului său de aprovizionare, lupta armată contribuie la epuizarea materială a inamicului, la slăbirea potențialului său economico-militar de ducere a războiului. Pe de altă parte, apărînd zonele economice vitale ale țării, și împiedicîndu-l pe inamic să pătrundă în aceste zone, lupta armată creează condiții pentru funcționarea economiei naționale — sau cel puțin

a unei părți din ea — condiție necesară pentru sprijinirea efortului armat al țării și pentru asigurarea populației cu cele necesare traiului.

Pe plan moral și psihologic succesele luptei armate contribuie la întărirea încrederii poporului că agresorul poate fi înfrint, la materializarea convingerii că nimeni și nimic nu poate împiedica voința și hotărârea poporului de a trăi în libertate. Între lupta armată și moral este o legătură directă și una inversă. Lupta întreține moralul, în timp ce lipsa de combativitate și pasivitatea față de agresor distrug moralul, voința de luptă a populației. Totodată un moral ridicat al întregului popor stimulează voința de luptă, spiritul de sacrificiu, hotărârea de a învinge, încrederea în victorie. În acest domeniu se interferează puternic acțiunile politice și psihologice cu cele militare de tip armat.

Pe planul armamentelor și mijloacelor de luptă, în funcție de durata războiului, lupta armată oferă un câmp larg de experimentări a unor noi tipuri de armament, de efectuare a unor analize comparative a performanțelor armamentului și materialului de război propriu și al inamicului, de capturare a unor modele de armament ale adversarului etc.

Desigur, cele succint enunțate nu epuizează diversitatea de funcționalități ale luptei armate în situații de război. Dat fiind marele efort și consum de energii umane și materiale pe care le incumbă lupta armată, apare necesitatea ca fiecare ciocnire cu inamicul — indiferent de nivelul execuției — să vizeze atingerea unui panou cât mai larg de obiective, astfel încît prin acțiunea respectivă să se exercite o influență cât mai profundă și mai multilaterală asupra desfășurării de ansamblu a războiului în favoarea noastră. Acesta devine unul dintre dezideratele fundamentale ale obținerii succesului în lupta dusă împotriva unui agresor care deține superioritate numerică în forțe armate și în mijloace tehnice.

*

Din corelațiile evidențiate între politica de apărare și lupta armată rezultă că dacă România socialistă ar fi atacată, întregul popor va lupta pînă la obținerea victoriei. Politica de apărare a țării noastre nu admite predarea în fața agresorului, acceptarea ocupației, sau a oricărei situații care ar leza dezvoltarea liberă, independentă și suverană. Afirmarea acestei concepții permite :

— pregătirea materială și morală a sistemului de apărare al țării cu mult timp înainte de declanșarea unei eventuale agresiuni,

alocarea mijloacelor bugetare necesare acestei pregătiri și menținerea forțelor de apărare într-o stare operațională ;

— reacția armată „instantanee“ a forțelor apărării la o eventuală agresiune și mobilizarea în timp scurt a tuturor resurselor țării, eliminându-se „inertția“ specifică trecerii de la starea de pace la cea de război. Mobilizarea națiunii și executarea ripostei armate de către întreaga societate va fi modalitatea normală de reacție în spiritul căreia a fost pregătită atât opinia publică internă cât și cea internațională.

Componenta materială a luptei armate

Lupta armată materializează ciocnirea violentă între două forțe înarmate adverse care urmăresc realizarea unor scopuri opuse. Ea capătă dimensiuni și valori materiale prin intermediul instrumentelor (mijloacelor) de forță de care dispun părțile angajate în conflict. Aceste instrumente (forțele și mijloacele) constituie componenta materială a luptei armate și ea își exercită o influență activă asupra conținutului și fizionomiei luptei armate prin cantitatea și calitatea oamenilor și mijloacelor de luptă.

Conceptele *forțe* și *forțe și mijloace* înglobează organic atât efectivele de oameni special pregătiți ca luptători și organizați în structuri specializate potrivit nevoilor de ducere a luptei armate, cât și armamentul și celelalte mijloace materiale cu care aceștia acționează în luptă. Odată cu sporirea puterii de foc și bătăii armamentului, cu aplicarea rezultatelor revoluției științifice și tehnice în domeniul armamentelor și crearea unor armamente cu o uriașă forță de distrugere, cu dezvoltarea unor categorii noi de „armament strategic” și a desfășurării cursei înarmărilor a apărut necesitatea de a evalua forța armată a unui stat prin valoarea cantitativă și calitativă a celor două componente: a) efectivele militare instruite (sub arme și mobilizabile) exprimate prin conceptul *forțe* și b) stocurile de armament principal acumulate de stat, care dau o anumită valoare calitativă efectivelor, exprimate prin conceptul *armament* sau mijloace. Ca urmare, atât în statisticile, cât și în dis-

cuțiile politice de dezarmare se folosesc simultan atât conceptul de forțe armate, ca expresie a cuplului efective-armament, cât și cel de forțe și mijloace care exprimă separat înțelesul fiecărei noțiuni.

În cuplul format din oameni și arme există relații bine determinate. Armamentul, oricât de modern și de perfecționat ar fi, rămâne inert dacă nu este acționat de oameni. De asemenea, omul fără o înzestrare corespunzătoare cu armament, bizuindu-se numai pe forța lui fizică nu va reprezenta o forță de luptă eficientă. Cu alte cuvinte, numai unitatea și corelația dialectică om-armament dă conținut real noțiunii de forță armată.

În acest mecanism omul are rolul hotărîtor în dinamica acțiunilor, iar armamentul reprezintă un auxiliar prețios al omului. „Este un adevăr incontestabil că, oricât de perfecționată ar fi tehnica, cel care hotărăște în ultimă instanță victoria este omul, luptătorul conștient, pătruns de justetea cauzei pe care o slujește, bine pregătit, stăpîn pe tehnica modernă, hotărît să facă totul pentru a obține victoria în luptă”¹.

Din punct de vedere organizatoric și funcțional, în dezvoltarea lor istorică, forțele armate s-au constituit și au evoluat sub incidența unui mare număr de factori, în sisteme tot mai ample și mai complexe. Acești factori au fost luați în considerare de Engels cînd arăta că „Întreaga organizare și întregul mod de luptă al armatelor și odată cu acestea victoria și înfrîngerea se dovedesc a fi dependente de condițiile materiale, adică economice, de materialul uman și de armament, adică de calitatea și numărul populației și de tehnică”².

Ca urmare a marii diversități de factori care își exercită influența asupra naturii și formelor organizatorice pe care le pot îmbrăca diferitele sisteme de forțe armate în prezent sînt cunoscute numeroase tipuri de modele adoptate pentru structurarea lor.

2.1. Forțele necesare luptei armate

Concepții privind realizarea sistemului de forțe destinat luptei armate. Concepția noastră asupra forțelor și mijloacelor necesare exercitării apărării prin luptă armată

Modelarea unui anumit sistem de forțe destinate luptei armate se realizează în principal în concordanță cu orientările politice ale statului.

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construirii societății socialiste*, vol. 3, Editura politică, București, 1969, p. 364.

² F. Engels, *Opere militare alese*, vol. 1, Editura Militară, București, 1962, p. 357.

Fiecare stat își are propria sa concepție de organizare și înzestrare a forțelor destinate luptei armate. Această concepție își are rădăcinile în politica generală a statului, în interesele și posibilitățile sale. Ea se referă la rolul, proporțiile și ponderea diferitelor feluri și categorii de forțe în cadrul sistemului militar, la categoriile de armament și materiale de război cărora li se acordă o importanță prioritară, la structurile organizatorice generale și de detaliu, la organizarea comandamentului ș.a.m.d.

În funcție de natura forțelor armate pe care un anumit stat și le pregătește în vederea ducerii războiului, se disting concepțiile care absolutizează rolul forțelor militare, cele care pun într-un prim plan, în timp de război, forțele de tip partizanal și concepțiile care au în vedere o combinare rațională a celor două tipuri de forțe.

Concepțiile care absolutizează rolul forțelor militare sînt dominante în țările care prevăd realizarea scopurilor politico-militare exclusiv prin intermediul forțelor armate (armatei), fie ele de tip convențional (clasice), fie nucleare sau combinate. În aceste țări se prevede ca la lupta armată cu adversarul să fie angajată numai o parte mică din populație. În cadrul organizării și pregătirii populației pentru a participa la război se au în vedere structurile de tip premilitar (pentru instruirea militară elementară a tineretului înaintea serviciului militar) și paramilitar (de apărare civilă, sanitară etc). Aceste sisteme de forțe cuprind în principiu *forțele armate* (armata), *forțele de ordine interioară* (jandarmeria, poliția), *formațiunile premilitare* (de tineret) și *paramilitare* (de apărare civilă).

Concepțiile de tip partizanal au apărut și au fost aplicate mai ales acolo unde s-a recurs la războiul de guerilă ca soluție pentru cucerirea libertății sociale (pentru înfringerea dominației și puterii politice a claselor exploatatoare) și naționale (pentru scuturarea jugului colonial și dobîndirea independenței). Însă chiar și în aceste țări, unul dintre obiectivele finale ale războiului de partizani l-a constituit transformarea formațiunilor de guerilă în forțe armate regulate (armată). Dacă într-o anumită fază a unor revoluții concepția care mizează pe prioritatea forțelor de guerilă și-a dovedit eficiența, după cucerirea puterii politice statul își transformă fostele forțe de guerilă în armată regulată. Enunțînd teza referitoare la necesitatea înarmării poporului de către revoluție, Marx și Engels au subliniat că o condiție a asigurării victoriei revoluției este făurirea unei armate regulate. Ei au atras atenția că nici o armată organizată din civili „nu va putea să existe vreodată ca forță eficace atîta timp cît nu va fi instruită și sprijinită de uriașele resurse intelectuale și materiale de care dispune o armată relativ puternică

și, mai cu seamă, de acea organizare care constituie forța principală a armatei regulate³. În acest sens sînt edificatoare și concluziile lui Lenin care, pe baza necesităților apărute pe timpul desfășurării revoluției pentru înfrîngerea împotrivirii claselor răsturnate de la putere și a intervenției străine, sublinia că „[...] una dintre sarcinile obligatorii și urgente [...] constă în crearea unei armate socialiste ferme și puternice”⁴. Această teză a fost confirmată și de teoria și practica revoluționară din alte țări⁵.

Concepțiile care preconizează combinarea structurilor de tip militar cu cele de tip popular prevăd un ansamblu de măsuri menite să sporească în mod real capacitatea de ripostă a statului împotriva unei eventuale agresiuni, astfel încît să se asigure obținerea succesului chiar împotriva unui agresor care ar deține superioritatea în forțe armate. O caracteristică a acestui gen de concepții este aceea că ele au în exclusivitate un caracter defensiv, vizînd apărarea independenței și suveranității statale. Esența lor rezidă în ideea că pregătirea pentru apărare a țării — mai cu seamă în cazul celor mici și mijlocii — nu se poate limita exclusiv la puterea militară intrinsecă, ci că ea trebuie extinsă în mod multilateral la întreaga societate. Aceste concepții conțin ideea continuării luptei împotriva agresorului — chiar și în situația cînd acesta ar invada teritoriul național —, prin procedeele războiului de guerilă. Ca urmare, o caracteristică a acestor concepții organizatorice este pregătirea încă din timp de pace a nucleelor pe baza cărora în timp de război se vor dezvolta forțele de rezistență.

*

Odată cu elaborarea politicii de apărare și în țara noastră s-a acordat o permanentă atenție alegerii soluțiilor celor mai indicate

³ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 16, Editura politică, București, 1963, p. 212.

⁴ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 35, Editura politică, București, 1963, p. 279—280 și vol. 36, p. 291, 360.

⁵ Pe timpul revoluției din China a avut loc un continuu proces de transformare a formațiunilor de rezistență în unități de tip militar. Pe baza acestei experiențe Mao Tzedun arăta că „[...] detașamentele de partizani căpătînd călirea necesară se vor transforma treptat în unități regulate; [...] formele de luptă folosite de acestea se vor apropia și ele treptat de formele de luptă ale unităților regulate (Mao Tzedun, *Opere alese*, vol. 2, Editura de stat pentru literatură politică, București, 1955, p. 183).

Aceeași experiență o sublinia și generalul-colonel Van Tien Dung, șeful statului major general al armatei vietnameze, care arăta că dezvoltarea artei militare a armatei populare vietnameze a parcurs drumul „de la războiul de guerilă la războiul trupelor regulate”.

pentru organizarea instrumentelor specializate de forță ale statului. La alegerea acestor soluții au fost luate în considerare criteriile eficienței în lupta cu un agresor puternic, folosirii la maximum a potențialului demografic al țării, realizării unor instrumente de forță puternice cu cheltuieli de întreținere minime, folosirii avantajelor pe care le oferă orînduirea socialistă, unitatea moral-politică a poporului, conducerea unitară de către Partidul Comunist Român a întregului proces de dezvoltare politico-socială a țării.

Orientările generale ale politicii de apărare promovate de țara noastră au determinat alegerea soluției potrivit căreia forțele destinate luptei armate (sistemul militar al statului) se grupează în două categorii distincte: a) *forțele armate*, formate din trupele, formațiunile, instituțiile și serviciile subordonate Ministerului Apărării Naționale (armata) și cele subordonate Ministerului de Interne; b) *formațiunile populare de apărare*, constituite din gărzile patriotice, formațiunile de apărare civilă, formațiunile de tineret și alte organe și organizații ce se vor stabili prin lege.

Forțele armate au caracteristicile tipice „forțelor regulate“ ale apărării. Dintre acestea, armata constituie instrumentul principal de forță a statului. Formațiunile populare de apărare au un caracter paramilitar, teritorial și dau apărării — prin masivitatea participării populației la aceste structuri organizatorice — caracterul popular și de masă. Existența unui număr foarte mare de formațiuni populare pregătite pentru luptă și înarmate, pe întreaga suprafață a teritoriului țării, capabile să ducă acțiuni locale și zonale în cooperare cu armata și în mod independent, mărește considerabil capacitatea de rezistență și de reacție a întregului sistem al apărării naționale. Ele pot angaja inamicul peste tot în acțiuni de hărțuire și de uzură neîncetată. Totodată armata — beneficiind de disponibilitate teritorială și temporală, de forță de izbire și capacitate de manevră —, pregătește și execută operațiile decisive în momentele și în locurile cele mai favorabile. În acest fel sistemul de forțe are capacitatea de a acționa eficient și rapid, de a muta eforturile de pe o direcție pe alta, dintr-o zonă în alta, concomitent sau succesiv, în funcție de evoluția situațiilor.

Este evident că posibilitățile mari de luptă ale acestui sistem nu derivă numai din complexitatea și diversitatea forțelor și mijloacelor care îl compun ci și din legătura lui organică cu întregul popor, cu mediul geografic și cu celelalte sisteme care participă la lupta cu agresorul — politic, economic, administrativ-statal.

3.2 Principii de structurare a forțelor destinate luptei armate

Dependența forțelor de posibilități; concordanța dintre structuri, destinația lor, concepția războiului de apărare și caracteristicile teritoriului; specializarea subsistemelor; asigurarea mobilității, puterii de foc și de izbire; autonomia și eficiența în acțiune; polivalența, complementaritatea și permanența stării operaționale

Sistemul de forțe destinate luptei armate a cunoscut transformările impuse de progresul politic, economic și social înregistrat de țara noastră pe drumul edificării societății socialiste multilaterale dezvoltate. În aceste transformări s-au încorporat totodată cerințele științei și artei militare, precum și cele impuse de perfecționarea armamentului și de opțiunile doctrinare actuale. Toate acestea au determinat selecționarea unor principii structural-organizatorice proprii, dintre care, într-un prim plan, se remarcă cele ce urmează.

Dependența structurii organizatorice a forțelor destinate luptei armate de posibilitățile umane, materiale și spirituale ale statului.

Este cunoscut gradul mare de determinări nemijlocite pe care le exercită potențialul economic și cel demografic asupra organizării și înzestrării forței armate a statului. Posibilitățile demografice și economice exercită în mod nemijlocit o influență cantitativă și calitativă asupra efectivelor luptătoare și asupra înzestrării lor cu armament și cu alte mijloace materiale necesare pentru ducerea luptei.

Potențialul demografic al țării este cel care, prin numărul populației active apte de efort militar (grupele de vîrstă între 16—60 ani bărbați și 16—55 ani femei) este izvorul din care se constituie și care alimentează efectivele luptătoare. Folosirea eficientă a acestor resurse impune soluții care să asigure un echilibru rațional în relația dintre potențialul demografic, forța de muncă și efectivele luptătoare, astfel încît să se creeze condiții optime atît pentru dezvoltarea ascendentă și neîntreruptă a societății cît și pentru satisfacerea nevoilor apărării.

Pentru a se răspunde acestor deziderate s-a adoptat soluția arătată anterior. Avantajele acestei soluții constau în eficiență, economicitate și posibilitatea satisfacerii în măsura necesară atît a nevoilor producției cît și a celor de pregătire în anii de pace și de luptă în timp de război. Populația încadrată în formațiunile de apărare are o dublă funcționalitate. În situații de război — luptă și producție, iar în timp de pace, producție și instruire militară în

vederea îndeplinirii unor misiuni de luptă pentru apărarea patriei.

Economia influențează cantitatea și calitatea forțelor destinate apărării prin capacitatea sa de a satisface nevoile de înzestrare și de a asigura resursele necesare menținerii sub arme a unei armate permanente care : 1) să fie gata în orice moment a face față unor situații de pericol ; 2) să reprezinte nucleul pe baza căruia să se dezvolte rapid, prin mobilizare, forța militară a țării și 3) să asigure permanent pregătirea militară a populației. Armata urmează un continuu proces de perfecționare și modernizare care se desfășoară în pas cu sporirea posibilităților economice ale țării și cu imperati-vele impuse de evoluția vieții internaționale.

Desigur că posibilitățile economiei de a asigura nevoile de înzestrare a forțelor armate și a celorlalte formațiuni de apărare cu mijloace de luptă depind atât de existența unei producții proprii de armament și alte materiale militare, cât și de existența unor surse pentru procurarea din import a categoriilor de mijloace a căror fabricare în țară nu este posibilă sau nu este economicoasă.

Existența unei producții naționale de armament și de alte materiale de război presupune mari eforturi financiare și materiale din partea statului, folosirea unor cantități mari din resursele materiale și demografice în alte scopuri decât cele legate strict de dezvoltarea economico-socială.

Posibilitatea de a suporta eforturi de acest gen este limitată, mai ales în cazul țărilor mici și mijlocii, sau în al celor care s-au angajat într-un proces amplu și multilateral de dezvoltare.

Țara noastră, angajată cu toate forțele într-un grandios și dinamic proces de dezvoltare socialistă, avînd drept far călăuzitor Programul Partidului Comunist Român, este obligată să facă eforturi permanente și susținute pentru perfecționarea sistemului de forțe destinate luptei armate în concordanță cu sporirea în ritmuri ridicate a resurselor sale economice și cu cerințele impuse de un eventual război de apărare.

Dar dependențele dintre economie și structurile organizatorice sînt mult mai complexe și nu se rezumă numai la cele care se referă la înzestrarea cu mijloace de luptă. Ele au un caracter obiectiv și sesizarea lor justă este de natură să asigure o concordanță corespunzătoare între puterea economică a țării și soluțiile ce se adoptă pentru structura organizatorică a sistemului de forțe.

Aceste dependențe impun ca întregul sistem militar să fie astfel conceput încît să dispună de o înaltă capacitate de luptă, atât la pace cît și la război și totodată să folosească în mod rațional po-

tențialul demografic al țării, asigurând prioritate nevoilor social-economice în anii de pace și celor de apărare în timp de război.

În același timp se impune ca structurile organizatorice ale sistemului militar să fie judicios profilate sub raportul efectivelor, compartimentelor funcționale, înzestrării, capacității de luptă etc., avîndu-se în vedere corelarea dezideratelor impuse de cerințele luptei armate moderne cu cele ale posibilităților economice și demografice ale țării.

În acest context poate fi subliniat și faptul că rațiunile derivate din criteriul eficienței economice impun ca producția de armament și mijloace de luptă să fie pe cît posibil complementară producției de bunuri materiale realizate în procesul dezvoltării sociale. În acest fel o mare parte din mijloacele și materialele realizate în economie pentru nevoile dezvoltării social economice pot fi asimilate fără alte modificări, sau cu mici adaptări pentru nevoile armatei. Și invers, anumite tipuri de mijloace de luptă și echipamente cu specific militar pot fi folosite și în unele ramuri ale economiei civile. Această orientare permite ca anumite capacități industriale profilate pentru producția de pace să poată fi reprofile rapid pentru producția unor mijloace de luptă în caz de război și în același timp capacitățile industriale existente la pace să poată fi folosite la maximum pentru dezvoltarea social-economică a țării.

Principiul concordanței dintre structurile organizatorice și destinația lor derivă din necesitatea realizării convergenței între scopuri și forțele și mijloacele destinate pentru realizarea lor. Acest principiu se aplică atît în cazul structurării organizatorice de ansamblu a sistemului de forțe cît și a fiecărei componente în parte.

Materializarea principiului respectiv în structura de ansamblu a forțelor destinate luptei armate se reflectă în însăși existența celor două categorii de forțe: forțele armate și formațiunile populare de apărare. Fiecare dintre aceste categorii de forțe are modele organizatorice specifice, corespunzătoare unor anumite destinații operaționale. Astfel, armata este destinată să fie întrebuințată în acțiuni decisive, în locurile și momentele hotărîtoare ale războiului, folosindu-se la maximum capacitatea ei de manevră și de lovire. Corespunzător acestei destinații la realizarea structurilor organizatorice ale armatei prevalează principiile mobilității, puterii de izbire, al puterii de foc etc. Pe de altă parte, formațiunile populare de apărare, care au un caracter teritorial, asigură sistemului apărării o infrastructură densă, pe întreaga suprafață a teritoriului național, capabilă să facă față oportun, în orice situație, unor eventuale acțiuni masive prin surprindere cu trupe aeromobile, de di-

versiune etc. La aceste formațiuni au prioritate principiile acțiunii la locul de muncă și la domiciliu, lovitura prin surprindere și eficace, folosirea terenului, adăpostirilor și a condițiilor locale.

Concordanța dintre structurile organizatorice și destinația lor funcțională se manifestă nu numai la nivelul structurii de ansamblu a sistemului de forțe, ci și în cazul fiecărei categorii de forțe în parte.

În cazul armatei, aplicarea acestui principiu prezintă două aspecte mai importante. Primul se reflectă în fizionomia sa generală formată din patru categorii de forțe ale armatei: trupe de uscat, trupe de apărare antiaeriană a teritoriului, aviația militară și marina militară. Rolul și structura organizatorică a acestor categorii de forțe derivă din natura și particularitățile mediilor spațial-geografice în care se prevede că se va duce lupta pe teritoriul țării. Al doilea aspect vizează corelațiile care există între scopurile luptei armate și ierarhizarea organizatorică a sistemului militar. Această ierarhizare este impusă de necesitatea pregătirii și ducerii luptei și operației simultan la mai multe eșaloane, care îndeplinesc fiecare diferite misiuni. Însumarea acestor misiuni parțiale duce la realizarea scopului general al luptei armate. Pornind de la scopul politico-strategic general al războiului, în ierarhizarea scopurilor (misiunilor) care derivă din acesta deosebit, în principiu, diferite nivele ale acțiunii militare — strategic, operativ și tactic —, cărora le corespund, pe plan organizatoric și al înzestrării armatei, anumite eșaloane, care au capacitatea de a îndeplini misiuni de un anumit nivel (amploare).

Potrivit acestui principiu, în concordanță cu amploarea și complexitatea scopurilor generale ale războiului, care se îndeplinesc prin acțiunea convergentă și însumată a tuturor forțelor sistemului național de apărare, corespunzător fiecăruia dintre scopurile parțiale derivate, au fost create corespondentele de forță care dispun de mijloacele necesare pentru a le îndeplini. Ca urmare, armata, care preia în subordine diverse formațiuni de apărare, dispune de o stratificare ierarhizată de structuri organizatorice care pot îndeplini misiuni de nivel strategic, operativ sau tactic.

Întreaga ierarhizare a structurilor organizatorice dispune de suplețea necesară pentru a oferi posibilitatea combinării lor în vederea îndeplinirii diferitelor scopuri ale luptelor, operațiilor și a războiului de apărare în ansamblul său.

Principiul realizării concordanței între structurile organizatorice și concepția războiului de apărare reliefează dezideratul realizării unor structuri organizatorice care să poată asigura pregătirea pentru apărare a întregului popor. În concordanță cu acest prin-

cipiu armata este în așa fel organizată încît să poată asigura pregătirea militară de bază a întregii populații apte de efort militar. Împreună cu unitățile Ministerului de Interne armata asigură condițiile necesare îndeplinirii serviciului militar obligatoriu pentru toți cetățenii români. Pentru pregătirea contingentelor de tineri, ca militari în termen și cu termen redus, armata dispune de un amplu sistem de recrutare și încorporare, de un sistem eficient și unitar de instruire și educare. Aceasta asigură armatei și celorlalte formațiuni de apărare capacitatea de a acționa convergent, într-un singur sens, în mod coordonat, pe baza unității de interese, aspirații și de pregătire a întregului popor.

Materializînd concepțiile de apărare ale statului nostru, structura generală a armatei cuprinde numai acele categorii de forțe și în cadrul acestora arme și specialități care sînt în concordanță cu scopurile unui război de apărare și cu condițiile geoclimatice ale teritoriului țării noastre. Proporțiile acestor categorii, între care trupele de uscat au cea mai mare pondere, structura lor organizatorică internă, precum și înzestrarea lor cu armament și mijloace de luptă sînt realizate pe baza și într-o strictă concordanță cu orientările politicii de apărare a statului nostru.

Caracteristicile teritoriului își exercită influența atît asupra structurării sistemului de forțe destinate luptei armate cît și asupra desfășurării luptelor împotriva unui eventual agresor.

Necesitatea luării în considerare a caracteristicilor terenului a fost subliniată de comandantul nostru suprem, care a trasat sarcina de a perfecționa tactica în funcție de condițiile luptei armate și ale teritoriului țării noastre, precum și de a se însuși mai temeinic mînuirea mijloacelor de luptă, a armamentului și a tehnicii din dotare în diferite condiții ale luptei de apărare, în funcție de relieful țării noastre ⁶.

Avîndu-se în vedere aplicarea cerințelor acestui principiu, pe plan organizatoric armata noastră are în compunerea sa trupe specializate pentru a lupta în mediul terestru, aerian și maritim, ponderea principală deținînd-o trupele de uscat. Necesitățile adaptării nevoilor luptei armate la condițiile geospațiale au determinat înființarea și dezvoltarea unor genuri de armă și specialități militare cum sînt vînătorii de munte, pontonierii, pionierii, infanteria marină (specializată pentru lupta în deltă și zona de litoral), marina fluvială ș.a.

⁶ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 13, Editura politică, București, 1977, p. 451.

Una dintre cele mai „largi porți“ pe care agresorul ar putea să o folosească pentru a pătrunde pe teritoriul țării este spațiul aerian. Pentru a avea capacitatea să respingă agresiunea din aer, în afară de trupele de apărare antiaeriană și aviație, specializate pentru acțiuni împotriva inamicului aerian, s-au creat condiții ca la această luptă să participe toate categoriile de forțe ale armatei și cele populare în limita unor posibilități foarte diferite. Ca urmare, sistemul de apărare antiaeriană a țării dispune de mijloace variate de luptă împotriva țintelor aeriene care zboară la diferite plafoane, precum și împotriva trupelor parașutate și aerodebarcate.

Condițiile teritoriului au o influență apreciabilă și asupra structurii organizatorice a formațiunilor populare de apărare. Astfel, marile obiective economico-administrative au impus ca în diferitele zone ale teritoriului să fie create formațiuni populare de apărare mai numeroase, organizate în structuri adaptate nevoilor de apărare ale acestor mari obiective. Pe direcțiile principale de pătrundere de la frontieră spre interiorul țării a apărut necesitatea creării unui sistem mai dens de forțe și o infrastructură a apărării teritoriale încheagată și dezvoltată atât ca localizare spațială cât și ca densitate. Prin urmare, „răspîndirea“ teritorială a formațiunilor populare nu este uniformă. Și din punct de vedere al înzestrării, formațiunile populare de apărare se diferențiază de la o zonă la alta și de la un obiectiv la altul. De exemplu, în zonele de cîmpie, pe direcțiile importante de pătrundere și la obiectivele importante de apărare acestea beneficiază de o înzestrare prioritară cu armament și mijloace de luptă atât cantitativă cât și calitativă, printre care se remarcă existența unor numeroase mijloace de luptă împotriva blindatelor, explozivi, artilerie, aruncătoare de flăcări ș. a.

Caracteristicile teritoriului imprimă particularități și modului de organizare a mișcării de rezistență, declanșată în porțiunile de teritoriu căzute temporar sub ocupație. Configurația geospațială a țării, concepția apărării pe întregul teritoriu și dezideratul realizării unei rezistențe active și eficiente „peste tot“, au impus adoptarea unor soluții organizatorice care să permită atât lupta în localități, cât și în afara localităților, a luptei în zonele păduroase și în teren descoperit, a luptei în zonele de irigații și hidroameliorații, precum și în orice condiții de teren și climă corespunzătoare mediului nostru geoclimatic. În acest scop în legea apărării se stipulează că pentru lupta împotriva inamicului pe teritoriul ce ar fi vremelnic ocupat de acesta se constituie și se pregătesc unități, subunități și grupuri ale luptei de rezistență.

Principiul specializării diviziunilor organizatorice derivă din complexitatea luptei armate moderne care solicită ansambluri de

forțe compuse dintr-un mare număr de diviziuni specializate pentru funcționalități diferite. Aceste funcționalități decurg la rîndul lor din acțiunea mai multor factori, dintre care amintim dezvoltarea impetuoasă și continuă a armamentelor și altor mijloace de luptă, amploarea și complexitatea acțiunilor și conducerii, a formelor și procedeelor de ducere a luptei, diversitatea activităților ce se desfășoară la pace și război pentru îndeplinirea sarcinilor ce stau în fața apărării.

Orice funcționalitate care comportă un anumit grad de complexitate și de importanță în ansamblul structurilor militare necesită un element executoriu adecvat, profilat într-un mod aparte, un organ specializat care să dea un randament ridicat prin acționarea lui specifică în luptă. Specializarea structurilor militare optimizează comportamentul funcțional al forțelor luptătoare, favorizează îndeplinirea sarcinilor și a misiunilor. Principiul specializării se aplică la toate nivelele organismelor militare.

Armata este principalul instrument al statului specializat pentru ducerea luptei armate cu inamicul în războiul de apărare. Pe lângă această specializare fundamentală, în anii de pace armata are și alte funcții — educativ cetățenească, de participare la realizarea unor importante obiective economice. Celelalte forțe ale apărării au o dublă specialitate : economică și de apărare.

Categoriile de forțe care intră în compunerea armatei sînt specializate pentru îndeplinirea unor misiuni de luptă în medii geografice diferite. În cadrul acestora există și o specializare pe arme. Diferitele eşaloane militare sînt specializate după natura mijloacelor de luptă (pe arme) și după modul specific de participare la luptă (elemente de comandă, elemente luptătoare, servicii). În cadrul acestor entități există de asemenea diverse alte specializări.

Gradul de specializare se ramifică în funcție de nivelul ierarhic și de complexitatea mijloacelor și a misiunilor ce revin fiecărei structuri organizatorice. În cadrul eşaloanelor mici specializarea prezintă un anumit grad de relativitate și o anumită interferență funcțională, care, în condițiile luptei moderne devine din ce în ce mai necesară. De exemplu, în cadrul grupeii, echipajului, piesei, mașinii de luptă apare strict necesară o specializare complexă a luptătorilor (servanților), însușirea de către fiecare militar a cîtorva specialități, care să le permită atît înlocuirea lor reciprocă, cît și participarea tuturor, în comun, în caz de nevoie, la îndeplinirea unei misiuni complexe de luptă. Astfel, în cadrul grupeii de infanterie fiecare luptător poate fi chemat să preia la nevoie comanda grupeii, să fie trăgător la pușca mitralieră

sau la aruncătorul de grenade antitanc. Dealtfel, în armata noastră an de an sînt tot mai mulți militarii care își însușesc cite două sau chiar mai multe specialități.

Totodată, se evidențiază și un alt aspect, mai ales datorită condițiilor specifice războiului popular de apărare. Este vorba despre necesitatea ca trupele de toate armele și specialitățile să-și însușească unele procedee și modalități de acțiune specifice altora. Infanteria, de exemplu, nu va aștepta în mod invariabil să fie sprijinită de alte arme, ci trebuie să se „autoservească” rezolvîndu-și cu forțele proprii probleme specifice de artilerie, geniu, transmisiuni, chimice. La rîndul lor, toate celelalte arme, prin instruire, învață să lupte ca infanterie, atît în scop de autoapărare, cît și pentru a putea participa nemijlocit la luptă, la lupta în rezistență.

Pornind de la caracterul acțiunilor probabile ale agresorului toți militarii armatei și toți luptătorii din formațiunile populare de apărare, în afară de specialitatea lor de bază, sînt instruiți și pentru a putea lupta împotriva blindatelor și împotriva țintelor aeriene care zboară la altitudini mici, în tehnica barajelor și lucrărilor genistice, capătă noțiuni pentru lupta în spatele inamicului.

În situații de luptă se poate distinge și o „specializare temporară”. Specializarea temporară este determinată de caracteristica unor acțiuni și misiuni de luptă ce pot reveni în mod ocazional trupelor. Ne referim la „specializări” de genul siguranței marșului și staționării, cele care rezultă din participarea în compunerea unui detașament etc. Elementele care se găsesc în compunerea dispozitivelor de luptă prezintă și ele atît note de specializare permanentă, cît și de specializare temporară, în funcție de durata misiunii ce se cere a fi îndeplinită.

Sporirea gradului de complexitate a luptei moderne determină apariția tendinței de dezvoltare a noi și noi specialități militare. În prezent poate fi subliniată ideea că specializarea în armată este un proces care evoluează continuu, pe măsura introducerii în înzestrare a noi mijloace tehnice și găsirii de noi procedee și metode de luptă⁷.

Specializarea și polispecializarea se impun și în cadrul formațiunilor populare de apărare. Pentru luptătorii acestor formațiuni se pun aceleași probleme ca și pentru militarii din cadrul armatei. Cu și mai multă acuitate se ridică această problemă pentru luptătorii din rezistență. Acționînd de regulă în focare, pe mici formațiuni compuse dintr-un număr redus de oameni, aceștia trebuie să fie buni cunoscători ai folosirii unor mijloace din dotare, din cap-

⁷ Colectiv, *Sistemul militar, Organizarea, recrutarea și mobilizarea armatei*, Editura Militară, București, 1973, p. 142.

turi și improvizate pentru distrugeri, minări, deminări, vânătoare de blindate.

Structura diferitelor verigi organizatorice ale forțelor destinate luptei armate trebuie să răspundă în mod prioritar exigențelor impuse de însăși rațiunea existenței lor funcționale — participarea la actul luptei armate. Printre acestea se înscriu *puterea de foc, mobilitatea și puterea de izbire*.

Puterea de foc a unei anumite diviziuni organizatorice este asigurată de existența unor compartimente specializate în executarea focului pentru neutralizarea și nimicirea obiectivelor inamicului, prin cantitatea și calitatea armamentului, a munițiilor și altor mijloace de luptă cu care este dotată, prin gradul de instruire a luptătorilor pentru cunoașterea și folosirea cu randament maxim a armamentului din dotare. Cu cât o subunitate (unitate) are o mai mare putere de foc, cu atât ea este mai eficientă în luptă și are capacitatea de a îndeplini misiuni mai complexe.

Ca urmare a grijii permanente a partidului și statului nostru dotarea diferitelor structuri organizatorice ale armatei a fost continuu dezvoltată și modernizată, și pe această bază a sporit continuu puterea lor de foc. Datorită amplificării neîncetate a resurselor economice ale țării a fost posibilă creșterea puterii de foc a marilor unități și unități de toate armele. Astfel, între anii 1956 și 1976 puterea de foc a unei divizii mecanizate a sporit de 3,5 ori. Sporirea puterii de foc a fost unul dintre factorii care a permis ca diviziile actuale să aibă capacitatea de a îndeplini misiuni de luptă cu un caracter mult mai complex și în zone de teren cu dimensiuni mai mari decât în trecut.

Puterea de foc a trupelor de uscat se realizează prin focul infanteriei, focul artileriei și focul antiaerian.

În situații de luptă puterea de foc a diferitelor eșaloane poate fi sporită prin mijloacele de întărire pe care acestea le pot primi în funcție de existentul în mijloace la dispoziția eșalonului superior și proporțional cu importanța misiunilor de luptă ce le revin, precum și prin intervenția mijloacelor de foc ale eșalonului superior în folosul subordonatului.

Mobilitatea trupelor este o cerință impusă de lupta modernă, de viteză mare cu care se desfășoară acțiunea de luptă, de ritmurile rapide de deplasare, desfășurare și acțiune a trupelor, care impun o mutare rapidă a eforturilor de pe o direcție pe alta.

Mobilitatea este asigurată în primul rînd prin dotarea trupelor cu mijloace de luptă și de transport moderne, cu caracteristici de bază superioare : viteză de deplasare apreciabilă, capacitate

ridicată de trecere peste diferite obstacole și de deplasare în orice teren, rază (autonomie) de acțiune mare, putere motrice mare, siguranță și durabilitate în exploatare. În prezent mobilitatea trupelor se asigură cu mijloace de transport care dispun simultan de capacitate mare de transport rapid, putere de foc și proprietăți de protecție a trupelor ce se transportă.

Gradul actual de mecanizare și de aici capacitatea de manevră a armatei se reflectă în faptul că în prezent fiecărui militar îi revine o forță mecanică de 45 cai putere, ceea ce reprezintă de peste trei ori mai mult decât în anii 1950—1960. Pentru a întregi acest tablou comparativ se poate arăta că dacă în cel de al doilea război mondial în armata noastră revenea un mijloc de transport auto la 150-300 militari, în prezent revine un mijloc de transport auto la 45 militari.

Puterea de izbire a trupelor este o rezultantă a puterii de foc și a capacității lor de manevră. La realizarea puterii de izbire o contribuție de prim plan o aduc blindatele (tancuri și transportoare) prin puterea lor de foc, prin manevră și blindaj și prin efectele cumulate ale acțiunii tuturor armelor din cadrul armatei.

În cadrul trupelor de uscat unitățile de tancuri au cea mai mare putere de izbire.

Puterea de izbire este o caracteristică a trupelor de uscat care poate fi pusă în valoare doar în luptele duse în zonele de câmpie și cu coline în acțiunile de amplasare de tip ofensiv și pe timpul ripostelor ofensive ale apărării.

Sporirea puterii de foc, a mobilității și a puterii de izbire constituie preocupări și pentru formațiunile populare de apărare, dar soluțiile adoptate pentru aceste formațiuni diferă de cele folosite în cazul structurilor de tip militar.

Astfel, prin destinația lor se impune ca formațiunile populare de apărare să aibă o mobilitate suficientă pentru ca să poată acționa oportun pe raza teritorială de care aparțin. Acest deziderat se poate realiza prin folosirea mijloacelor de transport din parcurile existente în economia națională. Totodată, puterea de foc a acestor formațiuni se realizează prin focul armamentului individual, automat și neautomat, prin focul unor mijloace mici dar numeroase și eficiente antitanc și antiaeriene, prin folosirea focului prin surprindere și prin utilizarea unor mijloace de luptă improvizate.

Principiul autonomiei relative impune ca toate structurile organizatorice să dispună de un anumit grad de autonomie în luptă. Aceasta se realizează prin : crearea unor organe proprii de conducere care să aibă capacitatea de a conduce acțiunea eșalonului res-

pectiv, chiar dacă s-a pierdut legătura cu superiorul și cu vecinii ; asigurarea ca fiecare eșalon militar să aibă o anumită capacitate de acțiune în timp și spațiu corespunzătoare destinației lui funcționale ; existența unor resurse proprii tehnico-materiale și medicale ; posibilitatea creării propriilor rezerve ; asigurarea unei suficiente capacități de supraviețuire. Aceste caracteristici, proprii structurilor organizatorice militare moderne, le fac apte să ducă acțiuni de luptă complexe și rapide, pe spații întinse, timp îndelungat, în orice condiții de teren și de stare a vremii, să lupte în mod independent în cazul că s-a pierdut legătura cu eșalonul superior, să lupte în încercuire și să supraviețuiască în condiții de izolare îndelungată, sub acțiunea directă a inamicului, să treacă de la lupta pe fronturi constituite la lupta de rezistență și invers, împreună și în cooperare cu formațiunile populare de apărare, cu toate celelalte componente ale sistemului de forțe ale apărării.

Principiul realizării eficienței maxime în luptă cere ca structurarea fiecărei diviziuni a forțelor și mijloacelor destinate luptei armate să fie dimensionată și să dispună de compartimentele și de mijloacele de luptă necesare astfel încât să-și poată îndeplini misiunile ce-i revin pe cîmpul de luptă, conform destinației sale funcționale.

Principiul eficienței maxime în luptă se corelează cu cerințele care impun suplețe în organizare, simplitate, concordanță între structură, înzestrare și destinația funcțională a fiecărei diviziuni organizatorice.

Toate aceste deziderate se realizează prin combinarea judicioasă a două elemente : efectivele în oameni (numeric și gruparea lor în structuri) și mijloacele de luptă cu care sînt dotate.

În trecut, obținerea succesului în luptă era nemijlocit legată de posibilitatea ridicării la luptă a unor efective mari de oameni organizați ca atare, deși nu rare au fost cazurile în care armate mici, suple și mobile au obținut chiar în acel timp succesul împotriva unor armate mult mai numeroase. În condițiile luptei moderne se manifestă tot mai accentuat tendința spre realizarea unor structuri organizatorice de forțe luptătoare bine proporționate, suple, cu efective strict necesare, formate din luptători bine instruiți și cu un moral ridicat, capabile să ducă acțiuni împotriva unor forțe net superioare.

Din punctul de vedere al înzestrării, într-o ciocnire armată partea care dispune de armament mai perfecționat este de regulă avantajată. Dealtfel, cu cît armamentul este mai perfecționat, cu cît sporește puterea de foc a acestuia, cu atît se creează condiții ca o anumită diviziune organizatorică să-și reducă efectivele pînă

la limita optimă necesară. De exemplu, apariția mijloacelor automate de foc și intrarea masivă a acestora în înzestrarea armatei a redus considerabil necesarul în efective în cadrul unităților și subunităților de infanterie; concomitent au sporit substanțial performanțele de luptă ale acesteia. Aceasta a dus la un însemnat spor de eficiență în lupta infanteriei.

Una dintre preocupările ce se manifestă în armata noastră pentru a se spori eficiența în luptă a fiecărei diviziuni organizatorice este aceea ca, în cadrul aceluiași efective globale, să sporească numărul celor angajate nemijlocit în luptă și să scadă numărul celor care încadrează serviciile și alte formațiuni neluptătoare.

În condițiile războiului întregului popor eficiența în luptă se asigură prin structuri suplă, care dispun de mobilitate și autonomie, de capacitatea de a coopera între ele, de a se completa reciproc, de a îndeplini o gamă largă de misiuni, prin forme și procedee de luptă cât mai variate, folosind avantajele terenului, stării timpului și a tuturor factorilor și condițiilor care influențează lupta.

Principiul polivalenței operaționale și complementarității acțiunilor derivă din caracteristica războiului popular de apărare în care sistemul militar al țării poate fi solicitat simultan sau succesiv să îndeplinească un volum mare de misiuni, diversificate ca natură, conținut și amploare. Pentru realizarea acestui volum de misiuni forțele destinate luptei trebuie astfel organizate și înzestrate încât să dispună de capacitatea de a folosi o gamă cât mai mare de forme și procedee de luptă. Se știe că printre factorii care pot contribui la compensarea sau diminuarea efectelor unui raport defavorabil de forțe este și acela al folosirii unor forme și procedee de manevră și de luptă care să pună forțele proprii în situații cât mai avantajoase și care să-l surprindă pe adversar.

În virtutea acestor cerințe, atit structurile organizatorice ale forțelor armate, cât și ale formațiunilor populare de apărare trebuie să dispună de o mare capacitate operațională, posibilitatea de a acționa în comun pentru îndeplinirea aceleiași misiuni, de a acționa astfel încât să-și completeze reciproc posibilitățile. Polivalența operațională și complementaritatea acțiunilor în lupta armată fac posibilă înlocuirea unor categorii de forțe cu altele. În virtutea mobilității organizatorice care rezultă din aceste principii, în funcție de situația strategică și de cerințele luptei armate devine posibilă transformarea unor structuri militare și paramilitare în forțe de rezistență și invers.

Principiul permanenței stării operaționale impune ca forțele destinate luptei armate să aibă o înaltă capacitate de ripostă pentru a putea acționa oricând. În acest scop, atit organizatoric cât și

prin procesul pregătirii de luptă și educațional se asigură forțelor destinate să acționeze în eșalonul întâi strategic o permanentă stare de operativitate. Aceasta se realizează prin menținerea în stare de luptă, încă din timp de pace, a acelor categorii de forțe destinate să acționeze la începutul agresiunii cum sînt trupele de apărare antiaeriană, o parte din trupele de uscat, aviația, marina și altele.

Toate aceste principii care stau la baza concepției organizării armatei și a formațiunilor de apărare și a căror enumerare și prezentare nu este exhaustivă deschid permanent posibilitatea unor perfecționări organizatorice, astfel încît fiecare entitate organizatorică să aibă o capacitate cît mai mare de luptă, să poată îndeplini un număr cît mai mare de misiuni și cu un caracter cît mai complex.

2.3. Efectivele luptătoare și mijloacele de luptă

Efective necesare apărării prin lupta armată. Armament și alte mijloace materiale necesare luptei. Aspecte ale raportului de forțe

Fondul uman, ca și cel material, destinat luptei armate reprezintă o parte însemnată din potențialul demografic și social-economic al țării. De aceea, utilizarea lor în vederea realizării instrumentelor de forță ale statului este o operă de competență politică, care revine conducerii politico-militare a statului. Stabilirea unor proporții optime între efectivele de pace și de război ale armatei și cerințele impuse de nevoile de apărare prezintă numeroase dificultăți rezultate din efortul material și financiar pe care îl implică apărarea țării.

Oamenii și armamentul constituie „materia primă” de bază pentru constituirea tuturor forțelor participante la luptă.

Interacțiunea strînsă și îmbinarea rațională a capacităților și eforturilor oamenilor cu posibilitățile și performanțele mijloacelor de luptă reprezintă temelia structurilor organizatorice a forțelor armate și a celorlalte formațiuni populare de luptă. De gradul de dezvoltare cantitativă și calitativă a acestor elemente depinde în ultimă instanță valoarea combativă a instrumentelor forței armate.

Efectivele armatei și ale celorlalte forțe participante la lupta armată constituie unul dintre elementele principale care determină capacitatea combativă a forțelor luptătoare. Oamenii pun în mișcare armamentul și celelalte mijloace participante la luptă. Ei dețin o funcție executorie (ca element participant nemijlocit la actul luptei armate), una organizatorică și una generatoare și purtătoare a factorului moral în luptă. Complexitatea acestor funcții îndeplinite de om a determinat dezvoltarea concepției potrivit căreia în corelația

generală dintre om și armament, rolul determinant să fie atribuit omului. Această concepție a fost subliniată de comandantul nostru suprem care arăta că „[...] nu trebuie să uităm nici un moment că rolul hotărîtor în luptă l-a avut, îl are și îl va avea omul ; el decide în ultimă instanță soarta oricărei bătălii”⁸.

La determinarea efectivelor necesare a fi cuprinse în instrumentele de forță ale statului se impune a se lua în considerare atît valorile cantitative cît și cele calitative, atît cele colective cît și cele individuale ale oamenilor.

În armatele moderne se manifestă într-un prim plan tendința spre asigurarea calitativă a efectivelor armatei permanente. Această tendință este prezentă și capătă un caracter obiectiv și de necesitate în doctrina noastră militară. Ea derivă din resursele materiale limitate ale țării și din eforturile impuse de construirea societății socialiste multilateral dezvoltate, care nu permit să se realizeze și să se întrețină o armată cu efective numeroase. Totodată, chiar dacă cantitativ s-ar realiza o armată mare, în mod practic ea nu ar putea fi „atît de mare” încît să ducă la compensarea decalajului numeric față de armatele țărilor mari. În aceste condiții țara noastră a apelat la soluții de tip calitativ-compensatorii, care pot oferi o eficiență economică optimă și totodată un ridicat randament operațional-militar.

Aspectele cantitative ale efectivelor vizează atît efectivul total al armatei cît și efectivele diferitelor diviziuni organizatorice din componența acesteia. Noțiunea de „efective” exprimă numărul militarilor de toate categoriile și specialitățile care intră în compunerea armatei (a altor categorii de forțe) sau a unei diviziuni sau subdiviziuni militare sau paramilitare subordonate.

Din punct de vedere numeric, în timp de pace efectivul armatei este menținut la o cotă minimă, de dorit optimă, care să asigure existența unei armate naționale permanente suficient de puternică, capabilă să efectueze pregătirea militară succesivă a contingentelor de tineri, a întregii populații, să asigure acumulările, dezvoltarea și perfecționările tehnico-materiale impuse de nevoile de apărare ale țării, adică să asigure forței militare a statului o capacitate de luptă ridicată și o stare operațională permanentă. În timp de război efectivele armatei sporesc considerabil prin chemarea sub arme a rezerviștilor, prin acțiunea de „mobilizare” (care vizează și alți factori ai potențialului militar).

Dealtfel, nici chiar statele mari, care dispun de puternice resurse umane și economice, nu pot întreține timp îndelungat armate

⁸ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 4, p. 598.

numeroase fără a întâmpina mari dificultăți economice și sociale rezultate din întreținerea lor. Această idee, din care rezultă că și statele mari apelează la același gen de soluții, a fost exprimată în lucrarea *Strategia militară*, publicată în U.R.S.S., în care se arată că „nici un stat, oricât de puternic ar fi sub raport economic, nu este în stare să întrețină în timp de pace forțe armate de masă de care va avea nevoie pentru atingerea obiectivelor în timp de război. Statele întrețin întotdeauna forțe armate cu un efectiv minim necesar, capabil să le asigure securitatea la începutul războiului și pregătirea de rezerve instruite din punct de vedere militar”⁹.

În actualele condiții, când se manifestă tendința de a crește amploarea războiului și a forțelor angajate în ciocnirea armată, a influențelor pe care le exercită revoluția științifică și tehnică contemporană asupra războiului, efectivele privite din punct de vedere cantitativ continuă să joace un rol de seamă în organizarea armatei și în modul ei de acțiune. În această privință, sub incidența corelației dialectice dintre fondul uman și cel tehnic-material, în organizarea militară se fac simțite trei tendințe.

Prima rezultă din raportul invers care există între creșterea vertiginoasă a indicilor calitativi ai mijloacelor de luptă și scăderea efectivelor. Pe măsura introducerii în înzestrarea armatelor a unor armamente și mijloace tehnice tot mai perfecționate, efectivele cunosc o continuă descreștere. Tendința de a reduce efectivele pe această cale este însă limitată, deoarece accesul la armamentele și mijloacele de luptă cele mai perfecționate este contingentat și el este de apanajul doar a câtorva țări care dispun de tehnologii de vîrf în acest domeniu.

A doua tendință este cea rezultată din amplul proces de modernizare a arsenalelor militare din perioada postbelică. În această perioadă „[...] în toate armatele a avut loc o creștere a efectivelor destinate asigurării, în special asigurării tehnice, și o scădere a efectivelor luptătoare”¹⁰. Perpetuarea acestei tendințe ar diminua însă capacitatea de luptă a oricărei forțe militare, mai ales în cazul armatelor statelor mici și mijlocii.

Ca urmare, în ultimii ani se conturează cea de a treia tendință, aceea de a „[...] se pune un accent tot mai mare pe reducerea

⁹ *Strategia militară*, Editura Militară, București, 1972, p. 295.

¹⁰ General-maior Ion Șuța, *Implicațiile revoluției științifice și tehnice în organizarea forțelor armate*, în volumul *Revoluția științifică-tehnică și implicațiile ei în domeniul militar*, Editura politică, București, 1972, p. 184.

formațiunilor de servicii și creșterea efectivelor luptătoare¹¹. Aceasta este una dintre căile de sporire a efectivelor luptătoare în condițiile menținerii la un nivel constant a efectivelor generale ale armatei. Pe această cale se urmărește ca raportul dintre efectivele luptătoare și cele de servicii să reprezinte o valoare supra-unitară cât mai apropiată de limita optimă. Considerînd că această soluție poate duce la întărirea capacității de luptă a subunităților și unităților, în armata noastră se studiază care este limita optimă a acestui raport și posibilitățile de a se realiza atît prin perfecționări organizatorice cît și funcționale.

Aspectele calitative ale efectivelor armatei reflectă atît compoziția acestora cît și indicii calitativi ai oamenilor din evidența militară, în special a corpului de comandă. Este un adevăr incontestabil că în concentrarea și dirijarea eforturilor, în valorificarea tuturor resurselor și capacităților pentru îndeplinirea oricărei misiuni încredințate armatei de către partid rolul hotărîtor îl au cadrele, competența, maturitatea și experiența de care dau dovadă, devotamentul lor față de partid, față de patrie și popor, față de cauza socialismului, înaltul lor simț de răspundere, pasiunea pentru cariera aleasă. Fie că este vorba de comandanți sau de activiști de partid, de ofițeri de stat major sau ingineri, de maiștri militari sau subofițeri, cadrele noastre, în totalitatea lor, răspund de calitatea procesului instructiv-educativ din armată, de formarea tinerilor — ce vin să-și slujească țara sub drapel — ca luptători temeinic pregătiți, curajoși, dîrji, gata de orice sacrificiu pentru apărarea patriei, răspund de îngrijirea, cunoașterea și mînuirea la perfecție de către militari a armamentului și tehnicii din înzestrare, de ordine și disciplina care caracterizează viața interioară a armatei, de înalta capacitate de luptă a unităților și marilor unități¹².

În condițiile actuale, lupta modernă cere din partea luptătorilor calități deosebite față de trecut. Ei mînuiesc pe cîmpul de luptă un armament și o tehnică militară din ce în ce mai sofisticate. Iar cu cît acest armament și tehnică militară sînt mai complexe, cu atît mai multe operații, care în trecut reveneau omului, sînt preluate de aparatura modernă (de exemplu: ochirea, încărcarea, urmărirea țintei). La o primă vedere aceasta ar putea să ducă la concluzia că exigențele față de pregătirea luptătorului ar putea să scadă. Dar această concluzie nu poate fi acceptată, deoarece un ar-

¹¹ *Idem.*

¹² *Cadrele militare în slujba partidului și a patriei*, Editura Militară, București, 1972, p. 13.

mament perfecționat impune exigențe noi față de pregătirea luptătorului și față de fizionomia sa moral-politică. În noile condiții personalitatea luptătorului nu se poate șterge într-o masă amorfă; dimpotrivă, fiecare om pe cîmpul de luptă trebuie să fie o personalitate distinctă, ale cărei capacități și posibilități fizice, intelectuale și psihice sînt hotărîtoare în mecanismul complex al luptei armate. Să nu uităm că pe cîmpul de bătaie militarul este chemat să realizeze o triplă înfruntare: „să lupte cu tehnica“ pentru a o stăpîni, supraveghea, regula și acționa; să „lupte cu inamicul“ pentru a-l înfrînge; să „lupte cu el însuși“ pentru a se autostăpîni — în sensul de a se adapta la solicitările războiului modern¹³.

Armamentul și celelalte mijloace necesare luptei armate constituie cel de al doilea element de bază al componentei materiale a luptei armate.

Ca și în producția bunurilor materiale, și în lupta armată omul și mijloacele de luptă nu pot fi puse în antiteză. După cum s-a arătat, ele formează o unitate dialectică în cadrul căreia omul are rolul principal, mijloacele reprezentînd „instrumentele“ cu ajutorul cărora omul acționează asupra adversarului.

Baza materială care furnizează armatei și celorlalte forțe ale apărării majoritatea armamentului și mijloacelor materiale de care au nevoie este economia statului. Gradul de dezvoltare a economiei țării constituie factorul care determină în modul cel mai direct, atît cantitativ cît și calitativ, fondul material necesar forțelor apărării.

Componenta principală a înzestrării tehnico-materiale a armatei este formată din mijloacele de luptă, elementul cel mai mobil și mai revoluționar, care influențează nemijlocit principiile, formele și procedeele de ducere a războiului, dezvoltarea și organizarea armatei în ansamblul său. Conexiunea și interdependența dintre mijloacele de luptă, organizarea armatei și fizionomia luptei exprimă una dintre legile obiective care dirijează fenomenul militar.

Importanța armamentului și a celorlalte mijloace de luptă rezidă în faptul că acestea reprezintă „instrumentele“, „uneltele“ cu ajutorul cărora omul luptă cu adversarul. Ea a fost apreciată în mod deosebit de numeroși teoreticieni militari. Acordînd prioritate rolului omului, teoreticienii marxiști afirmă totodată că evoluția tehnicii militare produce profunde mutații în organizarea armatei, în formele și procedeele de luptă. În acest context revin în actualitate cunoscutele reflecții ale lui Engels, care arăta că

¹³ Cf. General-colonel Ion Coman, *Forța disciplinei militare conștiente*, Editura Militară, București, 1973, p. 83—84.

„Progresele tehnicii de îndată ce deveneau utilizabile și erau efectiv utilizate pentru țeluri militare produceau imediat, aproape în mod violent și adesea chiar împotriva conducerii militare, schimbări, ba chiar revoluționări în modul de a duce lupta”¹⁴.

În legătură cu cele de mai sus sînt de subliniat și opiniile care consideră armamentul modern ca una dintre sursele de formare a unei stări morale ridicate a trupelor care dispun de el, că un moral ridicat presupune în egală măsură atît materialul uman, cît și tehnica de luptă modernă¹⁵.

Mijloacele militare, din punct de vedere funcțional, se grupează în armament, mijloace de transport și mixte (de transport și luptă), mijloace de asigurare, mijloace de conducere etc. Fiecare categorie de mijloace se departajează pe tipuri și genuri atît după criterii funcționale, cît și după alte criterii. Mijloacele militare moderne sînt complexe și multifuncționale, însumînd în cadrul aceluiași agregat armament, mijloc de transport, mijloc de trecere peste obstacole, mijloc de protecție (de exemplu, tancul, transportorul, avionul, nava).

În anii de după cel de al doilea război mondial, în condițiile desfășurării explozive a revoluției științifice și tehnice, armamentele de toate categoriile au evoluat rapid, încorporînd cele mai de vîrf descoperiri și creații ale fizicii, mecanicii, electronicii și ale altor ramuri ale științelor tehnice. În aceste condiții au apărut armele de nimicire în masă și purtătorii lor. Beneficiind de rezultatele științei și tehnicii în acești ani s-au perfecționat la maximum armamentele clasice, fapt ce a dus la împingerea pragului de eficiență în folosirea lor la zona de contact cu cel al armelor de nimicire în masă. În aceste condiții a apărut conceptul de armament neo-clasic.

Ca urmare a cercetărilor și perfecționărilor la care a fost supus armamentul clasic, în anii postbelici a crescut bătaia acestuia cu 30—40%, au sporit calibrele medii de la 85—100 mm la 120—130 mm și calibrele mari de la 150 mm la 175—230 mm, s-a redus greutatea și a crescut mobilitatea, au fost mecanizate operațiile de serviciu la material, a crescut cadența de tragere și s-a mărit precizia tragărilor¹⁶.

¹⁴ F. Engels, *Opere militare alese*, vol. I, Editura Militară, București, 1962, p. 17.

¹⁵ Colectiv. *Pentru o viziune psihosociologică asupra moralului armatei*, Editura Militară, București, 1975, p. 109—110.

¹⁶ Cf. General-colonel Vasile, Ionel, *Tendențe în înzestrarea trupelor de uscat cu tehnică de luptă modernă*, în *Revoluția științifică-tehnică și implicațiile ei în domeniul militar*, Editura politică, București, 1972, p. 221.

Desigur că toate aceste perfecționări, care contingentează unele categorii de armament numai la dispoziția statelor mari și bogate, au dus la o sporire masivă a prețului lor de cost. Ca urmare, procesul de înzestrare a armatelor diferitelor țări a fost și este extrem de neuniform.

Mijloacele militare în ansamblul lor, în special armele majore, sînt extrem de costisitoare. Cheltuielile pentru achiziționarea, conservarea și menținerea lor în stare operațională sînt de 6—8 ori mai mari decît cele destinate întreținerii efectivelor militare. Aceste cheltuieli împovărează tot mai mult economia țărilor achizitoare (în majoritate țări în curs de dezvoltare) și îmbogățesc țările furnizoare. Ca urmare, țările mici și mijlocii, îndeosebi cele angajate pe calea unei ample dezvoltări economico-sociale, caută și adoptă soluții cît mai avantajoase atît din punct de vedere economic, cît și operațional.

Fiind o operă de mare complexitate, înzestrarea cu armament și alte mijloace de luptă a generat adevărate *strategii ale armamentelor*. Fiecare stat practică în acest domeniu o strategie proprie, în concordanță cu doctrina sa militară. De fapt, însăși înzestrarea armatei și a tuturor forțelor luptătoare este una din preocupările importante ale doctrinei militare.

Strategia armamentelor vizează alegerea direcțiilor optime de înzestrare și ea diferă de la țară la țară. În principiu aceste direcții pot include : stabilirea listei de arme necesare (în funcție de ideea doctrinară fundamentală) ; stabilirea surselor de procurare a acestor arme menținînd un raport echilibrat între import-producție autohtonă ; crearea unor familii de arme și standardizarea ; stabilirea unor principii doctrinare de întrebuințare în luptă a acestui armament ¹⁷.

Pentru țara noastră soluțiile mai convenabile în domeniul înzestrării tehnico-materiale a armatei se dovedesc a fi cele care au drept criterii fundamentale, orientative eficiența economică și eficacitatea operațional-militară. Aceste soluții vizează o înzestrare tehnico-materială selectivă, într-o anumită ordine de importanță și de urgență, pe baza celei mai avantajoase tehnici militare existente (eficiență maximă la preț de cost minim), care să satisfacă cerințele unei armate naționale moderne, cu o înaltă capacitate combativă. Îndeplinirea acestor deziderate se urmărește atît cînd

¹⁷ Vezi și colonel Iulian S. Cernat, *Revoluția tehnică militară și armamentul clasic*, în *Revoluția științifică-tehnică și implicațiile ei în domeniul militar*, Editura politică, București, 1972, p. 214—215.

este vorba de procurarea din producția internă sau din import a unor categorii de armament, cât și de asigurarea unui raport optim între cele două surse de înzestrare. Pentru unele categorii de tehnică se impune soluția procurării din import, pentru altele este mai convenabilă procurarea din producția autohtonă.

La stabilirea opțiunilor către una sau alta din sursele de procurare a armamentului se are în vedere că armamentul și celelalte mijloace de luptă necesare în cantități mari (armament de infanterie, artilerie, transportoare, muniții) sînt mai rentabile să fie realizate în cadrul industriei naționale de apărare. Pentru acele categorii de armament și mijloace de luptă care sînt necesare în cantități mici, sau a căror realizare în economia națională nu este posibilă sau nu este economică, sursa de procurare rămîne importul.

Oricare ar fi sursa de procurare a armamentului, este necesar să se aibă în atenție cerințele tehnologiilor moderne de fabricație a armamentelor, orientate spre sporirea puterii de foc, distanței și ritmului de tragere, creșterea mobilității și a capacității de trecere peste obstacole, a razei și vitezei de acțiune, reducerea gabaritelor și a vulnerabilității, miniaturizarea, preluarea de către sistemele mecanizate și automatizate a unor funcții îndeplinite de om, crearea în jurul unui prototip a unei familii de armamente, sporirea siguranței și longevității în funcționare¹⁸.

Chiar și această sumară trecere în revistă a unor probleme legate de înzestrarea cu mijloace de luptă a forțelor destinate luptei armate ne oferă suficiente elemente care să demonstreze complexitatea și importanța acestei laturi a pregătirii țării pentru apărare prin luptă armată.

Armamentul și tehnica militară prin specificitatea funcțională, gradul de complexitate și parametrii tehnico-tactici exercită determinări însemnate, uneori hotărîtoare în structura organizatorică a armatei. În mare măsură divizările și subdivizările armatei pe categorii de forțe, iar în cadrul acestora pe genuri de armă sînt o urmare a înzestrării sale. De asemenea, organizarea intimă a subunităților, unităților și marilor unități, efectivele totale și compartimentarea efectivelor pe funcții, specialități, posturi de luptă și servicii depinde în foarte mare măsură de armamentul și tehnica din înzestrare. Aceasta face ca subunitățile, unitățile și marile unități de infanterie, mecanizate, blindate, transmisiuni, geniu, artilerie etc. să difere între ele cantitativ și calitativ, organizatoric și operațional.

¹⁸ *Ibidem*, p. 209.

Înzestrarea cu armament modern este una din căile modernizării armatei, creșterii capacității operaționale și menținerii ei în timp de pace la dimensiuni optime, sporirii la mobilizare a forței sale pe măsura nevoilor impuse de obiectivul strategic al apărării țării.

Pentru sistemul nostru defensiv problemele armamentului interesează deopotrivă armata cît și celelalte forțe ale apărării. Aplicarea principiului „arme contraarme“ duce la necesitatea de a asigura prioritar forțele cu două mari categorii de arme : arme antitanc și arme antiaeriene, de la cele mai mici, individuale, pînă la cele mai complexe. Un sistem de baraje și obstacole antitanc, pe direcțiile probabile de acțiune ale unor mari grupări inamice blindate poate completa sistemul armelor antitanc. Armele ușoare portative moderne, atît antitanc cît și cele antiaeriene, în special rachetele miniaturizate care pot intra în dotarea a cît mai numeroși luptători din forțele armate și din formațiunile populare de luptă se pot dovedi a fi deosebit de potrivite pentru a contracara acțiunile în forță ale inamicului.

În concordanță cu opțiunile noastre doctrinare înzestrarea tehnico-materială a armatei stă în atenția și se bucură de grija permanentă a partidului și statului. Ca urmare, armata României socialiste este beneficiara unei înzestrări tehnico-materiale adecvate, în pas cu realizările și tendințele dezvoltării principalelor armamente clasice, în special ale acelor categorii de armament care corespund condițiilor unui război popular de apărare. Ca urmare a acestor preocupări au fost complet dotate toate genurile de armă cu armament și material modern, s-a înfăptuit totala motorizare și mecanizare a unităților și marilor unități. Dispunem în prezent de rachete de diferite tipuri, de avioane cu reacție supersonice, artilerie reactivă, tancuri, transportoare blindate, autoamfibii, nave moderne de luptă, aparatură electronică, sisteme radiotehnice complexe, mijloace genistice perfecționate, de transmisiuni, chimice. tehnică modernă de calcul și altele. Înaltul grad de mecanizare și automatizare asigură mobilitatea, puterea de foc și de izbire, suplețea, capacitatea de manevră și precizia în executarea misiunilor fiecărui gen de armă¹⁹.

Aspecte ale raportului de forțe. Realizate și pregătite din timp de pace și aduse într-o capacitate de luptă completă în timp de război, forțele și mijloacele proprii sînt destinate să le înfrunte pe cele ale adversarului și să le înfrîngă prin luptă armată.

¹⁹ *Armata Republicii Socialiste România, tradiții și contemporaneitate*, Editura Militară, București, 1975, p. 17.

Ciocnirea dintre forțele proprii și cele ale adversarului poate avea loc în condiții foarte variate (de timp, loc, grad de pregătire în vederea luptei). Una dintre aceste condiții, care a jucat și joacă un rol important în obținerea succesului, este raportul dintre cantitatea și calitatea forțelor și mijloacelor proprii și cele ale adversarului. Acest raport ne poate fi favorabil — în limite foarte largi —, poate fi egal sau nefavorabil.

Atît în trecut, cît și în prezent raportul de forțe a avut și continuă să aibă o influență remarcabilă asupra desfășurării luptei armate. Importanța balanței forțelor care se confruntă este atestată și de faptul că știința militară recunoaște existența unei legități (principiu) a raportului de forțe. Esența acestei legități rezidă în ideea că pentru a obține victoria în lupta armată este necesară realizarea unei anumite superiorități de forțe și mijloace față de inamic în locul și în momentul executării loviturii.

Multă vreme, în trecut, raportul de forțe a reprezentat o comparație matematică, cantitativă între diferitele tipuri de mijloace existente în cadrul grupărilor de forțe angajate într-o luptă (operație). Această comparație se făcea atît la nivel global (strategic sau operativ), cît și parțial (între grupările de forțe angajate pe diferite direcții de importanță tactică). Pe baza concluziilor rezultate din această analiză comparativ-cantitativă se adoptau de o parte și de alta cele mai corespunzătoare forme și procedee de luptă și de manevră, precum și măsuri prin care să se compenseze sau să se anihileze decalajul de forțe existent între părți.

Elementele inițiale ce intrau în calcule au fost numărul luptătorilor (efectivele) și cantitatea (numărul) armamentului. Treptat, comparația s-a extins și la anumite entități organizatorice similare ca efective și armament (în timpul celui de-al doilea război mondial etalonul de comparație la nivel tactic era batalionul, iar la nivel operativ — divizia). În ce privește armamentul s-a introdus treptat în calcule numărul de guri de foc de artilerie de cîmp, antitanc, antiaeriene, de tancuri, avioane.

Raportul de forțe cantitativ nu a fost însă întotdeauna concludent pentru a explica succesul sau insuccesul în luptă. Victoria în luptă nu a revenit în mod invariabil și automat celui care deținea superioritatea în forțe și mijloace. Ca urmare a acestor constatări s-au căutat și alți parametri care să fie luați în calcul și anume parametrii calitativi. Dintre aceștia fac parte detaliile structurilor organizatorice, caracteristicile tehnico-tactice ale principalelor mijloace de luptă, puterea de foc și de izbire a subunităților și unită-

ților care intră în calculul raportului de forțe. Există și alți indici calitativi care influențează raportul de forțe, dar care nu se pot cuantifica și nu pot fi luați în calcul în mod concret, ci doar se pot estima. Printre aceștia se au în vedere moralul trupelor, capacitatea comandamentului, nivelul pregătirii de luptă ș.a.m.d.

Tendențele cantitativ-calitative în calculul raportului de forțe s-au manifestat încă din timpul celui de al doilea război mondial, dar ele s-au transformat în metode curente în lucrul statelor majore în perioada postbelică. Aceasta se explică prin evoluția calitativă rapidă pe care au cunoscut-o structurile organizatorice ale armatelor, armamentele, capacitatea comandamentelor. Astăzi statele majore folosesc metodologii cantitativ-calitative în calculul raportului de forțe, urmărind realizarea unei comparări cât mai veridice a forțelor care se confruntă. Au fost introduși în calcul numeroși parametri calitativi, sub forma unor coeficienți, proprii mijloacelor de luptă. Pe bună dreptate, azi, prin raportul de forțe înțelegem relația numerică exprimată cantitativ și calitativ între forțele și mijloacele proprii și cele ale inamicului care poate fi stabilită în anumite limite de exactitate pe plan tactic, operativ și strategic.

Problematica raportului de forțe în condițiile confruntărilor de tipul războiului popular, ce au ca schemă conflictuală „întregul popor ridicat la luptă contra armatei invadatoare“, capătă aspecte noi. În acest caz în raportul de forțe intervin și alți numeroși factori obiectivi și subiectivi, unii cu parametri măsurabili, alții ne-cuantificabili în afară de cei arătați mai înainte, care exprimă mai corect balanța forțelor care se confruntă. Astfel, la orice acțiune de luptă, alături de trupe ale armatei participă numeroase alte formațiuni populare de apărare care angajează numeroase forțe și mijloace ale inamicului. Mai mult chiar, pe unele direcții tactice pot acționa numai formațiuni de acest gen. În aceste condiții, în calculul raportului de forțe se introduc toate forțele proprii care participă la acțiunea respectivă și care, însumate, exprimă mai exact posibilitățile trupelor proprii. Pentru ca să se poată exprima cât mai exact posibilitățile diferitelor formațiuni populare de apărare, în funcție de structura lor organizatorică și gradul de înzestrare cu armament și mijloace de luptă, se folosesc diferiți coeficienți de echivalare cu unități și subunități de același tip din cadrul armatei. În acest fel, în cadrul raportului de forțe se lucrează cu „unități de măsură“ tipizate, iar raportul de forțe în ansamblul său exprimă mai exact schema conflictuală în războiul întregului popor.

2.4. Materializări ale acțiunilor forțelor și mijloacelor pe câmpul de luptă

Dispozitiv, foc, mișcare, manevră, lovitură, amenajare genistică, baraje și distrugeri, legături

Forțele și mijloacele își exprimă comportamentul specific prin acțiunile ce le desfășoară pentru combaterea forțelor adverse.

Aceste acțiuni constituie însuși conținutul luptei armate și ele cunosc o mare diversitate de materializări în funcție de natura, posibilitățile tehnico-tactice și specializarea pe care o au diferite categorii de forțe și mijloace. Astfel, structurile organizatorice de bază nu acționează în luptă potrivit schemei lor de organizare, ci potrivit unor altor grupaje, denumite *dispozitive* de luptă. Armamentul, ca mijloc de luptă, își materializează acțiunea prin foc, iar mijloacele de transport, prin capacități de deplasare. Aparatura și diversele echipamente își materializează acțiunea prin observare, cercetare radiotehnică, în timp ce utilajele de geniu, prin capacitățile de amenajare genistică a terenului, amenajare a drumurilor, lucrări de mascare.

Fiecare mijloc de luptă exercită o influență specifică asupra luptei aducându-și o contribuție proprie — prin intermediul oamenilor — la înfrângerea adversarului. Dintre multiplele modalități în care se materializează acțiunea forțelor și mijloacelor pe câmpul de luptă se vor releva în continuare câteva.

Dispozitivul trupelor se identifică cu un sistem temporar, în care se dispun și se articulează forțele și mijloacele în luptă, într-o anumită situație, „[...] o grupare a diferitelor trupe și arme într-o anumită ordine [...]” care, de la caz la caz „[...] se fracționează într-un anumit mod, apoi se grupează și se dispun în teren [...]”²⁰. Forțele și mijloacele se dispun într-un anumit fel când staționează, în alt fel când se deplasează și în alt fel în timpul luptei. Ca urmare, se pot deosebi dispozitive de staționare (în raioane de concentrare, de regrupare), dispozitive de deplasare (de marș, de transport), dispozitive premergătoare de luptă, dispozitive de luptă (diferențiate pe forme de luptă).

„Aranjarea trupelor” în cadrul fiecăruia dintre dispozitivele posibile se realizează după anumite criterii specifice, care determină o anumită fizionomie a dispunerii trupelor. Astfel, în staționare

²⁰ General-maior Ion Șuța, *Elemente de tactică*, Editura Militară, București, 1972, p. 183.

prevalează criteriile completării și refacerii capacității de luptă, asigurării odihnei oamenilor, siguranței și pregătirii în vederea acțiunilor ce vor urma. Pentru deplasare prevalează criteriile folosirii integrale a capacității de transport și de deplasare, siguranței, devansării inamicului în desfășurare și în deschiderea focului. La realizarea dispozitivelor de luptă au prioritate criteriile valorificării puterii de foc și de izbire, asigurării libertății de acțiune, sprijinului reciproc între subunități ș.a.

Fiecare formă de dispozitiv implică o anumită fracționare a forțelor și mijloacelor. Fracționarea presupune, la rîndul ei, de fiecare dată o grupare sau regroupare nouă a diferitelor arme, o combinare a acestora în vederea constituirii diferitelor elemente componente ale dispozitivului, care pot avea o valoare și natură diferite, în funcție de specificul situației și al scopurilor (misiunilor) vizate.

Totodată, elementele componente ale unui dispozitiv diferă de la o categorie de trupe la alta, de la o armă la alta. De exemplu, în cadrul unităților și marilor unități de arme întrunite principalele elemente ale unui dispozitiv sînt : eșalonul întii și eșalonul doi (eșaloane sau coloane de marș), grupări de artilerie (de cîmp și antiaeriene), rezerve (de diferite arme și trupe speciale), elemente de cercetare și de siguranță (a staționării, a marșului), detașamente de natură și cu destinații diferite (înaintate, de asigurare a mișcării, de întoarcere). Numărul și natura acestor elemente diferă în funcție de tipul, categoria și mărimea forțelor, de forma de acțiune și de nivelul acțional respectiv.

Dacă elementele componente ale unui dispozitiv de trupe de arme întrunite sînt cele arătate mai sus, altele sînt elementele unui dispozitiv al unei grupări de artilerie. În acest caz dispozitivul este format din subunitățile de artilerie în poziții de tragere, punctul de comandă al grupării, punctul de observare și mijloacele de cercetare desfășurate în vederea acțiunii. Și la celelalte arme (servicii) dispozitivele își au caracteristicile proprii.

Din punctul de vedere al mărimii (cantității) forțelor (grupărilor de forțe) și al scopurilor vizate de către o anumită grupare de forțe pot exista dispozitive ale grupărilor de forțe strategice, operative și tactice. Fiecare dintre acestea, în funcție de locul pe teritoriul național unde se articulează, pot fi formate din trupe ale armatei, formații populare de apărare sau mixte. De exemplu în zona frontului regula o constituie dispozitivele mixte. În interiorul țării, acolo unde agresorul folosește desantul aerian, în faza

inițială a luptei cu acesta, dispozitivele pot fi constituite în principal din formațiuni populare de apărare.

Focul și mișcarea sînt elemente acționale primare, prin intermediul cărora forțele și mijloacele proprii își exercită influența asupra forțelor adverse.

În funcție de adîncimea pînă la care se execută și de importanța efectelor obținute, focul poate avea o importanță tactică (cel executat cu armamentul infanteriei, artileriei și cel executat de aviația de sprijin) sau una operativă (loviturile executate cu aviația asupra obiectivelor din adîncimea dispozitivului inamic).

Folosit cu precizie, rațional, economic, eficient și la limita posibilităților maxime a fiecărei categorii de armament, focul constituie mijlocul principal de nimicire a inamicului.

Mișcarea, ca deplasare a forțelor și mijloacelor are loc în orice formă a luptei. Combinarea cît mai diversă a focului cu mișcarea forțelor dă naștere unor elemente compuse cum sînt manevra, lovitura și izbirea.

Manevra * este o acțiune de cea mai mare importanță pentru obținerea succesului pe cîmpul de luptă. Ea a evoluat odată cu dezvoltarea mijloacelor de luptă, mai ales a armelor majore (tancurile, mijloacele aeriene, navale, rachetele), și a perfecționării și științizării conducerii. Datorită mijloacelor moderne de luptă manevra poate avea loc în toate mediile spațiale (terestru, aerian, cosmic, maritim) în care se desfășoară lupta armată.

Avînd în vedere conținutul luptei moderne, conceptul de manevră este în prezent folosit în două sensuri : a) ca deplasare și b) ca formă de executare a loviturii asupra inamicului.

Cu cît armata dispune de mijloace de transport și de luptă mai mobile, de o conducere mai suplă, de mijloace de legătură mai adecvate, cu atît ea va avea o capacitate mai mare de a executa acțiuni cu caracter manevrier.

Datorită influenței pe care o exercită existența diferitelor tipuri de mijloace de luptă și de transport asupra posibilităților de a executa manevra, în prezent se manifestă tendința de a înzestra fiecare subunitate, unitate și mare unitate cu acele mijloace de foc care să poată acționa — manevrînd traiectoriile — pe tot spațiul (front și adîncime) inclus în misiunea care revine în mod normal eșalonului respectiv. Cu cît nivelul unui eșalon este mai mare, cu atît el dispune de mijloace de foc mai puternice, care au posibili-

* Vezi și 3. 4.

tăți mai mari de a executa manevra de foc. Totodată, manevra de deplasare a trupelor depinde de cantitatea și calitatea mijloacelor de transport. Cu cât trupele dispun de mijloace de transport mai numeroase, care au capacitate și viteză mare de transport, cu atât mai mult aceste deplasări se pot executa pe distanțe mai mari și într-un timp mai scurt. Deplasarea rapidă a forțelor și mijloacelor de foc pentru a realiza fie o grupare de lovire, fie sustragerea forțelor proprii de sub loviturile inamicului este o condiție necesară pentru asigurarea libertății de acțiune, pentru a muta succesiv eforturile pe direcțiile și în momentele unde și în care se urmărește a se obține cel puțin local și temporar superioritatea în raportul de forțe.

Lovitura se identifică cu momentul culminant al acțiunii militare, în care se produce ciocnirea forțelor celor două părți beligerante. Ea este o rezultată a mișcării forțelor cumulată cu acțiunea distructivă a focului și a altor mijloace de luptă participante la coliziune.

Lovitura finalizează orice acțiune de luptă; din acest punct de vedere, ea reprezintă o componentă a acțiunii militare și anume faza hotăritoare a acesteia.

Elementele caracteristice ale loviturii sînt cantitatea și felul forțelor și mijloacelor cu care se execută, puterea focului, procedeul (procedeele) folosit, ideea de manevră și durata acțiunii.

În războiul popular de apărare succesele acțiunilor la nivel strategic și chiar operativ se obțin nu atât prin lovituri executate cu grupări puternice de forțe și mijloace, ci prin lovituri de mică amploare, frecvente, executate prin surprindere, cu o durată scurtă, asupra locurilor vulnerabile ale inamicului, în timpul și locurile care favorizează acțiunea proprie. Aceasta materializează una dintre soluțiile prin care se poate finaliza concepția cu caracter doctrinar a obținerii succesului împotriva unui agresor puternic, folosind forțe și mijloace puțin numeroase.

Izbirea deși pare că este un termen sinonim, din punct de vedere semantic, cu lovitura, are nuanțele proprii care o definesc. În terminologia militară actuală se obișnuiește a diferenția cele două acțiuni pe două planuri. În primul rînd se acceptă sensul că izbirea reprezintă o „lovitură” la care participă masiv blindatele, în principal tancurile. În al doilea rînd termenul de izbire se folosește și pentru a marca momentul în care lovitura atinge dispozitivul inamic.

Amenajarea genistică a terenului include un ansamblu de măsuri și de acțiuni care vizează realizarea unor lucrări de „modelare”

a terenului care să favorizeze acțiunea forțelor proprii și să o dezavantajeze pe cea a adversarului. Se au în vedere lucrări care să asigure mărirea capacității ofensive sau defensive a trupelor ; ascunderea acțiunilor și protecția trupelor proprii ; facilitatea deplasării forțelor proprii și altele.

Măsurile ce se circumscriu în acest concept nu sînt numai de resortul trupelor de geniu ci, în majoritatea lor, se îndeplinesc de toate trupele și de formațiunile populare de apărare. În vederea realizării acestor sarcini trupele de geniu folosesc mijloace și utilaje specializate, de mare randament, în timp ce celelalte trupe folosesc în acest scop uneltele obișnuite din dotare.

Legătura în luptă materializează acțiunea subunităților (unităților) de transmisiuni. Legătura a jucat, din cele mai vechi timpuri, un rol important în conducerea trupelor, fiind considerată ca unul din factorii hotărîtori pentru obținerea succesului în lupta armată. În lupta modernă legătura a devenit una din condițiile de bază ale victoriei, deoarece ea este cea care asigură circulația informațiilor în toate sensurile, fără de care nu poate să existe conducere, cooperare, execuție operațională la toate nivelele.

Se știe că mijloacele de transmisiuni s-au dezvoltat și continuă să se dezvolte vertiginos. Și în acest domeniu revoluția științifică și tehnică a generat mijloace din ce în ce mai perfecționate, mai sigure. Dar concomitent cu aceasta s-au dezvoltat și amplificat și mijloacele „antidot“. Ca urmare, chiar și cele mai moderne mijloace electronice de legătură pot fi contracarate. De aceea într-un război popular de apărare se pune atît problema folosirii unei game cît mai diversificate de mijloace de legătură, de la cele mai perfecționate pînă la cele mai simple și chiar improvizate, cît și cea a protecției acestor legături împotriva acțiunilor duse de inamic pentru a le dezorganiza.

Faptul că apărarea are ca spațiu propriul teritoriu, permite folosirea atît a mijloacelor de legătură specific militare, cît și a rețelei permanente, naționale, de legătură, a tuturor mijloacelor de informare în masă.

Este evident că cele cîteva exemplificări prin care am arătat modul în care se materializează în lupta armată acțiunea diferitelor categorii de forțe și mijloace nu poate epuiza complexitatea și diversitatea acestora. La cele de mai sus se poate adăuga că fiecare armă (serviciu) își manifestă prezența în acțiunea armată prin forme specifice de sprijin și de asigurare de luptă, materială, tehnică sau medicală.

Conținutul și fizionomia generală a luptei armate

3.1. Cîteva caracteristici generale ale luptei armate

De la lupta armelor întrunite la lupta cu arma în mină a întregului popor. De la formele clasice de acțiune la o formă de luptă unică, integrată. O nouă dimensiune a frontului și spatelui frontului

În decursul istoriei, ca urmare a dezvoltării impetuoase a mijloacelor de luptă, a participării la acțiunile de luptă a unor forțe tot mai numeroase și mai diversificate ca specializare, a îmbogățirii teoriei militare, lupta armată și-a lărgit în mod considerabil conținutul și și-a modificat fizionomia căpătînd treptat dimensiuni și caracteristici care au determinat apariția unui concept nou, acela al *luptei moderne*.

Dacă în trecut lupta trupelor de uscat era o însumare a acțiunilor infanteriei, cavaleriei și artileriei, pe măsura dezvoltării armamentului și a apariției unor arme noi, lupta a devenit o însumare a eforturilor tuturor armelor, o *luptă a armelor întrunite*. Această caracteristică a fost dominantă în luptele ce au avut loc în anii celui de al doilea război mondial, precum și în războaiele din perioada postbelică.

Caracteristicile unui eventual război al întregului popor pentru apărarea țării prefigurează noi redimensionări în conținutul și fizionomia luptei armate. Aceste redimensionări sînt determinate de o multitudine de factori care particularizează acest gen de confruntare printre care, într-un prim plan, se remarcă: caracterul dur al ciocnirii armate, rezultat din intransigența scopurilor care animă părțile angajate în conflict; mijloacele de luptă folosite de adversari; marea diversitate de forme și procedee de luptă; multitudinea forțelor apărării participante la lupta cu agresorul.

Este evident că primii dintre factorii enumerați îi găsim prezenți în orice luptă modernă. Elementul nou îl constituie forțele participante la luptă; alături de armată se vor găsi prezente o mare diversitate de formațiuni populare de apărare, care depășesc cu mult, din punct de vedere cantitativ, efectivele armatei. Acestea sînt înarmate cu armament portativ și armament ușor de sprijin, dar ele pot folosi totodată și armamentul provenit din capturi, precum și o mare diversitate de mijloace de luptă improvizate. Contopindu-se în masa populației și antrenînd-o pe aceasta la luptă, fie pe fronturile constituite, în spatele frontului sau în mișcarea de rezistență, aceste formațiuni împreună cu populația din zonă au posibilitatea să folosească atît procedeele de luptă clasice, cele ale războiului de guerilă, precum și noi procedee de luptă necunoscute și surprinzătoare pentru inamic.

În aceste condiții, în războiul întregului popor, concomitent cu lupta armelor întrunite, care continuă să rămînă caracteristică acțiunilor duse de trupele armatei, este firesc ca lupta armată să capete trăsături noi care o definesc ca pe o *luptă armată a întregului popor*.

Conținutul luptei armate a întregului popor este așadar definit în principal de multitudinea și eterogenitatea forțelor și mijloacelor de luptă, care pot folosi o gamă foarte diversificată de acțiuni militare, unele de tip armat clasic, altele de tip gueriler, care în ansamblu conturează un tablou specific înfruntării armate cu agresorul. Rolul determinant în definirea noii fizionomii a luptei rezultă din combinarea acțiunilor duse de armată cu cele duse de forțele populare de apărare care, însumînd efective numeroase și structuri organizatorice diversificate, exercită influențe dintre cele mai variate asupra conținutului luptei armate, mărindu-i capacitatea de neutralizare, nimicire și distrugere și aria de cuprindere în spațiu și timp. Este un aspect nou, necesar a fi subliniat și analizat în continuare, deoarece conținutul clasic al luptei armate, rezultat din participarea la luptă numai a forțelor armate, a fost extins prin posibilitatea însumării în conținutul său a acțiunilor militare ale întregului popor.

Prin participarea la lupta cu agresorul a forțelor populare de apărare, conținutul luptei armate s-a îmbogățit în special prin posibilitatea intensificării frecvenței luptelor de infanterie în localități, în păduri, în terenuri greu accesibile, a luptei împotriva tancurilor și mijloacelor blindate ale inamicului, folosind mijloace de tip artizanal, a luptei pe timp de noapte, asigurîndu-se în acest fel posibilitatea folosirii unei mari diversități de procedee de luptă în vederea obținerii succesului asupra inamicului. Totodată, pre-

zența activă a forțelor populare permite armatei să-și polarizeze eforturile pe direcțiile principale, în zonele în care lupta capătă indici maximi de intensitate și decizie.

Pentru formațiunile populare de apărare capătă dimensiuni majore procedeele de luptă specifice luptei de guerilă (infiltrarea în obiectivul de atacat, atacul prin surprindere în condiții de vizibilitate redusă) prin care se poate compensa inferioritatea numerică și în puterea de foc. În cazul acestor acțiuni succesul se asigură nu atât prin capacitate mare de foc, ci prin mobilitate, surpriză, lovitura din interiorul obiectivului.

Extinderea luptei cu agresorul pe o mare suprafață a țării și angajarea în totalitate a fondului uman apt de efort militar determină schimbări importante și în amploarea luptei armate, impunând apariția unor dimensiuni noi atât spațiale cât și ca intensitate și frecvență. Printre acestea pot fi relevate desfășurarea și polarizarea acțiunilor armatei pe direcții, concomitent cu frecvente lupte cu caracter de independență, în focare, acțiuni de rezistență în orice loc de pe teritoriul național unde își face inamicul simțită prezența.

Desfășurarea neuniformă a acțiunilor de luptă poate fi considerată ca una din trăsăturile caracteristice ale fizionomiei luptei armate. Această neuniformitate (ca forțe participante și intensitate) este determinată de caracterul eterogen al elementelor participante la luptă (forțe și mijloace proprii), de modul de acțiune probabil al adversarului și de particularitățile terenului.

Un element nou și specific luptei armate este îmbogățirea conținutului ei cu formele și procedeele de acțiune de tipul rezistenței populare. Includerea în conținutul luptei armate a unei game foarte complexe de acțiuni de tipul rezistenței populare determină o permanență activă a luptei împotriva inamicului în zonele ocupate vremelnice de către acesta, materializând în fapt ideea că lupta împotriva agresorului nu se termină dacă inamicul a ocupat vremelnice porțiuni din teritoriul național, ci numai odată cu izgonirea acestuia. În anumite perioade ale războiului de apărare și în zonele ocupate vremelnice de inamic, rezistența populară poate să se identifice ea singură cu conținutul luptei armate. În alte perioade ponderea acțiunilor de luptă ale rezistenței poate fi mai scăzută. Permanența ei însă până la obținerea victoriei este o necesitate și o posibilitate obiectivă. Chiar și în acele etape ale războiului în care ponderea acțiunilor revine armatei, rezistența îndeplinește o importantă funcție în lupta cu agresorul, fiind orientată spre executarea unor lovituri convergente cu cele executate de forțele armate.

Privită în ansamblul războiului rezistența este procedeul strategic de acțiune de bază împotriva agresorului pe teritoriul vremelnice ocupat de acesta. Ea poate cunoaște intensități și forme diferite de manifestare. Acțiunile rezistenței armate sînt coordonate cu cele ale defensivei sau ofensivei strategice executate de forțele armate, precum și cu cele ale rezistenței nearmate.

Concepția apărării țării printr-un război al întregului popor ține seama de dezvoltarea vertiginoasă a progresului științific și tehnic, de sporirea neîncetată, cantitativă și mai ales calitativă, a mijloacelor de luptă de toate categoriile, de sofisticarea armamentului și de întreaga evoluție a societății, și în funcție de acești factori studiază restructurările și înnoirile posibile ale modelului actual al luptei armate și implicit noile schimbări în formele și procedeele de luptă.

Astăzi apare în mod evident că revoluția științifică și tehnică contemporană a imprimat luptei armate dinamism, mobilitate și o mare eficiență. Este de așteptat ca în viitor acestor trăsături definitorii să li se adauge altele, în special datorită amplificării acțiunilor pe verticală, din aer și sporirii performanțelor armamentului.

În lumina acestei perspective se poate gândi și la posibilitatea unor mai frecvente treceri de la ofensivă la defensivă, a apariției unor caracteristici noi în aceste forme de luptă. În noile condiții este de așteptat ca, în ansamblul său, să se integreze mai multe forme de acțiune, realizîndu-se o legătură intimă între acțiunile pe fronturi constituite cu cele de rezistență, iar trecerea de la o formă de acțiune la alta și alternarea lor rapidă și frecventă vor constitui principalele caracteristici ale dinamicii luptei. De pildă, o mare unitate aflată inițial în apărare, sub pericolul evident al încercuirii — datorită pătrunderilor realizate de inamic la flancuri și a acțiunilor desantului aerian în spate —, își repliază forțele în adîncime unde, datorită existenței unor numeroase formațiuni înarmate, se regroupează și face disponibile majoritatea unităților sale. Executîndu-se în scurt timp o contraofensivă de către eșalonul superior, marea unitate participă la aceasta angajîndu-și forțele succesiv, depășește vechiul aliniament de apărare și, ca urmare a retragerii grupării agresorului de pe direcția sa de acțiune, trece parțial la urmărire, în timp ce asigură cu restul forțelor un flanc al grupării de contraofensivă. Iată o situație în care aceeași mare unitate, în cadrul aceluiași spațiu încredințat inițial prin misiune și într-o perioadă de timp relativ scurtă, a alternat succesiv formele de luptă de apărare, retragere temporară, ofensivă, urmărire și, din nou, apărare.

Desigur că nici în prezent apărarea, în ansamblul său, nu este o acțiune orientată exclusiv spre menținerea unor alinamente sau obiective, deși această caracteristică a apărării are o importanță excepțională. Apărarea modernă este o însumare de acțiuni defensive și ofensive, preponderente fiind cele de tip defensiv. La fel, nici ofensiva nu este o mișcare neîntreruptă către înainte, ci este o înlanțuire de forme și procedee de acțiune, dintre care dominante sînt cele de tip ofensiv (de exemplu, un detașament constituit din trupe și formațiuni de luptă populare trece la ofensivă din contact nemijlocit cu inamicul pentru a asigura un flanc al grupării principale, ulterior trece la apărare în vederea respingerii unei riposte puternice a agresorului. După oprirea acesteia, datorită acțiunilor puternice ale grupării principale, reia și dezvoltă ofensiva în adîncime, atacă din mișcare un inamic trecut în grabă la apărare, schimbă direcția de ofensivă și, în cooperare cu o formațiune de rezistență, încercuiește și nimicește o grupare izolată a inamicului).

În afara schimbărilor succesive de atitudine în timp, acestea pot avea loc și simultan, în mod diferit, în funcție de nivelul acțiunii. În acest caz este posibil ca, în timp ce pentru un anumit nivel acțiunea să fie ofensivă, pentru alte nivele (subordonate sau superioare) acțiunea să aibă un caracter defensiv. De pildă, în ansamblul ofensivei unei mari unități este posibil ca — în același timp — o parte din unitățile subordonate să desfășoare acțiuni cu alt caracter (să treacă temporar la apărare pentru respingerea contraatacului unei grupări de tancuri sau să lupte în încercuirea în care a rămas ca urmare a contraatacului advers, să se regrupeze sau să execute deplasarea prin marș).

O caracteristică a luptei moderne, care începe să se contureze, este identificarea fișiiilor de acțiune din ofensivă cu cele pe care le-au avut trupele în apărare. În prezent începe să devină o regulă trecerea la ofensivă din dispozitivul de apărare și invers, în aceleași fișii de acțiune, spațiul de manevră în aceste condiții devenind mult mai larg decît în trecut.

Din aceste considerente se poate estima că formele luptei armate nu mai pot fi privite ca forme „curate“, „pure“. Modelul luptei armate moderne reprezintă unitatea dialectică a unei mari diversități de forme de acțiune, combinate și integrate între ele ca succesiune și simultaneitate, ca frecvență, rol și pondere, într-un mod foarte variat, în timp, spațiu și pe verticala nivelelor. Trecerea de la formele de acțiune simple la cele complexe devine tot mai evidentă și mai necesară.

Noile condiții de ducere a luptei pun în discuție întrebarea dacă nu este cazul să se folosească numai noțiunile de „luptă” sau „operație”. Aceasta deoarece tendințele către forme de acțiuni din ce în ce mai complexe determină ca numai misiunea să aibă caracter ofensiv sau defensiv, în timp ce modalitățile de îndeplinire a acestora să fie foarte diferite.

Aceste tendințe reflectă în mod firesc trecerea de la războiul pozițional, de la războiul fragmentat pe „bucăți” caracteristice și identice prin natura lor, la războiul manevrier care modifică nu numai desfășurarea luptelor și operațiilor, ci însăși desfășurarea războiului în ansamblul său.

Schimbarea modului de acțiune în cadrul misiunii primite nu poate fi făcută la simpla sesizare a unui pericol din partea inamicului sau a unor reușite aparente. Misiunea reflectă o concepție de ansamblu și această concepție este absolut indispensabilă, pentru că fără ea nici o acțiune nu are finalitate. Dacă la un moment dat situația este critică și îngrijorătoare, este foarte important să se schimbe sau să se mențină modul de acțiune dacă acesta favorizează realizarea concepției de ansamblu, deoarece situația poate fi totdeauna restabilită prin reușita ansamblului. Un comandant intransigent va reuși să obțină succesul chiar în situații socotite grave, când inamicul se și consideră învingător. Acesta este de fapt momentul lui cel mai vulnerabil: folosind cu pricepere forțele la dispoziție și celelalte condiții ale situației, rezultatul luptei (operației) poate fi întors în favoarea acțiunii proprii.

Desigur, este de prevăzut ca și inamicul va căuta să schimbe formele de acțiune pentru a-și crea avantaje în locul și în momentul voit. El poate fi împiedicat să-și îndeplinească planul propus numai executând asupra lui lovituri continue, desfășurate rapid, pe cât mai multe direcții (contînd mai puțin pe cantitatea forțelor participante), prin intermediul cărora inamicul va fi împiedicat să-și execute manevra. Un aport deosebit îl pot aduce în această privință acțiunile executate concomitent din spate de către formațiunile de rezistență sau de către elementele infiltrate în dispozitivul inamicului.

Un element important care contribuie la definirea fizionomiei luptei armate este spațiul (terenul) pe care se duce lupta.

Privită în general, la nivelul întregii țări, aria spațial-geografică a teritoriului național joacă un rol deosebit de important asupra capacității de a duce războiul împotriva unui agresor superior în forțe armate.

Pentru statele mici și mijlocii păstrarea integrității teritoriale este de o importanță vitală. În cazul acestor țări orice pierdere

teritorială este însoțită de o diminuare a spațiului de manevră, de o restrângere a potențialului economic și de o sporire a vulnerabilității față de loviturile executate de adversar.

În conflictele armate clasice, acțiunile militare desfășurate în spațiul terestru au generat și generează întotdeauna apariția unui „front” de luptă și a unui „spate al frontului”¹.

„Frontul” reprezintă o suprafață de teren cu o lungime și adâncime variabile, pe care se desfășoară lupta armată. Până acum, victoria sau înfrângerea au fost hotărâte nemijlocit pe cîmpul de luptă, pe „front”. Finalizarea operațiilor și a războiului în ansamblu rezultă din însumarea luptelor care au o amploare diferită și se desfășoară pe „front”, în „spațiul activ” al războiului.

„Spatele frontului” era constituit din spațiul dinapoia „frontului” (zona de operații a armatelor beligerante și formațiunilor de servicii ale acestora) și zona interioară, care includea restul teritoriului țării. Acesta avea rolul de a asigura „frontul” cu efective, mijloace de luptă și mijloace materiale. De regulă, zona interioară era socotită în trecut o „zonă pasivă”, ferită de loviturile inamicului. Ultimul război mondial și în special recente conflicte armate au scos în evidență că, prin întrebuintarea aviației și a rachetelor, a flotei împotriva uscatului, a trupelor de desant aerian și aeromobile, precum și prin acțiunile de rezistență în teritoriile ocupate, „spatele frontului” a devenit vulnerabil, fiind de întrevăzut că în viitor întregul teritoriu al unei țări, chiar și al unei țări mari, să poată fi lovit.

Analizînd corelația existentă între „front” și „spatele frontului” se remarcă că, într-un conflict armat clasic, adîncimea „frontului” are dimensiuni care nu se schimbă substanțial în urma progresiunii uneia din părți pe teritoriul adversarului. În acest caz, partea invadată își micșorează treptat doar „spatele frontului” pe măsura mutării liniei „frontului” pe teritoriul său. Totodată, spațiul cucerit mărește „spatele frontului” celui care înaintează.

În războiul întregului popor se impune o nouă viziune asupra conceptelor „front” și „spate” și asupra relațiilor dintre ele.

Acțiunile intense desfășurate de agresor simultan pe uscat, din aer și de pe mare fac ca întregul teritoriu național să se transforme într-un cîmp de luptă, într-o „zonă activă” în care, oricînd și oriunde, poate fi angajată lupta cu forțele de invazie de către forțele naționale participante la război. Putem vorbi chiar de eli-

¹ Vezi și colonel Traian Grozea, *Aspecte ale influenței factorului spațial-geografic asupra războiului de apărare*, în *Politic și social în doctrina militară a României socialiste*, Editura politică, București, 1974, p. 123—125.

minarea barierei dintre „front“ și „spatele frontului“, de ștergerea deosebirilor dintre acestea, țara întreagă devenind teatrul de acțiuni militare în care angajarea simultană și coordonată a tuturor eforturilor naționale duce la o generalizare a luptei împotriva invadatorului, pentru păstrarea ființei naționale și statale.

Existența „frontului“ peste tot face ca „spatele frontului“ să nu se mai rezume la rolul de „a asigura frontul“, ci și de „a-l completa, a-l prelungi în adâncime“. Țara care se apără are posibilitatea să-și pregătească din timp toate resursele, inclusiv teritoriul, pe care să-l transforme într-un factor activ de rezistență.

Desigur că nevoile materiale, sarcinile de producție a mijloacelor necesare „frontului“, cât și traiului întregii populații își mențin importanța și chiar se amplifică. Această polivalență acțională — asigurare, luptă nemijlocită, lucrări în folosul trupelor, lichidarea urmărilor efectelor atacurilor executate de agresor, paza și apărarea bunurilor, a valorilor din patrimoniul național, rezolvarea altor misiuni cerute de situația concretă — face necesară executarea judicioasă, la toate nivelurile și în toate zonele țării, a marelui eforturilor principale și mutării centrului de greutate a acestor eforturi în funcție de nevoile impuse de războiul de apărare.

Pe întreg teritoriul liber, lupta și producția sînt componente ale funcționării statale care au aceeași importanță națională. În funcție de condiții, forțele armate, formațiunile de apărare și populația vor fi angajate în principal în una sau cealaltă dintre aceste activități. În zona de luptă au prioritate activitățile de luptă. În interior au prioritate activitățile economice.

Ținînd seama de obiectivele urmărite de agresor și de modul său probabil de acțiune este de prevăzut ca acțiunile de luptă ce se desfășoară înapoia liniei frontului să vizeze îndeosebi apărarea localităților, trecătorilor, lucrărilor de artă, lucrărilor hidrotehnice, aerodromurilor, nodurilor de comunicații și a altor obiective importante (situate, de regulă, în lungul comunicațiilor), nimicirea grupurilor terorist-diversioniste, blocarea și nimicirea desantului aerian inamic ș.a. Trupele armatei, ale Ministerului de Interne și formațiunile de apărare, dispersate pe teritoriu, întreaga populație duc acțiuni de luptă simultane și permanente, astfel încît inamicul să întîmpine peste tot și imediat rezistența dîră a întregului popor.

Pe teritoriul vremelnic cîmpit de agresor „frontul“ se prelungește pînă la frontieră. Prin înaintarea grupării de invazie spre interior se schimbă numai „linia frontului“, deoarece, în spatele inamicului nu va mai fi un teritoriu al „liniștei“, ci, acesta se transformă într-o zonă activă a acțiunilor militare, desfășurate de for-

țele militare izolate spațial și de către formațiunile de rezistență, în forme specifice, precum și prin ridicarea la luptă a maselor populare.

Aria spațială a războiului întregului popor își schimbă destinația și în funcție de desfășurarea conflictului armat. Astfel, pe măsura ocupării de către agresor a unor porțiuni importante, teritoriul național devine cadrul natural pentru mișcarea de rezistență. În spatele trupelor agresoare care avansează se deschid noi focare de luptă, noi centre de rezistență diseminate pe întregul teritoriu național. Menținând zonele libere și acționând pentru mărirea și unirea continuă a acestora mișcarea de rezistență creează condiții favorabile pentru izgonirea invadatorului și eliberarea treptată a teritoriului copleșit.

3.2. Domeniile luptei armate **Criterii definitorii**

Strategia, arta operativă și tactica — obiect și conținut.
Criterii definitorii ale nivelului acțiunii. Operația și lupta

Înfruntarea cu un agresor puternic nu permite ca scopurile generale ale războiului popular de apărare să fie atinse dintr-o dată, imediat după declanșarea agresiunii. Acestea se pot realiza printr-un șir de eforturi succesive, desfășurate într-o anumită perioadă de timp. De aceea scopul general al războiului se împarte, de regulă, în scopuri strategice parțiale care corespund unor eforturi parțiale, unor părți din desfășurarea războiului, fiecare dintre aceste eforturi și perioade având un caracter de unitate și continuitate. Mijlocul principal prin care strategia militară realizează succesiv scopurile politico-militare ale războiului îl constituie operațiile de tip strategic.

Dacă am diseca o operație de tip strategic am constata că ea cuprinde unele episoade caracteristice, care se execută simultan (în timp și spațiu). Acestea sînt operațiile de tip operativ (de armată și corp de armată), care formează conținutul principal al domeniului operativ.

Coborînd mai jos, remarcăm că operațiile cuprind numeroase ciocniri nemijlocite între forțele celor două părți beligerante, ciocniri precedate și urmate de manevre și legate între ele printr-o concepție unitară care urmărește realizarea scopurilor operației. Aceste ciocniri — luptele — aparțin domeniului tactic.

Diferitele domenii — strategic, operativ și tactic — se întrepătrund la părțile de contact. Scopurile strategice se obțin de regulă prin realizarea celor operative, care la rîndul lor pot fi obținute printr-o serie de succese tactice, ca rezultat al eforturilor comune ale tuturor armelor.

Divizarea domeniului militar și desfășurarea luptei armate în cadrul nivelelor strategic, operativ și tactic nu întrunesc un consens în teoria militară elaborată în diferite țări. Asupra acestei probleme există mai multe puncte de vedere. Unul dintre acestea afirmă că în cadrul teoriei și practicii generale a războiului există două domenii, al strategiei și tacticii, care ar fi suficiente pentru a acoperi, pe plan teoretic și aplicativ, întreaga gamă a problematicei luptei armate. Alte puncte de vedere fac distincția între domeniile strategiei, cel al „strategiei mici” sau „tacticii mari” (în cadrul căreia se situează ceea ce în terminologia noastră denumim domeniul operativ) și cel al tacticii, denumit adeseori „tactica mică”. Există și punctul de vedere, larg răspîndit în țara noastră, care estimează necesitatea divizării teoriei și practicii luptei armate în cele trei domenii : strategic, operativ și tactic.

Încă din trecut, cunoscutul teoretician și practician militar Jomini², la timpul său, a simțit nevoia ca între strategie și tactică, pe care el o denumeste „tactica de detaliu”, să se includă un domeniu de legătură — „tactica mare” —, al cărui conținut să cuprindă teoria și practica acțiunilor militare de o anumită amploare, mai mică decît cea strategică și mai mare decît cea tactică. Se pare că prin această formulare, de fapt Jomini a intuit încă din acel timp apariția domeniului operativ.

În cazul războiului întregului popor, dacă existența domeniului strategic și a celui tactic nu ridică nici o problemă, există unele discuții asupra necesității de a accepta existența domeniului operativ. Numeroase argumente, printre care cele care apelează la necesitatea de a „grupa” acțiunile de luptă menite să realizeze unele scopuri parțiale ale războiului de apărare, de a „diviza” unele scopuri strategice pledează în favoarea existenței unui domeniu intermediar între cel strategic și tactic, domeniul operativ.

Rezolvările strategice sînt determinate înainte de toate de considerente politice, ținînd seama de totalitatea mijloacelor luptei armate și a tuturor posibilităților militare și nemilitare. Rezolvă-

² „[...] Artă războiului, așa cum este cunoscută în general, se divide în cinci părți pur militare : strategia, tactica mare, logistica, arta inginerescă și tactica de detaliu [...]”, H. Jomini, *Précis de l'art de la guerre*, Bruxelles, 1842, p. 15.

rile de ordin operativ și în special cele tactice — deși au o anumită încărcătură politică —, decurg mai cu seamă din considerente pur militare. Dacă efortul principal în strategie urmărește scopuri mai generale și de regulă politico-militare, domeniile operativ și tactic urmăresc întotdeauna scopuri parțiale, derivate din cele de mai sus, în care precumpănitoare sînt misiunile „militare”, a căror însumare succesivă în timp și spațiu duce la atingerea scopului politico-militar.

Considerînd articulația celor trei domenii, doctrina noastră militară nu le absolutizează existența în orice situație. În funcție de condițiile reale ale situației, de forțele și mijloacele angajate și care se înfruntă nemijlocit, avîndu-se în vedere și factorii spațiu și timp, scopurile strategice pot fi uneori îndeplinite prin însumarea rezultatelor obținute numai în cîmpul tactic (sau în cadrul acțiunilor mărunte, desfășurate spațial de către formațiunile de rezistență pe teritoriul vremelnice ocupat de agresor).

Cazul citat se referă la situația din teritoriul vremelnice ocupat de agresor, cînd, prin acțiunile frecvente și active ale formațiunilor de rezistență — fiecare dintre acestea situîndu-se prin natura și amploarea acțiunii la nivel tactic — se pot obține efecte a căror importanță vizează domeniul strategic. Dar el nu este doar un caz particular.

Analizînd dinamica probabilă a unui război al întregului popor apare evident că rolul tacticii, respectiv al luptelor crește în mod considerabil, deoarece succesele sau insuccesele tactice au o influență puternică și de multe ori nemijlocită asupra strategiei. În acest fel, tactica are legături mult mai scurte cu politica (prin intermediul strategiei), fapt care determină o sporire considerabilă a încărcăturii politice a oricărei lupte. Totodată, limitele ariei de ducere a războiului și a resurselor țării vor determina ca actele conducerii strategice să coboare frecvent la nivelul tacticii. Aceste considerații extrem de succinte, dar nu și singulare, care ilustrează că în unele situații și pe unele direcții domeniile strategiei și ale tacticii tind să se extindă și să se interfereze, sînt de natură să afirme ca soluție doctrinară acceptarea — în funcție de situație — a două (strategic și tactic) sau trei domenii (strategic, operativ și tactic) ale luptei armate.

Desigur că afirmarea existenței a două sau trei domenii ale acțiunii militare este legată de precizarea obiectivului și conținutului de principiu al acestora.

Domeniul strategic include un sistem de cunoștințe și principii referitoare la dezvoltarea, desfășurarea, întrebuintarea și conducerea forțelor armate și a celorlalte componente ale sistemului

militar în război, pe plan național, a grupărilor de forțe în operațiile de tip strategic. În cadrul acestui domeniu se realizează investigația, analiza și prognoza fenomenului militar, se elaborează concepția dezvoltării forțelor sistemului militar al țării, desfășurarea și acțiunile lor potrivit scopurilor și necesităților apărării naționale.

Sarcina fundamentală a strategiei militare constă în elaborarea concepției unitare de întrebuintare în război a forțelor armate și a celorlalte componente ale sistemului militar, în concordanță cu scopurile politice și militare ale războiului întregului popor. Din acest punct de vedere, strategia reprezintă un anumit domeniu³, anume domeniul cel mai înalt la care se organizează și se conduce acțiunea militară. El are o teorie și o acțiune (strategică) proprie. Conducerea strategică are un rol director în pregătirea și desfășurarea acțiunilor militare. Din acest punct de vedere este necesar să se facă distincție între teoria strategică și acțiunea strategică. Acțiunea strategică va determina întotdeauna apariția unor situații concrete pe care teoria nu le-a studiat și cărora nu le-a dat soluții. Aici intervine arta comandamentului strategic în aplicarea realistă, creatoare, la cazul concret, a teoriei generale, fără de care nu este posibilă obținerea succesului.

În concepția noastră fiecare țară, indiferent de mărime, dispunere geografică, populație, resurse etc. are propria sa strategie militară. Pornind de la faptul că strategia militară este o expresie a politicii, este absolut firesc ca oricare stat să dispună de o strategie militară proprie, care să reflecte pe plan militar atât politica națională de apărare, cât și modalitățile specific naționale de îndeplinire a acestei politici.

La adunarea activului de comandă și de partid de bază al armatei din octombrie 1976, președintele Nicolae Ceaușescu exprima extrem de clar conținutul strategiei noastre arătând că „[...] obiectivul nostru strategic este apărarea patriei și nu ne propunem să ieșim în afara granițelor, deci nu avem altă strategie decât să asigurăm ca pământul românesc să nu fie victima vreunei agresiuni imperialiste, a politicii de forță [...] Strategia noastră este legată de asigurarea independenței țării, de asigurarea păcii pentru poporul

³ Deși exclusivistă, afirmația generalului francez Ailleret poate fi citată: „[...] Pentru mine strategia nu este o artă, o știință, o tehnică sau o disciplină care ar avea un conținut bine definit sau care s-ar referi la un obiect determinat. Din contră, cuvântul strategic definește un nivel la care se examinează chestiunile referitoare la război [...]”, prefață la cartea lui Léo Hamon, *La stratégie contre la guerre*, Bernard Grasset, Paris, 1966.

nostru. Tehnica de luptă, tot ceea ce facem trebuie să pornească de la aceasta !⁴.

Din cele de mai sus rezultă limpede cîteva idei de o mare importanță teoretică și practică : avem o singură strategie militară, proprie, unică, aceea a apărării patriei ; obiectivul, scopul strategic general al acesteia este apărarea Republicii Socialiste România ; spațiul nostru strategic este cel cuprins între granițe, adică teritoriul național ; tot ceea ce facem pentru interesele apărării trebuie să pornească de la aceste idei directoare.

Pentru armata română *domeniul operativ* a început să-și contureze existența încă din timpul primului război mondial⁵ și și-a definitivat conținutul în perioada celui de-al doilea război mondial, ca rezultat al operațiilor de mare amploare desfășurate de cele două armate române, participante la războiul antifascist, în cooperare cu mari unități ale armatei sovietice.

Astfel, cele două armate române au desfășurat în timp de 260 de zile de război un număr de 18 operații, din care 12 ofensive (A. 4—8 operații și A. 1—4 operații) și 6 operații de apărare (cîte 3 operații fiecare armată), pe o adîncime de peste 1 000 km (de pe riul Mureș pînă la Praga). Aceste operații și-au însumat efectele în rezultatele strategice materializate prin eliberarea unor importante spații geografice de pe teritoriul României, Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, în nimicirea unei importante părți a grupării strategice de forțe germane (140 000 de oameni, echivalentul a aproximativ 14 divizii), în eliberarea a 3 800 localități, din care 53 de tip urban, traversarea a 20 masive muntoase și forțarea a 12 cursuri de apă mari.

Această experiență, analizată și modernizată a constituit fundamentul apariției domeniului operativ în teoria și practica militară românească.

Domeniul operativ cuprinde teoria și practica pregătirii și ducerii operațiilor de tip operativ⁶ de către marile unități operative sau

⁴ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 13, p. 452.

⁵ În timpul primului război mondial armata română dispunea de mari unități de tip operativ, de Armate și Corpul de Cavalerie, cu care a executat operații de armată (operația ofensivă Mărăști, operația de apărare Mărășești, operația de apărare Oituz etc.).

⁶ Întrucît acțiunea militară în limba română este exprimată prin cuvintele „luptă” și „operație”, iar domeniile acestei acțiuni sînt trei, strategic, operativ și tactic, a fost necesar ca acțiunea din domeniile strategic și operativ să fie diferențiată prin expresia : operație de tip strategic, operație de tip operativ. Aceste expresii sînt susceptibile de modificări în viitor, prin găsirea unei terminologii mai adecvate.

alte grupări de forțe de nivel corespunzător, formate din trupe de uscat și formațiuni populare de apărare, în cooperare cu trupe din apărarea antiaeriană a teritoriului, aviația și eventual marina militară. În cadrul domeniului operativ se elaborează formele și procedeele de ducere a operației, fiecărei categorii de trupe fiindu-le proprii anumite modalități de acțiune și de îndeplinire a misiunii.

În conținutul domeniului operativ se pot include : bazele metodologice ale teoriei operative, formele și procedeele de acțiune a forțelor participante la operații și conducerea acestora, conducerea activității politice, asigurarea operativă a acțiunilor trupelor și alte probleme ce sînt particulare fiecărei categorii de forțe ale armatei.

Acțiunile desfășurate în domeniul operativ sînt legate organic cu cele din domeniile strategic și tactic ; cu strategia, ale cărei cerințe și principii constituie baza acțiunii operative ; cu tactica, care se călăuzește după regulile stabilite în cadrul domeniului operativ.

Acțiunea de tip operativ constituie o însumare a luptelor (tactice) desfășurate de mari unități ale armatei împreună cu formațiunile de apărare, în cooperare sau nu cu formațiunile de rezistență, incluzînd și ridicările la luptă ale maselor populare. Acțiunea de tip operativ se organizează și se execută pe baza unui plan unic, într-o anumită zonă a teritoriului național și în anumite condiții concrete ale situației, pentru îndeplinirea unui scop parțial strategic, sub o conducere unitară, căreia îi sînt specifice anumite procedee de acțiune dominante.

Dacă scopul operației de tip strategic are un caracter predominant politico-militar, cel al operației de tip operativ are un caracter predominant militar. De regulă acest scop vizează nimicirea, respingerea, uzarea sau istovirea unei grupări importante de forțe a inamicului.

La operația trupelor de uscat participă aviația, marile unități de tancuri, artileria și desantul aerian, care acționează în strînsă cooperare cu formațiunile populare de luptă.

Spațiul și timpul în care se desfășoară acest tip de operație pot depăși de cîteva ori pe cele corespunzătoare domeniului tactic.

Dintre principiile care caracterizează acțiunile din domeniul operativ relevăm concentrarea eforturilor trupelor și a formațiunilor populare pe direcțiile de importanță operativă în momentele hotărîtoare, concomitent cu economisirea forțelor pe direcțiile de importanță secundară ; executarea unor manevre largi și adînci cu trupele și cu formațiunile de rezistență în scopul cuceririi și menținerii inițiativei ; realizarea surprinderii în acțiunile proprii.

Domeniul tactic studiază legitățile obiective ale luptei și elaborează procedeele de pregătire a acesteia de către subunități, unități și mari unități. El se deosebește de domeniile operativ și strategic printr-o mobilitate mai accentuată și o sensibilitate mai mare la schimbările care au loc în cadrul bazei materiale de ducere a războiului (forțele și mijloacele). Aceasta impune un proces activ de perfecționare continuă a tacticii, pentru ca ea să corespundă pe deplin noilor stări calitative ale mijloacelor și condițiilor complexe de ducere a acțiunilor de luptă.

Fiecare categorie de forțe ale armatei (trupe de uscat, de apărare antiaeriană a teritoriului, aviația militară, marina militară) își are tactica sa de luptă proprie, care are drept obiect organizarea și coordonarea acțiunii de ansamblu a elementelor ce participă la pregătirea și ducerea luptei de către categoria respectivă de trupe. De asemenea, fiecare gen de armă din diferitele categorii de forțe ale armatei își are o tactică a sa proprie, specială (tactica infanteriei, tancurilor, artileriei, transmisiunilor).

Prin urmare, când vorbim de obiectul de studiu al tacticii (în general) avem în vedere atât lupta propriu-zisă ca ciocnire violentă între părțile ce se înfruntă pe cîmpul tactic, cît și oamenii cu calitățile lor morale, care o înfăptuiesc, mijloacele de luptă folosite, organizarea trupelor și diferitelor formațiuni populare de apărare ș.a.

Lupta poate fi considerată ca un ansamblu de acțiuni desfășurate în mod organizat de către mari unități tactice, unități, subunități militare, formațiuni populare înarmate și luptători izolați, în care se folosesc mijloacele de luptă din dotare pentru nimicirea, capturarea sau respingerea forțelor agresoare.

Luptele au raporturi strînse între ele, formînd un tot unitar : sînt executate de către anumite forțe în comun sau în mod independent ; au o desfășurare precisă în timp și spațiu ; au o conducere unică ; vizează îndeplinirea unor sarcini determinate, încredințate de conducerea operativă (strategică), în vederea atingerii unui anumit obiectiv tactic (operativ sau strategic).

Încercătura militară a scopului luptei este definită prin nimicirea unor grupări (relativ mici) de forțe ale inamicului. Aceasta constituie trăsătura esențială pentru situarea sa în cadrul nivelului tactic. Îndeplinirea acestui scop se asigură prin aplicarea unei game foarte variate de forme, procedee, metode de acțiune determinate de situație, modul de acțiune al inamicului, raportul de forțe și condițiile de teren, timp și anotimp. Scopul urmărit își găsește concretizarea în efortul cerut fiecărui luptător chemat să lupte „chiar

cu prețul vieții⁴. Aceasta este o coordonată definitorie care concretizează intransigența scopului luptei în războiul întregului popor.

După criteriul valorii forțelor participante — fără însă ca acesta singur să poată defini domeniul — tactica include acțiunile duse de subunități, unități și mari unități de tipul divizie (brigadă), grupări de gărzi patriotice, detașamente. Tăria grupării de forțe este determinată în funcție de scopul și de misiunea primită.

Acțiunea tactică se desfășoară pe un spațiu relativ redus (într-un compartiment de teren) și durează un timp limitat, în funcție de caracterul misiunii, tăria forțelor participante și modul de acțiune al inamicului. În cadrul tacticii distingem lupta unităților de arme întrunite în care se integrează și acțiunile diferitelor arme.

Una dintre problemele generale ale luptei armate este aceea a *selecționării criteriilor* ce pot fi folosite la definirea domeniilor luptei armate, între care există relații de dependență și ierarhizări. Dintre criteriile ce se au în vedere într-un prim plan se afirmă cele ale scopurilor planificate, amploarei (determinată de cantitatea și calitatea forțelor și mijloacelor participante, spațiu și timp) și metodelor folosite pentru pregătirea și ducerea acțiunilor militare.

Dintre aceste criterii un rol important în aprecierea domeniului în care se situează acțiunea armată este cel al scopurilor și importanței politice, economice și militare a obiectivelor vizate. Cu cât încărcătura politică a scopurilor acțiunii (conținutului misiunii pe baza căreia se desfășoară acțiunea) este mai mare, cu atât acțiunea respectivă, prin funcționalitatea sa în ansamblul războiului, se înscrie în cadrul unui domeniu mai apropiat de cel politic. Diminuarea încărcăturii politice (predominând scopurile cu caracter militar) va situa acțiunea mai aproape de domeniul tactic. La definirea domeniului operativ și tactic crește importanța celorlalte criterii de apreciere a nivelului. Este evident că între caracterul scopurilor și importanța obiectivelor vizate — pe de o parte — și cantitatea de forțe și mijloace angajate în vederea îndeplinirii lor trebuie să existe o concordanță intimă. De regulă, scopuri de amploare politică incumbă angajarea unor mari cantități de forțe și mijloace, a căror amploare afectează o mare parte din resursele cu care se duce războiul. Prezența criteriului „cantitatea și calitatea forțelor și mijloacelor” angajate în definirea domeniului luptei armate a determinat ca diferitele domenii ale luptei armate să fie denumite de diferiți teoreticieni și „nivele ale luptei armate”. * Conceptul de nivel definește în principal un etaj al luptei armate realizat printr-o anumită cantitate de forțe și mijloace și printr-o anumită ierarhie a conducerii.

* Vezi și concepția lui Ailleret referitoare la nivelul acțiunii (3)

Plecînd de la cele de mai sus, situarea unei acțiuni în cadrul domeniului operativ și chiar a celui strategic va fi determinată — în primul rînd — de scopul și obiectivele urmărite, avîndu-se în vedere și cantitatea forțelor participante, precum și amploarea acțiunilor.

Avînd în vedere prioritatea criteriului scopurilor acțiunii (misiunii) rezultă că în războiul popular de apărare o anumită grupare de forțe, în funcție de situație, poate îndeplini o gamă foarte variată de misiuni, care se pot situa la unul dintre cele trei nivele. De exemplu, divizia îndeplinește de regulă misiuni cu caracter tactic. Dar, pot fi situații cînd o divizie, împreună cu formațiuni populare de apărare, să îndeplinească misiuni cu caracter operativ (de exemplu apărarea unei direcții de litoral, în cooperare cu marina militară). Nu se pot exclude însă nici situațiile cînd o grupare de forțe formată din una-două divizii, care preiau în subordine formațiunile populare din fișia lor de acțiune și primind puternice întăriri, să îndeplinească chiar o misiune cu caracter strategic (de exemplu apărarea unei direcții de pătrundere prin munți către o zonă de importanță strategică a țării).

3.3. Luptă și asigurare de luptă

Activități de luptă și de asigurare. Lupta armată ca proces complex, unic și integrator al tuturor activităților care o preced, o însoțesc sau o urmează. Conținutul asigurării de luptă

Pe măsura evoluției armamentului, a perfecționării instrumentelor de purtare a războiului lupta armată a devenit un proces din ce în ce mai complex, atît sub aspect cantitativ (prin participarea unor cantități tot mai mari de oameni și mijloace materiale), cît și calitativ (prin sporirea exigențelor față de calitățile morale și combative ale oamenilor și perfecționarea continuă a performanțelor armamentului).

Acest proces a fost însoțit de două tendințe convergente.

Pe de o parte a sporit și sporesc continuu volumul și importanța activităților care nu constituie în sine lupta armată, dar care sînt nemijlocit legate de acest act (culegerea de informații, ascunderea dispozitivelor proprii, protecția personalului și mijloacelor materiale împotriva loviturilor inamicului, asigurarea materială, tehnică și medicală). Aceasta a dus la ideea de a departaja activitățile de luptă de cele ajutătoare (de asigurare) și de a realiza o „diviziune a muncii“ în activitatea comandamentelor, în sensul preluării de că-

tre comandanți a sarcinilor legate nemijlocit de luptă și de conducerea ei și de către statele majore a celor ajutătoare (de asigurare).

Pe de altă parte creșterea gradului de periculozitate a loviturilor executate prin surprindere (cu armament nou, prin atacuri terestre sau aeriene, folosind procedee noi de luptă) de către adversar a generat apariția și dezvoltarea unor măsuri „antidot” menite să evite surprinderea, să protejeze trupele proprii și să le mențină într-o stare de pregătire care să le permită intrarea imediată în luptă, în mod organizat.

Aceste două tendințe au dus la gruparea principiilor și măsurilor de acest gen într-o categorie aparte denumită asigurare de luptă (operativă, strategică).

Asupra conceptului „asigurare de luptă” s-au emis două puncte de vedere: primul nu face distincție între activitățile de luptă și cele de asigurare, iar al doilea face această categorisire. Între aceste puncte de vedere există însă asemănări și deosebiri.

Asemănările vizează latura de fond a problemei și ele constau în aceea că ambele recunosc importanța tuturor principiilor și măsurilor care deși nu fac parte nemijlocită din luptă nu pot fi separate de aceasta.

Deosebirea dintre aceste puncte de vedere are un caracter formal și ea constă în faptul că în timp ce susținătorii primului punct de vedere nu formalizează în categorii distincte cele două grupe de activități, cel de al doilea punct de vedere le grupează în activități (principii, măsuri) de luptă și de asigurare de luptă.

Primul punct de vedere a dominat și în doctrina militară românească dinaintea și din anii celui de al doilea război mondial. El era materializat în regulamentele de luptă ale armatei, în care se preciza că totalitatea acestor principii și măsuri constituie elemente permanente ale luptei. Astfel, capitolul intitulat „Elemente permanente ale luptei infanteriei” din *Regulamentul provizoriu asupra luptei infanteriei* cuprindea problemele referitoare la informare, cercetare, observare, siguranță, lupta contra mijloacelor blindate, apărarea antiaeriană, protecția contra gazelor, camuflaj, legături și transmisiuni ⁷.

Pentru a pune mai bine în lumină importanța acestei categorii de activități, în doctrina noastră militară — în anii de după cel de al doilea război mondial — a fost asimilat punctul de vedere care face distincție între activitățile de luptă și cele de asigurare de luptă.

⁷ C. 4 *Regulamentul provizoriu asupra luptei infanteriei*, Tipografia „Bucovina”, I. E. Torouțiu, București, 1939, p. 63—89.

Dar această distincție nu reprezintă din punct de vedere conceptual o eșalonare de importanță. Necesitatea înfringerii unui agresor puternic, exigențele tot mai mari care se ridică în fața luptei armate în războiul popular de apărare impun ca toate activitățile de luptă și cele implicate să fie abordate cu aceeași atenție și să li se acorde aceeași importanță. Este evident că în condițiile amintite neglijarea oricăreia dintre activitățile care intră în categoria celor de asigurare poate compromite o întreagă acțiune de luptă.

Ca urmare, în doctrina noastră militară lupta armată este privită ca un proces complex, unitar și integrat în care activitățile de luptă și cele de asigurare nu pot fi separate și au aceeași marjă de importanță. Înfruntarea cu un agresor puternic impune ca toți comandanții, statele majore și luptătorii să acorde maximum de atenție și importanță tuturor „actelor” care compun o luptă, începînd cu activitatea de culegere a informațiilor despre inamic și pînă la actul de maximă intensitate al luptei apropiate. Această viziune conceptuală este statuată în regulamentele de luptă ale armatei noastre, în care se arată că toate formele de asigurare de luptă sînt destinate să influențeze în sens pozitiv succesul luptei armate, ele se înfăptuiesc prin măsuri și acțiuni active și sînt *componente inseparabile ale luptei armate*.

În ideea de mai sus lupta armată în războiul popular de apărare implică folosirea în egală măsură a tuturor mijloacelor și procedurilor :

a) de neutralizare, anihilare, distrugere și nimicire (foc, manevră, izbire) în scopul producerii unor pierderi cît mai mari inamicului. Totalitatea acestor acțiuni au un caracter ofensiv și prin intermediul lor se realizează lovirea inamicului. Datorită caracterului lor activ, acțiunile de acest gen sînt, de regulă, identificate cu lupta propriu-zis ;

b) de păstrare, protejare, siguranță a trupelor proprii (adăpostire, camuflaj, pază). Aceste activități (măsuri, normative) creează condiții favorabile în vederea ducerii cu succes a luptei armate și ele formează conținutul principal al domeniului asigurării de luptă.

În esență ambele grupe de activități fac parte din conținutul luptei moderne, lovitura și parada implicîndu-se reciproc (vezi mai departe 5.2.).

În contextul acestor considerații se poate face și următoarea remarcă. Multe dintre activitățile care se înscriu în conceptul „asigurare de luptă”, alături de unele măsuri pasive, presupun și executarea unor măsuri active, de luptă. De exemplu, pentru a obține informațiile necesare cercetarea este obligată uneori să recurgă la luptă (cercetarea prin luptă, cercetarea în spatele inamicului). De

asemenea, siguranța se realizează nu numai prin observarea acțiunilor inamicului și înștiințarea trupelor proprii despre pericolul atacului inamic, ci și, în caz de nevoie, prin acțiuni de luptă extrem de îndrjite, pînă la desfășurarea cea mai convenabilă a forțelor proprii. Tot așa, se poate spune că cea mai bună protecție împotriva mijloacelor de atac ale inamicului o constituie lupta pentru nimicirea lor. Toate cele de mai sus pledează pentru ideea că în lupta modernă nu se pot face separații nete între luptă și asigurare de luptă și că această împărțire are mai mult un caracter metodic, ea fiind susceptibilă a fi supusă unor analize care să răspundă la întrebarea dacă în condițiile actuale împărțirea respectivă își mai justifică necesitatea.

În decursul timpului conținutul asigurării de luptă a evoluat foarte mult și el a depins, în principal, de cantitatea și calitatea mijloacelor de luptă folosite de beligeranți. De exemplu, în timpul celui de al doilea război mondial, odată cu dezvoltarea rapidă a armei tancurilor, cînd armamentul antitanc exista în cantități insuficiente și dispunea de performanțe modeste, infanteria era vulnerabilă la atacul cu tancuri, rezumîndu-se de cele mai multe ori la măsuri pasive, de adăpostire. În aceste condiții atacul cu tancuri deținea supremația în luptă. Pentru ca apărarea să reziste acestui atac erau necesare măsuri de „asigurare antitanc“, în cadrul cărora alături de focul artileriei, ponderea o dețineau măsurile „pasive“ de apărare ca : folosirea obstacolelor naturale, barajele de mine, șanțurile antitanc și alte obstacole create de om, adăpostirea infanteriei în lucrări genistice și folosirea mijloacelor individuale de luptă antitanc.

O situație asemănătoare exista și în ceea ce privește dezvoltarea rapidă a aviației, concomitent cu relativa rămînere în urmă a cantității și calității mijloacelor de luptă antiaeriene.

În acea perioadă, în ansamblul luptei armate, măsurile de „apărare antitanc“ și „apărarea antiaeriană“ erau situate în cadrul asigurării de luptă a trupelor.

Aici se impune a sublinia faptul că la măsuri de asigurare de luptă recurge, de regulă, beligerantul care dispune de cantități insuficiente de „mijloace antidot“ și care este obligat să compenseze lipsa sau insuficiența mijloacelor de luptă prin măsuri pasive sau prin adaptarea altor categorii de mijloace cu performanțe limitate pentru a contracara noul armament al adversarului. De aici rezultă posibilitatea ca în funcție de gradul de înzestrare cu armament și mijloace de luptă, în timp ce pentru una dintre părți o anumită acțiune să reprezinte luptă, pentru partea adversă să reprezinte asigurare de luptă.

În prezent asistăm la două tendințe. Pe de o parte se afirmă trecerea unor măsuri și acțiuni din domeniul asigurării de luptă în cel al luptei propriu-zise. Este vorba despre lupta împotriva tancurilor și mijloacelor blindate, lupta radioelectrică, lupta împotriva mijloacelor de atac aerian ș.a. Pe de altă parte se conturează tendința de apariție a unor noi forme de asigurare. Astfel, odată cu posibilitatea folosirii mijloacelor de nimicire în masă, a tendinței de folosire în masă a desantului aerian, a trupelor de diversiune și a executării unor acțiuni în spațiul cosmic a apărut și necesitatea sau se profilează apariția unor noi forme de asigurare cum sînt : protecția împotriva armelor de nimicire în masă, asigurarea anti-diversiune și antiterorism, asigurarea antisatelit, asigurarea stabilității mediului natural.

Superioritatea inamicului în diferite domenii ale tehnicii de luptă impune să se ia în considerare și posibilitatea apariției unor forme de asigurare de luptă pentru a contracara „tehnicile surpriză” pe care le-ar putea folosi inamicul.

Formele de asigurare de luptă diferă în funcție de caracterul forțelor și mijloacelor care participă la lupta armată, de specificul acțiunilor lor și de nivelul acțiunii. De regulă, fiecare categorie de forțe ale armatei își are formele specifice de asigurare care rezultă din caracteristicile tehnico-tactice ale trupelor respective. De exemplu, pentru aviație și trupele de apărare antiaeriană a teritoriului combaterea aviației inamicului constituie conținutul principal al luptei acestor categorii de forțe. Dar pentru trupele de uscat, care dispun deocamdată de mijloace antiaeriene în cantități limitate, măsurile ce se iau pentru protecția trupelor și obiectivelor împotriva atacurilor din aer se înscriu în cadrul asigurării de luptă (apărarea antiaeriană). Pe măsura înzestrării infanteriei cu rachete antiaeriene portative dirijate în proporție de masă este însă posibil ca într-un viitor apropiat lupta împotriva țintelor aeriene să intre și în conținutul luptei duse de trupele de uscat.

Pentru trupele de uscat, cărora le revine ponderea principală în războiul popular de apărare, principalele forme ale asigurării de luptă (operative, strategice) sînt :

a) generale : cercetarea, protecția împotriva armelor de nimicire în masă și a mijloacelor incendiare, protecția radioelectronică⁸,

⁸ Această formă de asigurare este în prezent cunoscută sub denumirea de luptă radioelectronică. Potrivit conținutului său, o parte din activitățile ce se desfășoară în acest domeniu fac parte din conținutul luptei propriu-zise (neutralizarea prin bruiaj și distrugerea prin foc și luptă a mijloacelor radioelectronice ale inamicului). În cadrul activităților de asigurare pot fi incluse doar cele care se referă la protecția radioelectronică (protecția im-

mascare. Pentru micile eşaloane, în afară de cele de mai sus, printr-măsurile de asigurare de luptă se înscrie şi siguranţa ;

b) de armă : genistică, chimică, de transporturi şi telecomunicaţii, hidrometeorologică şi topogeodezică ;

c) materială, tehnică şi medicală.

Amplizarea şi conţinutul concret al fiecărei forme de asigurare variază în funcţie de nivelul acţiunii militare şi de posibilităţile tactico-tehnice ale fiecărui eşalon. De exemplu, dacă acţiunea radioelectronică capătă amploarea maximă la nivelele operativ şi strategic, la nivelul micilor eşaloane aceasta se reduce la respectarea regimului de lucru al staţiilor de radio şi a convorbirilor în reţelele telefonice. Dacă la nivelele superioare în cadrul acţiunii de mascare se poate realiza şi înşelarea inamicului, la nivelul micilor eşaloane se poate realiza doar ascunderea dispozitivelor.

Pentru formaţiunile populare de apărare sînt valabile aceleaşi măsuri de asigurare ca şi pentru armată, bineînţeles dimensionate la posibilităţile lor şi avînd un conţinut specific acestor formaţiuni. Datorită mijloacelor de luptă de care dispun este posibil ca unele activităţi care pentru armată constituie luptă propriu-zisă, pentru formaţiunile populare de apărare să constituie în continuare măsuri de asigurare de luptă (apărare-asigurare antitanc, apărare-asigurare antidesant, asigurarea flancurilor etc). Întrucît ele acţionează de regulă în localităţi, apar ca necesare şi măsurile specifice de asigurare antiincendii şi pentru acţionarea în zone cu distrugeri şi dărîmături.

Pentru formaţiunile de rezistenţă, datorită specificului acţiunilor lor, conţinutul şi volumul măsurilor de asigurare menite să contribuie la obţinerea succesului în luptă se diversifică şi sporesc. Se îmbogăţeşte cu misiuni şi procedee specifice de acţiune conţinutul cercetării, mascării, siguranţei şi asigurării materiale. Totodată, apare necesitatea unor forme specifice de asigurare nu numai a luptei, dar chiar şi a existenţei formaţiunilor de rezistenţă, cum sînt viaţa şi lupta în conspirativitate, contopirea rezistenţei cu masa populaţiei, prioritatea regulilor de supravieţuire şi acţiune cîntînd pe resursele proprii.

Dacă în războiul clasic măsurile de asigurare vizau numai armata, în războiul popular de apărare ele interesează toată populaţia ţării şi toate subsistemele statale. În prezent problemele generale ale apărării civile a populaţiei, obiectivelor economice şi ad-

potriva cercetării şi bruiajului radioelectronic şi asigurarea compatibilităţii electromagnetice). În ceea ce priveşte cercetarea radioelectronică, aceasta se înscrie în cadrul cercetării, ca măsură generală de asigurare de luptă (operativă, strategică).

ministrative, asigurării antiterorism și antidiversiune, asigurării antidesant și ale protecției populației împotriva atacurilor din aer ale inamicului sînt probleme de interes general la soluționarea cărora participă atît armata cît și întreaga populație a țării. Toate acestea se înscriu în efortul generalizat al poporului pentru a rezista rigurilor impuse de războiul de apărare și ele contribuie la crearea condițiilor necesare pentru înfringerea inamicului.;

3.4. Manevra în luptă *

Conținutul manevrei. Forme simple și complexe de manevră

Manevra este una din caracteristicile fundamentale ale luptei armate ; ea oferă soluții diferite și eficiente pentru a executa lovituri prin surprindere asupra inamicului și pentru a evita efectele loviturilor acestuia. Executată cu abilitate și în ascuns ea poate crea condiții favorabile pentru îmbunătățirea raportului de forțe pe direcțiile alese.

La nivelul acțiunilor executate de unități și subunități, atît în cadrul forțelor armate, cit și al formațiunilor populare de luptă, manevra de foc și de trupe reprezintă una dintre principalele și obișnuitele acțiuni ale acestora, ea contribuind la mărirea considerabilă a efectelor loviturilor asupra inamicului.

Manevra de foc constă în deplasarea succesivă a traiectoriilor, lateral (de front) și în adîncimea dispozitivului inamic, pînă la bătaia maximă a mijloacelor din dotare. Odată cu mărirea puterii de foc și a distanței de tragere a artileriei, cu mărirea razei de acțiune a aviației și cu apariția diferitelor categorii de rachete manevra de foc a devenit unul dintre factorii hotărîtori ai succesului în luptă și operație.

Manevra de forțe și mijloace constă din deplasarea organizată a trupelor, formațiunilor de apărare și mijloacelor materiale pe cîmpul de luptă.

Dimensiunile relativ reduse ale teritoriului național imprimă manevrei pe plan strategic și operativ o amploare spațială mai limitată. Totodată, frecvența și intensitatea acesteia crește datorită acțiunilor întreprinse de formațiunile de rezistență și de grupările izolate spațial pe teritoriul vremelnice ocupat. Aceste acțiuni executate în spatele dispozitivului inamic combinate cu acțiunile de front dau o finalitate și eficiență sporită manevrei, chiar în condițiile unui raport de forțe nefavorabil.

* Vezi și 2.4.

În ultima vreme conceptul de „manevră“ a ajuns să fie folosit foarte frecvent, iar unii teoreticieni militari tind să-l identifice cu orice acțiune militară care se materializează prin foc sau mișcare.

Analizînd fizionomia luptei moderne și în special a războaielor care au avut loc în perioada postbelică, din care majoritatea au avut un pronunțat caracter manevrier, rezultă în mod evident că manevra nu mai poate fi separată de luptă, ea devenind o componentă a luptei armate. Mărirea mobilității trupelor și capacitatea sporită de deplasare a acestora au modificat fizionomia luptei armate prin integrarea tot mai accentuată a deplasării în însăși lupta dusă de trupe. Manevra a început nu numai să preceadă loviturile executate cu foc și trupe, ci și să le însoțească în permanență, literalmente să le „pătrundă“, să devină o parte integrantă a luptei și operației. În acest fel, lupta modernă a devenit un șir de manevre de foc, de forțe și mijloace și de lovituri simultane și succesive executate de ambii adversari. Din experiența acestor războaie a ieșit în evidență că, folosită cu măiestrie și prin surprindere, în toate formele de luptă, manevra a devenit adeseori un important factor compensator în favoarea celui aflat în inferioritate cantitativă de forțe, un factor de răsturnare a situației strategice, operative sau tactice.

Plecînd de la ideea că manevra precede, însoțește, pătrunde și continuă (urmează) lovitura, se poate pune întrebarea, dacă există limite de separație între manevră și luptă. Desigur că răspunsul la această întrebare nu poate fi univoc. După cum se arăta anterior, în situațiile cînd conceptul de manevră se folosește pentru a materializa o deplasare a trupelor, separația dintre manevră și luptă apare ca fiind bine distinctă. În acest caz, deplasarea trupelor precede sau urmează lupta, iar conținutul vizează doar schimbarea raioanelor de dispunere, efectuarea unor deplasări în vederea acțiunilor ulterioare.

În cazul însă în care conceptul de manevră se folosește pentru a materializa una dintre formele de executare a loviturii, separația dintre manevră și luptă nu mai poate fi făcută atît de categoric. În aceste condiții manevra presupune, în egală măsură, atît acțiunea de deplasare a trupelor, cît și acțiunea de luptă a grupării de manevră (lovitura) într-un spațiu și un timp de dimensiuni variabile, pînă în acel loc și în acel moment cînd acțiunea grupării de manevră se finalizează asupra forțelor inamicului care urmează să fie nimicite. Această „sudură“ între manevră și luptă șterge conturul unor linii de separație categorice între cele două genuri de acțiuni (deplasare, lovitură).

Ca materializare a loviturii, principalele forme de manevră în apărare sînt mutarea eforturilor apărării de front și adîncime, lovi-

rea inamicului în fața limitei dinainte a apărării, manevra pentru evitarea loviturilor inamicului și ripostele ofensive ale apărării. În *ofensivă* principalele forme de manevră sînt învăluirea, întoarcerea și lovitura frontală.

Din punctul de vedere al numărului grupărilor de forțe de care se dispune și al sensului direcțiilor pe care se execută, manevra (ca lovitură) poate fi executată pe linii interioare și pe linii exterioare.

Manevra pe linii interioare constă din folosirea unei singure grupări de forțe pentru executarea mai multor lovituri succesive asupra citorva grupări de forțe ale inamicului. Este o modalitate caracteristică de executare a manevrei pentru înfrîngerea unui adversar care dispune de forțe superioare. Pe plan strategic și operativ această manevră poate lua aspectul „manevrei din poziție centrală”. Caracterul geografic-militar al țării noastre asigură condiții favorabile ca, în anumite situații, cînd grupările de forțe ale inamicului au fost oprite, să se destine pentru fixarea acestora, un minimum de forțe, iar gruparea principală a forțelor proprii să fie dirijată pentru înfrîngerea uneia dintre grupările inamicului, anume aceea care prezintă un grad mai mare de vulnerabilitate. În acest fel este posibil ca, folosind gruparea principală de forțe proprii, dispusă într-o poziție centrală, să se poată nimici succesiv grupările de forțe ale inamicului care acționează dinspre frontieră spre interiorul țării.

Manevra pe direcții (linii) exterioare se execută atunci cînd se dispune de mai multe grupări de forțe care sînt folosite pentru a nimici o grupare importantă de forțe a inamicului. În acest scop grupările proprii de forțe acționează pe direcții convergente. Ca exemplu cităm ofensiva pe cîteva direcții convergente, executarea simultană a două contralovituri pe direcții convergente în apărare, acțiunea din mai multe direcții convergente pentru nimicirea unui desant aerian.

Manevra implică două condiții esențiale. Din partea cadrelor ea cere pricepere, inițiativă creatoare, îndrăzneală și capacitate de apreciere justă a posibilităților proprii și ale inamicului. Din partea executanților solicită o mare capacitate de deplasare în orice teren și în orice condiții meteorologice, pentru a ajunge la timp — înaintea inamicului — pe aliniamentele respective și a executa lovituri asupra acestuia.

Orice manevră presupune luarea tuturor măsurilor pentru asigurarea nevoilor de deplasare a trupelor și, în special, a formațiunilor populare de luptă. Aceasta impune ca, pentru efectuarea deplasării să fie folosite mijloacele de transport ale armatei, cele pro-

curate prin rechiziții, precum și, temporar, cele din economia națională care se găsesc în zona acțiunilor sau, la nevoie, mijloacele de transport aduse din alte zone care nu au fost afectate nemijlocit de lupte.

Războiul întregului popor creează condiții pentru a se trece de la formele de manevră simple la forme de manevră complexe. Acestea rezultă din însumarea mai multor forme de manevră în acțiunea propriu-zisă, ponderea aparținând totuși uneia sau alteia, în funcție de situația concretă. Totodată formele de manevră cum sînt infiltrarea, întoarcerea și învăluirea pe timp de noapte, lovitura aplicată în spatele inamicului de către formațiunile de rezistență și de trupele infiltrate și altele de acest gen pot avea o eficiență deosebită.

Înzestrarea treptată a trupelor de uscat cu elicoptere de lovire și de transport, precum și folosirea mijloacelor de transport aerian specializate creează condiții favorabile pentru ca în cadrul luptei și operației să apară o nouă formă de manevră distinctă și anume manevra verticală. În prezent, această formă de manevră vizează nivelul tactic, prin folosirea unor formațiuni mici de elicoptere de lovire prin foc a inamicului, asigurîndu-se în acest fel combinarea acțiunilor de pe sol cu cele din aer. De asemenea, folosirea elicopterelor pentru minarea din zbor sau executarea unor distrugerii permite realizarea surprinderii, economia de timp și repetarea acțiunii la intervale mici asupra altor obiective. Întrebuințarea unor formațiuni de elicoptere pentru transportul unor mici subunități în spatele inamicului și pentru aprovizionarea formațiunilor de rezistență poate aduce o contribuție importantă la reușita luptei.

Considerațiile generale de mai sus asupra manevrei — care definesc fizionomia luptei armate — nu pot fi încheiate fără a sublinia și existența unui nou tip de manevră specifică numai războiului întregului popor. Posibilitatea acestui tip de manevră derivă din bi-valența funcțională atât a unităților militare (structurate ca unități specializate pentru luptă, care participă însă și la funcționarea economiei), cît și a populației (structurată în organisme specializate pentru desfășurarea activității economice și cultural-educative, care participă însă și la lupta armată). Aceasta permite ca să se realizeze superioritatea asupra inamicului în locul și momentul dorit nu numai prin procedeul clasic al deplasării forțelor și mijloacelor, ci prin deplasarea succesivă a centrului de greutate asupra nevoilor de luptă sau de muncă a tuturor forțelor militare și civile în funcție de nevoile care sînt prioritare (de luptă sau economice).

Principii generale ale luptei armate

4.1. Definiție și metodologie

Definirea termenilor. Actualitatea problematicii. Metodica analizei

Principiile ¹ luptei armate sînt cuprinse în tezele fundamentale, normele directe și ideile de bază privind pregătirea și ducerea luptei, operației și a războiului în ansamblu în vederea obținerii succesului asupra inamicului.

Între principii pe de o parte și multitudinea de reguli și norme tactice, operative și strategice pe de altă parte există deosebiri de fond, în sensul că principiile sînt caracterizate printr-un grad mai înalt de generalizare și au o sferă de aplicabilitate mai largă, incluzînd toate acțiunile și activitățile implicate în lupta armată.

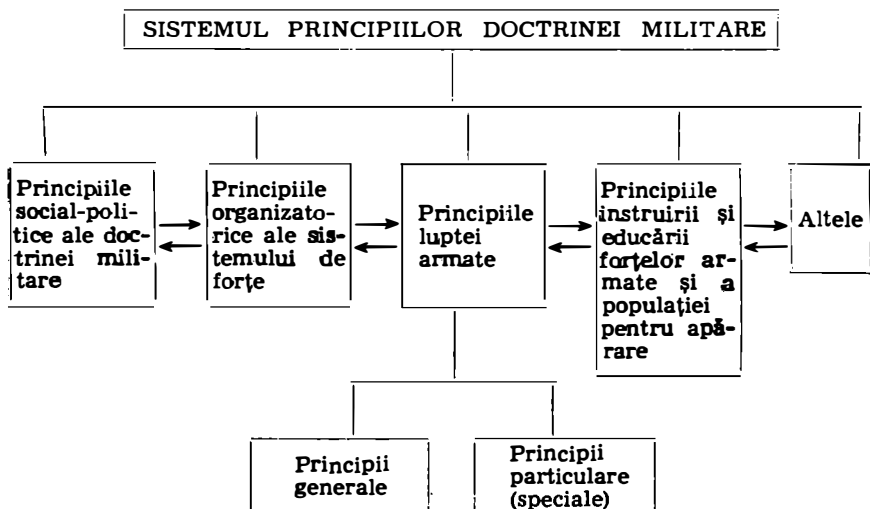
Principiile luptei armate pot fi considerate un (sub)sistem inserat în sistemul global al doctrinei militare, în conținutul căreia se găsesc și alte grupe de principii, referitoare la diferitele probleme-domenii care intră în compunerea sa (schema nr. 1).

La rîndul său, (sub)sistemul principiilor luptei armate este constituit din *principii generale* — care își extind valabilitatea asupra tuturor domeniilor și tuturor categoriilor de forțe — și *principii particulare* (speciale) — valabile doar pentru un anumit dome-

¹ *Dicționarul limbii române moderne*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1958, p. 663 : „*Principiu* [...] 4. Regulă sau normă de acțiune, de legislație etc.; *Dicționar enciclopedic român*, vol. 3, Editura politică, București, 1965, p. 858 : „*Principiu* (lat. principium — început) 1 (filozof.) a. Izvor primordial [...], bază, temei [...], b. Teză fundamentală [...]”.

niu (strategic, operativ, tactic), pentru anumite categorii de forțe ale armatei (de uscat, de apărare antiaeriană a teritoriului, aviația militară, marina militară), pentru anumite genuri de armă (infanterie, tancuri, artilerie), sau pentru anumite activități (de conducere, de asigurare).

Schema nr. 1

Principiile particulare (speciale) sînt proprii și diferitelor domenii de ducere a acțiunilor de luptă (strategic, operativ și tactic). De pildă, la nivel strategic, o însemnătate deosebită are aplicarea cerințelor principiului de a-l împiedica pe agresor să obțină în timp scurt o victorie militară și să ocupe țara printr-un război fulger, realizîndu-și politica „faptului implinit”. De aici rezultă importanța deosebită a temporizării operațiilor sale duse prin procedee fulger, a menținerii zonelor de frontieră, a împiedicării cuceririi de către agresor a marilor centre politico-administrative, a regiunilor industriale și a celor furnizoare de materii prime și mijloace pentru purtarea războiului, a trecătorilor peste munți și a trecerilor permanente peste cursurile de apă, a aerodromurilor, porturilor maritime și fluviale. Toate acestea sînt de natură să-l împingă pe agresor într-un veritabil „impas strategic” și să-l oblige să renunțe la agresiune. La nivel operativ are o mare importanță respectarea cerințelor principiului combinării acțiunilor ofensive cu cele defen-

sive în vederea realizării superiorității necesare pe direcțiile pe care urmează să se treacă la ofensivă; superioritatea de ansamblu a agresorului în forțe armate determină ca, fără îmbinarea acțiunilor de tip ofensiv cu cele de tip defensiv, obținerea unor succese de amploare să fie de neconceput. Tot așa, pe plan tactic se evidențiază importanța cerinței principiului continuității acțiunilor, deoarece numai asigurarea caracterului neîntrerupt al acțiunilor proprii îl împiedică pe agresor să-și consolideze eventualele succese inițiale, nu-i dau răgazul să-și regrupeze forțele și mijloacele pentru noi acțiuni.

Sînt și principii specifice diferitelor categorii de formațiuni populare de apărare, diferitelor categorii de forțe sau arme. De exemplu, pentru succesul luptei formațiunilor de rezistență o importanță deosebită are realizarea și menținerea unei legături strînse și permanente cu populația din zonă, aceasta fiind o condiție nu numai pentru eficiența acțiunilor întreprinse, ci și pentru supraviețuirea luptătorilor din rezistență. Pe un alt plan, pentru aviație și tancuri, are o mare însemnătate aplicarea cerințelor principiului devansării adversarului în ocuparea unei poziții favorabile de atac și în intrarea în acțiune; experiența de război arată că șansele de succes sînt, de regulă, de partea celui care folosește atuul unei poziții de atac avantajoase și care declanșează primul acțiunea.

În sfîrșit sînt principii specifice activității de conducere — cum sînt al fermității în urmărirea scopului propus, al elasticității și supleței, al oportunității în luarea deciziilor, în transmiterea lor la subordonați și în trecerea la acțiune, în mod deosebit al inițiativei în îndeplinirea misiunilor primite —, după cum sînt principii specifice activității de asigurare materială, tehnică și medicală; de pildă, la toate nivelurile are o mare importanță aplicarea cerințelor principiului folosirii cu prioritate a resurselor și bunurilor dinspre graniță spre interior, pentru a se evita pericolul rămîinerii la inamic a unor importante stocuri de materiale și a se limita transporturile din adîncimea teritoriului către linia frontului.

Această lucrare nu-și propune să analizeze principiile particulare ale luptei armate. În cele ce urmează se vor face *referiri numai la principiile generale ale luptei armate duse de trupele de uscat* și la limitele în care își exercită ele acțiunea în cadrul unui război popular de apărare.

După cum se cunoaște, victoria sau înfrîngerea, succesul sau insuccesul în lupta armată sînt dependente de numeroși factori obiectivi și subiectivi. Cantitatea și calitatea forțelor și mijloacelor ce se înfruntă, măiestria conducerii lor, fermitatea politico-morală a cadrelor de comandă și luptătorilor, nivelul de instruire și virtuțile ostășești ale acestora, toate componentele umane și materiale im-

plicate în război întrunesc trăsături atât obiective cât și subiective, care influențează în mod gradat și diferit desfășurarea și deznodământul luptei armate.

Unul dintre factorii care exercită o influență de prim ordin asupra luptei este eficiența conducerii. Actul de conducere privit în sens larg implică cunoștințe și deprinderi, experiență de luptă, capacitate organizatorică, fermitate, spirit de inițiativă, inteligență, voință, îndrăzneală, talent, precum și numeroase alte însușiri pe care trebuie să le aibă cadrele de comandă. Dar, oricât de remarcabilă ar fi competența acestora, ele nu-și pot valorifica plenar capacitățile decît prin aplicarea unor principii și reguli a căror respectare a devenit o condiție obligatorie pentru obținerea succesului, acesta fiind în mare măsură rezultatul organizării și conducerii științifice a luptei, al realizării *unității de doctrină* și implicit a *unității de acțiune* a tuturor forțelor participante.

În mod firesc, necesitățile scientizării tot mai accentuate a gîndirii și practicii militare au dus la abordarea în modalități diferite a acestei problematici, la găsirea unor soluții specifice de elaborare a principiilor generale ale luptei, în raport cu orientările ce stau la baza diferitelor doctrine. Selectarea și elaborarea principiilor care răspund necesităților și posibilităților militare ale fiecărei țări constituie prin excelență o cerință obiectivă. Marea diversitate a opțiunilor exprimate în acest domeniu în lucrările de specialitate o atestă în mod concludent.

Astfel, unii teoreticieni militari pun în evidență și acordă prioritate principiilor mobilității și ritmurilor înalte ale acțiunilor de luptă, concentrării eforturilor principale și realizării superiorității în forțe și mijloace asupra inamicului în locul și momentul hotărîtor, surprinderii, dinamismului în luptă, păstrării capacității de luptă a trupelor proprii, concordanței scopului și concepției cu condițiile situației reale, cooperării².

Alții formulează următoarele șase principii ale războiului (de partizani) : păstrarea prin toate mijloacele a forțelor proprii și nimicirea forțelor inamicului ; combinarea judicioasă a acțiunilor ofensive cu cele de apărare ; desfășurarea plină de inițiativă, elastică, pe bază de plan a acțiunilor în toate etapele războiului ; coordonarea acțiunilor partizanilor cu operațiile trupelor regulate ; crearea bazelor de sprijin ; transformarea războiului de partizani în operații ale

² V. E. Savkin, *Osnovnie prințipi operativnogo iskusstva i taktiki*, Voenizdat, Moskva, p. 217—218 ; V. Zamorski, *Les lois du combat*, în *Revue militaire soviétique* nr. 3/1975, p. 19.

trupelor regulate³. Pentru acțiunile desfășurate nemijlocit de partizani, în lucrările de acest gen, sînt formulate următoarele principii specifice : acord intim între populație și partizani ; replierea sistematică în fața inamicului care acționează în forță ; hărțuire și atac împotriva unui inamic care se retrage ; strategia, unu contra cinci și tactica, cinci contra unu ; aprovizionări și armament prin capturi de la inamic.

În literatura militară din SUA se acordă atenție relevării principiilor concordanței dintre scopul final și misiunile încredințate trupelor, al priorității ofensivei față de apărare, concentrării eforturilor în timpul și în locul ales pentru acțiunea decisivă, economiei forțelor, manevrei, unității de comandă, asigurării acțiunilor, surprinderii și simplității.

Într-un mod asemănător, în literatura militară engleză se formulează frecvent rolul important ce se acordă alegerii juste a scopului, cooperării, priorității acțiunilor ofensive, libertății de acțiune, concentrării eforturilor, economiei forțelor, surprinderii, asigurării acțiunilor de luptă, menținerii unei stări de spirit sănătoase, organizării corespunzătoare a activității serviciilor.

În numeroase publicații franceze se evidențiază, în mod prioritar, trei principii, al elasticității, al concentrării eforturilor și al surprinderii. Dar, în această țară mai există și în prezent adepți ai școlii tradiționale reprezentată de Foch, care concentrează întreaga artă militară în două principii, economia forțelor și libertatea de acțiune.

Și în publicistica noastră militară, atît în trecut cît și în prezent, problematica principiilor luptei armate a fost explorată în numeroase lucrări. Astfel, în Regulamentul întrebuițării tactice a marilor unități (A.1) din anul 1938⁴ sînt formulate următoarele principii : a impune inamicului voința proprie ; a păstra libertatea de acțiune ; a realiza cu îndrăzneală economia forțelor ; a-l surprinde pe inamic ; a prevedea ; a realiza unitatea de acțiune.

În lucrările publicate în ultimii ani („Elemente de tactică“, 1972) sînt formulate următoarele principii : al concentrării ; dispersării ; cooperării ; continuității acțiunilor ; luptei neîntrerupte împotriva mijloacelor de atac nuclear ale inamicului ; surprinderii ; asigurării multilaterale a acțiunilor de luptă ale trupelor⁵. Într-un

³ Mao Tzedun, *Opere alese*, vol. 2, Editura de stat pentru literatură politică, București, 1955, p. 134—137.

⁴ *Regulament provizor asupra întrebuițării tactice a marilor unități*, Tipografia „Bucovina“, București, 1938, titlul 1, art. 2, p. 24—25.

⁵ General-maior Ion Șuța, *Elemente de tactică*, Editura militară, București, 1972, p. 129—141.

mod aproximativ asemănător sînt formulate principiile luptei armate în lucrarea „Elemente de strategie militară”, în care se subliniază importanța principiilor : acțiunii și reacțiunii ; economiei forțelor ; concentrării forțelor și mijloacelor pe direcțiile principale ; surprinderii ; libertății de acțiune ; asigurării ; manevrei ; cooperării ; dispersării forțelor și mijloacelor ; planificării minuțioase a acțiunilor de luptă⁶.

Reliefînd aceste puncte de vedere vom constata că ele exprimă atît numeroase „alinieri” de vederi asupra unora dintre principiile care guvernează acțiunea armată, cît și puncte de vedere diferite. Aceste deosebiri deschid cîmpul unor noi analize, cu atît mai mult cu cît doctrina apărării țării printr-un război al întregului nostru popor solicită fundamentări și în acest domeniu.

Pornind de la legile generale și particulare ale acestui tip de război, în metodologia analizei putem accepta că unele principii ale luptei armate din conflictele clasice își mențin în continuare valabilitatea, că altele își schimbă conținutul și, în sfîrșit, că apar și unele principii noi, specifice luptei armate în condițiile acestui tip de război. Această viziune permite analiza diferențiată a luptei armate în diferite tipuri de războaie și evidențierea a ceea ce este specific în acest domeniu în războiul întregului popor.

După cum s-a arătat, lupta armată este în ultimă instanță o relație între acțiunile a două părți beligerante, funcția unui joc bipolar de variabile, în cadrul căruia se înfruntă scopurile urmărite de adversari, forțele puse în acțiune, formele și procedeele de luptă pe care ei le folosesc.

Studierea tendințelor contradictorii ce au loc în sînul fenomenelor și proceselor luptei armate și a *modalităților de soluționare a contradicțiilor în favoarea acțiunilor proprii* constituie una dintre sursele importante de pătrundere în intimitatea fenomenului luptă armată și de găsire a soluțiilor de succes.

Această metodă prezintă avantajul că duce la fundamentarea unor principii a căror aplicare vizează nu numai sporirea eficienței acțiunilor proprii, ci, totodată, diminuarea eficienței acțiunilor adversarului, succesul propriu fiind în mod firesc legat de insuccesul inamicului. Prin aceasta conducerea acțiunilor militare este orientată spre o gîndire contraaleatorie, capabilă să discearnă diferitele ipostaze în atitudinea adversarului, particularitățile situațiilor create și să reacționeze în raport cu acestea, imprimînd desfășurării luptei sensul care favorizează atingerea scopurilor proprii. Acest mod de

⁶ *** *Elemente de strategie militară*, Editura Militară, București, 1975, p. 43.

abordare impune să se conceapă acțiunile inamicului ca fiind foarte dinamice, capabile să ne surprindă și, totodată, ca forțele proprii să manifeste suficientă suplețe pentru a-și adapta deciziile, în funcție de loviturile și paradele adversarului.

Evaluarea permanentă a acțiunilor și reacțiunilor posibile ale agresorului prezintă o însemnătate deosebită, deoarece obținerea succesului trebuie să se realizeze nu în orice condiții, ci împotriva unui inamic puternic, care dispune de o bogată înzestrare tehnică ; și acest succes trebuie obținut cu forțe relativ puține, cu minimum de pierderi și cu un consum redus de mijloace de tot felul. Această cerință dobândește în teoria și practica militară românească atributele unei orientări doctrinare fundamentale.

4.2. Dialectica principiilor luptei armate

Legile luptei armate — baza obiectivă a principiilor luptei armate. Interacțiunea dialectică dintre principiile luptei armate ; caracterul lor sistemic. Principiile luptei armate ca unități dialectice a două tendințe (laturl) contrare. Dinamismul principiilor luptei armate

Principiile generale derivă nemijlocit din legile obiective ale luptei armate. Ele sînt juste în măsura în care răspund cerințelor obiective ale legilor, în măsura în care sînt expresia autentică a acestora. Raportul dintre legile luptei armate și principiile acestea este în esență o problemă a corelației dintre obiectiv — exprimat prin legi — și reflectarea obiectivului în planul conștiinței — exprimată prin principii de acțiune.

Ca expresie a legilor luptei armate principiile trebuie să aibă un caracter obiectiv. Acest caracter decurge din faptul că legile există în însăși fenomenul militar, în afara conștiinței oamenilor și acționează independent de voința lor. Pe de altă parte, în realitatea obiectivă nu există principii ; ele sînt elaborate de om cu ajutorul gîndirii abstracte, sînt folosite de acesta în mod conștient, în măsura în care cadrele de comandă, toți luptătorii au capacitatea de a sesiza particularitățile situației, a discerne care dintre principii au în situația dată o influență decisivă și a le aplica cu iscusință. În acest caz problema trebuie privită pe două planuri. Selecționarea și elaborarea principiilor în concordanță cu cerințele legilor luptei armate este o activitate științifică, cu atît mai științifică cu cît procesul de selecționare și elaborare (proces subiectiv) reflectă mai bine cerințele obiective ale legilor luptei armate. În cel de al doilea plan se situează activitatea omului (a comandanților și a luptătorilor) de a

aplica aceste principii. În acest act se împletește elementul de știință (cunoașterea temeinică a cerințelor principiilor) cu cel de artă (aplicarea cu abilitate, în funcție de elementele concrete ale situației, a principiilor luptei armate). Ca urmare, în elaborarea și aplicarea principiilor luptei armate se imbină atât caracterul obiectiv al legilor luptei armate, cât și libertatea de opțiune proprie conștiinței umane, ele fiind rezultatul creației modelatoare a gândirii militare și dobîndind prin aceasta și un caracter subiectiv. În nici un alt domeniu ca acela al luptei armate nu se realizează într-o asemenea măsură unitatea dintre știință și artă, cum se înfăptuiește în domeniul principiilor, arta, măiestria militară manifestîndu-se nu numai pe terenul formulării și cunoașterii principiilor luptei armate, ci și pe acela — de mare însemnătate — al aplicării lor iscusite.

Relația dintre legile și principiile luptei armate se manifestă fie prin aceea că un principiu corespunde unei anumite legi, fie — mai adesea — prin aceea că o lege reprezintă baza obiectivă a mai multor principii. De pildă, principiile mobilității și dinamismului acțiunilor, al surprinderii, al cooperării și altele decurg din legea luptei armate conform căreia formele și procedeele de acțiune depind de baza materială a luptei armate ; principiul menținerii permanente a inamicului sub presiunea loviturilor proprii și a evitării angajărilor decisive în situații defavorabile este o expresie tipică a legii acțiunii și reacțiunii în domeniul luptei armate ; cunoscuta „lege a raportului de forțe“ constituie la rîndul ei baza obiectivă a principiilor concentrării eforturilor, concordanței dintre scop și forțele puse în acțiune și a altor principii. În legătură cu acest din urmă aspect se are în vedere că superioritatea inamicului în raportul de forțe poate fi atenuată în anumite limite dacă insuficiența forțelor proprii este compensată printr-un factor calitativ, de exemplu prin capacitatea de a realiza surprinderea asupra inamicului.

Toate acestea ilustrează că în doctrina noastră militară *lupta armată este privită ca un proces care se poate regla*, factorul fundamental de reglare fiind activitatea conștientă, competența corpului de comandă. Aceasta atestă posibilitatea de a se obține succesul chiar împotriva unui agresor care deține o anumită superioritate, compensînd insuficiența forțelor prin folosirea cu abilitate a celorlalți factori favorizanți ai situației. Această cerință orientează gîndirea noastră militară spre investigarea unor *modele cantitativ-calitative ale calculului raportului de forțe*, în care să fie luați în considerare și factorii materiali și nemateriali ce pot compensa decalajul în mijloace de luptă care îl favorizează pe agresor.

Interacțiunea dintre principiile luptei armate evidențiază că acestea nu pot fi analizate izolat unul de celălalt, deoarece ele

sînt verigi ale aceluiași lanț, în care există raporturi de condiționare reciprocă, ele tinzînd fie să se completeze, fie chiar, în unele cazuri, să impună cerințe contradictorii. Toate acestea conferă principiilor luptei armate un caracter sistemic.

De pildă, principiul mobilității și dinamismului acțiunilor nu poate fi înțeles și aplicat cu eficiență maximă decît în strînsă legătură cu principiile concentrării eforturilor, al economiei forțelor, al surprinderii etc. Căci, forțele care nu dispun de o mare mobilitate nu se pot concentra la timp pentru a realiza în locul stabilit superioritatea necesară, ele nu-l pot lovi pe agresor prin surprindere, iar dacă prelungesc acțiunile peste anumite limite pot suferi pierderi mari.

Pe de altă parte, sînt situații cînd cerințele unor principii au un caracter contradictoriu. De exemplu, principiul concentrării eforturilor poate veni în contradicție cu cerințele principiului surprinderii, în cazul cînd succesul ar putea fi obținut mai repede și mai sigur printr-o acțiune declanșată prin surprindere, chiar cu forțe mai reduse, decît printr-o mare concentrare de forțe a cărei realizare ar anula însă efectele surprinderii.

În războiul întregului popor se manifestă o interdependență între principiile după care acționează forțele armate și cele care stau la baza acțiunilor formațiunilor populare de apărare și de rezistență. Acestea se completează reciproc și conferă luptei armate în ansamblul său un caracter unitar. Astfel, cerințele principiului concentrării eforturilor, caracteristic îndeosebi acțiunilor forțelor armate, se completează în mod fericit cu cele ale principiului loviturilor de mică amploare aplicate sistematic agresorului de către formațiunile de rezistență; aceeași idee stă în ansamblu la baza principiului complementarității acțiunilor diferitelor categorii de forțe destinate apărării.

Analiza principiilor luptei armate scoate în evidență că *fiecare principiu trebuie privit ca expresie a unității și contradicției dintre două tendințe*. Una vizează obținerea eficienței maxime în acțiunile proprii, iar cealaltă, diminuarea sau chiar anihilarea eficienței acțiunilor agresorului. Astfel, principiul concentrării eforturilor nu are o semnificație deplină decît dacă, concomitent cu concentrarea eforturilor proprii, se are în vedere și dispersarea eforturilor agresorului, în special în locul vizat pentru aplicarea loviturii; de asemenea, principiul libertății de acțiune implică și îngrădirea libertății de acțiune a inamicului, după cum surprinderea presupune evitarea surprinderii din partea agresorului, iar cooperarea, dezorganizarea cooperării acestuia.

Importanța unor principii ale luptei armate nu este aceeași în toate situațiile, ea putînd cunoaște intensități diferite în funcție de evoluția mijloacelor de luptă, de caracterul terenului, starea timpului și de acțiunea altor factori. De exemplu, mobilitatea și dinamismul s-au transformat din simple cerințe ale acțiunilor de luptă în principii de mare importanță abia în perioada de după cel de-al doilea război mondial, odată cu înzestrarea trupelor cu mijloace de transport și de luptă cu o mare mobilitate, în special odată cu motorizarea completă a armatelor și cu dezvoltarea și perfecționarea mijloacelor de transport aerian, inclusiv a trupelor aeromobile.

În același context poate fi citat principiul concentrării, care, dacă în trecut avea semnificația unor mari aglomerări de forțe și mijloace pe direcțiile considerate a fi hotărîtoare, în prezent a dobîndit un conținut calitativ nou, transformîndu-se în „principiul concentrării eforturilor“. Potrivit noului conținut, nu este esențial să se concentreze (fizic) forțele și mijloacele, ci să se orienteze eforturile acestora în direcția voită. În acest fel se realizează unitatea dintre două cerințe contradictorii — concentrarea și dispersarea. Această unitate este impusă de perfecționarea mijloacelor de luptă, de necesitatea ca orice concentrare să fie permanent însoțită și de o anumită dispersare, fapt care impune ca cerințele concentrării și ale dispersării să fie enunțate în contextul aceluiași principiu — al concentrării eforturilor.

Acest mod de abordare a principiilor luptei armate evidențiază caracterul lor istoric, puternicul dinamism, necesitatea fundamentării științifice și a continuei lor perfecționări și oferă totodată un răspuns la teoriile care susțin „imuabilitatea“ lor.

4.3. Principii generale ale luptei armate

Economia forțelor, libertatea de acțiune, complementaritatea acțiunilor, istovirea agresorului, concentrarea eforturilor, mobilitatea, surprinderea, cooperarea

a. *Principiul economiei forțelor : realizarea concordanței dintre scopurile propuse și mijloacele puse în acțiune în vederea obținerii eficienței maxime în folosirea forțelor ; contracararea încercărilor agresorului de a împiedica realizarea scopurilor proprii.*

Principiul economiei forțelor decurge din legea luptei armate potrivit căreia succesul aparține părții care reușește să-și asigure, pe direcția considerată ca principală, superioritatea în raportul de forțe.

Acest principiu vizează două cerințe specifice. Pe de o parte stabilirea unor obiective realiste, în concordanță cu posibilitățile de care se dispune. Pe de altă parte, obținerea unor rezultate maxime cu minimum de forțe și cu pierderi cât mai puține. Realizarea acestor cerințe constituie condiții esențiale ale succesului în luptă.

În concordanță cu aceste cerințe, conținutul principiului economiei forțelor capătă importante note specifice.

Una dintre ele se referă la necesitatea ca scopul oricărei acțiuni să fie în concordanță cu forțele și mijloacele ce pot fi folosite, ținându-se seama de forțele și mijloacele pe care le poate opune inamicul și avîndu-se în vedere factorii spațiu și timp. Această cerință se concretizează în ultimă instanță în realismul pe care trebuie să-l aibă misiunile ce se dau forțelor executante. Atît supraaprecierea capacității forțelor proprii și subaprecierea puterii inamicului, cît și subaprecierea posibilităților proprii și supraaprecierea forțelor adversarului pot prejudicia atingerea scopurilor propuse.

Totodată, pentru a se asigura o justă corelație între misiunea fixată și forțele destinate a o îndeplini este necesar să se țină seama nu numai de cantitatea, ci și de calitatea forțelor și mijloacelor ce se confruntă, introducîndu-se în analiză și elemente necuantificabile ca : gradul instruirii trupelor, a celorlalte forțe participante la luptă, capacitatea comandamentelor, gradul de călire moral-politică și de rezistență la eforturi fizice a personalului etc. În funcție de toate acestea, este indicat să se stabilească un volum optim al misiunilor ce pot fi în mod real îndeplinite, cu un consum minim de forțe și mijloace. Aceasta este de fapt una din cerințele esențiale ale activității de conducere — folosirea forțelor cu eficiență maximă, ca expresie concretă a aplicării iscusite a principiului economiei forțelor.

Totodată, nu trebuie să se cadă în cealaltă extremă, dîndu-se executanților misiuni sub nivelul posibilităților de care dispun. Esența acestui principiu cere deci să se stabilească misiuni cît mai îndrăznețe, dar pe deplin realizabile.

Un aspect important al cerințelor concordantei dintre scop și mijloace este acela că, spre deosebire de lupta armată clasică, în care nimicirea (sau capturarea) inamicului reprezintă țelul final și unic al tuturor luptelor și operațiilor, în condițiile războiului întregului popor, în funcție de situație, scopurile luptei pot fi mult mai nuanțate, începînd de la nimicirea forțelor agresorului și pînă la anihilarea voinței lui de a lupta, ca rezultat al istovirii militare, morale și fizice a inamicului.

Într-adevăr, în războiul popular de apărare, nimicirea (sau capturarea) grupării principale de forțe a inamicului prin bătălii

decisive nu va fi întotdeauna posibilă. În acest caz se impune alternativa înfringerii acesteia prin istovire. În acest fel se pot acumula treptat condiții pentru înfrângerea finală a inamicului.

Confirmată de-a lungul a două milenii de lupte duse de poporul român pentru menținerea ființei sale naționale, istovirea agresorului — soluționată bineînțeles prin procedee moderne, de mare eficiență, pe măsura exigențelor actuale ale apărării țării — constituie și în zilele noastre o cerință de bază a principiului economiei forțelor.

Acest principiu cere totodată ca, în fiecare situație, să se stabilească obiective alternative, atât prin studierea a mai multe variante de acțiune, cât și prin măsuri menite să-l deruteze pe adversar asupra scopului real urmărit.

Cea de-a doua latură a acestui principiu vizează obținerea de rezultate maxime cu minimum de forțe și cu pierderi cât mai puține. În tradiția luptei armate la români rezolvarea cu succes a misiunilor cu minimum de forțe, cu pierderi mici în efective și în mijloace de luptă și cu un consum redus de materiale de tot felul a constituit dintotdeauna indicele de apreciere a competenței comandamentului și al eficienței acțiunii armate. „Românii — arăta eminentul istoric și înflăcăratul patriot Nicolae Bălcescu — deteră o dezlegare acelei vestite probleme care sta în a dobîndi rezultatele cele mai bune cu cheltuiala cea mai puțină, dezlegare la care de-abia după cinci veacuri a putut ajunge Europa”⁷.

În timpul celui de al doilea război mondial, cerința de a obține succesul cu pierderi cât mai mici a dobîndit semnificația unei orientări fundamentale în eforturile de elaborare a unei doctrine militare naționale, un criteriu de bază în aprecierea capacității de conducere a corpului de comandă. Pe baza experienței participării armatei noastre la înfrângerea fascismului german, în studiul „Orientări spre o nouă doctrină”, elaborat de Marele stat major în anul 1947, se arăta: „Cruțarea efectivelor este de datoria atât a conducătorilor politici, cât și a comandanților militari de toate treptele, cu atât mai mult pentru o țară mică, căreia i se pot cere eforturi îndelungate și repetate, uneori disproporționate față de posibilitățile ei”⁸.

În prezent, dezideratul obținerii succesului cu minimum de forțe și cu pierderi cât mai mici are implicații deosebite în întregul

⁷ Nicolae Bălcescu, *Opere*, vol. I, *Puterea armată și arta militară de la întemeierea principatului Valahiei pînă acum*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1953, p. 12.

⁸ *Orientări spre o nouă doctrină*, Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fondul „Comitetul materialelor de război”, dosar nr. 948/811, filele 156—168.

sistem de instruire și educare a corpului de comandă, trupelor și formațiunilor de apărare. Acest principiu este stipulat ca atare în ordinele ministrului apărării naționale și este materializat în tematica exercițiilor și aplicațiilor tactice de toate felurile. Ca rezultat al preocupărilor de a găsi soluții care să răspundă cerințelor acestui principiu, în gândirea și practica noastră militară se preconizează aplicarea unor forme și procedee de acțiune de mare eficiență, cum sînt îndeosebi hărțuirea continuă a agresorului, diseminarea eforturilor lui, lovirea forțelor acestuia prin surprindere din ambuscadă, raidul, incursiunea, acțiunile pe timp de noapte.

În condițiile perfecționării impetuoase a mijloacelor de luptă, cerința îndeplinirii misiunilor cu pierderi cît mai mici și cu un consum redus de mijloace materiale a dobîndit un sens nou datorită razei mari de acțiune a armelor moderne și mării puteri distructive a acestora, care fac ca pierderile să fie suportate nu numai de infanterie — cum era în trecut —, ci de militarii de toate armele, de luptătorii din formațiunile de apărare de pe întreaga suprafață a teritoriului național și de populația civilă.

Mai mult decît atît, spre deosebire de trecut, cînd pierderile cele mai mari în timp de război erau suportate de armată, în prezent există tendința ca aceste pierderi să sporească în mod considerabil în rîndurile populației civile. Potrivit unor date statistice ⁹, această tendință este ilustrată de următoarele cifre :

Războaie	Pierderi în efectivele armatei	Pierderi ale populației civile	Raport
I mondial	9,2 mil.	0,5 mil.	19/1
II mondial	26,8 mil.	24,8 mil.	1/1
Coreea	1,6 mil.	7,8 mil.	1/5
Vietnam	—	—	1/13
Un viitor război nuclear	—	—	1/100

Pierderile mari, umane și materiale, pot provoca fluctuații bruște în situația strategică, operativă și tactică, iar uneori pot duce

⁹ Datele sînt reproduse după : revista franceză *Armée* nr. 5 și 6/1972 și după declarațiile lui Hans Mumenthaler, directorul Oficiului elvețian pentru protecția civilă, publicate în ziarul „România liberă” nr. 9961 din 3 noiembrie 1976. Pentru rubricile din tabel prevăzute cu liniuțe lipsesc datele, cifrele finale fiind estimate.

la completa dezorganizare a dispozitivelor, a conducerii, a sistemului de aprovizionări și evacuări de tot felul.

Aceste situații previzibile situează într-un prim plan importanța măsurilor de protecție a trupelor, formațiunilor populare și populației civile, a apărării și pazei obiectivelor de pe întreg teritoriul țării, a restabilirii la timp a capacității forțelor luptătoare și a rolului rezervelor de toate felurile.

Cerința de a obține rezultate maxime cu minimum de forțe și cu pierderi cât mai mici impune nu numai sporirea capacității proprii de protecție împotriva loviturilor agresorului, ci, în egală măsură și reducerea capacității lui de a executa asemenea lovituri.

Dezideratul păstrării capacității combative a forțelor proprii în vederea obținerii unor rezultate maxime asupra agresorului implică și ideea sporirii continue a forțelor, deoarece numai pe această cale se pot intensifica loviturile asupra inamicului și se pot atinge obiectivele strategice fundamentale ale războiului — înfrângerea agresorului și alungarea lui de pe pământul țării. În această idee, ridicarea întregului popor la apărarea țării, angajarea în efortul de apărare a tuturor resurselor umane și materiale conferă acestui tip de război capacitatea reală de a contracara încercările agresorului de a obține decizia printr-o lovitură masivă, prin surprindere și datorită faptului că forțele populare sporesc continuu, în timp ce capacitatea ofensivă a inamicului se reduce și dificultățile acestuia cresc pe măsură ce se prelungește războiul.

b. Principiul libertății de acțiune : asigurarea propriei libertăți de acțiune ; îngrădirea libertății de acțiune a inamicului.

Principiul libertății de acțiune vizează cucerirea și menținerea inițiativei. Lupta pentru inițiativă este în ultimă instanță un duel în care, concomitent cu pararea loviturilor adversarului, se urmărește aplicarea propriilor lovituri, pentru a-i paraliza inamicului capacitatea de acțiune, a prelua și menține inițiativa până la obținerea deciziei. Întreaga esență a luptei armate rezidă într-o întrecere îndârjită pentru asigurarea libertății de acțiune, exprimată prin cucerirea inițiativei, la toate nivelurile și, în primul rând, la nivel strategic.

În principiu, teoria militară condiționează preluarea inițiativei de realizarea superiorității în raportul de forțe. Desigur că aceasta este calea cea mai scurtă pentru a prelua și menține inițiativa, dar înfruntarea cu un agresor puternic și bine dotat cu mijloace de luptă nu dă posibilitatea să se folosească această modalitate în orice situație. De aceea, în doctrina noastră militară se studiază și alte modalități de a cuceri și menține inițiativa. Una dintre acestea

reclamă includerea în raportul de forțe a unor indici de calitate, de natură să exprime căile de a compensa inferioritatea numerică, imprimînd principiului libertății de acțiune un conținut și modalități de realizare specifice.

Între factorii care determină particularități în conținutul acestui principiu, esențială este corelarea intimă și permanentă între acțiunile forțelor luptătoare și populația civilă, sprijinul activ pe care întregul popor îl acordă luptei armate pe tot cuprinsul țării, populația și teritoriul național constituind mediul în care trăiesc și luptă marile unități și unitățile armatei și formațiunile de apărare. Ridicarea întregului popor la apărarea țării, într-o mare diversitate de forme organizatorice și acționale, constituie factorul principal care asigură libertății de acțiune un conținut nou, restrîngînd, totodată, libertatea de acțiune a agresorului. De exemplu, libertatea de acțiune a formațiunilor de rezistență, capabile să extindă amenințarea asupra agresorului pe întreg teritoriul vremelnice ocupat de acesta, se dovedește un factor de eficiență de prim rang, deoarece pune inamicului probleme de apărare a spatelui frontului, practic de nerezolvat¹⁰. Această eficiență decurge din faptul că luptătorul din rezistență este legat prin mii de fire de popor; el acționează ajutat permanent de masa populației civile, care constituie sursa sa de recrutare, ascunzătoarea sa, sursa sa de informații și care reprezintă pentru el un sprijin omniprezent și deosebit de eficace.

Libertatea de acțiune implică contracararea tuturor acțiunilor și reacțiunilor agresorului, sub orice formă s-ar produce acestea; orice acțiune care vizează acest scop trebuie să țină seama de întreaga suită a loviturilor și paradelor adversarului, pînă la obținerea deciziei. Libertatea de acțiune este rezultanta imprimării unui caracter activ, deosebit de dinamic tuturor luptelor și operațiilor.

Libertatea de acțiune se realizează și prin asigurarea multilaterală a oricărei acțiuni armate. Această cerință vizează atât crearea condițiilor optime pentru ca trupele, formațiunile de apărare și formațiunile de rezistență să acționeze cu deplin succes (pro-

¹⁰ Deși destul de îndepărtate în timp, în contextul analizat revin în actualitate reflecțiile teoreticianului militar englez T. E. Lawrence; acesta calcula că pentru a-și fi asigurat libertatea de acțiune pe întregul teritoriu pe care l-au ocupat (circa 300 000 km pătrați) turcii ar fi trebuit să dispună de un post fortificat la fiecare 4 mile pătrate, postul avînd un efectiv minim de 20 de luptători. Aceasta ar fi solicitat un efectiv total de aproximativ 600 000 de oameni, pe care turcii nu ar fi avut în nici un caz posibilitatea să-l realizeze (Cf. T. E. Lawrence, *Les sept piliers de la sagesse*, Payot, Paris, 1936, p. 241).

curarea informațiilor despre inamic, siguranța, mascarea, asigurarea stabilității legăturilor, asigurarea genistică, asigurarea materială, tehnică și medicală), cât și anihilarea mijloacelor prin care agresorul poate acționa asupra propriei libertăți de acțiune. Această bivalență a principiului libertății de acțiune evidențiază o dată în plus că lupta împotriva tancurilor agresorului, a mijloacelor lui aeriene, a desantului, a mijloacelor sale radicelectronice etc. constituie componente organice, de cea mai mare importanță ale luptei armate la toate nivelele. Cele de mai sus înscriu aceste acțiuni printre elementele permanente, caracteristice oricărei situații de luptă, și relevă necesitatea folosirii unor concepte noi de genul: „lupta împotriva tancurilor și mijloacelor blindate”; „lupta împotriva mijloacelor aeriene” (respectiv „operația de apărare antiaeriană”); „lupta radioelectronică”; „lupta împotriva desantului aerian (maritim)” (respectiv „operația antidesant”) etc., toate acestea fiind componente organice ale luptei armate. Această viziune, așa după cum s-a mai arătat, oferă substanță pentru a reflecta la conținutul și formele „asigurării de luptă” și la modalitățile de a „reuni” activitățile de luptă cu cele de asigurare în cadrul unui singur proces unitar și integrat.

Considerațiile de mai sus readuc în actualitate și necesitatea de a sublinia rolul amenajării genistice a terenului, despre care unii teoreticieni militari, adepți ai războiului de mișcare, afirmă că și-ar fi pierdut importanța. Aprecieri de acest gen nu au însă o fundamentare bazată pe experiența războiului. În acest sens sînt de relevat cele ale fostului comandant suprem al forțelor aliate anglo-americeane, care, pe baza unei vaste experiențe căpătate în cel de-al doilea război mondial, arăta că: „Este ușor să contesti importanța pozițiilor de apărare și a fortificațiilor. Zidul chinezesc, limesul roman și linia Maginôt nu au reușit pînă la urmă să-și atingă țelurile defensive pentru care fuseseră construite. Totuși [...] o unitate care se află în apărare și care dispune de lucrări pregătite cu grijă beneficiază de o imensă superioritate asupra inamicilor săi expuși”¹¹.

Se înțelege că, în războiul întregului popor, adăpostirea trupelor în lucrări de amenajare genistică duce la conservarea forței lor combative, le mărește puterea de rezistență, creîndu-le condiții favorabile pentru a duce lupta cu un agresor puternic.

Modalități eficiente de a obține inițiativa și a spori libertatea de acțiune proprie, anihilînd-o pe cea a adversarului, sînt și realizarea surprinderii, iscusita aplicare a principiului economiei forțelor,

¹¹ Dwight D. Eisenhower, *Cruciadă în Europa*, Editura politică, București, 1975, p. 565.

a principiului concentrării eforturilor, a principiului cooperării și, în genere, respectarea cerințelor tuturor principiilor luptei armate, aceasia vădind de fapt interacțiunea dintre diferitele principii, caracterul lor de sistem coerent.

c. Principiul complementarității acțiunilor : îmbinarea formelor și procedeele de acțiune specifice forțelor armate cu cele de tipul rezistenței ; impunerea unor acțiuni care împiedică pe agresor să-și valorifice superioritatea militară.

Îmbinarea formelor și procedeele de acțiune proprii forțelor armate cu cele de tipul rezistenței este un principiu specific războiului întregului popor.

Cerințele acestui principiu orientează procesul instruirii trupelor și a formațiunilor de apărare către folosirea pe scară largă a unor forme de pregătire în comun, de tipul aplicațiilor tactice executate de către subunități, unități și mari unități împreună cu gărzile patriotice și cu celelalte formațiuni populare de apărare. Această orientare asigură posibilitatea coordonării eforturilor tuturor categoriilor de forțe angajate în apărarea țării și creează condiții favorabile pentru cooperarea lor eficientă în situații de luptă.

Principiul respectiv preconizează realizarea unei eficiențe maxime în folosirea forțelor și mijloacelor, prin combinarea iscusită a unor forme și procedee de acțiune noi, cu cele specifice războiului convențional, dar și acestea din urmă aplicate în mod creator. El evidențiază că lupta armată trebuie să folosească o claviatură largă de acțiuni și reacțiuni, de *parade** și *riposte*, care să valorifice la maximum experiența războaielor de apărare duse de poporul nostru și de alte popoare, cât și rezultatele cercetării prospective ce țințesc să găsească modalitățile cele mai eficiente de combinare a acțiunilor tuturor forțelor de care dispune sistemul național de apărare.

Conținutul acestui principiu evidențiază prioritatea acțiunilor armatei sau ale formațiunilor de rezistență în diferitele etape ale războiului, precum și procesul transformării acțiunilor duse de formațiunile de rezistență în acțiuni de tip militar și invers. În doctrina noastră militară se consideră că, în ansamblul războiului, prioritatea o au acțiunile forțelor armate, deoarece de acestea depinde soarta ciocnirilor hotăritoare cu agresorul ; rolul decisiv în ansamblul războiului revine luptelor și operațiilor desfășurate de forțele armate, deoarece succesul acestora determină în ultimă instanță victoria. În același timp, se are permanent în vedere că ar-

* De la cuvîntul francez *parer*, adică a apăra.

mata este puternică dacă este sprijinită de popor și dacă se sprijină pe forța întregii națiuni.

În zonele ocupate vremelnice de inamic prioritatea o au însă acțiunile formațiunilor de rezistență, care în ansamblul războiului au importanță strategică. Importanța acțiunilor formațiunilor de rezistență crește în mod deosebit în procesul ascendent de transformare a unităților, subunităților și grupurilor luptei de rezistență în unități regulate de tip militar, proces ce se accentuează pe măsură ce războiul se prelungește și agresorul începe să piardă inițiativa strategică. În acest caz, îmbinarea judicioasă a acțiunilor duse de forțele armate cu cele desfășurate de formațiunile de rezistență va antrena — îndeosebi în perioada trecerii la ofensiva strategică — o largă adeziune a maselor populare la lupta armată, sub forma revoltelor locale ale populației căzute vremelnice sub ocupație. Coordonate judicios cu luptele și operațiile duse de forțele armate și de celelalte formațiuni de apărare, cu acțiunile desfășurate de formațiunile de rezistență, acțiunile locale ale populației — axate în jurul formațiunilor de rezistență — constituie un factor de mare eficiență al războiului întregului popor.

Rezultă că acțiunile formațiunilor de rezistență pot avea un multiplu rol strategic exprimat prin aportul lor considerabil la succesele marilor unități și unităților forțelor armate, prin capacitatea de a dobîndi tot mai mult caracterul unor acțiuni specifice trupelor regulate, prin posibilitatea de a polariza în jurul lor și a antrena la lupta armată masele populare.

Totodată, este pe deplin posibilă și transformarea inversă a acțiunilor duse de forțe ale armatei în acțiuni de tipul rezistenței, în procesul descendent de trecere a unor eșaloane militare în rezistență, în cazul declanșării agresiunii prin surprindere și cu o mare forță, urmată de cucerirea de către inamic a unei mari părți din teritoriul țării. Probabilitatea unor situații de acest gen a impus ca procesul de instruire a forțelor armate și a populației civile să fie orientat către însușirea atât a formelor și procedeelelor de acțiune specifice forțelor armate, cât și a celor de tipul rezistenței.

Din experiența existentă în acest domeniu, în primul rînd din experiența insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste din august 1944, rezultă cîteva reguli referitoare la cele două tipuri de acțiuni și la complementaritatea lor.

Lupta de rezistență este indicat să se ducă cu formațiuni a căror mărime și intensitate a acțiunilor pot varia în funcție de caracterul ocupației și de gradul de organizare a rezistenței. De regulă, la începutul agresiunii, în situații de mare inferioritate față de inamic, este indicată acțiunea unor formațiuni mici, în misiuni

ferme dar de amploare redusă. Pe măsura închegării mișcării de rezistență acțiunile sporesc ca forță și intensitate. Inițial, succesul depinde de eficiența unor lovituri fulgerătoare, executate de regulă noaptea, prin surprindere, evitându-se angajările decisive. În faza finală, caracterul luptelor se apropie de fizionomia războiului convențional, menținându-și importanța realizarea surprinderii și eschivarea de la angajările decisive în care agresorul deține superioritatea.

Acțiunile forțelor armate se caracterizează nu atât prin masivitatea loviturilor, cât prin ingeniozitatea concepției și printr-o manevră largă executată rapid și prin surprindere, ceea ce permite să se obțină succesul cu forțe și mijloace puține și cu minimum de pierderi. În acest scop, forțele armate întrebunțează atât formele și procedeele de acțiune specifice războiului convențional, cât și cele tipice războiului popular, cum sînt hărțuirea inamicului, incursiunea, ambuscada, capcana, raidul, diversiunea.

Potrivit cerințelor acestui principiu, obținerea eficienței maxime implică nu numai îmbinarea iscusită a acțiunilor desfășurate de diferite categorii de forțe, ci și angajarea inamicului în condiții în care acesta nu-și poate manifesta superioritatea îndeosebi în mijloace blindate și aviație: în regiuni muntoase, împădurite, pe cursuri de apă, în zone cu sisteme de irigații, în localități, noaptea sau în alte condiții de vizibilitate redusă, pe aliniamente acoperite prin puternice sisteme de baraje și distrugeri. Aceste condiții permit valorificarea deplină a posibilităților de luptă de care dispun atât formațiunile de apărare și formațiunile de rezistență, cât și trupele armatei, instruite cu precădere pentru a acționa în situații de acest gen. În același scop este indicat să fie folosite forme și procedee de acțiune deosebit de manevriere, capabile să disperseze forțele agresorului, diseminarea eforturilor acestuia fiind un procedeu de mare eficiență la toate nivelele.

d. Principiul istovirii agresorului: evitarea angajărilor decisive în situații defavorabile, concomitent cu menținerea permanentă a inamicului sub presiunea loviturilor proprii în scopul obținerii chiar și numai a unor succese parțiale.

Acest principiu impune eliminarea perioadelor de inactivitate, a „pauzelor“ lungi, care permit inamicului să-și consolideze succesele inițiale, să pregătească noi lovituri și să-și extindă influența asupra populației pentru a-i tempera elanul firesc de luptă.

Principiul istovirii inamicului vizează realizarea scopului strategic fundamental al războiului, înfrîngerea agresorului. Aceasta

se obține nu întotdeauna prin angajarea unor bătălii de anvergură, ci prin menținerea permanentă a adversarului, un timp cât mai îndelungat, sub presiunea loviturilor de mai mică amploare, dar repetate, ale forțelor armate, ale formațiunilor de apărare și ale formațiunilor de rezistență. Aceasta este una dintre căile de a obține numeroase succese parțiale¹² care, însumate și combinate cu loviturile de amploare operativă și strategică, determină victoriile strategice de anvergură. Succesele parțiale, pe lângă valoarea lor nemijlocit militară, mențin la un nivel ridicat combativitatea maselor populare, alimentează continuu voința de luptă a întregii națiuni, generează încrederea ei fermă în izbînda finală.

Conținutul acestui principiu rezidă în executarea unor numeroase lovituri de amploare relativ redusă, cu forțe în general puține, după o scurtă pregătire de foc sau chiar fără aceasta. Eficiența loviturilor sporește prin executarea lor repetată, pe direcții diferite, la intervale și în condiții de stare a vremii și de timp cât mai diversificate. Experiența luptelor și operațiilor desfășurate în cursul unor conflicte armate de tip popular, propria noastră experiență de luptă, practica aplicațiilor desfășurate în ultimii ani atestă că loviturile repetate, aplicate inamicului îndeosebi cînd acesta se află în deplasare, în staționare sau în curs de realizare a dispozitivelor, precum și asupra bazelor de diferite feluri, punctelor de comandă etc. pot avea rezultate de importanță operativă și strategică. Loviturile de acest gen produc asupra agresorului un efect cumulativ, exprimat atît prin istovirea lui treptată pînă la epuizare, cît și printr-o puternică activizare a rezistenței în rîndurile populației.

Aplicarea iscusită a principiului istovirii agresorului prin menținerea lui permanentă sub presiunea loviturilor de amploare relativ redusă a forțelor proprii reprezintă o modalitate ingenioasă de cucerire și menținere a inițiativei pe plan operativ și tactic, în condițiile cînd pe plan strategic inițiativa este în mîinile agresorului, precum și de redobîndire — pe această cale — a inițiativei strategice.

¹² Tactica „succeselor mici” în lupta cu un adversar puternic a fost relevată și de V. I. Lenin care arăta necesitatea de a obține în fiecare zi chiar și succese mici, menținînd cu orice preț superioritatea morală. (Cf. V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 34, Editura politică, București, 1965, p. 400). Aceeași idee este subliniată și de Mao Tzedun care sublinia imperativul de a acumula în fiecare zi o victorie mare sau mică. Acumularea unor asemenea succese parțiale în acțiunea de nimicire a inamicului va aduce o mare victorie strategică (Mao Tzedun, *op. cit.*, p. 275).

Un element specific al conținutului acestui principiu constă în cerința de a se evita angajările decisive în situații nefavorabile forțelor proprii. Aceasta este una dintre expresiile unității a două tendințe contradictorii. Pe de o parte, tendința agresorului de a obține decizia strategică în timp scurt, prin angajarea unor operații hotărâtoare încă de la începutul războiului. Pe de altă parte, tendința forțelor populare de a transforma războiul într-un conflict de durată și de a evita angajările decisive ale forțelor principale în situații nefavorabile.

Desigur că în aplicarea cerințelor acestui principiu este necesar să se țină seama de spațiul relativ limitat al teritoriului național. În consecință, evitarea unor angajări decisive în condiții dezavantajoase nu este concepută ca o acțiune de amploare strategică la nivelul întregii țări, ci ca rezultat al manevrei iscusite a forțelor. Astfel, în timp ce pe unele direcții, îndeosebi pe cele pe care se găsesc aliniamente puternice de teren, se pot angaja lupte și operații cu caracter decisiv, pe alte direcții se adoptă forme de acțiuni deosebit de manevriere care asigură epuizarea forțelor agresorului.

În sensul celor de mai sus tradiția militară a poporului nostru dispune de strălucite exemple. Astfel, a intrat în istorie remarcabila măiestrie cu care au fost aplicate cerințele principiului istovirii agresorului de către marii comandanți de oști români (Ștefan cel Mare — la Vaslui în 1475 ; Mihai Viteazul la Călugăreni în 1595). „În 1462 Vlad Țepeș, folosind cu multă iscusință tactica hărțuirii, a reușit să transforme într-o fugă dezastruoasă campania lui Mahomed al II-lea cuceritorul Constantinopolului — care invadase Țara Românească în fruntea unei armate uriașe de 250 000 de oameni“¹³.

Deosebit de sugestive sînt cuvintele prin care Nicolae Bălcescu evoca strategia și tactica istovirii agresorului, veritabilă trăsătură definitorie a artei noastre militare de-a lungul multor veacuri de luptă pentru păstrarea ființei naționale a neamului românesc : „De cîte ori un vrăjmaș puternic năvălea în țeară, toți locuitorii cîmpiilor pustiau orașele și satele [...] iară junii luau armele, se formau în cete și dau harță vrăjmașilor. Armata țării sta ascunsă în păduri, ferindu-se de-a se măsura în bătălia generală cu gloatele vrăjmașilor, mulțumindu-se a-l hărțui, a-i tăia liniile de comunicație, a-i cuprinde proviziile [...] a-l sili să părăsească țeara fără de ispravă, sau a-i trage în locuri grele și necunoscute de dinșii, unde plătiau scump îndrăzneala ce a avut d-a călca pămîntul românesc“¹⁴.

¹³ *Istoria României*, vol. II, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1962, p. 474.

¹⁴ Nicolae Bălcescu, *Opere*, tom I, partea I ; *Scrieri istorice, politice și economice*, București, 1940, p. 69.

Modalitățile tactice de înlăptuire a principiului pe care îl analizăm sînt exprimate în cîteva reguli de bază pentru realizarea surprinderii, executarea manevrei rapide, concentrarea eforturilor, lovirea inamicului cu foc de la distanță maximă cu consumuri reduse de muniții, executarea precisă și eficientă a focului, evitarea atacurilor frontale, lovirea inamicului acolo unde este mai slab, în goluri la intervale, flancuri și spate etc.; „să lovești fără să fii văzut“, „să fii pretutindeni și nicăieri“, „să lovești și să dispari“ etc., a căror eficiență nu poate fi obținută decît prin coordonarea minuțioasă a acțiunilor trupelor cu cele ale formațiunilor populare de apărare și de rezistență.

e. Principiul concentrării eforturilor: concentrarea eforturilor pe direcțiile principale în condițiile extinderii luptelor pe spații cît mai mari; dispersarea eforturilor inamicului mai ales în locul stabilit pentru aplicarea loviturii.

În trecut, inclusiv în cel de al doilea război mondial, concentrarea eforturilor pe direcția principală (cunoscută sub diferite denumiri: „realizarea superiorității în forțe și mijloace“; „masarea forțelor și mijloacelor“; „concentrarea forțelor și mijloacelor în punctul ales și în momentul decisiv“ etc.) se realiza prin masarea efectivelor și a mijloacelor de luptă și prin dispunerea lor compactă într-un sector relativ limitat al frontului. De pildă, operațiile executate de forțele armate ale Uniunii Sovietice în cursul celui de-al doilea război mondial, pe direcțiile principale, se caracterizau prin realizarea unor uriașe concentrări de trupe și mijloace de luptă și prin constituirea unor puternice grupări ofensive, care, sub raportul compunerii, depășeau considerabil grupările care acționau pe celelalte direcții. La aceste operații, desfășurate în fișii ce reprezentau 20—37 la sută din întreaga lungime a frontului sovieto-german, participau 25—30 la sută din forțele armatei de operații, 25—52 la sută din numărul de piese de artilerie și aruncătoare, 20—70 la sută din numărul de tancuri și autotunuri și 30—98 la sută din numărul de avioane¹⁵. Aceasta presupunea, bineînțeles, o mare aglomerare de efective și mijloace de luptă pe spații relativ limitate.

În zilele noastre, datorită eficacității considerabil sporite a mijloacelor moderne de luptă, concentrarea unor importante grupări de forțe în sectoare relativ înguste ale frontului mărește vulnerabilitatea trupelor și creează pericolul ca, în urma loviturilor

¹⁵ Strategia militară, op. cit., p. 181.

inamicului, forțele concentrate să sufere pierderi mari. A devenit evident că, în aceste condiții, nimicirea adversarului nu mai este indicat să se realizeze prin lovituri executate de grupări de trupe concentrate pe spații restrinse, ci prin *concentrarea eforturilor* unor grupări mai mici de forțe, care acționează pe direcții (convergente sau paralele).

Aceasta se concretizează în faptul că forțele, dispersate în mod rezonabil pe spații relativ mari, își dirijează eforturile către obiectivul fixat, fără a oferi adversarului obiectivele unor mari aglomerări de trupe, în prezent atât de vulnerabile.

Această cerință este pe deplin realizabilă în condițiile existenței unor mijloace de luptă și de transport moderne, care asigură concentrarea rapidă a forțelor în orice parte a frontului și dispersarea lor imediată după îndeplinirea misiunilor. În noile condiții capătă o importanță sporită nu numai alegerea judicioasă a direcției loviturii principale, ci și stabilirea justă a sectoarelor în care se aplică eforturile, precum și dozarea iscusită a acestora pe obiective, planificarea riguroasă a succesiunii și momentului lovirii acestor obiective.

Înzestrarea forțelor noastre armate cu mijloace de luptă moderne oferă posibilitatea de a concentra eforturile prin manevra forțelor și a focului, coordonarea minuțioasă a acțiunilor desfășurate de forțele armate cu cele duse de formațiunile de apărare și formațiunile de rezistență, aplicarea loviturilor asupra părților celor mai vulnerabile ale dispozitivului agresorului.

Potrivit acestui principiu este posibil ca succesul în luptă și operație să se obțină nu atât pe baza superiorității de ansamblu în raportul de forțe ci îndeosebi prin capacitatea de a realiza această superioritate *în mod limitat în timp și spațiu* și de multe ori succesiv, pe acele direcții și atunci când s-a hotărât să se execute lovituri asupra inamicului.

Esența acestui principiu constă în faptul că eforturile forțelor la dispoziție sînt concentrate succesiv în sectoarele care devin hotărîtoare în raport cu concepția operației și luptei, fapt care dă posibilitatea să se realizeze *local și temporar* superioritatea voită, chiar în condițiile unui raport general de forțe în favoarea agresorului.

Conținutul acestui principiu este exprimat și prin evidențierea marilor avantaje ale unor lovituri executate din mai multe direcții. aceasta constituind și o modalitate eficientă de a se da viață cerinței stabilirii unor „obiective alternative“ (la care ne-am referit anterior) și a realizării surprinderii.

Nu mai puțin importantă este lovirea agresorului pe întreaga adîncime a dispozitivului său, prin atacurile surprinzătoare și eficiente ale formațiunilor de rezistență aplicate inamicului pe întreaga suprafață a teritoriului vremelnice ocupat.

În contextul analizat, formațiunile de rezistență reprezintă adevărate mijloace strategice cu rază mare de acțiune, care dispun de o maximă sofisticare, de la acțiunea cărora inamicul nu se poate sustrage.

Concentrarea eforturilor poate avea un conținut specific și în funcție de evoluția războiului. Astfel, în etapa de început a aceluia concentrarea eforturilor poate avea o frecvență mai redusă decît dispersarea lor, fie din necesitatea sustragerii forțelor principale de sub loviturile decisive ale agresorului, fie pentru a disocia eforturile inamicului, prin angajarea lui în lupte de mică amploare, duse pe cît mai multe direcții. Odată cu recucerirea inițiativei strategice, cînd acțiunile dobîndesc un predominant caracter ofensiv, concentrarea eforturilor poate avea o largă aplicabilitate, simultan cu dispersarea forțelor, în funcție de nevoi.

După cum s-a arătat, atunci cînd se dispune de cantități suficiente de forțe, concentrarea eforturilor se realizează de regulă prin constituirea unor grupări mari de forțe pe direcțiile de efort. Totodată se iau în considerare și alte soluții, cum sînt : executarea simultană a mai multor lovituri, din mai multe direcții, asupra unui singur obiectiv (concentrarea simultană a eforturilor asupra aceluiași obiectiv) ; lovirea succesivă, din mai multe direcții, a unui singur obiectiv (concentrarea succesivă a eforturilor asupra aceluiași obiectiv) ; lovirea simultană, din mai multe direcții, a mai multor obiective (concentrarea simultană a eforturilor asupra mai multor obiective) ; executarea succesivă, din mai multe direcții, a loviturilor asupra mai multor obiective (concentrarea succesivă a eforturilor pe mai multe obiective).

Concentrarea eforturilor proprii nu poate fi însă despărțită de acțiunea pentru contracararea încercărilor agresorului de a-și concentra la rîndul său eforturile, diseminarea forțelor lui constituind „una din formele principale de manevră ale strategiei rezistenței”¹⁶. Înfăptuirea acestei cerințe imprimă principiului la care ne referim o trăsătură esențială : concentrarea eforturilor pe direcțiile principale se realizează în condițiile extinderii luptelor și operațiilor pe spații cît mai mari, aceasta fiind o condiție obligatorie pentru dispersarea forțelor agresorului. Se înțelege că cele

¹⁶ *** *Apărarea națională a României socialiste — cauză și operă a întregului nostru popor*, Editura militară, București, 1974, p. 136.

de mai sus ridică în fața conducerii exigențe deosebite, rezultate din necesitatea ca, angajînd forțele și mijloacele pe spații întinse, să nu se piardă nici un moment din vedere posibilitatea concentrării eforturilor, îndeosebi ale armatei, pe direcțiile hotărîtoare.

Acest principiu are o deplină aplicabilitate atît în defensivă cît și în ofensivă și, în general, în toate formele și situațiile de luptă.

f. Principiul mobilității: mobilitatea și dinamismul; temporizarea acțiunilor inamicului, angajarea lui în acțiuni de uzură.

Mobilitatea, ritmurile înalte și dinamismul acțiunilor reprezintă cerințe de mare importanță pentru obținerea succesului în luptă și operație; manevra — ca expresie concentrată a lor — a devenit o componentă principală a luptei armate, o latură esențială a concepției și desfășurării acesteia.

Însemnătatea deosebită ce se acordă înțelegerii juste și aplicării iscusite a acestui principiu decurge atît din implicațiile pe care evoluția mijloacelor de luptă o exercită asupra scopului, conținutului și modalităților lui de îndeplinire, cît și din particularitățile caracterului și fizionomiei luptei armate.

Mobilitatea și dinamismul sînt legate de motorizarea completă a trupelor și de înaltul grad de mecanizare a acestora, de creșterea puterii de foc a artileriei, rachetelor și aviației, de sporirea considerabilă a vitezei și razei de acțiune a mijloacelor aeriene de luptă și de transport, a navelor, tancurilor și automobilelor, de mărirea capacității de trecere prin terenuri greu accesibile și peste cursurile de apă a diferitelor categorii de autovehicule. Acest proces este într-o continuă și accelerată amplificare și în acest domeniu sînt de întrevăzut noi și importante realizări.

Astfel, în cadrul perfecționării mijloacelor de luptă, în țara noastră se studiază posibilitatea mării capacității de deplasare a tancurilor (înzestrarea lor cu aparate de vedere pe timp de noapte, sporirea puterii motorului, reducerea greutății, mărirea rezervelor de combustibil, adaptarea de dispozitive de etanșare pentru trecerea pe sub apă, folosirea suspensiei hidropneumatice, adaptarea de șenile metalo-cauciucate și a transportului tancurilor pe trailere). Totodată se manifestă tendința de a înzestra infanteria cu mașini de luptă blindate, care asigură personalului o protecție mai sigură și dispun de o putere de foc mai mare¹⁷. Sporirea mobilității artileriei se întrevește a fi realizată și prin trecerea acesteia pe șasiuri

¹⁷ General-colonel Vasile Ionel, *op. cit.*, p. 225.

autopropulsate, precum și prin înzestrarea ei cu autovehicule blindate (semiblandate) amfibii.

În numeroase țări, cercetările sînt orientate și spre perfecționarea așa-ziselor „mașini zburătoare pe perne de aer“, considerate ca bază a înzestrării „trupelor supermobile“, capabile să străbată cu repeziciune mari zone infectate, incendiate și de distrugeri și să treacă peste cursuri de apă, păduri, localități.

Principiul mobilității și dinamismului acțiunilor este puternic stimulat și de dezvoltarea mijloacelor de luptă și de transport aeriene¹⁸. În prezent se consideră că înzestrarea trupelor cu mijloace aeriene, în cadrul procesului de „aerizare a trupelor“, asigură o cale eficientă pentru manevra trupelor (manevra verticală), pentru aprovizionări și pentru evacuări.

Mobilitatea și dinamismul acțiunilor capătă o eficiență maximă atunci cînd se combină pe scară largă acțiunile din aer cu cele de la sol.

Se impune a se reliefa și faptul că, în prezent, sporirea mobilității trupelor și a capacității lor de a desfășura acțiuni dinamice, în ritm rapid, depinde și de alți factori, cum sînt mărirea operativității în conducere și asigurarea acțiunilor din punct de vedere material, tehnic și medical. Acestea sînt determinate în principal de perfecționarea mijloacelor de legătură și de aprovizionare-evacuare. De aceea principiul mobilității și dinamismului include organic și „mobilitatea și dinamismul conducerii“, precum și „mobilitatea asigurării tehnico-materiale și medicale“.

Efectele aplicării acestui principiu constau în cîștigul de timp și, prin aceasta, crearea unei situații avantajoase pentru forțele proprii și defavorabile pentru agresor.

Avantajele obținute prin aplicarea cerințelor acestui principiu au implicații nemijlocit operaționale. Realizarea unei mari mobilități, desfășurarea cît mai dinamică și în ritm rapid a acțiunilor orientează pregătirea luptei și operației spre folosirea oportună a informațiilor despre inamic, spre lovirea agresorului cu forță maximă în locurile alese și în momentele stabilite, spre exploatarea neîntîrziată a efectelor loviturilor aplicate adversarului, spre sustragerea forțelor proprii de sub loviturile lui.

¹⁸ Avantajele folosirii acestor categorii de mijloace pot fi evidențiate sub diferite aspecte; de pildă, o unitate al cărei transport terestru ar dura circa 48 de ore, pe calea aerului poate fi deplasată în zona de acțiune în 3—4 ore; pe distanțe mari, viteza de transport pe calea aerului este de 18—20 ori mai mare decît cea pe calea ferată și auto (Cf. General-maior Dumitru Pletos, *Aspecte principale ale fizionomiei viitoare a luptei și operației*, Probleme de artă militară nr. 3/1975, p. 92).

Mobilitatea și dinamismul acțiunilor, care în trecut vizau cu precădere acțiunile ofensive, constituie în prezent cerințe de bază ale tuturor formelor și procedeele de ducere a luptei armate. Sub acest aspect, este de relevat că, în prezent, capacitatea apărării de a întreprinde acțiuni dinamice și manevriere, adăugată la creșterea considerabilă a puterii ei de foc și de izbire este de natură să-i sporească rolul și importanța la toate nivelele, conferindu-i calitatea unuia dintre principalii factori de succes în acțiunile de luptă.

Cel de al doilea aspect — determinat de particularitățile caracterului și fizionomiei luptei armate — modelează acest principiu de o manieră specifică. Astfel, conținutul lui nu se limitează la exploatarea maximă a mobilității forțelor proprii, ci vizează deopotrivă și contracararea prin toate mijloacele a mobilității inamicului, interzicerea desfășurării de către acesta a unor acțiuni dinamice. De aceea, temporizarea acțiunilor agresorului reprezintă prin scopul și implicațiile ei una dintre cerințele de bază ale luptei armate¹⁹. În acest scop, se acordă o importanță deosebită combaterii trupelor aeromobile și celor blindate ale inamicului, mijloace cu care acesta va încerca să imprime o mare mobilitate și un ritm accelerat luptelor și operațiilor.

Modalitățile de înlăptuire a cerințelor acestui principiu sint diferite. Pentru marile unități și unități ale forțelor armate principala modalitate o reprezintă manevra impetuoasă, rapidă, în ascuns, care imprimă războiului în ansamblu un puternic caracter manevrier. Pentru formațiunile populare de apărare și de rezistență, și uneori chiar pentru subunități ale armatei, viteza în acțiunile de mică amploare și loviturile rapide — executate prin surprindere — constituie procedeele de acțiune de bază ; „tactica atacului de cinci minute“ (practicată cu mult succes de către luptătorii vietnamezi), folosirea unor forme și procedee de acțiune de mare eficiență (ambuscada, capcana, hărțuirea inamicului, raidul, incursiunea), toate avînd un puternic conținut ofensiv și un caracter extrem de dinamic sint tot atîtea modalități ale aplicării iscusite a cerințelor acestui principiu.

¹⁹ „Dat fiind că un eventual agresor ar căuta să obțină o victorie rapidă (printr-un război fulger) — se subliniază în lucrarea „Apărarea națională a României socialiste — cauză și operă a întregului nostru popor“ — rezultă necesitatea ca lupta noastră armată să ducă la temporizarea acțiunilor agresorului [...], urmărind a transforma războiul fulger într-unul de durată“ (Op. cit., p. 113).

g. Principiul surprinderii : surprinderea ; evitarea surprinderii din partea agresorului.

După cum se cunoaște, surprinderea este rezultatul executării asupra inamicului a unei acțiuni neașteptate (într-un moment, într-un loc sau într-un mod pentru care el nu este pregătit) sau pe care o consideră chiar improbabilă.

Scopul esențial al acțiunilor prin surprindere vizează lovirea inamicului când se găsește în condiții nefavorabile, când este nepregătit sau mai puțin pregătit să pareze lovitura. Lovitura prin surprindere urmărește să ducă la paralizarea voinței și capacității inamicului de a opune rezistență organizată, a-l împiedica să ia în timp oportun contramăsuri eficiente și a-l obliga să accepte lupta în condiții dezavantajoase. Acestea asigură posibilitatea de a obține succese maxime cu pierderi mici, chiar în situațiile când adversarul deține superioritatea în raportul de forțe. Sub acest aspect, priceperea de a realiza surprinderea și, ca rezultat al acesteia, înfringerea unei grupări mai mari de forțe, dobândește valoarea de criteriu definitoriu al măiestriei în concepție și în desfășurarea acțiunilor. Din aceste considerente, surprinderea este un important factor de modificare a raportului de forțe.

În condițiile actualului proces de modernizare a înzestrării forțelor noastre armate, eficiența lovirii adversarului prin surprindere impune ca preocupările pentru realizarea unor lovituri de acest gen să fie prezente în actul de decizie la toate eșaloanele. A intrat în practica comandanților ca scopurile acțiunilor proprii să vizeze obiective neașteptate pentru inamic, să fie folosite modalități de atingere a lor de natură să-l găsească pe adversar nepregătit. O modalitate eficientă de realizare a surprinderii este și stabilirea de obiective alternative, deoarece cucerirea unui obiectiv este mult ușurată dacă sînt amenințate în același timp și alte obiective.

Dar surprinderea se obține nu numai printr-o concepție justă, ci și prin activitatea minuțios organizată și desfășurată de către statele majore, precum și prin execuția precisă a acțiunilor preconizate, atît de către trupe, cît și de formațiunile populare de apărare. În prezent, întrebuintarea unor mijloace de luptă cu un înalt grad de tehnicitate impune efectuarea unor calcule precise pentru folosirea lor în luptă. Pe de altă parte, surprinderea nu poate fi despărțită de participarea la lupta armată a formațiunilor populare și a formațiunilor de rezistență, ca și de desfășurarea acțiunilor pe tot teritoriul național, fapt care oferă vaste posibilități pentru lovirea agresorului pe neașteptate (în special în munți, păduri, localități). Pentru armată, gărzile patriotice și celelalte formațiuni de

apărare, ca și pentru formațiunile de rezistență, surprinderea agresorului, prin efectele ei, dobîndește atributele unei forțe nu mai puțin eficiente decît aceea a armamentului și celorlalte mijloace de luptă.

Modalitățile de realizare a surprinderii sînt foarte diferite. Întrebuințarea unor tipuri noi de mijloace de luptă la care inamicul nu se așteaptă și pe care nu le cunoaște, a unor metode și procedee originale de utilizare a mijloacelor de luptă existente, alegerea timpului de declanșare a acțiunii astfel încît inamicul să fie lovit atunci cînd este nepregătît, stabilirea locului de aplicare a loviturilor acolo unde el nu se așteaptă, folosirea unor forme și procedee de acțiune noi, necunoscute de adversar, mascarea, inducerea agresorului în eroare.

Folosirea unor mijloace de luptă necunoscute de adversar constituie una dintre cele mai eficiente modalități de realizare a surprinderii. Dar aceasta nu este suficientă pentru a asigura în mod automat surprinderea inamicului. În aceeași măsură se impune atenției și studierea metodelor și procedeeelor prin care să se asigure eficiența maximă în utilizarea acestor mijloace. Realizarea unor noi tipuri de mijloace de luptă duce efectiv la surprinderea adversarului numai dacă și în măsura în care este însoțită și de utilizarea unor noi procedee de acțiune necunoscute de el.

Surprinderea se poate obține și prin adoptarea unor metode și procedee „anormale“ de folosire a mijloacelor de luptă existente, cum sînt : întrebuințarea artileriei antiaeriene în trageri asupra țintelor terestre, folosirea pieselor de artilerie grea în trageri prin ochire directă, trecerea tancurilor peste cursurile de apă, pe sub apă și pe gheață, amenajarea podurilor cu bandă sub apă, folosirea focului armamentului de infanterie în lupta împotriva inamicului aerian care zboară la mică înălțime.

Un procedeu de realizare a surprinderii îl constituie atacurile de mică amploare, executate pe timp de noapte, mai ales pe timp de viscol, ninsoare puternică sau alte condiții meteorologice grele. Acest procedeu a fost folosit cu deosebită măiestrie de către trupele române în luptele desfășurate în toamna și iarna anului 1944 pentru eliberarea teritoriului național, a Ungariei și Cehoslovaciei.

Totodată surprinderea poate fi realizată și prin aplicarea într-un mod neașteptat pentru inamic a unor forme și procedee de acțiune de rutină. Astfel, își pot dovedi eficiența :

— *în ofensivă* : alegerea direcției loviturii principale și a secoarelor de efort în locuri considerate neîndicate de către inamic ; executarea în ascuns a regroupărilor ; concentrarea în secret a

grupării de forțe și ocuparea în ascuns a bazei de plecare la ofensivă ; utilizarea unor metode și procedee neașteptate în executarea pregătirii de foc ; folosirea procedurii de trecere la ofensivă din mișcare ; folosirea pe scară largă a detașamentelor înaintate și a desantului aerian ; combinarea loviturilor executate de forțele armate cu cele ale formațiunilor de rezistență asupra spatelui dispozitivului inamic ;

— *în apărare* : organizarea unui sistem de foc suplu și conducerea activă a acestuia ; pregătirea de puni de foc ; realizarea unui sistem ingenios de baraje, obstacole și distrugerii, inclusiv folosirea „dispozitivelor-surpriză“ ; executarea în ascuns și cu rezezițiune a manevrei de forțe și de mijloace ; lovirea inamicului prin contra-atac și contralovitură — uneori și prin executarea unor lovituri în fața limitei dinainte a apărării — pe direcții pe care acesta nu se așteaptă.

O mare eficiență pot avea procedeele de acțiune specifice războiului întregului popor, cum sînt hărțuirea inamicului, ambuscada, capcana, incursiunea, raidul, diversiunea, față de care armatele care luptă după principiile războiului convențional dovedesc o mare sensibilitate. În legătură cu aceasta, în teoria și practica noastră militară se acordă o atenție deosebită *diversificării* formelor și procedeele de luptă, pentru a asigura trupelor și formațiunilor de apărare capacitatea de a-l surprinde pe agresor prin noutatea formelor și procedeele folosite și prin schimbarea lor neașteptată în cursul luptei și operației.

Valorificînd tradițiile noastre militare este necesar să fie reliefată și însemnătatea deosebită a șireteniei (vicleniei) în luptă, ca modalitate de realizare a surprinderii la nivelul micilor subunități, chiar al soldaților izolați, al luptătorilor din gărzile patriotice și, mai ales, din formațiunile de rezistență.

Grija pentru realizarea surprinderii asupra inamicului trebuie însoțită permanent de preocuparea pentru a contracana surprinderea din partea lui.

Există opinii potrivit cărora prevenirea surprinderii din partea inamicului ar trebui abordată separat de realizarea surprinderii de către forțele proprii, în cadrul a două principii distincte.

Considerăm că această problemă se impune a fi tratată unitar, în cadrul aceluiași principiu, ambele aspecte (tendința noastră și tendința agresorului de a realiza surprinderea) presupunîndu-se reciproc, între ele fiind o confruntare permanentă, al cărei succes este condiționat nu numai de luarea unor măsuri eficiente pentru a-l surprinde pe inamic, ci și de contracararea acțiunilor acestuia care vizează surprinderea forțelor proprii. Acestui scop îi sînt desti-

nate o serie de activități deosebit de importante, veritabile componente permanente ale luptei și operației, menite să asigure evitarea pericolului de a fi surprinși de agresor: cercetarea, siguranța, lupta împotriva mijloacelor blindate și împotriva mijloacelor aeriene ale inamicului, protecția împotriva armelor de nimicire în masă, lupta radioelectronică și mascarea activității a căror înfăptuire contribuie substanțial și la realizarea surprinderii inamicului de către forțele proprii.

În condițiile războiului întregului popor, contracararea posibilității agresorului de a realiza surprinderea prezintă și alte note specifice, determinate atât de tendința și posibilitatea acestuia de a-și ascunde pregătirile pentru acțiunile proiectate, chiar de a crea o imagine falsă despre ele, cât și de participare la acțiunile de contracarare a acestei tendințe a întregii populații. Experiența războaielor revoluționare desfășurate în alte părți, propria noastră experiență de luptă atestă contribuția imensă pe care cetățenii ridicați la luptă pentru apărarea țării și-o pot aduce în obținerea informațiilor asupra inamicului, în combaterea mijloacelor lui blindate și aeriene, în realizarea lucrărilor de mascare și de demascare a celor efectuate de inamic.

Totodată, este necesar să fie avute în vedere posibilitățile sporite de realizare a surprinderii de care dispun în prezent armatele moderne.

Folosirea mijloacelor de dezinformare, a mobilității trupelor, a mijloacelor cu rază mare de acțiune și în special a trupelor aeromobile creează în prezent posibilitatea declanșării unei agresiuni fără a mai concentra la frontiera statului atacat gruparea de forțe, ci, plecând cu aceste forțe direct din garnizoanele de reședință.

Ținând seama de aceste posibilități, evitarea surprinderii (în-deosebi a celei strategice) se poate realiza atât printr-o cercetare activă, cât și prin alte măsuri, dintre care mai importante sînt pregătirea permanentă a țării pentru apărare, păstrarea cu strictețe a secretului planurilor și intențiilor proprii, declanșarea la timp a mobilizării, realizarea oportună a desfășurării strategice a forțelor, contracararea rapidă a acțiunii desantului aerian, a trupelor aeromobile și grupurilor de cercetare-diversiune ale inamicului.

h. Principiul cooperării: cooperarea; dezorganizarea cooperării inamicului.

Cooperarea constituie unul dintre principiile generale ale luptei și operației.

În doctrina noastră militară principiul cooperării a căpătat un conținut specific, atât ca urmare a perfecționării accelerate a

mijloacelor de luptă, cît și ca rezultat al schimbării caracterului, conținutului și fizionomiei luptei armate. Importanța ei deosebită derivă din însăși esența războiului popular de apărare care implică o temeinică, permanentă și minuțioasă coordonare în timp și spațiu a eforturilor tuturor forțelor ce participă la îndeplinirea misiunii de apărare a țării.

În noile condiții complexitatea cooperării sporește considerabil datorită necesităților de a coordona în luptă acțiunea unor forțe mult mai numeroase și de a folosi metode și procedee noi în vederea conjugării eforturilor unor forțe eterogene sub raportul capacității combative, al înzestrării, al procedeeleor de luptă folosite.

Totodată, complexitatea cooperării crește și ca urmare a rezolvării acestor probleme în cadrul a două nivele. Pe de o parte un anumit conținut, procedee și metode de cooperare sînt necesare pentru a conjuga eforturile armatei cu ale celorlalte forțe participante la o luptă sau operație. Pe de altă parte apar probleme noi de cooperare, la nivel național, pentru conjugarea eforturilor tuturor elementelor sistemului național de apărare în vederea înfringerii agresorului.

Eficiența coordonării eforturilor este condiționată de unitatea de conducere, singura capabilă să asigure acțiunea coordonată a tuturor forțelor spre scopul comun. Unitatea conducerii conferă cooperării o eficiență maximă, exprimată în folosirea optimă a resurselor materiale și umane destinate apărării țării. Pe plan strategic, ea este concretizată în faptul că la nivel național coordonarea tuturor eforturilor solicitate de starea de război se înfăptuiește de către Consiliul Apărării, organ de partid și de stat cu depline puteri, în fruntea căruia se află secretarul general al partidului, președintele țării și comandant suprem al forțelor armate. Pe plan operativ și tactic, în conformitate cu prevederile legii apărării naționale, conducerea unitară a luptei (operației) se realizează atît prin exercitarea atribuțiilor ce revin consiliilor județene și orașenești (comunale) de apărare, cît și prin subordonarea gărzilor patriotice, a celorlalte formațiuni populare, marilor unități și unităților în fișile cărora acționează.

Condițiile actuale de desfășurare a luptei armate imprimă conținutului cooperării particularități nu numai sub raportul complexității, ci și sub cel al amploarei. În prezent, datorită putericei creșteri a razei de acțiune a mijloacelor moderne de luptă și a bătăii acestora, adîncimea pe care se organizează cooperarea a sporit în mod considerabil. La nivel strategic, spațiul pe care se organizează și se realizează cooperarea acoperă suprafața întregii țări, a întregului teritoriu național, iar la nivelul marilor unități

operative și tactice el poate cuprinde teritoriul unuia sau câtorva județe.

În cadrul forțelor ale căror acțiuni trebuie coordonate, marile unități și unități ale forțelor armate constituie coloana vertebrală a întregului sistem, osatura dispozitivelor în jurul cărora se concentrează într-o concepție unitară eforturile tuturor celorlalte forțe. La baza oricărei cooperări stă cerința ca eforturile tuturor participanților la luptă să fie dirijate în interesul grupării care îndeplinește misiunea principală. De aici rezultă că rolul de coordonator al tuturor eforturilor revine, de regulă, comandantului mării unități (unității) de arme întrunite care deține responsabilitatea îndeplinirii misiunii comune.

Totodată, cooperarea se realizează ținându-se seama de posibilitățile și servituțile diferitelor categorii de forțe și mijloace, pentru a li se încredința misiuni compatibile cu posibilitățile lor reale și a fi angajate în acțiuni ale căror efecte se completează reciproc. Această cerință impune ca marile unități și unitățile în fișile cărora acționează formațiuni populare să stabilească pentru acestea misiuni în apropierea localităților și întreprinderilor în care trăiesc și muncesc, să le asigure sprijinul de foc necesar, precum și anumite mijloace materiale, îndeosebi munițiile de care ele au nevoie. Lipsa unor mijloace mobile în înzestrarea formațiunilor de luptă populare poate impune, în cazul cînd nu pot fi folosite cele din economia națională, ca marile unități și unitățile armatei să le asigure și mijloacele de transport care le sînt necesare.

În prezent există preocupări pentru fundamentarea unor soluții care să reducă cît mai mult decalajul de „capacități” existent între forțele armate și formațiunile de apărare sub aspectul mobilității, în vederea sporirii eficienței cooperării dintre acestea. Printre alte modalități se studiază și posibilitatea ca în sistemul apărării țării armata să fie folosită cu precădere ca element mobil, iar formațiunile de apărare — ca element fix, precum și posibilitatea ca gărzile patriotice (sau parte din ele) să fie asigurate cu un minimum de mijloace de transport auto, sau în orice caz posibilitatea de a folosi mijloace de transport din economia națională.

Este de subliniat și faptul că înzestrarea forțelor noastre armate cu mijloace de luptă moderne contribuie într-o măsură considerabilă la realizarea unei eficiențe sporite a cooperării. Astfel, înzestrarea infanteriei cu transportoare amfibii blindate permite o cooperare calitativ superioară între aceasta și tancurile, artileria, aviația participante la luptă ; dă posibilitatea folosirii unor procedee noi de luptă și de acțiune, cum sînt procedeul de trecere la

ofensivă din mișcare, executarea atacului infanteriei imbarcată pe transportoare blindate.

Ca și celelalte principii, cooperarea nu vizează doar optimizarea acțiunilor proprii, ci și dezorganizarea cooperării în rândul trupelor inamicului.

Aceasta se realizează, în special, prin lovirea coloanelor inamicului aflate în deplasare spre front, a trupelor sale în staționare, a aerodromurilor, punctelor de comandă, depozitelor și serviciilor și prin dezorganizarea sistemului său de transmisiuni.

Un rol important pentru dezorganizarea cooperării inamicului îl are concentrarea loviturilor pentru nimicirea sistematică a punctelor de conducere și mijloacelor lui de transmisiuni, executarea bruiajului radio precum și altor acțiuni care dezorganizează conducerea acestuia.

Deosebită eficiență au, de asemenea, diseminarea forțelor inamicului pe spații cât mai mari, angajarea acestora în condiții care le împiedică să-și coordoneze acțiunile, în special pe timp de noapte sau în alte condiții de vizibilitate redusă, în regiuni muntoase, în localități, pe cursuri de apă.

La îndeplinirea acestor misiuni, împreună cu forțele armate pot participa cu succes gărzile patriotice, celelalte formațiuni de apărare, de multe ori chiar cetățenii neîncadrați în formațiunile de luptă populare și mai ales formațiunile de rezistență. Astfel unitățile, subunitățile și grupurile constituite în cadrul rezistenței pot acționa pentru distrugerea aerodromurilor și a instalațiilor și mijloacelor de luptă aflate pe acestea, pentru nimicirea personalului și aparaturii existente în punctele de comandă și centrele de transmisiuni, pentru dezorganizarea activității de servicii, pentru executarea de distrugerii pe căile ferate, pe șosele și drumuri și chiar pentru lovirea prin surprindere a forțelor inamicului aflate în staționare sau în deplasare.

4.4. Importanța însușirii, aplicării și perfecționării principiilor luptei armate

Însușirea, aplicarea și perfecționarea principiilor luptei armate — sarcină importantă a conducerii, orientare înăjoră a gândirii și practicii noastre militare

Este evident că o eventuală superioritate a agresorului în forțe armate poate fi compensată și prin calitatea gândirii și practicii din domeniile tactic, operativ și strategic. După oam s-a văzut, efici-

ența în luptă și operație depinde atât de acțiunea trupelor, cât și de calitatea concepției, fundamentate pe principii, reguli și norme cât mai juste. Ca urmare, se poate aprecia că principiile luptei armate sînt o veritabilă armă pentru înfrîngerea agresorului. Această calitate izvorăște din faptul că ele au rolul orientator în creația comandantului, ferindu-l de arbitrar și dirijîndu-l spre hotărîri juste, ajutînd actul de creație, fără însă să-l înlocuiască, însuflețind pe comandant, fără însă să-i înăbușe inițiativa. Înțelegerea justă a importanței principiilor luptei armate presupune nu o înclinare fatalistă în fața situației, ci, dimpotrivă, folosirea iscusită a avantajelor pe care ea le oferă și eliminarea dezavantajelor care o însoțesc.

Încorporînd experiența multor războaie și înțelepciunea generațiilor de comandanți de oști și a maselor de oameni care au participat la războaie, principiile luptei armate sînt suficient de largi și de elastice încît să poată fi aplicate într-un sens favorabil atât de cei tari, cât și de cei slabi, atât de armate mari, cât și de armate mici, atât de forțele regulate, cât și de cele populare. Cunoașterea și înțelegerea lor aprofundată și folosirea lor nuanțată în funcție de specificul situației este de natură să stimuleze libertatea de acțiune și spiritul de creație ale comandanților și trupelor, iscusința în rezolvarea situațiilor celor mai neașteptate din partea fiecărui luptător.

Însușirea temeinică a principiilor generale ale luptei armate, a numeroase reguli și norme de acțiune în luptă a trupelor și formațiunilor de apărare cuprinse în regulamente are deci o însemnătate practică deosebită.

În conducerea luptei și operației cunoașterea aprofundată a acestor principii dă comandantului posibilitatea de a avea o gîndire flexibilă, îi dezvoltă capacitatea de a trage concluzii juste din datele situației și de a stabili măsurile cele mai corespunzătoare. Sub acest aspect, însușirea principiilor, deși prin ea însăși nu determină succesul sau insuccesul, creează condiții pentru selecționarea soluțiilor care conduc către victorie și reprezintă un pas important către aceasta.

Practica luptei armate atestă însă că pentru obținerea succesului, cunoașterea acestor principii trebuie să fie neapărat însoțită și de arta de a le aplica judicios. În acest sens, ele sînt doar puncte de referință ale unor hotărîri juste, o veritabilă bază de plecare spre succes. După cum arată experiența, luarea unei decizii, oricît de justă ar fi ea, nu înseamnă neapărat și obținerea succesului. Pentru ca o hotărîre justă să se

transforme într-un succes militar se impune ca pe timpul îndeplinirii ei, în desfășurarea acțiunilor de luptă să se manifeste consecvență în aplicarea acestor principii, să se sesizeze la timp eventualele contradicții ce apar între cerințele acestora și realitatea concretă și să se găsească cele mai bune soluții pentru rezolvarea lor.

Este de remarcat și faptul că aplicarea principiilor luptei armate vizează nu numai obținerea succesului, ci și realizarea eficienței maxime, unul dintre indicatorii aplicării eficiente a acestor principii fiind îndeplinirea misiunilor cu un consum minim de forțe și mijloace și cu pierderi cât mai mici. Aceasta presupune planificarea riguros științifică a acțiunilor, utilizarea rațională a forțelor în luptă și operație. Înfăptuirea cu succes a acestei cerințe este ușurată în mod evident prin folosirea unora dintre cuceririle științelor matematice: statistica, teoria probabilităților, teoria jocurilor, programarea matematică, planificarea în rețea, teoria căutării ș.a. Cu toate acestea, este de subliniat că metodele matematice pot fi folosite numai pentru determinări cantitative ale situațiilor create. Formule matematice pentru transformarea cerințelor principiilor luptei armate în acțiuni concrete nu există și nu vor exista niciodată, deoarece nici un fel de formulă nu este capabilă să cuantifice cu precizie indici cum sînt cunoașterea de către corpul de comandă și luptători a principiilor ducerii acțiunilor militare, voința și experiența cadrelor de comandă, fermitatea și inițiativa lor, gradul de instruire și starea moral-politică a forțelor participante la luptă. Trebuie, de asemenea avut în vedere că prognozele obținute prin metode matematice iau în considerare numai prezumțiile referitoare la inamic și nu acțiunile de fapt ale acestuia, care, de regulă, sînt diferite de cele prezumate. De aceea, lupta modernă presupune necesitatea de a se manifesta suficientă suplețe pentru a schimba deciziile atunci cînd reacția concretă a adversarului este diferită de cea estimată.

Ținînd seama de toate acestea, iscusința folosirii în luptă și operație a principiilor luptei armate este apreciată și în raport cu așa-numitul „sistem de criterii ale eficacității conducerii”²¹, în rîndul cărora pot intra, în funcție de condițiile concrete ale situației: raportul de forțe; raportul pierderilor (reale sau estimate) ale părților; mijloacele materiale consumate (sau destinate a fi consumate). Un criteriu important și relativ independent este timpul folosit (sau prevăzut a fi folosit) pentru îndeplinirea misiunilor,

²¹ Prin „criteriu de eficacitate” înțelegem indicele de mărime numerică după care, prin calcul mintal sau efectuat cu ajutorul calculatorului, putem trage concluzii referitoare la valoarea rezultatelor obținute sau a hotărîrii luate.

realizarea acestora în timpul cel mai scurt putînd prevala în numeroase cazuri asupra tuturor celorlalte criterii.

Rezultă deci că folosirea metodelor matematice, deși prin ea însăși nu garantează aplicarea optimă a principiilor luptei armate, oferă comandantului în mod incontestabil o bază mai sigură pentru aceasta.

Aplicarea competentă și creatoare a cerințelor principiilor luptei armate este legată și de caracterul indivizibil pe care lupta l-a dobîndit în epoca contemporană. Vechiul dicton „strategia comandă tactică” are în prezent un conținut îmbogățit. Dacă strategia — în raport cu nivelul operativ și tactic — își menține rolul său director, nu de mai mică însemnătate este iscusința cu care eșaloanele operative și tactice îndeplinesc misiunile primite ; nu o dată experiența a dovedit că cele mai strălucite concepții strategice au eșuat datorită unor execuții necorespunzătoare la nivelele subordonate.

Puternicul proces de afirmare a milioanelor de mici comandanți și de luptători luați ca indivizi în cadrul războiului întregului popor se încheagă în efortul monolit al unui uriaș sistem de individualități bine conturate. Aceasta impune ca însușirea principiilor luptei armate și aplicarea lor justă să vizeze nu numai cadrele superioare de comandă, ci și pe comandanții micilor subunități și pe fiecare luptător, cunoașterea și aplicarea acestor principii fiind unul din numeroșii lanți ai eforturilor parțiale într-un efort general de concepție și de acțiune.

Desigur că nu numai însușirea aprofundată și aplicarea competentă, ci și perfecționarea continuă a principiilor generale ale luptei armate constituie o cerință de cea mai mare importanță, o condiție pentru ca gîndirea și practica militară să se mențină permanent la nivelul exigențelor tot mai mari impuse de necesitățile apărării țării.

Acest deziderat decurge din marea mobilitate a conținutului principiilor luptei armate, supuse unor permanente schimbări, determinate îndeosebi de revoluția tehnico-militară actuală. Totodată, această cerință izvorăște și din complexitatea deosebită pe care o poate avea lupta armată în războiul popular de apărare, din exigențele tot mai mari pe care le ridică apărarea patriei socialiste și participarea întregii națiuni la apărarea ei.

În ansamblul perfecționărilor continue pe care le înregistrează sistemul național de apărare, îmbunătățirea și modernizarea permanentă a conținutului principiilor luptei armate reprezintă sub acest aspect o contribuție a cercetării științifice românești în domeniul militar și a practicii pregătirii de luptă și politice a trupelor la eforturile generale pentru întărirea capacității de apărare a țării.

Forme și procedee ale luptei armate

5.1. Definirea conceptelor

Definirea conceptelor : formă și procedeu de acțiune. Particularizarea conținutului în funcție de nivelul acțiunii

După cum s-a văzut anterior, studiul conținutului, fizionomiei și principiilor luptei armate prezintă o mare importanță teoretică și practică deoarece el ne oferă posibilitatea de a cunoaște mecanismul luptei armate, de a ține seama de el și a adopta formele și procedeele¹ de acțiune cele mai adecvate, în funcție de specificul situației, în vederea dirijării confruntării armate în interesul propriu și în detrimentul inamicului.

Marea diversitate de principii care guvernează lupta armată și mobilitatea conținutului acestora determină existența unei mari diversități de modalități de aplicare în practică a cerințelor ce derivă din aceste principii. Fiecare ciocnire armată, fiecare luptă se manifestă în modalități diferite și își are fizionomia sa proprie. Cu atât mai mult în războiul popular de apărare fizionomia luptei armate cunoaște o multitudine de aspecte noi, inedite, o mare diversitate de forme în care se manifestă.

Oricare dintre multiplele elemente componente ale luptei armate este o variabilă complexă ; schimbarea conținutului și fizionomiei acestora de la o situație la alta creează o gamă largă de condiții în care trupele și celelalte elemente din sistemul național de apărare sint chemate să acționeze în mod eficient. Acest spectru larg de posi-

¹ În terminologia militară se folosește expresia care asociază ambii termeni, deși ei au semnificații diferite.

bilități nu este compatibil cu încadrarea acțiunilor militare în tipare cu contur precis, în scheme simple și universal repetabile.

După cum s-a subliniat, lupta armată este rezultatul înfruntării a două părți beligerante, care urmăresc scopuri opuse și întreprind acțiuni prin care caută să se nimicească reciproc. Deși la luptă participă două grupări de forțe opuse, fiecare parte nu-și poate controla integral decât acțiunile proprii, „controlul” asupra acțiunilor adversarului fiind limitat, relativ și indirect (în măsura în care forțele proprii dețin inițiativa și reușesc să-și impună voința inamicului). Jocul inițiativelor celor două părți, în care un loc important îl deține „fantezia” comandanților diversifică și particularizează și mai mult acțiunea armată în fiecare situație.

Condițiile extrem de diferite în care se desfășoară fiecare luptă determină, într-un anumit fel, ca aceasta să fie un fenomen nerepetabil, fiecare acțiune avându-și propriile particularități. Ca urmare fiecare luptă diferă de toate celelalte prin forțele ce se înfruntă, prin locul și momentul angajării, prin concepție, manevră, mod de execuție a focului și prin nenumărate alte elemente specifice fiecărei situații. Cele de mai sus relevă o dată în plus importanța însușirii temeinice a teoriei și practicii luptei armate, pentru ca, pe baza fondului teoretic și a experienței practice, fiecare comandament să poată adopta cea mai indicată soluție, caracteristică pentru situația respectivă². Toate aceste considerații își extind valabilitatea și asupra formelor și procedeelor de luptă, ca elemente ale teoriei și practicii luptei armate.

Aspectele teoretice ale formelor și procedeelor acțiunilor militare includ acea parte a teoriei militare care se referă la modul de întrebuințare în luptă a forțelor și mijloacelor. Aspectele practice se referă la anta comandanților de a folosi și perfecționa aceste modalități în funcție de specificul situației, în vederea obținerii unei eficiențe maxime în oricare acțiune îndreptată împotriva inamicului.

În cadrul luptei armate, formele și procedeele aparțin în întregime acțiunii și ele exprimă modul în care se întrebuințează concret forțele și mijloacele pentru atingerea scopurilor fixate.

² Această discuție aduce în actualitate reflecția teoreticianului militar francez F. Foch, adept al ideii că o conducere competentă a războiului și a luptei armate presupune o vastă cunoaștere a teoriei și practicii militare. El afirma: „Realitatea cîmpului de bătaie este că pe el nu se studiază; se face ce se poate, pentru a se aplica ceea ce se știe [...], pentru a se putea face puțin, trebuie să se cunoască mult și bine”. (F. Foch, *Principiile războiului. Conducerea războiului*, Editura militară, București, 1975, p. 31).

Conceptele „formă” și „procedeu” de acțiune militară își au propriul conținut, rezultat din însuși modul în care se desfășoară acțiunea armată.

Conceptul de „formă” este definit în dicționare ca „fel, chip, modalitate”³, iar cel de „procedeu” ca „mod sistematic de executare a unei operații sau a unui proces, prin folosirea anumitor metode (sau fel de a acționa pentru realizarea unui scop, manieră)” ; „metoda” este definită ca „mod de a proceda”, „ansamblu de mijloace socotite proprii pentru realizarea unui scop”⁴.

În publicistica militară nu se insistă asupra definirii conceptelor de formă și procedeu de luptă, iar explicațiile care se dau se opresc la descrierea caracteristicilor și fizionomiei unui anumit gen de luptă. Mulți autori militari folosesc adesea aceste concepte în același sens, ca pe două noțiuni cu conținut sinonim. Există și formulări care explică conceptul de „formă de luptă” prin procedeele care se folosesc în scopul nimicirii inamicului. Un exemplu de acest fel îl oferă însuși dicționarul de termeni militari, în care forma de acțiune militară este definită ca „un ansamblu de procedee tactice cu trăsături caracteristice, desfășurate de către trupe în scopul nimicirii inamicului”⁵.

Totodată, unele acțiuni de același gen desfășurate însă în condiții diferite (de timp, de loc) sînt considerate a fi forme de acțiune, ceea ce nu este indicat. De pildă, apărarea în munți nu poate fi o „formă” a apărării, deoarece însăși apărarea este o formă de luptă. În acest caz este mai indicat să fie folosit conceptul de „caz special”⁶; deci apărarea în munți se înscrie în forma de luptă „apărare”, fiind un „caz special” al acesteia.

³ *Dicționarul limbii române moderne*, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1958, p. 313 și *Dicționar de sinonime*, Editura Albatros, 1972, p. 172.

⁴ *Mic dicționar enciclopedic*, Editura enciclopedică română, București, 1972, p. 582, 754 și *Dicționar de neologisme*, Editura științifică, București, 1961, p. 377, 472.

⁵ Marele stat major, *Dicționar militar, termeni tactico-operativi*, București, 1972, p. 144.

⁶ Pentru o înțelegere unitară a conceptelor de „formă” și „procedeu” de acțiune militară se va schița explicarea și a altor concepte care vor fi folosite în această lucrare.

„Situafia de luptă” cuprinde ansamblul de împrejurări în care se află la un moment dat o mare unitate (unitate, subunitate), aspectul „fotografiat” al trupelor sau formațiunilor de luptă. De pildă, un regiment de tancuri se poate găsi — într-un anumit loc și moment — în urmărirea inamicului care se retrage, avînd două batalioane angajate în luptă și unul în curs de regroupare. Situația poate fi caracterizată ca avantajoasă (neavantajoasă) pentru forțele proprii, stabilă, normală, periculoasă etc.

În condițiile sporirii continue a gradului de complexitate și de diversificare a conținutului luptei, de contopire organică a mai multor genuri de acțiuni de natură diferită în cadrul aceleiași lupte, precum și datorită condițiilor (extrem de numeroase, diferite și care exercită în multe cazuri influențe contradictorii) în care se îndeplinesc misiunile, a scopurilor multiple ce se urmăresc a fi realizate prin lupta modernă, se impun și alte considerații.

Astfel, complexitatea unui război al întregului popor implică schimbarea bruscă și frecventă a caracterului luptelor, trecerea rapidă de la un mod de acțiune la altul, folosirea alternativă și simultană a procedeeleor ofensive și defensive, acestea putînd căpăta temporar o pondere și un grad diferit de importanță.

Caracterul extrem de complex al luptei moderne indică definirea *forme* de luptă armate ca pe o *atitudine* exprimată printr-un ansamblu de acțiuni ce se desfășoară de către trupe, formațiuni de apărare și formațiuni de rezistență în vederea îndeplinirii unei misiuni (tactice, operative sau strategice) și *căreia îi sînt caracteristice scopurile urmărite, condițiile* situației și *procedeele* de acțiune dominante. Cele trei elemente care caracterizează și totodată deosebesc o formă de luptă de alta — condițiile situației (de ordin obiectiv), scopurile și procedeele folosite (de ordin subiectiv) — deși de natură diferită, acționează într-o strînsă interdependență, influența lor integrîndu-se într-un proces complex și unitar. De pildă, caracterul acțiunilor întreprinse de agresor, disponibilitățile proprii în forțe și mijloace la

„*Condițiile de luptă*” înglobează ansamblul și succesiunea elementelor și fenomenelor (obiective și subiective) localizate în timp și spațiu în care se produce și se desfășoară o situație de luptă. Fiecare situație de luptă este caracterizată de următoarele condiții: situația și posibilitățile inamicului și ale forțelor proprii în limitele spațiului și timpului considerat (gruparea forțelor și mijloacelor, caracterul și intensitatea acțiunilor), situația populației și a resurselor din zonă, condițiile de teren și de stare a vremii etc. Însoțind lupta și operația, condițiile concrete își pun pecetea pe desfășurarea acțiunii (grăbind-încetinind, stimulînd-frînînd).

„*Regim de luptă (de serviciu)*” cuprinde totalitatea regulilor și restricțiilor impuse activităților de luptă sau de serviciu desfășurate în decursul unui anumit interval de timp și în anumite condiții caracteristice (de pildă, regimul de foc reprezintă numărul maxim de lovituri ce poate fi tras într-un timp dat, regimul de hrănire exprimă modalitatea hrănirii zilnice, regimul de zbor caracterizează viteza, înălțimea, numărul de avioane, orele de zbor).

„*Starea premergătoare de luptă*” indică situația în care se află la un moment dat forțele și mijloacele proprii care nu au contact nemijlocit cu inamicul, însă se găsesc în situație permanentă de angajare a luptei.

„*Caz special (particular) al luptei*”, „condiții speciale” reprezintă situația în care lupta se duce în împrejurări deosebite în funcție de situația inamicului și a trupelor proprii, de timp (scurt), de teren (munți, cursuri de apă, zone irigate), de anotimp și stare a timpului (iarna, dezgheț, ceață).

un moment dat, scopurile ce se urmăresc a se realiza, obligativitatea folosirii unor procedee care definesc comportamentul militar sînt elemente care definesc și determină atitudinea (ofensivă sau defensivă) în situația respectivă.

Relevînd cele trei elemente care definesc o formă de luptă și situînd forma de luptă în domeniul atitudinii față de adversar, subliniem că elementele de ordin subiectiv ce pot fi alese au o importanță prioritară pentru definirea formei de luptă. Acestea sînt *scopurile* și *procedeele* ce se propun a fi atinse și folosite în acțiunea respectivă și ele se aleg în funcție de *condițiile situației*.

Analiza fiecăruia dintre aceste elemente ne relevă existența unui conținut bogat nuanțat și diversificat, specific fiecărei forme de luptă.

Astfel, scopurile luptei armate deși au ca element comun în orice situație *nimicirea inamicului*, ele cunosc totuși o mare diversitate de nuanțe, inserînd acțiuni ce vizează respingerea agresorului, menținerea unor obiective, cucerirea unor aliniamente, particularizînd fiecare formă de luptă de o manieră specifică.

Corespunzător scopurilor fixate se aleg și procedeele cele mai indicate de folosire a forțelor și mijloacelor. Aceste procedee pot fi de tip defensiv (apărare pe o poziție, apărare manevrieră, întărirea apărării prin baraje) sau ofensiv (cucerirea unui obiectiv, combinarea focului cu mișcarea).

Este evident că scopurile și procedeele se aleg în funcție de condițiile situației. Între aceste condiții pot fi incluse situația inamicului, forțelor și mijloacelor proprii, populației din zonă, terenului, anotimpului și stării timpului, durata acțiunii.

Fiecare dintre elementele enunțate determină, prin conținutul său specific, atît note care sînt comune cît și altele care caracterizează numai o anumită formă de luptă.

Cele trei elemente care definesc o formă de luptă pot fi încadrate *într-o schemă-model* mai generală, care include o serie de indicatori ce caracterizează orice luptă armată. Această schemă-model, datorită elementelor sale foarte generale, este valabilă pentru orice formă de luptă. Ceea ce diferențiază o formă de luptă de alta este conținutul concret al indicatorilor componenți.

În această schemă-model a luptei armate pot fi incluși următorii indicatori principali :

— *condițiile* generale ale situației, caracterizate prin tăria grupării de forțe a inamicului, forțele proprii participante la luptă, condițiile spațial-geografice și de timp în care are loc lupta armată ;

— *scopurile* (misiunile) generale probabile ale inamicului și cele ale forțelor proprii, care definesc atitudinea adversarilor și imprimă luptei armate un anumit conținut ;

— *formele și procedeele* de luptă folosite de inamic și de forțele proprii, care, în funcție de celelalte elemente, conferă fiecărei lupte o fizionomie proprie.

Conținutul acestor indicatori capătă nuanțe specifice în fiecare formă de luptă și el va fi analizat în continuare în paragrafele în care se analizează formele de luptă de tip defensiv și ofensiv.

Procedeul de acțiune reprezintă un mod specific de întrebuințare a forțelor și mijloacelor în vederea îndeplinirii scopului acțiunii militare, în condițiile date.

Există procedee de folosire a mijloacelor tehnice de luptă și procedee tactice de luptă cu inamicul.

De exemplu, ca procedee de folosire a armamentului din înzestrarea subunităților de infanterie poate fi citată executarea focului de flanc, prin intervalele trupelor atacatoare, pe deasupra trupelor, etajat etc. Fiecare dintre acestea se alege în funcție de situația trupelor proprii, a inamicului și de teren, precum și de dezideratul obținerii unei eficiențe maxime în urma lovirii inamicului cu foc.

Procedeele tactice de luptă cu inamicul sînt foarte numeroase și diversificate. Pentru exemplificare poate fi citată nimicirea inamicului cu foc, prin luptă corp la corp, atacul unei poziții a inamicului cu infanteria desant pe tancuri, nimicirea și capturarea inamicului printr-o ambuscadă.

În cadrul unității lor dialectice, forma de luptă (ca atitudine adoptată) este factorul primordial care determină alegerea procedeeului de acțiune. De pildă, în ofensivă poate fi ales procedeul fărîmării dispozitivului inamic și nimicirii succesive a acestuia. În defensivă poate fi ales, într-o anumită situație, procedeul apărării cu fermitate a unui obiectiv important.

Fiecărei forme de luptă îi corespund cîteva procedee de acțiune specifice, care pot fi folosite simultan sau succesiv.

Există și procedee de acțiune comune, care pot fi folosite în mai multe forme de luptă ; de exemplu, procedeul lovirii inamicului cu foc este specific atît ofensivei cît și defensivei.

Fiecare procedeu de acțiune se materializează la rîndul său prin diferite tehnici de folosire a forțelor și mijloacelor.

Schimbarea (alternarea) rapidă a procedeeelor de acțiune este o cerință de prim ordin pentru obținerea succesului în luptă. Schimbarea procedeeelor de acțiune se impune ca urmare a schimbărilor survenite în situația de luptă, a necesității folosirii optime și eficiente a forțelor și mijloacelor proprii, precum și ca urmare a reac-

țiilor neprevăzute ale inamicului. O trăsătură caracteristică a artei comandanților o constituie urmărirea cu perseverență a îndeplinirii misiunii, atingerea scopurilor fixate folosind pentru aceasta cele mai indicate procedee, în funcție de situație. Aceasta s-ar putea exprima prin formula: „Scopurile ferme se ating prin folosirea cu suplețe a unei mari diversități de procedee”.

Conținutul și caracterul formelor și procedeele de luptă pot cunoaște unele particularizări și în funcție de nivelul acțiunii militare.

După cum se știe, una dintre funcțiile domeniului strategic este aceea de a elabora principiile de bază, regulile, formele și procedeele generale de ducere a luptei armate. Față de domeniile tactic și operativ, strategia are un rol conducător și coordonator. Ea coordonează scopurile acțiunilor duse în cimpul tactic și operativ în așa fel încât acestea să fie în concordanță și subordonate scopurilor strategice. Rolul strategiei este mai ales acela de a alege formele și procedeele de ducere a războiului. Aplicarea lor va fi în mare măsură realizată în cadrul domeniilor operativ și tactic. „Dar, aplicarea anumitor forme și procedee de luptă, chiar atunci când este realizată cu perseverență și competență, se poate solda cu un eșec dacă ele nu corespund situației de ansamblu a războiului, raportului general de forțe, scopurilor și posibilităților existente în fiecare etapă a conflictului armat. Tocmai de aceea, alegerea formelor și procedeele revine strategiei, integrându-se în conducerea de ansamblu a războiului și efectuându-se în concordanță cu legile obiective și principiile de bază ale luptei armate”⁷.

După cum se știe, fiecare război a fost dus atât cu forme și procedee noi, proprii numai lui, dar în același timp au fost folosite și unele dintre formele și procedeele de luptă întrebuintate în războaiele din trecut, adaptate însă la noile condiții de ducere a războiului.

În condițiile războiului întregului popor, la nivelul strategiei apărării țării, formele de bază ale acțiunilor militare, care definesc atitudinea strategică dominantă într-o anumită etapă a acestuia, sînt defensiva și ofensiva.

În cadrul lor au loc operații și lupte cu caracter complex și diversificat care, grupate potrivit scopurilor, în spațiu și în timp dau naștere formelor de operații de tip strategic și operativ și formelor de luptă tactice, la oricare dintre aceste nivele fiind prezente cele două forme de acțiune militară de bază : ofensiva și defensiva.

⁷ Elemente de strategie militară, *loc. cit.*, p. 220.

Fiecare din aceste forme de operații (lupte) se realizează prin mai multe procedee strategice, operative și tactice specifice.

Formele și procedeele de luptă de nivel tactic au un rol deosebit de important în ansamblul războiului. Ele reprezintă mijlocul prin care se finalizează acțiunile întreprinse în înfruntarea cu agresorul și care, însumate, asigură realizarea scopurilor la nivelele superioare. Prin urmare, este evident că victoria într-un război de apărare, desfășurat în principal cu trupele de uscat și formațiunile de apărare ale populației, în condițiile folosirii exclusive a armamentului convențional „nu poate fi obținută fără acțiuni tactice, fără lupte”⁸.

Gradul diferit de generalitate al fiecărui nivel al luptei armate diferențiază și din punct de vedere cantitativ procedeele acțiunilor de luptă. Nivelul tactic dispune de cele mai numeroase și mai diversificate procedee de luptă.

5.2. Forme și procedee de acțiune de bază și derivate, cazuri speciale

**Forme de acțiune și de contraacțiune (lovitura și parada).
Forme de bază și derivate. Criterii de alegere a formelor și
procedeele de luptă. Cazuri speciale. Lupta armată ca sumă
a tuturor formelor și procedeele de acțiune. Priorități.
Perspective**

Formele și procedeele acțiunilor de luptă reprezintă o categorie istorică. În decursul timpului conținutul formelor și procedeele de luptă a cunoscut permanente schimbări, datorită evoluției condițiilor social-politice și a mijloacelor tehnice de luptă care au dus la apariția succesivă a unor fizionomii noi ale înfruntărilor dintre beligeranți.

Și din acest punct de vedere fiecare război și-a adus propria contribuție la îmbogățirea conținutului formelor de luptă și la apariția unor noi procedee de luptă. Astfel, războiul antiotoman din 1877—1878, ca și celelalte războaie purtate de poporul român și armata sa pentru cucerirea și apărarea dreptului la existență independentă și suverană, a constituit sursa unor numeroase contribuții ale gândirii și practicii militare românești la dezvoltarea teoriei și artei militare. Acest război a scos în evidență necesitatea abandonării dispozitivelor tactice masate, geometrice, care erau foarte vulnerabile în fața armamentului automat și înlocuirea lor prin dispozi-

⁸ General-maior Ion Șuța, *Elemente de tactică*, Editura Militară, București, 1972, p. 27.

tive de atac dispersate, neregulate. S-a adoptat și procedeul atacului prin salturi, combinând focul cu mișcarea. Totodată s-a desprins necesitatea ca comandanții să nu mai meargă la atac în fața subunităților lor, ci să se deplaseze în mijlocul dispozitivului de atac, de unde puteau conduce mai bine lupta și erau mai puțin expuși focului inamic. Pentru adăpostirea oamenilor s-a introdus în înzestrarea ostașilor lopata individuală cu ajutorul căreia se pot săpa pe timpul luptei locașe individuale. În acest război s-a pus pentru prima dată necesitatea cooperării între acțiunile infanteriei și focul artileriei ⁹.

În contextul acestor exemplificări se poate arăta că, de la bătălia generală care urmărea scopuri decisive, sau de la seria de bătălii care urmăreau scopuri parțiale, s-a ajuns în primul război mondial la lupta îndelungată pe poziții și la nimicirea succesivă a adversarului, combinând acțiunile poziționale cu cele ofensive de mare anvergură.

Cel de-al doilea război mondial a pus în lumină procedeul îndeplinirii scopurilor strategice printr-o succesiune de lupte și operații ofensive și de apărare, duse simultan sau succesiv. Operațiile strategice combinau loviturile convergente și exploatarea rapidă a succesului în adâncime și spre flancuri, cu loviturile masate din aer, dinspre mare și cu cele executate cu trupe de desant aerian. Se folosea în mod frecvent combinarea simultană și alternarea succesivă a mai multor procedee de neutralizare și nimicire a inamicului, ceea ce a imprimat războiului condiții de desfășurare extrem de variate. Concomitent cu operațiile trupelor de uscat și cu loviturile aeriene, un rol important l-au avut loviturile executate de partizani și de formațiunile de rezistență, în mod independent sau corelat cu acțiunile forțelor armate.

Războaiele desfășurate în perioada postbelică, în care s-au folosit o bună parte din mijloacele moderne de luptă, au determinat apariția unor noi particularități în conținutul formelor și procedeelor de luptă.

A devenit reală posibilitatea pe care o au statele care posedă arsenale uriașe nucleare de a nimici și neutraliza rapid și concomitent potențialul economic și militar al statului advers pe toată adâncimea teritoriului acestuia, prin executarea unor lovituri de maximă intensitate chiar de la începutul războiului.

⁹ General-maior (r) dr. I. Cupșa, *Contribuția campaniei din 1877—1878 la progresul gândirii și practicii militare românești*, ziarul „Apărarea patriei”, nr. 18, miercuri 4 mai 1977.

În noile condiții, în strategia unor țări mici și mijlocii care au suportat lovitura unor agresori puternici s-au manifestat caracteristici proprii în formele și procedeele de ducere a războiului de apărare. Concludente în acest sens sînt cîteva din învățămintele ce s-au desprins din războiul de eliberare dus de poporul vietnamez¹⁰. Experiența acestui război a evidențiat că la acțiunile de șoc ale agresorului nu este indicat și de multe ori nici posibil să se răspundă prin lovituri de aceeași amploare, ci printr-o suită de bătălii și lupte de mică anvergură, menite să-l împiedice pe inamic să-și realizeze scopurile, să-l oblige pe acesta să se angajeze într-un război de lungă durată. Strategia apărării nu a urmărit să obțină succesul prin una sau cîteva operații decisive, ci prin epuizarea forțelor inamicului ca urmare a unui șir de acțiuni desfășurate continuu, într-un timp îndelungat, „generalizarea luptei” din punct de vedere spațial și temporal pînă la obținerea victoriei.

În acest context revine în atenție experiența de secole a poporului român în lupta sa împotriva invadatorilor, pentru înlăturarea dominației străine, în care s-au utilizat pe scară largă forme și procedee de acțiune originale și eficiente, proprii diferitelor condiții și etape istorice în care s-a dus această luptă.

Pe baza experienței trecutului se poate estima că un război al întregului popor va genera la rîndul său forme și procedee de acțiune specifice. De pildă, în funcție de etapele previzibile de desfășurare ale războiului se impun ca necesare procedeele de temporizare a acțiunilor grupărilor de șoc ale inamicului, erodarea progresivă a acestora prin lovituri simultane și succesive de amploare diferită, pe front și în spatele frontului, combinarea loviturilor de front cu cele executate în spate.

•

Fiind un proces unic, la care participă două părți, legile obiective ale luptei armate își au valabilitate pentru ambii adversari. Engels remarcă pe bună dreptate că „operațiile militare /.../ nu mai sînt supuse dorințelor și planurilor diplomaților, ci unor legi proprii care nu pot fi încălcate fără a pune în primejdie întreaga expediție”¹¹.

¹⁰ *Guerilă, rezistență, război popular*, Editura Militară, București, 1973, p. 246—251.

¹¹ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 10, Editura politică, București, 1961, p. 3.

Războiul este o împletire de acțiuni și contraacțiuni reciproce, care se repetă mereu dar de fiecare dată într-un mod diferit, fiecare parte străduindu-se să cîștige avantaje, să provoace maximum de pierderi adversarului. Din acest punct de vedere orice luptă nu trebuie privită unilateral, numai prin prisma scopurilor și posibilităților proprii, ci trebuie avute permanent în vedere efectele acțiunilor adversarului asupra noastră, pentru a fi în măsură să le prevenim sau să le anihilăm.

După cum se arăta anterior, fiecare formă de luptă exprimă în esență o anumită atitudine față de adversar. Analizate din punctul de vedere al atitudinii celor două părți antagoniste angajate în conflict, vom constata că apariția și evoluția formelor de luptă au fost determinate de una dintre legitățile care a dominat întreaga istorie militară a războiului, anume cea a acțiunii și reacțiunii. Dinamica acestei legități a determinat ca orice formă de acțiune să genereze o formă de răspuns, de ripostă, de contraacțiune, de combatere a acțiunii preconizată sau desfășurată de unul dintre adversari. În acest fel lupta se manifestă ca o unitate a două laturi opuse, contrarii, atît conceptual cit și ca materializare și finalizare. Referindu-se la aceasta, Engels arăta că „/.../ totdeauna una din părți trebuie în mod obligatoriu să înceapă cu acțiuni ofensive, iar cealaltă cu acțiuni de apărare”¹².

Aceasta este de fapt geneza perfecționării continue a unor *cupluri de forme* ale luptei armate de tip acțiune (lovitura) — contraacțiune (pararea loviturii), cum sînt ofensiva-defensiva, retragerea-urmărirea, lupta desantului aerian (maritim) — lupta antidesant etc. care se presupun reciproc.

Formele de acțiune (de lovire) au un caracter ofensiv, în timp ce formele de contraacțiune¹³ (de reacție) au un caracter preponderent defensiv (aici nu se includ ripostele ofensive ale apărării, anumite forme de lovire a inamicului executate în cadrul luptei împotriva mijloacelor de nimicire în masă, în cadrul luptei radioelectronice ș.a., care au un caracter ofensiv).

Intrucît ofensiva și defensiva (apărarea) sînt cele două atitudini fundamentale care animă pe unul sau altul dintre beligeranți, se consideră că acestea sînt *formele de acțiune de luptă de bază* (fundamentale) *în timp ce toate celelalte sînt derivate*.

¹² F. Engels, *Opere militare alese*, vol. 1, Editura Militară, București, 1962, p. 358.

¹³ În înțelesul larg, fiind tot acțiuni (de răspuns), pentru a simplifica exprimarea le vom îngloba în conceptul general de formă de acțiune.

Găsindu-se în cadrul aceluiasi cuplu acțional, ele sînt simultan și *forme complementare*, una fără cealaltă rămînînd fără sens.

În același timp ele se *implică reciproc* și sînt de *neseplat*. Avem în vedere că fiecare formă de luptă, indiferent de caracterul său global (ofensiv sau defensiv) include două scopuri și ca urmare două acțiuni principale, de neseplat : nimicirea inamicului, care se realizează prin procedee de luptă ofensive ; apărarea (conservarea, protecția) forțelor proprii, care se realizează, de regulă, prin procedee de luptă defensive. În fiecare dintre cele două forme de acțiune de bază sînt preponderente unul sau altul dintre aceste două scopuri, iar această preponderență definește însăși forma de acțiune respectivă. Ca urmare, caracterul complex al oricărei lupte nu poate fi înțeles în mod just decît prin integrarea organică a celor două forme de acțiune de luptă de bază (fundamentale).

Analiza comparativă a avantajelor și dezavantajelor celor două forme de acțiuni militare de bază a generat în teoria și practica militară o discuție asupra priorității uneia sau alteia dintre ele.

Este evident că superioritatea în forțe și mijloace reprezintă baza materială a ofensivei, în timp ce apărarea mizează în special pe economia forțelor, pe valoarea factorilor spațiu, timp, foc și baraje.

Fiecare dintre cele două forme de luptă de bază își are propriile avantaje și dezavantaje. În timp ce ofensiva mizează în principal pe superioritatea în forțe și mijloace și pe inițiativă, defensiva poate găsi resurse nelimitate atît în domeniul concepției cit și în cel al acțiunii, domenii în care condițiile de confruntare ale adversarilor sînt egale.

Rezultă că succesul în luptă și operație nu va fi asigurat în mod automat prin adoptarea uneia sau alteia dintre formele de luptă. Ceea ce determină ca balanța succesului să încline de o parte sau de alta este modul în care comandanții, statele majore, trupele și formațiunile înarmate ale populației știu să folosească la maximum avantajele formei de luptă adoptate, să-i anihileze dezavantajele, să pareze ceea ce pentru adversar constituie avantaj și să exploateze cu abilitate dificultățile pe care acesta le întîmpină.

În acest context, este evident că nu numai formele de acțiune cu caracter ofensiv pot duce la obținerea succesului în luptă armată. În condiții favorabile, formele de acțiune cu caracter defensiv se pot dovedi a fi deosebit de eficiente, capabile să anihileze avantajele inițiale obținute de adversar, să creeze condiții pentru preluarea inițiativei, pentru schimbarea raportului de forțe și pentru a putea folosi în final noi forme și procedee de acțiune care să ducă la obținerea victoriei.

Avînd la bază considerentele de mai sus, în doctrina noastră militară, în mod firesc, nu se mai acordă preconceput prioritate unei anumite forme de acțiune militară.

Ca urmare, ofensiva nu este concepută ca formă principală de acțiune și apărarea ca formă secundară, sau invers.

Avînd în vedere caracterul unitar al luptei armate, atît ofensiva cit și apărarea, ca și celelalte forme de luptă, derivate, sau cazurile speciale — indiferent de nivelul la care se situează — sînt forme de acțiune cărora li se acordă toată atenția. În funcție de particularitățile situației, într-un anumit loc și moment se poate recurge la una sau alta dintre formele de acțiune. În acel spațiu și timp, forma de luptă aleasă va fi principală pentru cei care o execută. De pildă, în prima etapă a războiului, la nivel statal apărarea strategică va fi forma principală de acțiuni militare. Dar pentru acele unități sau mari unități care execută riposte ofensive, sau chiar acțiuni ofensive pe unele direcții, forma principală de acțiune va fi ofensiva. Tot așa, în etapa eliberării întregului teritoriu forma principală de ducere a războiului va fi ofensiva strategică, în timp ce, pe unele direcții, anumite grupări proprii de forțe vor duce o apărare îndrîjită. Pentru aceste trupe, în locul și timpul respectiv apărarea va fi forma principală de luptă.

În lumina reconsiderării importanței pe care o are apărarea, se impune revederea unor aprecieri care se fac la adresa acestei forme de luptă. Ne referim la faptul că, atunci cînd se vorbește de apărare, acesteia i se asociază uneori caracterul impus și temporar. Ținînd seama de modul probabil în care s-ar desfășura războiul de apărare este de așteptat ca la începutul agresiunii apărarea să fie un act conceput deliberat, impus de situație ca unic posibil, dar, bineînțeles, nedorit. În această fază, caracterul impus al apărării trebuie însă asociat și cu cel „necesar“, deoarece numai printr-o apărare strategică se poate uza inamicul și se pot crea condiții pentru schimbarea raportului de forțe, se poate cuceri inițiativa și trece la alte modalități de ducere a războiului. Totuși, considerăm necesară sublinierea ideii că, spre deosebire de alte tipuri de războaie, în războiul întregului popor, prin însuși caracterul și esența care îl desemnează ca pe un război de apărare împotriva unei agresiuni, formele și procedeele de luptă defensive capătă o dimensiune majoră. Fără o apărare reușită care să anihileze efectele inițiale ale agresiunii nu se pot crea condiții favorabile pentru trecerea la acțiuni ofensive de amploare.

În ce privește caracterul **temporar**, acesta nu poate fi atribuit numai apărării. Toate formele luptei armate sînt temporare deoarece ele se desfășoară în limite de timp relativ reduse.

Cele de mai sus demonstrează că nu ar fi rațional să se angajeze vreun dialog pe tema „ofensivă sau defensivă”, ci, să se pornească de la recunoașterea necesității cunoașterii și folosirii în egală măsură, în funcție de necesități, atât a ofensivei cît și a defensivei.

Ofensiva și defensivă ca forme de bază (fundamentale) ale luptei armate, prin conținutul lor reflectă caracterul, amploarea și complexitatea acțiunilor în războiul modern. Cunoscîndu-le, se pot înțelege și folosi cu maximă eficiență atât *formele derivate ale apărării* (retragerea, lupta în încercuire etc.), cît și *formele derivate ale ofensivei* (lupta de întîlnire, urmărirea, acțiunile desantului aerian).

Formele de luptă derivate din apărare sau din ofensivă păstrează caracteristicile de bază ale formelor de luptă din care derivă.

Încadrîndu-se în categoria acțiunilor de același gen — atitudinea prioritară (ofensivă, defensivă) și scopul general își mențin valabilitatea —, formele de luptă derivate, deși au elemente comune în pregătire și execuție cu forma de luptă de bază, au totuși și elemente caracteristice specifice. Dintre acestea cel mai important criteriu de diferențiere îl constituie procedeul (procedeele) adoptat pentru îndeplinirea misiunii. De pildă, în retragere, în cadrul atitudinii prioritară defensive, se adoptă ca procedeu principal de luptă sustragerea succesivă a majorității forțelor și mijloacelor proprii de sub loviturile puternice ale inamicului, în timp ce numai o mică parte din forțe (elementele de siguranță) duc lupta de apărare prin procedee obișnuite. Dispozitivul forțelor care se retrag se realizează prin procedeele încolonării.

În retragere capătă pondere mai mare procedeele care asigură conservarea forțelor proprii și trec pe un plan secundar cele care asigură menținerea cu fermitate a unor raioane sau poziții, executarea unor contraatacuri organizate din timp. Pe timpul retragerii, concomitent cu aceste procedee specifice se folosesc și cele caracteristice apărării ca formă de luptă de bază (apărarea unor obiective timp mai îndelungat, riposte ofensive).

Și în cadrul formelor de luptă derivate din ofensivă apar prezente atât caracteristicile formei de luptă de bază, cît și cele specifice. Să luăm ca exemplu acțiunea desantului aerian. În acest caz se remarcă că după debarcare și adunare în spatele dispozitivului inamic, o parte din forțele desantului se destină pentru apărarea flancurilor și spatelui forțelor destinate să execute ofensiva asupra obiectivului inamic planificat. Atacul propriu-zis se execută, de regulă, fără sprijinul de foc al forțelor principale care atacă de front

și fără a beneficia de joncțiuni sau flancuri asigurate. După cucerirea obiectivului stabilit se trece, de regulă, la apărare, iar la ajungerea trupelor care atacă de front, desantul se regroupează în vederea îndeplinirii altor misiuni. Deci, și în acest caz, atitudinea ofensivă a desantului aerian se materializează prin procedee de luptă diferite de cele folosite de trupe în forma de luptă de bază (acțiune desfășurată într-o fișie de ofensivă, pe un front determinat, cu misiuni de luptă ce se îndeplinesc succesiv, în cooperare cu vecinii).

Ca și formele de luptă de bază, formele de luptă derivate se pot executa în condiții speciale de teren, timp și anotimp.

Orice formă de luptă (de bază sau derivată) se execută în condiții specifice ale situației, care imprimă luptelor o pronunțată notă particulară.

Cele mai caracteristice *condiții ale situației*, care particularizează lupta ofensivă sau de apărare pot fi : *situația inamicului* (felul mijloacelor de care dispune, cantitatea forțelor și mijloacelor, posibilitățile lui de acțiune), *situația trupelor proprii* (nu dispun de rezerve și au pierderi mari, în zonă se găsesc numeroase formațiuni populare de apărare), *terenul* (munții, pădurile, cursurile de apă, delta, litoralul, platformele de hidroameliorații, localitățile, zonele cu distrugerii și incendii, zone infectate), *timpul* (noaptea, lung, suficient, scurt), *anotimpul* și starea vremii (iarnă, dezgheț, inundații, precipitații abundente, condiții meteorologice grele).

Orice formă de acțiune de bază sau derivată care se duce în una sau mai multe condiții diferite de cele considerate a fi normale capătă denumirea de *caz special*, sau de luptă dusă în *condiții speciale*. În general, întrucât inamicul nu-și poate manifesta deplin superioritatea în condiții de timp și teren grele, folosirea acestor condiții speciale de trupele proprii este una din căile de a compensa insuficiența forțelor și mijloacelor și de a obține victoria împotriva inamicului.

Toate acțiunile desfășurate în cazuri speciale se pregătesc și se materializează respectând normele generale ale formei de luptă de bază (respectiv, ofensiva pe timp de noapte — pe cele ale ofensivei —, apărarea pe un curs de apă — pe cele ale apărării — ș.a.m.d.), la care se adaugă elementele particulare determinate de situația concretă. Din acest punct de vedere cazul special se află într-un raport de subordonare față de forma de luptă de bază și se pregătește și desfășoară în concordanță cu principiile și regulile generale ale acestora.

Între cazurile speciale de același gen există, de asemenea, modalități general valabile de organizare și execuție, dar și particularități care impun rezolvări proprii în funcție de situația concretă.

În acest sens se impune din nou remarca generală subliniată anterior — că în război nici o luptă nu seamănă cu alta, că fiecare luptă este un caz concret, care solicită soluții și rezolvări originale, concrete. „La război nu există decît cazuri particulare ; totul este deosebit, nimic nu se repetă /.../ Pe același teren, în aceleași circumstanțe de timp și de loc va trebui să se procedeze în mod diferit“¹⁴.

În ce privește nivelul acțiunii, factorii care particularizează formele de luptă își exercită influența în mod diferit. Astfel, terenul, timpul și anotimpul influențează puternic acțiunile tactice și doar parțial (unele din ele, ca de pildă iarna sau terenul muntos) acțiunile din domeniul operativ. Luînd însă în considerare importanța acțiunilor tactice (de exemplu, menținerea îndelungată în condiții grele a unor trecători, respingerea acțiunilor întreprinse de desantul maritim și aerian al inamicului pe litoral etc.), se poate face remarca că prin intermediul lor aceste condiții își extind influența și asupra domeniului operativ. De pildă, dacă în ansamblul operativ o parte din forțe acționează în munți, pe plan tactic influența zonei muntoase va imprima particularități asupra luptei duse de forțele care acționează în această zonă. Dar, în același timp, aceste particularități își vor extinde influența și asupra domeniului operativ, în special în ce privește ritmul de ansamblu al acțiunii, durata, manevra, conducerea ș.a.m.d.

Munții, pădurile, localitățile, cursurile de apă, reprezentînd obstacole puternice, este de așteptat să fie ocolite de inamicul aflat în ofensivă, care va încerca să le cucerească prin manevre inclusiv pe verticală, pe calea aerului. Totodată, în aceste zone este posibilă apărarea obiectivelor timp îndelungat și cu succese evidente folosînd forțe mai mici. Desigur, nu obstacolul în sine poate genera succesul, ci calitatea actului de concepție care trebuie să combine acțiunea trupelor cu valoarea obstacolului, precum și măiestria și vitejia luptătorilor pe timpul îndeplinirii misiunii.

Dașă aceste zone de obstacole se vor găsi la flancurile sau în spatele grupării inamicului pătruns, ele pot constitui o amenințare permanentă pentru acesta, obligîndu-l să folosească forțe suplimentare pentru cucerirea sau blocarea lor în vederea realizării siguranței trupelor sale. În același timp, aceste zone pot constitui baze de plecare pentru executarea unor lovituri convergente în vederea încercuirii și nimicirii forțelor agresorului, oferînd și posibilități favorabile pentru lupta la încercuire și pentru acțiunile rezistenței armate.

¹⁴ F. Foch, *op. cit.*, p. 37, 38.

În cazul cînd aceste obstacole au fost ocupate de inamic, o parte din forțele proprii au posibilitatea de a rămîne ascunse în interiorul lor, de a organiza o puternică rezistență împotriva inamicului, a-i aplica lovituri sistematice în punctele sale vulnerabile și în cooperare cu populația din zonă și cu loviturile executate din exterior să le recucerească sau să-și exercite controlul permanent asupra zonelor respective. În condițiile citate, luptele declanșate prin surprindere, pe timp de noapte și în condiții meteorologice grele îl vor dezavantaja pe agresor, deoarece acesta nu va avea posibilitatea să-și întrebunțeze eficient mijloacele principale de luptă, în special tancurile și aviația.

Considerațiile de mai sus sînt de natură să reliefeze o dată mai mult că lupta armată este un proces unitar și complex compus din două forme de luptă de bază și cîteva forme de luptă derivate, duse într-o multitudine de condiții speciale (cazuri speciale), fiecare dintre acestea dispunînd de procedee comune sau proprii de acțiune.

Pornindu-se de la această unitate, doctrina noastră militară promovează orientarea spre studierea, însușirea și folosirea, potrivit condițiilor concrete ale situației de luptă, a întregii game de forme și procedee de luptă, atît a celor cu caracter ofensiv, defensiv sau derivate din ele, cît și a acțiunilor desfășurate în condiții speciale, fie pe fronturi constituite, fie în spații fără fronturi, în zone izolate, atît a procedeelor de luptă tradiționale — după regulile și normele obișnuite — cît și a celor așa-zis neconvenționale, în special cele ale rezistenței armate, a celor prevăzute sau izvorite *ad-hoc* din inspirația comandamentelor, trupelor și a forțelor populare.

Trecerea rapidă și prin surprindere de la o formă de luptă la alta, alternarea procedeelor ofensive cu cele defensive, indiferent de forma de luptă adoptată sînt indici care conferă calitate și eficiență actului de concepție și de execuție în lupta armată.

Pe baza corelației existente între diferitele cupluri ale formelor de luptă se poate conchide că fiecare formă nouă de acțiune va genera într-un timp scurt reacții proprii, modalități specifice de răspuns pentru a anihila acțiunea adversă și a răsturna echilibrul potențial sau înfăptuit, care-l favorizează pe inamic și a-l transforma într-un dezechilibru care îl dezavantajează, deoarece orice dezechilibru în balanța forțelor care se înfruntă înseamnă de fapt victoria (succesul) pentru o parte și înfrîngerea (insuccesul) pentru partea adversă.

Pe această relație de tip acțional se bazează tendința de a folosi forme și procedee noi care să-l surprindă pe adversar nepregătît (în sensul de a nu avea pregătite mijloace, reguli și norme de acțiune de răspuns). Aceasta constituie una dintre condițiile de

bază pentru nimicirea inamicului, pentru realizarea surprinderii la diferite nivele și pentru a obține succesul.

În acest cadru, o deosebită importanță are anticiparea formelor și procedeele de acțiune posibile a fi folosite de adversar și pregătirea din anii de pace a eventualelor acțiuni de răspuns în vederea contracarării acestora. În această viziune prospectivă — veritabilă competiție a inteligențelor — apare în mod evident cât de dăunătoare pot fi rutina, șablonismul, aplicarea schematică a diferitelor forme și procedee în limita cunoștințelor oferite de războaiele din trecut, fără a modela și dezvolta aceste cunoștințe în mod original, novator, în funcție de felul în care se prefigurează eventual un conflict armat viitor.

Îmbunătățirea formelor și procedeele de ofensivă generează o reacție corespunzătoare pentru cele de apărare. Dacă ofensiva urmărește să-și mărească posibilitățile de nimicire și de neutralizare într-un timp mai scurt, apărarea tinde să-și intensifice posibilitățile de rezistență, de protecție, de creștere a eficienței focului, barajelor și loviturilor aplicate adversarului. Procesul nu se desfășoară în mod stihinic, sub influența unor împrejurări aleatorii, ci în concordanță cu cerințele principiilor luptei armate. La baza acestei întreceri stă tendința de a folosi cu cel mai mare randament ofensiva sau apărarea, schimbînd cu abilitate procedeele acțiunilor de luptă.

Războiul întregului popor creează condiții favorabile pentru folosirea unor forme și procedee de acțiune foarte eficace, care pun în valoare rapiditatea acțiunii, surprinderea, cunoașterea perfectă a particularităților geoclimatice, calitățile luptătorilor, proprietățile mijloacelor de luptă, pentru combinarea judicioasă a formelor și procedeele de luptă specific militare cu cele ale rezistenței populare.

Alegerea formelor și procedeele de acțiune presupune o activitate selectivă, pe baza unor criterii obiective, între care se înscriu cunoașterea avantajelor și dezavantajelor fiecărei forme și procedeu de luptă, a condițiilor în care se desfășoară și a scopurilor ce se urmăresc prin lupta respectivă.

Totodată, alegerea formei și procedeele luptei armate sînt condiționate de un sistem complex de factori dintre care într-un prim plan se afirmă caracterul și esența acțiunilor inamicului, raportul de forțe general și local, mijloacele de luptă și posibilitățile acestora, factorul geoclimatic, necesitatea unor acțiuni eficiente.

Din analiza acestor factori — ale căror cerințe se vor manifesta de cele mai multe ori în mod contradictoriu — vor trebui selecționate acele elemente care, în mod majoritar, conduc către

forma de luptă care în situația dată oferă cele mai multe avantaje și către acele procedee care se impun ca cele mai eficiente și mai adaptabile la situație. Întrucît acești factori nu exercită în fiecare situație o influență egală asupra alegerii formei și procedeeelor de luptă este important a discerne care sînt elementele situației care, în cazul dat, pot avea un rol hotărîtor. Uneori factorul geospațial poate determina o anumită atitudine (de exemplu, pe viscol și zăpadă mare nu se poate executa, de regulă, o ofensivă în forță), altele raportul de forțe net dezavantajos poate impune adoptarea unor forme și procedee defensive.

Oricare ar fi însă ponderea unuia sau altuia dintre factorii care influențează alegerea formei și procedeeelor de acțiune această selecție trebuie realizată întotdeauna pe baza criteriului obținerii unei eficiențe maxime în luptă.

Eficiența acțiunii militare poate fi definită ca un raport între scopurile propuse în luptă (operație), cantitatea, intensitatea folosirii și eforturile depuse de forțele și mijloacele proprii, pe de o parte, și rezultatele obținute față de scopurile planificate, pe de altă parte.

Formele și procedeele alese sînt cu atît mai eficiente cu cît, în condițiile date, se pot obține rezultate mai mari (nimicirea sau neutralizarea inamicului, împiedicarea lui de a-și atinge scopurile fixate sau obligarea acestuia de a duce acțiuni ineficiente), cu eforturi proprii mai reduse (forțe și mijloace mai puține, pierderi mai mici, uzură și consum minim de energie, durata acțiunilor mai scurtă).

Pentru realizarea acestui deziderat este necesar să se evite ceea ce numim de obicei „schematism“, „rutină“, care sînt potrivnice spiritului de creativitate. Condițiile războiului întregului popor impun ca din multitudinea de posibilități să fie alese acele forme și procedee care să-l surprindă pe inamic, să-l pună în „dilemă“. Aceasta se poate realiza și prin felul în care se acționează într-un moment și loc ales, prin folosirea unor procedee de luptă necunoscute de agresor sau la care acesta nu poate răspunde. Nu este obligatoriu ca totdeauna inamicul să nu cunoască modul nostru de acțiune, ci uneori va fi suficient ca el să-l cunoască prea tîrziu și în acest fel să nu poată reacționa oportun și eficace.

Cunoașterea permanentă a modului de acțiune al inamicului, schimbarea și alternarea formelor și procedeeelor de acțiune, sau chiar repetarea lor în condiții variate pot asigura o eficiență sporită acțiunilor militare desfășurate la toate nivelele.

5.3 Forme și procedee de acțiune cu caracter defensiv

Caracteristici. Sistemul apărării. Forme de luptă derivate. Manevra. Acțiunile specifice formațiunilor populare de apărare și de rezistență

Formele luptei armate cu caracter defensiv sînt apărarea, *ca formă de luptă de bază, formele derivate ale acesteia* (lupta în înconjurare și retragerea. Totodată există numeroase elemente care determină ca la un anumit nivel și într-un anumit stadiu lupta anti-desant și ambuscada să poată fi luate în considerare ca forme derivate ale apărării) și *cazurile speciale* ale apărării (apărarea organizată în grabă, apărarea în munți, pe cursuri de apă, în localități, pe litoral ș.a.).

Procedeele tactice (operative) mai frecvente de organizare a apărării sînt : apărarea pe poziție sau apărarea manevrieră, cu forțele principale la contact sau în adîncime, în contact, sau în afara contactului cu inamicul. În literatura militară în mod frecvent apărarea pe poziție și apărarea manevrieră sînt apreciate ca fiind forme ale apărării. Pe baza argumentelor expuse anterior considerăm că ar fi mai indicat ca acestea să fie incluse în cadrul procedeelor tactice (operative), deoarece elementele fundamentale care le definesc sînt asemănătoare.

Avînd în vedere schema-model a luptei armate prezentată anterior (5.1), conținutul indicatorilor care definesc *lupta (operația) de apărare* capătă note specifice de particularizare, în care se înscriu toate acțiunile de tip defensiv (de bază, forme derivate, cazuri speciale). Acest conținut sintetizat se poate înscrie în limitele generale specificate mai jos :

1. Condițiile (elementele) situației :

a. Cazurile în care se adoptă apărarea : la nivel strategic, în special în prima etapă a războiului și în faza lui finală, după eliberarea teritoriului, în scopul respingerii unor noi acte de agresiune. La nivelele operativ și tactic pe toată durata războiului, fie sub presiunea forțelor superioare ale inamicului, fie pentru a realiza economia de forțe pe unele direcții.

b. Natura acțiunilor inamicului : inamicul deține un raport de forțe care îi este (net) favorabil, execută puternice acțiuni ofensive, combinate cu acțiunile desantului aerian și maritim, dispune de numeroase rezerve la toate nivelele.

c. Forțele proprii se găsesc din punct de vedere cantitativ într-un raport de forțe dezavantajos. Disponibilitățile de forțe și

mijloace (forțe armate) de pe direcțiile de ofensivă ale inamicului sînt limitate. Existența unor numeroase forțe populare în zonă permite echilibrarea raportului de forțe și creează condiții pentru oprirea ofensivei inamicului.

d. Terenul, timpul și anotimpul avantajează forțele proprii și dezavantajează desfășurarea grupărilor de forțe ale inamicului.

e. Eventuale alte elemente care sînt specifice pentru acțiunea respectivă și motivează trecerea la apărare.

2. Scopurile apărării vizează menținerea unor aliniamente și obiective importante, respingerea grupărilor de ofensivă ale inamicului, temporizarea ritmului de ofensivă al acestuia, blocarea desantului aerian. Durata de timp în care se prevede realizarea acestor scopuri este subordonată necesității de a-l împiedica pe inamic să-și realizeze în ritm rapid scopurile ofensivei și, în final, să înfrîngă ofensiva acestuia.

3. Procedee de luptă domniente : înfrîngerea ofensivei inamicului prin menținerea unui aliniament (obiectiv) printr-o apărare pe poziție, prin uzarea forțelor lui principale printr-o apărare manevrieră (spațială) sau printr-o apărare organizată cu forțele principale în adîncime, sustragerea forțelor proprii de sub loviturile puternice ale agresorului, slăbirea succesivă a grupării principale de forțe a inamicului, limitarea pătrunderii inamicului pe unele direcții și nimicirea inamicului pătruns pe altele prin riposte ofensive.

În operația de apărare se folosesc numeroase procedee ofensive care măresc vitalitatea și eficiența apărării. Astfel, ansamblul unei operații de apărare oferă un teren extrem de larg eșaloanelor tactice de a executa frecvente riposte ofensive (contraatacuri, lovituri în fața limitei dinainte a trupelor proprii, ambuscade), prin care apărarea își pune în evidență caracterul său activ și capacitatea reală de a înfrînge o importantă grupare de ofensivă. Această nouă dimensiune a apărării rezultată din spiritul său ofensiv, caracterizează toate formele de acțiune de tip defensiv din războiul întregului popor. Aceste caracteristici, rezultate din integrarea ofensivei în defensivă măresc considerabil posibilitățile apărării de a contribui la realizarea scopurilor strategice ale războiului de apărare.

În concepția militară clasică, apărării îi revine rolul nu atît de „a cîștiga“ ci, mai mult de „a nu pierde“, aceasta realizîndu-se în principal prin împiedicarea inamicului de a-și atinge scopurile propuse. Dar chiar și acest rol, care se realizează prin uzarea inamicului, prin producerea de pierderi importante în personal și

mijloace de luptă, prin temporizarea acțiunilor lui și prin câștigarea timpului necesar, poate fi considerat un scop de importanță esențială în desfășurarea războiului¹⁵.

În noile condiții, ale războiului popular de apărare, scopurile apărării sînt mult mai nuanțate și ele vizează, de regulă, zădărnicierea, oprirea, înfrîngerea, slăbirea, provocarea de pierderi mari, respingerea ofensivei inamicului și menținerea pozițiilor ocupate. Aceste scopuri generale ale apărării, care în esență urmăresc oprirea ofensivei agresorului, schimbarea raportului de forțe și crearea condițiilor favorabile pentru trecerea ulterioară la ofensivă, deși rămîn valabile pe tot timpul desfășurării războiului și la toate nivelele pot fi privite și sub alte aspecte.

În condițiile actuale nu mai este indicat ca apărarea să fie considerată ca o atitudine de așteptare pasivă a ofensivei inamicului, ca o înclinare în fața evenimentelor ci, chiar dacă agresorul dispune de un raport de forțe net favorabil, apărarea trebuie și poate să urmărească, concomitent cu paradele, executarea propriilor lovituri, acesta fiind elementul esențial care imprimă apărării un caracter activ și eficient.

Caracterul activ al apărării presupune în primul rînd lovirea agresorului și nimicirea sistematică, prin riposte ofensive și prin foc a unor părți din dispozitivul acestuia, în scopul schimbării treptate a raportului de forțe în favoarea noastră și trecerii la acțiuni ofensive pentru eliberarea teritoriului ocupat de inamic.

Considerațiile de mai sus pot ridica întrebarea dacă există o concordanță deplină între caracterul activ al apărării și dezideratele apărării teritoriului, menținerii aliniamentelor, obiectivelor și pozițiilor ocupate. Este evident că în războiul popular de apărare menținerea pozițiilor (aliniamentelor, obiectivelor) este o condiție de bază pentru păstrarea teritoriului național. Orice „cedare” de teren afectează într-un fel sau altul apărarea țării. Desigur că sub presiunea inamicului apărarea poate fi pusă în situația de a pierde în urma luptelor porțiuni din teritoriul încredințat. Dar aceasta nu înseamnă că poate fi acceptată o concepție de cedare preconcepută a unor porțiuni de teritoriu. Dimpotrivă. Caracterul activ al apărării presupune folosirea avantajelor teritoriului pregătit încă din timp de pace și amenajat în vederea apărării chiar pe timpul luptei, în vederea înfrîngerii inamicului. Folosirea la maximum a obstacolelor naturale și avantajelor terenului, pe care se pot amenaja puternice alinamente și poziții de apărare, combinate cu un sistem

¹⁵ Elemente de strategie militară, *loc. cit.*, p. 241.

dezvoltat de baraje și cu ripostele ofensive ale apărării, fac parte integrantă din caracterul activ al apărării.

Formele de luptă de tip defensiv nu pot fi limitate la acțiunile „pe linia frontului” ci se vor desfășura pe spații largi și adânci, cu mult dinamism, fermitate și dirzenie. Luptele și operațiile de apărare se caracterizează prin economie de forțe și mijloace, folosirea avantajelor terenului, timpului și anotimpului pentru protecția forțelor proprii, prin puterea sporită a focului executat la distanța maximă și folosirea pe scară largă a barajelor și distrugerilor, printr-o eșalonare adâncă a forțelor apărării.

Existența gărzilor patriotice în toate orașele și comunele, pe întreg teritoriul național asigură apărării o infrastructură permanentă la scara întregii țări, influențând favorabil acțiunile trupelor, prin mărirea densității de forțe și asigurarea unor posibilități sporite de a executa manevra în condiții de libertate. Faptul că acestea pot participa la apărarea garnizoanelor lor de reședință, a locurilor de muncă și, împreună cu alte forțe din sistemul militar, la alte acțiuni de luptă în spatele dispozitivului propriu, la care se adaugă și acțiunile de rezistență din spatele inamicului, permite să se avanseze concluzia că, prin participarea acestor forțe se realizează de fapt apărarea spațială a întregului teritoriu (a întregii zone, fișii de acțiune).

Lipsa uneori a unui front continuu și a unui contur clar al acestuia, desfășurarea acțiunilor pe direcții, de multe ori depărtate și izolate în spațiu, dispersarea și fracționarea mai accentuată a forțelor în grupări și detașamente cu destinații diferite sporesc considerabil rolul manevrei de foc, de forțe și de mijloace.

Dezideratul îndeplinirii scopurilor impune ca apărarea să fie organizată pe un front și o adâncime mai mare decât în condițiile clasice și să-și concentreze eforturile principale pe direcțiile de ofensivă ale inamicului. Aceasta nu implică în mod obligatoriu dispunerea forțelor proprii pe axul principal de acțiune a agresorului, ci o dispunere de asemenea natură (inclusiv laterală), încît pe direcția principală de acțiune să poată fi concentrate eforturile de foc, baraje, lovire, manevră etc. ale apărării.

Stabilitatea apărării depinde în mare măsură de inducerea în eroare a agresorului asupra direcțiilor și zonelor de efort propriu, fapt care contribuie la surprinderea inamicului, la micșorarea pierderilor proprii și la sporirea eficienței apărării. În spiritul acestui ~~deziderat~~ ^{deziderat} se impune evitarea, pe cît posibil, a angajării bătăliei decisive atunci cînd forțele proprii nu se găsesc în condiții avantajoase.

O cerință a obținerii succesului în apărare o constituie atragerea și obligarea agresorului să-și desfășoare forțele astfel încât să fie îndepărtat de la direcțiile sale inițiale, ceea ce va asigura executarea unor lovituri proprii mai eficiente, fracționarea și nimicirea pe părți a grupării sale principale, reducerea mai rapidă a decalajului de forțe care-l favorizează pe inamic.

Pe toată durata apărării o importanță deosebită are menținerea moralului ridicat al armatei și al populației, a voinței și hotărârii nestrămutate de a-l învinge pe agresor.

Una dintre problemele care a suscitat numeroase controverse a fost generată de disputa care s-a dus asupra aprecierii caracterului pozițional sau manevrier al apărării. Mult timp au predominat punctele de vedere care se orientau către caracterul pozițional al apărării. Condițiile în care pot fi duse luptele de apărare în cadrul unui război al întregului popor impun o revedere a acestor opțiuni. Atacul prin surprindere și din mai multe direcții, pe uscat și din aer pare a condamna apărarea pozițională, statică, ca urmare a rigidității sale și a imposibilității de a-și valorifica mobilitatea, puterea de foc și de izbire a forțelor de care dispune.

Fără a exclude eficiența apărării pe poziție în unele situații, în mod deosebit la nivelul subunităților și unităților, în special în zonele greu accesibile, în cazul apărării unor obiective în zona de frontieră și a unora din interior de importanță deosebită, în ansamblul războiului întregului popor este indicat ca apărarea să aibă un caracter spațial, dinamic și manevrier. Acest caracter se realizează prin combinarea cu abilitate a acțiunilor pozitionale cu cele manevriere. Ca urmare, în cadrul apărării se vor găsi atit elementele specifice apărării pe poziție (poziții, obiective fortificate, alinamente) în care predominante sînt acțiunile pozitionale, cît și elemente specifice apărării manevriere (rezerve numeroase, comunicații de manevră, poziții amenajate și neocupate, ambuscade). Acest gen de apărare corespunde cerințelor diversificării formelor și procedeelor de acțiune și sporirii eficienței lor.

O variantă a apărării spațiale este apărarea pe alinamente intermediare care asigură forțelor principale posibilitatea unei evidente atitudini active, dinamice, combinînd acțiunile cu caracter pozițional, cu cele de tip manevrier, pe fondul general al mutării succesive a eforturilor în adîncime.

Este evident că în condițiile actuale numai o apărare cu un ridicat grad de mobilitate, care dispune de un spațiu suficient de dezvoltat în care să-și desfășoare forțele și în care să se execute manevra lor, permite ca eforturile principale să fie concentrate pentru apărarea obiectivelor vitale, să fie folosite cît mai eficient

toate componentele sistemului militar, să fie valorificate condițiile naturale ale teritoriului național, barajele și distrugerile, precum și lucrările executate din timp de pace în cadrul pregătirii teritoriului pentru apărare. În aceste condiții, pierderea temporară prin luptă a unor porțiuni de teren, principial nedorită, dar compensată prin pierderile produse inamicului, asigură folosirea cu maximum de randament a tuturor procedeele de acțiune de tip defensiv și ofensiv. Totodată acestea imprimă luptei un caracter deosebit de îndrăgostit și de dinamic, pe diferite alinamente succesive și în spațiul dintre acestea, posibilitatea organizării populației din întreaga fișie de acțiune în vederea apărării și combinarea apărării poziționale cu lovirea continuă a agresorului prin foc, precum și prin manevra de forțe și mijloace în vederea obținerii unor rezultate decisive.

Acest gen de apărare, specific marilor unități, în care caracterul manevrier este predominant față de cel pozițional (deoarece acțiunile manevriere se desfășoară de către forțele principale ale apărării), avantajează organizarea unei apărări ferme și eficiente începând chiar din zona de frontieră, prin angajarea plenară a tuturor forțelor existente în fișile trupelor și în afara lor, la capacitatea maximă de efort. În acest mod, printr-o apărare activă, dinamică și elastică ca „o foaie de arc” este posibil ca inamicul să fie obligat să atace de zeci de ori, plătind cu cât mai mult sînge fiecare palmă de pămînt ¹⁶.

*

Necesitatea „ordonării” celor mai importante elemente caracteristice care definesc apărarea a dus la apariția conceptului de *structură a apărării*, în care se include dispozitivul, sistemul de foc și amenajarea genistică a terenului. Deși aceste elemente sînt fundamentale, ele nu sînt totdeauna și suficiente pentru a da o caracterizare cît mai complexă apărării moderne.

În ultimii ani, pentru a putea contura mai complet întreaga fizionomie a apărării, a început să fie folosit concomitent și conceptul de „*sistem al apărării*”, care permite să fie evidențiate atît elementele componente de bază ale apărării, cît și relațiile ce se stabilesc între ele în procesul luptei armate. Astfel, sistemul apărării poate cuprinde : concepția apărării (care assemblează toate elementele principale ale apărării) ; dispozitivul de luptă (operativ) ; focul

¹⁶ Colonel (r) Aurel Stanciu, în *Politic și social în doctrina militară a României socialiste*, p. 135—136.

de toate categoriile ; terenul din fișia de acțiune și amenajarea lui genetică ; barajele și distrugerile ; loviturile și manevra de forțe și mijloace ; conducerea și cooperarea trupelor ; asigurarea multilaterală a luptei (operației). Toate aceste elemente componente se găsesc într-un raport foarte strâns de interdependență, și de fapt nici nu putem să analizăm unul dintre ele fără să ținem seama de celelalte. Astfel, dispozitivul trebuie să corespundă cerințelor executării focului, articulându-se de front și în adâncime cu obstacolele naturale, barajele și distrugerile, precum și cu necesitățile loviturilor și ale manevrei pe timpul luptei (operației) ; la rîndul său, focul nu poate fi organizat fără să se țină seama de dispozitivul trupelor, el gravitează pe direcțiile de concentrare a eforturilor principale ale apărării, în funcție de existența obstacolelor naturale, de posibilitatea executării barajelor și distrugerilor etc. ; amenajarea genetică este condiționată de servituțile impuse de dispunerea forțelor și mijloacelor, de nevoile de executare a focului, a loviturilor și manevrei, fiind obligatoriu să țină seama de avantajele și dezavantajele terenului ; în executarea loviturilor și a manevrei se ia în considerare modul de dispunere a trupelor și bineînțeles a tuturor formațiunilor de apărare din fișia de acțiune, precum și posibilitățile de conducere și de coordonare a acțiunilor întregii grupări de forțe și mijloace ; asigurarea multilaterală a luptei (operației) este condiționată de necesitățile impuse de toate celelalte componente.

Toate principiile și cerințele ce se impun apărării sînt valabile atît pentru forma de bază, pentru cele derivate cît și pentru toate cazurile speciale.

În afară de cele arătate, la fiecare caz special intervin în plus factorii specifici care particularizează cazul respectiv (munți, păduri, localități, timp, condiții meteo).

Se impune a sublinia și ideea că regula generală a apărării este aceea de a folosi condițiile terenului, timpul, condițiile meteo și celelalte elemente care particularizează lupta ca obstacole în calea inamicului, ca factori suplimentari de putere care converg către dezideratul de a obține succesul cu forțe și mijloace reduse împotriva unui agresor superior numericște.

*

Caracteristicile de mai sus specifice apărării ca formă de luptă de bază le găsim prezente și în formele de luptă derivate din apărare. În afară de cele arătate, în cadrul formelor de luptă derivate apar și alte elemente caracteristice, specifice fiecăreia.

Lupta în incercuire, ca formă derivată a apărării, poate avea o frecvență mare în condițiile războiului întregului popor, în special pe plan tactic. Aceasta fie ca urmare a pătrunderilor rapide efectuate de inamic cu trupe terestre și aeromobile, fie ca acțiune proprie preconcepută, cînd se urmărește polarizarea a cît mai multor forțe ale agresorului și scăderea intensității acțiunilor lui ofensive, folosind în acest scop în special zonele tari de teren care permit lupta în incercuire de lungă durată.

În războiul popular de apărare lupta în incercuire are o eficiență mult mai mare decît în alte tipuri de războaie și un conținut diferit.

Astfel, în cazul în care se luptă pe teritorii străine, trupele incercuite au de luptat nu numai cu inamicul, ci și cu un teritoriu neunoscut și cu o populație de regulă ostilă. În aceste cazuri vitalitatea trupelor care luptă în incercuire și capacitatea lor de rezistență depind de eficacitatea legăturilor (aeriene) și de sprijinul ce li se acordă prin aceste legături de către forțele principale, de care sînt separate. Durata acestui sprijin este limitată, după care trupele incercuite sînt obligate fie să iasă din incercuire, fie să lupte pînă la epuizare și capitulare.

În războiul popular de apărare situația se schimbă radical. În orice loc s-ar găsi trupele și formațiunile de apărare, ele se găsesc pe teritoriul propriu, mobilurile luptei rămînînd neschimbate.

În cazul că unele trupe și formațiuni de apărare rămîn să lupte în incercuire ele organizează pentru apărare întreaga populație din zonă, folosind ca izvoare de putere atît terenul, cît și obiectivele industriale și agricole, toate resursele și forța întregii populații, zona incercuită fiind un teritoriu liber al țării. Contopirea intereselor și acțiunilor armatei cu ale celorlalte formațiuni de apărare și cu ale întregii populații sporesc vitalitatea grupării de forțe incercuite, îi micșorează dependența de sprijinul extern și îi conferă un înalt grad de autonomie în luptă, transformînd de fapt lupta în incercuire în lupta pentru apărarea unui reduit național.

În cazul cînd nu s-a organizat ieșirea din incercuire și cînd inamicul reușește să pătrundă în zona incercuită, trupele care au luptat în incercuire continuă lupta cu inamicul în cadrul mișcării de rezistență, fie contopindu-se cu masa populației, fie păstrîndu-și parțial structura organizatorică în cadrul unor formațiuni înarmate ale rezistenței.

Cu cît mai organizată și mai dirză este rezistența forțelor incercuite, cu atît mai mare va fi valoarea forțelor destinate de inamic pentru acțiunile de blocare și lichidare, cu atît mai mult vor

spori pierderile lui în personal și mijloace de luptă, precum și durata acțiunilor.

Prin blocarea unor importante grupări de forțe ale agresorului, luptele în încercuire constituie un **sprijin real pentru forțele principale naționale** în acțiunile de stăvilire a înaintării inamicului spre centrele politice și economice de interes vital din interiorul țării. Aceste lupte joacă, prin urmare, un rol însemnat în zădărnicierea intențiilor agresorului de a obține o decizie politică și militară rapidă.

Retragerea. În cursul războiului, pe unele direcții și în unele sectoare, pe plan tactic poate să apară necesitatea scoaterii de sub loviturile puternice ale inamicului a forțelor proprii, atunci când acestea se găsesc într-o situație dezavantajoasă și când în adâncimea apărării sînt condiții pentru a folosi aceste forțe cu o eficiență mai mare. O mare frecvență poate avea retragerea formațiunilor de rezistență după ce acestea au executat lovitura asupra obiectivului.

Spre deosebire de războaiele clasice, în care retragerea este asociată cu mutarea eforturilor în adâncime prin părăsirea terenului, în războiul popular de apărare conceptul de retragere este asociat și cu nimicirea inamicului, cu mutarea eforturilor apărării în adâncime sau lateral **prin luptă**.

În această concepție însăși „cedarea terenului“ pe care o implică, de regulă, orice retragere, capătă alte dimensiuni. Astfel, în spiritul legii nr. 14/1972 nu poate fi concepută nici un fel de cedere de teren ca acțiune voită sau premeditată. Replierea trupelor care se retrag, în aceste condiții, nu înseamnă un marș către înapoi ci presupune de fapt o „luptă în retragere“, fiecare palmă de pământ fiind organizată pentru apărare, combinînd cu iscusință manevra trupelor cu sistemul de baraje, obstacole naturale, foc și lupte duse de armată și de toate celelalte formațiuni de apărare.

Este evident că spațiul geografic limitat al țării noastre impune o viziune nuanțată a retragerii în funcție de nivel. Astfel, considerăm că retragerea poate fi folosită mai frecvent de eșaloanele tactice. La nivel operativ și strategic nu pot fi concepute operații de retragere; în cadrul acestor nivele retragerea unor subunități sau unități constituind episoade ale dinamicii apărării eșaloanelor subordonate.

Chiar și în cadrul eșaloanelor tactice conținutul retragerii capătă note specifice. În funcție de timpul ce trebuie cîștigat, ea se execută numai pe unele direcții și pe spații reduse. Direcțiile de retragere pot fi dirijate fie către înapoi, fie către flancuri, iar retragerea forțelor este însoțită de executarea unor acțiuni dirze de

apărare succesivă și de lovire a inamicului în locurile cele mai vulnerabile, obligându-l pe acesta să-și mențină dispozitivele desfășurate, să atace repetat rezistențele succesive, să sufere pierderi, să-și încetinească ritmul ofensivei.

Lupta (operația) antidesant cuprinde un ansamblu de acțiuni executate de trupele de uscat, de apărare antiaeriană a teritoriului, în cooperare cu aviația și marina militară, precum și de alte forțe și formațiuni de apărare, în zona de frontieră (pe litoral) și în interiorul teritoriului național, desfășurate după un plan unic în scopul respingerii încercărilor de debarcare și parașutare ale desantului aerian și maritim inamic. Lupta (operația) antidesant urmărește nimicirea forțelor acestuia pe timpul zborului și traversadei (în spațiul aerian și maritim național), precum și pe timpul ocupării unor obiective și capete de pod importante din punct de vedere tactic (operativ). De regulă, lupta (operația) antidesant are două faze, care uneori pot fi distincte. Prima, pe care o încadrăm într-o formă derivată a apărării, este aceea în care inamicul deține superioritatea și inițiativa și prin acțiuni ofensive din aer sau de pe mare încearcă să deschidă noi „fronturi” și să cucerească porțiuni din teritoriul național. Ca urmare a loviturilor executate de forțele proprii în aer (pe mare) și pe uscat este posibil ca acțiunile inamicului să fie lichidate chiar din această fază. Dar este posibilă și situația în care inamicul să-și realizeze debarcarea și să-și consolideze capete de pod. În acest caz este posibil ca acțiunile antidesant să treacă într-o nouă fază. După echilibrarea situației și localizarea capetelor de pod trupele proprii vor trece la lichidarea inamicului prin acțiuni ofensive.

Este de așteptat ca acțiunile agresorului, în special în perioada inițială a războiului să se caracterizeze, printre altele, prin folosirea masivă a trupelor de desant aerian parașutat și debarcat, a celor de desant maritim și de cercetare-diversiune, în vederea ocupării în timp scurt a principalelor obiective politice și economice și zădărniciii dispozitivelor de apărare în diferite zone vitale ale țării. Aceste acțiuni este de prevăzut că se vor desfășura pe diferite direcții, în focare (de nivel batalion-brigadă de desant) sau chiar pe zone mari de teren (de nivel divizie de desant aerian). Deși aceste acțiuni au numai în aparență un caracter dispersat în spațiu, ele se unesc totuși în cadrul unor eforturi comune, prezentând importanță nu numai ca acțiuni militare în sine, ci și prin convergența scopurilor — nimicirea forțelor armate și scoaterea din război a adversarului.

Obiectivele probabile vizate de agresor, cărora trebuie să li se facă siguranța și protecția antidesant sînt: elementele de bază ale

dispozitivului de luptă (operativ); organele de conducere politico-militare; aerodromurile și organele de dirijare ale aviației; bazele maritime și fluviale; obiectivele economice importante (zone industriale, de resurse de materii prime); treceri prin munți și peste cursurile mari de apă.

Un aport însemnat la reușita acțiunilor desfășurate împotriva desantului aerian (maritim) și a grupurilor de cercetare-diversiune îl au trupele Ministerului de Interne, gărzile patriotice, unitățile și formațiunile de apărare civilă, care pot primi misiuni pentru apărarea antiaeriană (la înălțimi mici) și terestră a obiectivelor importante (uzine, fabrici, aerodromuri, porturi, puncte obligate de trecere, localități), precum și pentru blocarea inițială și participarea la nimicirea ulterioară a desantului aerian (maritim al inamicului).

În lupta împotriva desantului inamic este esențial să nu se fărâmițeze eforturile trupelor și formațiunilor de apărare. În acest scop este important să se aleagă cu grijă gruparea de forțe a inamicului oare constituie cel mai mare pericol și să se organizeze blocarea, fracționarea și nimicirea ei pe părți, prin acțiuni rapide și hotărâte.

Ambuscada, tradițională în întreaga istorie a artei militare, a căpătat o utilizare și eficiență din ce în ce mai mare odată cu perfecționarea mijloacelor de cercetare, masoare și de luptă. Prin modalitățile diferite de acțiune (menținerea unui aliniament, replieri, acțiuni de foc, de baraje și distrugerii, atac, urmărire etc.), ambuscada, la un anumit nivel și avînd o anumită amploare, include o succesiune de acțiuni complexe legate între ele prin unitatea scopului urmărit. Ea se poate executa fie în apărare, fie pe timpul ofensivei.

În cele ce urmează nu ne referim la ambuscadă ca *procedeu tactic* de nimicire a unor grupări mici de forțe ale inamicului, capturare de prizonieri și mijloace tehnice, ci, la ambuscadă ca *procedeu de execuție a apărării** pe unele direcții.

Plecînd de la actuala mobilitate a trupelor și de la posibilitățile de neutralizare și nimicire tot mai mari ale armamentului modern considerăm că în prezent, în anumite condiții, este posibil ca

* În acest paragraf, alături de formele derivate ale apărării, a fost prezentată și ambuscada ca procedeu de execuție a apărării pe unele direcții. Aceasta a fost determinată de faptul că există și opinii după care, în condițiile arătate, ambuscada ar putea fi considerată o formă derivată a apărării. Date fiind însă limitele (spațiale și a cantității de forțe angajate), considerăm că ambuscada nu poate fi totuși inclusă printre formele derivate ale apărării.

ambuscada să-și extindă amploarea și să urmărească atingerea unor scopuri mai mari decât în trecut. Astfel, este posibil ca, uneori, ambuscada să se organizeze pe direcțiile unde terenul avantajează acțiunea, de către grupări de forțe de tăria unitate (mare unitate). Executată de unități și chiar de mari unități, în cooperare cu formațiuni populare de apărare, prin folosirea judicioasă a proprietăților de mascare și de adăpostire ale terenului, precum și a loviturilor executate prin surprindere, ea poate duce la nimicirea rapidă prin foc și riposte ofensive a inamicului pătruns în „punga” creată de trupele proprii pe direcția respectivă.

Ambuscada permite încercuirea rapidă a unei grupări de forțe a inamicului și, prin realizarea unei superiorități locale și temporare asupra acestuia, se poate realiza nimicirea (capturarea) ei. Întrucât prin amploarea sa ambuscada este limitată la o direcție de importanță tactică, este indicat să fie folosită în compartimente de teren înguste care favorizează dispunerea forțelor și executarea loviturilor (pe comunicații în munți, păduri).

Reușita ambuscadei depinde de folosirea factorului surprindere, a particularităților terenului unde se organizează (sistemul de legături, treceri ascunse de la un obiectiv la altul, căi de retragere), a calității concepției, a capacității trupelor de a acționa în condiții neprevăzute.

*

Dacă *manevra* este o condiție de succes în orice luptă armată, această cerință își păstrează valabilitatea și pentru apărare, care este chemată să folosească simultan sau succesiv cele mai diferite forme de manevră, pe toate direcțiile și în toate sensurile.

Apărarea favorizează folosirea formelor de manevră începând de la cele de tip ofensiv, în special învăluirea (întoarcerea) flancului (flancurilor) inamicului pătruns pe o anumită direcție și manevra din poziție centrală pentru nimicirea succesivă a unor grupări de forțe pătrunse în adâncimea apărării, și terminând cu cele de tip defensiv, asupra cărora ne vom opri în continuare. Formele de manevră de tip ofensiv sînt specifice momentelor în care apărarea execută ripostele ofensive (contraatacuri și contralovituri), precum și în acele situații cînd se organizează lovituri în fața limitei dinainte a apărării. Dintre formele de manevră de tip defensiv cele care pot avea o frecvență mai mare sînt următoarele.

Manevra pentru schimbarea simultană sau succesivă a eforturilor apărării de pe o direcție pe alta sau de pe un aliniament pe altul, dinspre front, din adâncime sau spre un flanc. Aceasta se

execută cu forțele aflate în adâncime, cu forțele din contact din sectoarele neatacate sau mai puțin amenințate, uneori și cu forțele aflate pe direcțiile de efort, în cazul superiorității covârșitoare a agresorului. Prin acest fel de manevră se urmărește menținerea cu fermitate a unor alinamente, poziții și obiective, limitarea pătrunderii inamicului în adâncime și spre flancuri, prevenirea încercuirii forțelor proprii de către inamic, menținerea cu orice preț a unor zone (obiective) importante.

Manevra combinată rezultă din acțiunile desfășurate pentru apărarea fermă a unor obiective, pentru întârzierea inamicului pe unele direcții, lupta în încercuire în zona unor obiective de importanță vitală, acțiunile de hărțuire a inamicului pe direcțiile unde acesta are succes și executarea de lovituri la flancurile și în spatele grupării principale de forțe a acestuia. Ea asigură în final lovirea grupării de forțe a agresorului cu forțele proprii aflate în adâncime și la flancuri, pe direcții convergente, concomitent cu menținerea unor puncte (zone) și cu acțiunea forțelor încercuite (în parte sau în totalitate), în scopul de a nimici inamicul pătruns, a despresupra trupele încercuite, a menține și a extinde spațiul încredințat pentru apărare. Manevra combinată este specifică nu numai apărării manevriere ci, în ansamblul războiului, întregii operații de apărare strategică a țării.

Manevra pentru evitarea loviturilor puternice ale agresorului asigură sustragerea forțelor de pe alinamentul ocupat inițial și trecerea lor — înainte de declanșarea acțiunilor inamicului — pe alte alinamente, din adâncime sau la flancuri. Aceasta îl obligă pe inamic să piardă timp pentru pregătirea unei noi ofensive, să execute loviturile sale în gol, să consume mari cantități de mijloace materiale, toate acestea având drept rezultat epuizarea forțelor de șoc ale agresorului și temporizarea acțiunilor lui.

*

Analiza formelor de luptă de tip defensiv impune și unele considerații asupra măsurii în care acestea pot fi folosite de către formațiunile populare de apărare și de rezistență.

Pentru gărzile patriotice, apărarea obiectivelor și localităților de origine este forma de luptă de bază care justifică însăși existența și funcționalitatea acestor formațiuni de apărare. Trecerea la apărare a gărzilor patriotice în afara localităților de reședință este indicată, de regulă, în zone de teren mai puțin accesibile tancurilor inamicului, pe direcțiile pe care se găsesc obstacole naturale. În cazul când este necesar ca formațiunile de gărzii patriotice să fie anga-

jate pe direcția loviturilor executate de grupările de șoc ale inamicului este indicat ca acestea să intre în fișiile de acțiune ale unităților armatei sau a detașamentelor (grupărilor) mixte formate în principal pe baza trupelor armatei.

În orice situație, aceste formațiuni duc lupta de apărare după normele și principiile care ghidează acțiunile armatei, ținând seama însă de posibilitățile limitate ale acestor formațiuni.

În ceea ce privește formațiunile înarmate ale rezistenței, formele de luptă de bază sînt cele de tip ofensiv. Ținînd seama de condițiile în care o formațiune de rezistență își poate îndeplini misiunea fixată, în special cînd mișcarea de rezistență nu a căpătat o mare amploare, orice acțiune armată a rezistenței va urma regula „atacă și dispare”. În această fază a războiului, rezistența va folosi preponderent forme și procedee de luptă de tip ofensiv.

Dar chiar și în această fază, cunoașterea de către formațiunile înarmate ale rezistenței a tuturor formelor și procedeele de luptă defensive este o necesitate vitală. Aceasta, deoarece însăși constituirea și dezvoltarea fiecărei formațiuni înarmate din rezistență sînt legate de măsuri de protecție împotriva cercetării inamicului, de instalare și apărare a propriilor baze, de apărare a existenței sale prin luptă pînă la sacrificiu în cazul cînd a fost surprinsă de inamic.

Pe măsură ce mișcarea de rezistență se dezvoltă, iar formațiunile de rezistență se transformă în formațiuni de tip militar, formele și procedeele defensive își recapătă importanța și frecvența cunoscute.

Formațiunile de rezistență pot adopta forme de luptă defensive pentru menținerea zonelor libere din spatele inamicului în cazul acțiunilor lui în forță sau a acțiunilor de „curățire”, executate de inamic.

Ele pot primi misiunea de a intercepta unele căi de comunicații și a interzice manevra, retragerea inamicului sau aducerea de noi forțe în zona acțiunilor de luptă. În acest caz acțiunile de apărare ale formațiunilor de rezistență se coordonează cu cele ale forțelor armate. Apărarea formațiunilor de rezistență ia, de regulă, aspectul apărării unor puncte de sprijin sau a unor obiective importante (puncte cheie) care interceptează căile de pătrundere ale agresorului și care pot fi organizate pentru apărarea circulară, cu forțe puține, folosind la maximum avantajele terenului sau cele oferite de obiectivul de apărat.

În cadrul formațiunilor de rezistență poate avea o largă utilizare lupta în incercuire, ambuscada și retragerea, care, folosite în combinație cu toate celelalte posibilități de lovire a inamicului

oferă rezistenței în ansamblu său un diapazon larg de forme și procedee de acțiune care să fie folosite extrem de diversificat în funcție de condițiile situației și de caracterul misiunii primite.

5.4. Formele și procedeele de acțiune cu caracter ofensiv

Caracteristici. Forme de luptă derivate. Manevra. Acțiunile specifice formațiunilor populare de apărare și de rezistență

Ofensiva este forma de luptă prin care se urmărește „nimicirea grupării inamicului și cucerirea terenului pe care îl apără”¹⁷.

În condițiile războiului întregului popor acest scop decisiv își păstrează valabilitatea atât în cadrul acțiunilor ofensive de amploare mare cât și în alte acțiuni desfășurate împotriva agresorului prin care se urmărește nimicirea grupărilor principale de forțe ale acestuia și cucerirea unor obiective de importanță vitală pentru el, sau alungarea inamicului de pe o direcție importantă și eliberarea teritoriului vremelnice ocupat.

La nivel tactic (și uneori operativ), în zona de frontieră și pe timpul pătrunderii agresorului în adâncimea teritoriului scopurile ofensivei pot fi foarte variate, ele vizând nimicirea parțială a unei grupări de forțe a inamicului, asigurarea despresurării unor forțe încercuite, asigurarea replierii în adâncime a forțelor principale, producerea de pierderi și interzicerea concentrării inamicului pentru a executa acțiuni în forță, neutralizarea inamicului din fața alinimentului de contact, realizarea joncțiunii cu formațiunile de rezistență și extinderea teritoriului liber etc.

Caracteristic pentru ofensivă este că aceste scopuri se realizează atât prin efectele focului de toate categoriile cât și prin înaintarea și pătrunderea dispozitivelor proprii peste cele ale inamicului, cucerirea obiectivelor pe care inamicul le apără, încercuirea și nimicirea grupărilor de forțe ale acestuia.

Formele de luptă cu caracter ofensiv, în conținutul cărora predomină procedeele ofensive sînt: ofensiva, ca *formă de luptă de bază*, *formele derivate ale ofensivei* (lupta de întîlnire, lupta desantului aerian și maritim, incursiunea, raidul, urmărirea), precum și *cazurile speciale* ale ofensivei (în munți, localități, forțarea cursurilor de apă, în păduri și zone cu culturi înalte, ripostele ofensive

¹⁷ *Dicționarul limbii române moderne*, Editura Academiei, 1958, p. 559; *Dicționarul enciclopedic român*, vol. 3, Editura politică, 1967, p. 569; *Mic dicționar enciclopedic*, Editura enciclopedică română, 1972, p. 649 și *Dicționar militar*, loc. cit., p. 187, 212.

ale apărării — lovitura în fața limitei dinaintea trupelor proprii, contraatacul, contralovitura).

Procedee tactice (operative) mai frecvente de organizare și de ducere a ofensivei sînt : ofensiva împotriva apărării mobile a inamicului, direct din dispozitivul de apărare după regruparea forțelor și mijloacelor, din mișcare, din focare de tip insurecțional.

Avînd în vedere schema-model a luptei armate, prezentată anterior (5.1.), conținutul indicatorilor care definesc lupta (operația) ofensivă capătă note specifice de particularizare care se înscriu în limitele generale specificate mai jos.

1. Condițiile (elementele) situației :

a. Situațiile în care se adoptă ofensiva : la nivel strategic, de regulă, în faza eliberării teritoriului vremelnice ocupat de inamic, sau în orice situație în care ofensiva inamicului a fost înfrîntă și s-au creat premise favorabile pentru preluarea inițiativei de către forțele proprii. La nivelele operativ și tactic în toate fazele războiului, atît în cadrul defensivei cît și al ofensivei strategice.

b. Natura acțiunilor inamicului : a trecut la apărare pe tot frontul (la nivel strategic) sau numai pe unele direcții (nivelele operativ și tactic), și-a consumat (blocat) rezervele (apropiate sau adînci) și, ca urmare a pierderilor suferite, și-a istovit puterea de izbire a grupărilor de forțe, fie pe plan general, fie local.

c. Forțele proprii au posibilitatea să realizeze, pe direcțiile respective, o grupare avantajoasă și dispun de resursele materiale necesare.

d. Terenul, timpul, anotimpul avantajează executarea loviturii de către forțele proprii și-l dezavantajează pe inamic.

e. Există disponibilități de forțe și mijloace (rezerve sau posibilitatea executării unor regrupări) care permit realizarea unor acțiuni ofensive.

f. Eventual alte condiții concrete care influențează specific acțiunea respectivă în sens pozitiv sau negativ.

2. Scopurile acțiunii ofensive vizează nimicirea grupării de forțe adverse și cucerirea unor aliniamente (obiective) importante, eliberarea teritoriului vremelnice ocupat (parțial sau total, în funcție de nivel).

3. Procedeele de luptă dominate sînt : executarea unor lovituri prin surprindere trecînd la ofensivă direct din dispozitivul de apărare sau aducînd forțele din adîncime ; loviturile cu foc de toate categoriile și exploatarea rapidă a efectelor obținute ; loviturile executate cu o grupare (grupări) importantă de forțe, pe o direcție sau pe direcții convergente (paralele), concomitent cu folosirea (sau nu) desantului aerian, în cooperare cu formațiunile de rezistență ;

executarea unei (unor) lovituri (simultane sau succesive) cu o grupare (grupări) de valoare redusă, urmate de menținerea (sau nu) terenului cucerit ; dezvoltarea ofensivei și intensificarea continuă a loviturilor pentru încercuirea, fracționarea și nimicirea pe părți a inamicului ; oprirea grupării principale (cele mai periculoase) a inamicului cu o parte din forțe și lovirea decisivă a acestuia cu forțele principale în flanc și spate ; executarea urmăririi paralele (directe) a inamicului ; consolidarea succesivă a succesului ; protecția permanentă a trupelor proprii împotriva loviturilor executate de inamic cu armele de nimicire în masă ș.a.m.d.

Un procedeu ofensiv care are un larg câmp de aplicare în războiul popular de apărare este hărțuirea inamicului *. Aceasta se caracterizează printr-o atitudine prioritar ofensivă, urmărind istovirea neîncetată a forțelor morale, fizice și militare ale acestuia. Ea presupune executarea succesivă (uneori și simultană) a unui ansamblu de acțiuni variate, rapide și repetate, prin surprindere, în perioade scurte de timp (atac, apărare, sustragerea forțelor, ambuscadă, capcană, retragere, acțiuni specifice de diversiune ale rezistenței etc.), desfășurate într-o arie spațială mare. Evitând angajarea nemijlocită și de durată a luptei cu grupările principale de forțe ale inamicului, hărțuirea acestuia se soldează, de regulă, cu pierderi minime pentru forțele proprii și cu o mare uzură morală și fizică pentru inamic.

Din cele arătate rezultă că fizionomia ofensivei este caracterizată printr-un mare dinamism, dominante fiind acțiunile de tip ofensiv ale trupelor în care alternează loviturile (la diferite nivele) în flanc, spate și frontale cu cele executate în adâncime de rezistența armată.

Toate formele acțiunilor de luptă de tip ofensiv se caracterizează prin superioritate în forțe și mijloace în locul și momentul voit, preluarea și menținerea inițiativei pentru a obține libertatea de acțiune a forțelor proprii, deplasarea dispozitivelor acestora către adversar, stăpânirea inamicului prin acțiune și prin impunerea propriei voințe, îndeplinirea scopurilor în timp scurt.

Pentru a nu se epuiza, acțiunile ofensive odată declanșate trebuie să fie susținute în mod continuu. Vigoarea ofensivei se realizează prin intensificarea continuă a eforturilor.

* Dată fiind importanța hărțuirii inamicului, în prezent se avansează ideea că în unele situații, prin amploarea sa, hărțuirea ar putea fi considerată o formă de luptă. Alte puncte de vedere o situează în cadrul „acțiunilor de tip complex”. În cadrul acestor discuții supunem atenției și punctul de vedere că hărțuirea inamicului constituie un scop, care se poate realiza printr-o mare diversitate de procedee, la diferite nivele ale acțiunii militare.

Trecerea ascendentă de la acțiuni izolate la lupte și operații ofensive de amploare, în cadrul cărora au loc și frecvente acțiuni cu caracter defensiv, este o caracteristică a războiului întregului popor.

Totodată, trebuie subliniat și faptul că amploarea luptei și operației ofensive poate fi de multe ori redusă, vizînd doar realizarea unor scopuri și obiective cu caracter limitat. Acțiunile ofensive de acest gen nu au, de regulă, aspectul cunoscut al unor acțiuni încadrate într-o anumită fișie, cu o anumită dezvoltare și cu o succesiune clasică de acțiuni în vederea îndeplinirii misiunilor în timp și spațiu. Aceste ofensive sînt, de regulă, rezultatul însumării tuturor acțiunilor duse pe direcții orientate diferit și pe adîncimi variabile, urmărindu-se transformarea succeselor tactice în succese operative și apoi strategice.

Uneori acțiunile tactice, prin caracterul lor unitar și prin scopurile urmărite pot determina direct efecte strategice. De pildă, acțiunile desfășurate simultan de către rezistență, într-o zonă vremelnic ocupată de agresor, sau executarea simultană a unor lovituri tactice pe mai multe direcții de către forțele armate și formațiunile de apărare în cooperarea cu formațiunile de rezistență pot fi însumate în operații a căror importanță interferează chiar nivelul strategic.

O caracteristică a ofensivei, la toate nivelele, este aceea că, pe lîngă scopurile și misiunile cu caracter militar, ea urmărește și atingerea unor scopuri de importanță economică, socială și politică, cum sînt sporirea forțelor luptătoare și activizarea populației la luptă pe măsura eliberării teritoriului, crearea condițiilor favorabile pentru refacerea structurilor politice proprii în zonele eliberate, consolidarea forței morale a armatei și populației, a legăturilor multiple dintre armată și popor, concomitent cu zdruncinarea tot mai accentuată a stării moral-politice a agresorului.

În funcție de situație este posibil ca gruparea de lovire să fie constituită în mod succesiv, combinînd procedeul trecerii la ofensivă din contact nemijlocit, direct din dispozitivul de apărare cu cel al aducerii forțelor din adîncime sau de pe direcții laterale. Această modalitate de realizare a grupării de lovire este mai frecvent folosită în cadrul marilor unități, fără a fi însă exclusă practicarea ei și în cadrul unităților (detasamentelor, grupărilor mixte), atunci cînd își regroupează forțele proprii pentru a trece la ofensivă din dispozitivul de apărare.

Întrucît de multe ori va fi necesar să se treacă la ofensivă direct din dispozitivul de apărare, în special pentru marile unități, fizionomia fișiiilor de ofensivă capătă particularități specifice. În

acest caz unele mari unități operative primesc fișii de acțiune, fișii de ofensivă și sectoare de rupere. Eșaloanele tactice primesc de regulă numai fișie de ofensivă și sector de rupere.

Fișiile de acțiune sînt, de regulă, aceleași fișii în care marile unități operative care trec la ofensivă au acționat și în apărare.

Pe o porțiune din fișia de acțiune se alege fișia de ofensivă, care se suprapune peste direcția de ofensivă și care este formată din fișiile de ofensivă ale unităților și marilor unități care intră în gruparea de ofensivă. Fișia de ofensivă este porțiunea de teren pe care trupele duc ofensiva. Pe restul fișiei de acțiune unitățile, marile unități și formațiunile populare de apărare rămîn, de regulă, în apărare pe front larg și duc lupte active pentru a-l fixa pe inamic și a-i ține angajate forțele din contact și rezervele. În cazul cînd inamicul se retrage, forțele aflate pe aceste direcții trec la ofensivă sau la urmărire, în funcție de situație. În condițiile arătate, fișia de ofensivă se poate lărgi în adîncime, permițînd manevre de amploare pentru cucerirea obiectivelor misiunilor, angajarea rezervelor inamicului, respingerea ripostelor lui ofensive.

În cadrul fișiilor de ofensivă se aleg sectoarele de rupere, după regulile și normele cunoscute.

Necesitatea ca la eșaloanele operative să fie folosite conceptele fișie de acțiune și fișie de ofensivă derivă din înseși caracteristicile războiului de apărare, din situația probabilă din care trupele propriu vor fi chemate să treacă la ofensivă după reușita unei operații de apărare. Astfel, o mare unitate operativă care duce operația de apărare într-o fișie cu o dezvoltare de 300—400 km și care — păstrîndu-și aceeași fișie — își regroupează forțele în vederea trecerii la ofensivă, nu va putea executa ofensiva decît doar pe o parte din întreaga sa fișie de acțiune.

Este cazul să reflectăm dacă în prezent nu ar fi mai indicat să folosim doar conceptul de fișie de acțiune, în cadrul căreia se folosesc și alternează o mare varietate de forme și procedee de acțiune. Aceasta ar elimina posibilitatea pe care o sugerează existența a două concepte (fișie de acțiune și fișie de ofensivă) anume aceea că în afara fișiei de ofensivă nu s-ar duce și acțiuni ofensive. După cum s-a arătat mai sus, este posibil ca după declanșarea ofensivei și unitățile care nu se găsesc în gruparea principală de forțe să treacă la ofensive cu caracter limitat, la urmărire etc., ceea ce înseamnă că ofensiva se generalizează și se duce peste tot, nu numai în fișia de ofensivă. Totodată, unele mari unități din gruparea de ofensivă pot trece temporar la apărare pentru a respinge unele contralovituri ale inamicului, a consolida obiective și alinamente importante. Rezultă că, în aceeași fișie pot alterna

mai multe forme și procedee de luptă, fapt care conduce spre concluzia de a folosi termenul generic de fișie de acțiune, care, în funcție de forme și procedeele de acțiune dominante ia aspectul de fișie de ofensivă, de apărare, de urmărire, de deplasare.

Trecerea la acțiuni în forță, la executarea unor lovituri puternice împotriva inamicului prin realizarea unei grupări compacte de forțe și mijloace, dispusă pe un spațiu restrâns, nu va fi posibilă și uneori nici indicată.

Indiferent de procedeul care se adoptă pentru trecerea la ofensivă, gruparea (grupările) de ofensivă trebuie astfel realizată încât să se asigure cerințele impuse de pregătirea ofensivei în cel mai strict secret, în condițiile executării de către inamic a unei cercetări active, folosind cele mai moderne mijloace de cercetare (radioelectronice, cosmice).

Pot fi situații când gruparea de ofensivă se realizează într-un mod cu totul diferit de cel în care se constituie în mod obișnuit. Astfel, folosindu-se zonele libere, punctele favorabile de declanșare a ofensivei menținute în cadrul apărării, zonele izolate spațial și apărate de trupele depășite de agresor, precum și zonele ocupate de formațiunile de rezistență, se constituie diferite grupări de forțe, de mărime și natură variabile și pe spații diferite, inițial izolate unele de altele. Acestea trec la ofensivă în funcție de posibilitățile concrete, îndeosebi de realizarea unor rapoarte de forțe favorabile pe direcțiile de acțiune, configurația frontului și necesitatea coordonării și conjugării simultane sau succesive, în timp și spațiu a acțiunilor de luptă. În acest mod, putem vorbi de o ofensivă de factură nouă, de tip insurecțional declanșată din focare și pe direcții diferite ¹⁸.

Acest fel de angajare a forțelor îl poate pune pe agresor într-o situație extrem de dificilă, obligându-l să-și disperseze trupele și să-și fracționeze conducerea pentru a contracara acțiunile noastre pe multiple direcții de ofensivă, împiedicându-l să execute cu eficiență manevra de forțe și mijloace. Totodată, existența unor numeroase focare în care lupta se desfășoară viguros și deosebit de activ contribuie considerabil la zdruncinarea și mai accentuată a moralului trupelor agresorului, la mărirea derutei și a panicii în rândurile acestuia, ceea ce accelerează slăbirea forței sale de apărare și creează condiții pentru încercuirea, fracționarea și nimicirea forțelor lui într-un timp mai scurt. Ofensiva desfășurată cu succes

¹⁸ General-maior Ion Șuța, *Considerații asupra fizionomiei acțiunilor militare în războiul întregului popor*, în *Politic și social în doctrina militară a României socialiste*, loc. cit., p. 119—120.

contribuie într-o mare măsură la menținerea și dezvoltarea spiritului combativ și a elanului ofensiv al forțelor proprii și populației.

Desigur, că în această situație, lovitură principală, deși precizată de la început, se va materializa pe timpul desfășurării ofensivei, concentrarea eforturilor realizându-se treptat, pe măsura recuperării de noi forțe, ca urmare a regroupărilor efectuate din cadrul grupărilor de fixare, aflate inițial în apărare în contact cu inamicul, sau ca rezultat al conjugării eforturilor pe timpul desfășurării acțiunilor pe alte direcții apropiate de cea a loviturii principale.

Acțiunile deosebit de active, hărțuirea continuă a inamicului în sectoarele în care inițial forțele proprii rămân în apărare, menținerea permanentă a contactului cu inamicul sau trecerea neîntreruptă la urmărirea acestuia în cazul retragerii lui, dezvoltarea impetuoasă a ofensivei, pe direcțiile de efort și amplificarea continuă a ariei de desfășurare a luptelor, prin combinarea celor executate frontal sau asupra flancurilor inamicului cu cele desfășurate în spatele lui de către formațiunile de rezistență și grupările izolate spațial, conturează tot mai cuprinzător tabloul unei *ofensive generalizate* pentru nimicirea inamicului și eliberarea teritoriului național.

În funcție de situație, pe timpul ofensivei pătrunderile în dispozitivul agresorului pot căpăta aspecte diferite. Pe unele direcții se pot realiza pătrunderi adânci, iar pe altele pătrunderile pot avea inițial aspectul unor mici rupturi, care se largesc continuu. Concomitent cu aceste pătrunderi clasice, ca urmare a acțiunilor de rezistență și a folosirii desantului aerian iau naștere și se dezvoltă „zonele eliberate” din adâncimea dispozitivului inamic. Este indicat ca forțele pătrunse și cele care acționează în zonele controlate și eliberate să execute acțiuni viguroase în spatele dispozitivului inamic pentru a face joncțiunea și a mări spațiile controlate de trupele proprii, aceste acțiuni creînd condiții favorabile pentru noi fracționări ale dispozitivului inamic și nimicirea acestuia pe părți.

În cazul cînd ofensiva se duce în condiții speciale, se impune ca atît în activitatea de organizare cît și în acțiunile trupelor să se urmărească exploatarea părților vulnerabile ale adversarului (lipsa unui sistem de foc încheșat, aplicarea loviturii la joncțiuni și flancuri), a efectului de surpriză (ca urmare a declanșării ofensivei în locuri unde inamicul nu se așteaptă, simultan pe front și în spate din focare), precum și a caracteristicilor terenului și stării timpului care favorizează ofensiva (ofensiva în locurile favorabile de forțare la cursurile de apă, în lungul creștelor și comunicațiilor

în munți, pe timp de noapte pentru a majora efectul de surprindere și a-l împiedica pe inamic să execute focul organizat și să-și conducă acțiunile tactice, în păduri, în zonele cu culturi înalte, în cele cu hidroameliorații și pe platformele industrializate).

În fiecare caz special succesul ofensivei depinde în mare măsură, alături de ceilalți factori care condiționează dinamica ofensivei, de cunoașterea aprofundată a elementelor care caracterizează condițiile speciale în care se duce lupta, folosirea lor în avantajul propriu și prevenirea influențelor negative pe care le pot exercita asupra acțiunilor proprii.

Analiza pe care o efectuăm impune observația că pentru forțele din rezistență toate cazurile speciale devin cazuri normale de luptă. Totodată, în timp ce „ofensiva clasică” pentru forțele armate este un caz de bază, pentru forțele de rezistență aceasta devine o excepție. Cele de mai sus se explică prin faptul că ofensiva formațiunilor de rezistență contează în primul rînd nu pe lovitura în forță, ci pe alte elemente, cum sînt lovitura prin surprindere în locul și momentul cel mai vulnerabil și mai neașteptat pentru inamic, abilitatea, combinarea efectelor fizice ale loviturii cu cele psihologice, executarea acțiunii în acele condiții care amplifică deruta inamicului și sustragerea rapidă a forțelor proprii (noaptea, în păduri, pe timp de ceață etc.).

Înscriindu-se în caracteristicile generale ale ofensivei formele derivate ale acesteia au multe particularități, dintre care, mai proeminente sînt cele arătate în continuare.

În ansamblul acțiunilor de tip derivat, *lupta de întîlnire* * poate avea — la nivel tactic — o frecvență mai mare. La nivel operativ și strategic, în condițiile limitelor spațiului național, a compartimentării lui geofizice și a desfășurării strategice a forțelor încă din anii de pace, angajarea unor operații de întîlnire nu este de întrevăzut.

În cadrul angajării luptelor de întîlnire, cînd ambii adversari se găsesc în marș și urmăresc scopuri decisive prin devansarea în deschiderea focului, desfășurarea și executarea loviturii, pot fi anticipate ca frecvente situațiile în care una din părți se găsește în coloane, iar cealaltă în mișcare, în dispozitive premergătoare de luptă sau chiar în dispozitiv de luptă.

În condițiile unor decalaje în raporturile de forțe, în unele situații este indicată trecerea la apărare a forțelor principale pentru

* Lupta de întîlnire a fost inclusă în cadrul formelor derivate ale ofensivei (și nu ca o formă de luptă de-sine-stătătoare), deoarece inițial, ambii adversari urmăresc atingerea scopurilor prin procedee ofensive.

oprirea inamicului și apoi, prin regrupări simple și succesive, combinând acțiunile desfășurate de front cu cele în flancul (flancurile) inamicului, eventual în spate, să se asigure nimicirea acestuia pe părți. Astfel, concomitent cu păstrarea actualelor caracteristici ale luptei de întâlnire, printre care se afirmă folosirea procedeele tactice ofensive, este posibil să apară noi fizionomii ale luptei de întâlnire, rezultate din combinarea judicioasă a apărării de scurtă durată, cu unele replieri pe mică adâncime, ambuscade și cu executarea unor lovituri ofensive prin surprindere.

Un rol important în lupta de întâlnire îl au acțiunile forțelor armate și formațiunilor populare rămase în spatele inamicului. Prin ambuscade și distrugerii executate pe comunicațiile de deplasare ale inamicului, prin lovituri executate asupra coloanelor în marș, punctelor de conducere, mijloacelor de transmisiuni, artileriei în deplasare și în poziții de tragere, transporturilor de aprovizionare etc, acestea pot aduce o contribuție importantă la dezorganizarea dispozitivelor inamicului, la blocarea coloanelor pe comunicații, la întârzierea și împiedicarea desfășurării lui. Aceste lovituri îmbogățesc conținutul luptei de întâlnire și-i sporesc considerabil eficiența, creînd posibilități reale ca inamicul să fie lovit nu numai de front și flanc de către trupele ce angajează lupta de întâlnire, ci și simultan pe toată adâncimea lui, paralizîndu-i libertatea de acțiune și transformînd lupta de întâlnire într-o luptă de încercuire și simultan de nimicire a unei grupări de forțe adverse.

Acțiunile ofensive ale desantului aerian, ca parte componentă a luptei și operației, reprezintă o formă de acțiune eficientă a trupelor de uscat, care, executată prin surprindere în adîncimea dispozitivului inamic, asigură economia de forțe, compensînd inferioritatea în efective militare și, totodată, concură la îndeplinirea mai rapidă a misiunilor tactice și operative ale unităților și marilor unități.

În condițiile războiului întregului popor, subunitățile și unitățile de desant aerian, folosind cu pricepere efectele loviturilor aviației, elicopterelor de sprijin și focului artileriei cu bătaie mare, nimicesc inamicul din zona de desantare prin acțiuni hotărîte, înainte ca acesta să poată opune o rezistență organizată, și execută rapid manevra pentru cucerirea (ori de cîte ori este posibil, împreună cu formațiunile de rezistență și întotdeauna cu sprijinul populației din zonă) obiectivelor stabilite, cooperînd cu elementele înaintate ale trupelor proprii care acționează de front.

Desantul aerian poate fi întrebuințat în toate formele de luptă, pe orice teren și în orice condiții de stare a vremii, ziua sau

noaptea, fiind capabil să ducă acțiuni variate, care au un pronunțat caracter de independență, îndeplinindu-și inițial misiunea, de regulă, prin acțiuni ofensive.

Învăluirea și întoarcerea, precum și atacul pe direcții diferite, constituie modurile specifice de acțiune ale desantului aerian.

Acesta evită angajarea luptei de durată cu forțe superioare ale inamicului, fiind indicat a se întrebuița împotriva inamicului care se apără pe spații largi sau care a fost supus loviturilor puternice de foc, în teren greu accesibil pentru trupele proprii și la punctele obligate de trecere.

Transportul desantului pe traiectul de zbor se realizează cu ajutorul elicopterelor (desantul aerian debarcat), cu aviația militară de transport sau prin folosirea avioanelor (civile) de transport (desantul aerian parașutat).

În sprijinul trupelor care acționează pe o direcție de litoral, în deltă sau în zona de lacuri, subunitățile de infanterie marină pot fi folosite ca *desant maritim* pentru executarea loviturilor împotriva inamicului care a cucerit anumite capete de pod, în vederea lichidării acestora, în cooperare cu trupele proprii și cu populația din zonă. Desantul debarcă prin surprindere de pe navele de transport (sau vase comerciale adaptate) în locuri favorabile (plaje) și sub sprijinul loviturilor aviației și al focului de pe navele de luptă atacă inamicul în spate și în flanc, împiedicându-i retragerea. Totodată, împreună cu trupele care atacă de front, participă la fracționarea și nimicirea grupării inamicului din capul de pod.

În raport cu necesitățile tactice și operative, lovitura desantului maritim (ca și cea a desantului aerian) poate fi repetată în alte sec-toare, acolo unde situația concretă impune aceste acțiuni.

Incursiunea este o acțiune ofensivă care se execută, de regulă, cu forțe mai reduse (un gen de ofensivă cu caracter limitat). Acestea se infiltrează în ascuns sau pătrund prin luptă în dispozitivul inamicului și asigurându-și flancurile și spatele, urmăresc scoaterea din luptă a unor obiective importante ocupate (apărate) de către acesta. Uneori incursiunea se execută în scopul menținerii unor puncte obligate, care să asigure condiții favorabile pentru desfășurarea ulterioară a acțiunilor de luptă. Incursiunea capătă note de eficiență sporită dacă anterior au pătruns în interiorul obiectivului inamic unele elemente proprii, care să acționeze concomitent cu forțele din exterior.

Raidul este conceput pe plan operativ sau tactic, de către eșaloanele superioare, care cunosc situația de ansamblu, inclusiv a formațiunilor de rezistență. Se execută cu subunități sau unități

organizate special pentru lupta în spatele inamicului, sau create *ad-hoc*.

Durata și aria spațială în care se execută raidul pot avea limite foarte largi, în funcție de misiunea primită, tăria grupării proprii de forțe și reacțiile previzibile ale inamicului.

Gruparea de forțe care execută raidul pătrunde în dispozitivul inamicului, de regulă noaptea sau în alte condiții avantajoase de mascare, prin spațiile libere sau sumar supravegheate, sau pe calea aerului. În unele situații este indicat ca forțele destinate să execute raidul să se dispună preconceput în locuri ascunse pentru a fi depășite de agresor.

Raidul urmărește executarea unor lovituri succesive asupra diferitelor obiective care prezintă importanță pentru inamic, precum și asupra nodurilor de comunicații rutiere, feroviare și rețelei de aerodromuri.

În funcție de situație, forțele care au executat raidul pot fi recuperate pe calea aerului, prin înapoierea în dispozitiv, prin joncțiunea cu trupele care înaintează sau prin integrarea lor în formațiunile de rezistență.

Urmărirea inamicului care se retrage se execută în limitele principiilor clasice de acțiune, dar poate căpăta și unele particularități. Astfel, pot fi frecvente situațiile când, la descoperirea unor indicii de începere a retragerii, forțele proprii, chiar la ordinul comandanților de batalioane, fără a mai constitui coloanele de marș cu elementele caracteristice, trec la urmărirea directă, pe axul lor de mișcare, din dispozitivul anterior (chiar pe jos, dacă situația o impune), pentru a menține contactul cu inamicul și a da posibilitate altor forțe de pe direcțiile adiacente să-l nimicească sau să-l captureze.

O eficiență maximă în executarea urmăririi o poate avea folosirea unităților dotate cu transportoare blindate, care au posibilitatea să execute urmărirea pe itinerare paralele, să iasă în spatele forțelor inamicului care se retrag și, împreună cu trupele proprii care acționează frontal și cu alte elemente ale populației din zonă, să-l încercuiască și să-l nimicească (captureze).

Orice acțiune de urmărire pe plan tactic se impune a fi desfășurată cu multă vigoare, încercându-se extinderea ariei de urmărire și transformarea succeselor tactice în succes operativ.

În acest scop apare deosebit de importantă acțiunea de a-l împiedica pe inamic să organizeze în adâncime noi alinamente de apărare sau să-și dirijeze rezervele adânci spre zona în care s-a produs breșa în dispozitivul inamic. La aceste acțiuni un rol de-

terminant îl au formațiunile de rezistență și desantul aerian propriu care, folosind starea de derută și dezorganizare a inamicului, blochează punctele obligate de trecere, efectuează distrugerii pe comunicațiile de retragere ale inamicului și îi lovesc coloanele.

O excepțională importanță pentru mărirea efectelor și nimicirea rapidă a inamicului care se retrage o are folosirea pe scară largă, chiar de către micile eșaloane, a spațiilor largi existente și executarea prin aceste spații a manevrelor de întoarcere și învăluire.

Mobilizarea întregii populații din zonă la lupta împotriva oricăror elemente ale inamicului și transformarea acțiunilor izolate în acțiuni de tip insurecțional sînt efecte maxime ce se pot atinge în timpul unei urmăririi reușite.

*

Pentru trupele de uscat *formele de manevră* de tip ofensiv sînt învăluirea, întoarcerea și lovitura frontală.

În ofensivă, lipsa uneori a unui traseu bine delimitat și clar al frontului, existența unor goluri și intervale în dispozitivele agresorului, a flancurilor descoperite sau insuficient supravegheate, precum și participarea la lupta armată a formațiunilor de rezistență și a întregii populații de pe teritoriul vremelnice ocupat reprezintă condiții care favorizează executarea frecventă a manevrei de învăluire și întoarcere a grupărilor de forțe ale inamicului.

Cînd se execută simpla învăluire, cu o grupare secundară de forțe și inamicul este obligat să-și întrebuițeze majoritatea rezervelor împotriva forțelor principale care acționează de front, gruparea de manevră poate obține succese hotărîtoare chiar dacă are în compunerea sa forțe reduse. În toate cazurile, manevra de învăluire se combină cu acțiunile frontale care, în funcție de situație, pot avea un caracter ofensiv, defensiv sau demonstrativ. Uneori, între gruparea de manevră și gruparea care acționează frontal, la o depărtare mai mare, poate lipsi legătura nemijlocită, sau, pentru asigurarea acestei legături, se poate constitui o grupare (un detașament) de legătură.

Lovitura frontală, care de regulă, presupune o mare superioritate în forțe și mijloace, nu este indicat să se execute decît acolo unde și atunci cînd se pot asigura condiții de succes. De regulă, ea poate fi folosită — în situații impuse — mai frecvent pe plan tactic, cînd condițiile de teren și anotimp impun desfășurarea acțiunilor pe direcții obligate, sau cînd vulnerabilitatea inamicului asigură condiții favorabile pentru executarea acțiunii frontale.

Lovitura frontală se poate executa și la nivel operativ și strategic pentru ruperea zonei tactice a apărării inamicului. În acest caz, pe direcțiile pe care se execută ruperea apărării este necesar să se realizeze superioritatea în forțe și mijloace și rapoartele de forțe care să asigure acțiunea de rupere a apărării.

Formațiunile de luptă înarmate ale populației pot adopta, pentru îndeplinirea misiunilor lor, o diversitate de forme și procedee de luptă ofensive corespunzătoare situației și posibilităților lor, unele identice cu cele folosite de trupe (bineînțeles, respectând proporțiile impuse de cantitatea și calitatea mijloacelor din dotare), altele specifice acestor formațiuni.

Dacă forțele armate sînt pregătite să execute în egală măsură atît acțiuni ofensive cît și defensive, gărzile patriotice sînt apte în special pentru acțiuni de apărare a localităților, întreprinderilor și instituțiilor din care fac parte.

Acțiunile ofensive ale gărzilor patriotice sînt indicate pe direcțiile unde inamicul dispune de forțe reduse, nu are rezerve puternice, sau a început să părăsească pozițiile ocupate, datorită succesului obținut de forțele noastre armate.

Foarte eficiente se pot dovedi infiltrările și acțiunile în spatele inamicului, care să preceadă trecerea la ofensivă, cu subunități pregătite în mod special în acest scop, și pe cît posibil, care își au reședința în zona de acțiuni. De asemenea, se poate dovedi eficientă folosirea gărzilor patriotice — împreună cu alte forțe — la eliberarea propriilor lor localități, în special în cazul ripostelor ofensive ale apărării.

În cazul cînd în apropierea localităților de reședință inamicul a lansat desant aerian, formațiunile de gărzi patriotice pot participa inițial la blocarea desantului inamic și, ulterior, alăturîndu-se forțelor armate, pot participa la nimicirea acestuia prin acțiuni ofensive.

Și *acțiunile de rezistență armată* în spatele dispozitivului inamic pot îmbrăca o gamă largă de forme și procedee de luptă, unele avînd aceleași caracteristici ca și ale luptei armate desfășurate de celelalte componente ale sistemului militar, altele avînd un caracter specific.

Caracterul precumpănitor ofensiv al tuturor acțiunilor din rezistență este principala caracteristică a luptei cu inamicul din teritoriul vremelnic ocupat.

Efectivele și puterea de foc reduse ale formațiunilor de rezistență impun angajarea unor acțiuni de scurtă durată, prin surprindere, exploatând la maximum avantajele întinericului, condițiilor meteorologice grele și terenului, în care lupta apropiată reprezintă unul dintre procedeele principale.

Lovirea neîncetată a inamicului este o cerință principală a luptei în spatele inamicului¹⁹, și în același timp una dintre condițiile obligatorii de succes.

Ofensiva, ca formă de luptă dusă după regulile și procedeele cunoscute, este posibilă numai în condiții cu totul favorabile când, pe măsura eliberării teritoriului și apropierii forțelor armate agresorului a pierdut inițiativa strategică. În acest caz, formațiunile de rezistență acționează, de regulă, pe direcții care converg cu cele pe care acționează trupele. Aceasta presupune declanșarea procesului de întărire a formațiunilor înarmate ale rezistenței, încheierea lor în formațiuni mai mari și mai puternice, pe cât posibil de tipul celor militare.

Este evident că și alte acțiuni ofensive pot fi posibile, însă de o amploare mai mică decât a celor desfășurate de forțele armate. În condițiile unor lovituri succesive puternice, executate din zonele libere, a unor acțiuni variate ale rezistenței, încununate de succes și a unei situații de ansamblu mai puțin favorabile pentru agresor, când acesta, chiar dacă dispune de forțe superioare, nu le are articulate în dispozitive de luptă, se pot obține succese hotărâtoare prin executarea unor lovituri convergente, care să ducă la mărirea zonelor libere. De o mare eficiență pot fi loviturile gen „avalanșă“, ce se obțin prin intensificarea succesivă a acțiunilor executate asupra aceluiași obiectiv, de câteva grupări de forțe, la intervale scurte și variate de timp.

Pot fi și situații când, pe teritoriul vremelnic ocupat, formațiunile de rezistență să acționeze împreună sau în cooperare cu anumite grupări de trupe izolate în spatele inamicului. În acest caz acțiunile rezistenței pot avea o amploare sporită.

Dintre formele specifice de acțiune ale rezistenței armate amintim hărțuirea, incursiunea și raidul.

O acțiune specifică rezistenței este lupta folosind explozivi și mijloace incendiare împotriva diferitelor obiective ale agresorului (puncte obligate de trecere, căi rutiere, căi ferate, puncte de conducere, depozite). Acest gen de acțiuni, deși executate de grupuri

¹⁹ Pentru acest fel de acțiuni o documentație mai largă în: Colonel Gh. Stănciulescu, *Acțiunile de luptă în spatele inamicului*. Editura Militară, București, 1974, p. 132—168.

mici, pot provoca inamicului pierderi considerabile sau pot împiedica transporturile de aprovizionare-evacuare, precum și manevra acestuia într-o perioadă de timp îndelungată. Atunci cînd aceste acțiuni vizează o perioadă mare de timp, o arie spațială mare și obținerea unor efecte majore, rezultatele finale depășesc cu mult cadrul tactic în care ele se desfășoară.

Ținînd seama de faptul că agresorul potențial își dezvoltă neîncetat arsenalul procedeeelor și mijloacelor de combatere a rezistenței, prin acțiunile de antiguerrilă, apare imperios necesar ca acestea să fie studiate pentru găsirea unor noi și variate procedee de a le contracara.

5.5. Stări și acțiuni asociate luptei armate (premergătoare și rezultate din ea)

Deplasarea trupelor. Marșul. Transportul. Staționarea

În ansamblul războiului, perioadele de timp în care forțele beligerante sînt angajate nemijlocit în acțiuni de luptă alternează cu „pauze” în care se pregătesc, din punct de vedere conceptual și material, viitoarele acțiuni de luptă.

Această alternanță are loc nu numai ca succesiune *în timp* a unor acțiuni pe aceeași porțiune a frontului, ci, și ca variație *în spațiu*, pe diferite sectoare de front. În timp ce pe unele sectoare de front au loc înclăștări de forțe, pe altele, în același timp, au loc „pauze” în care se pregătesc acțiunile următoare. Chiar și pe acele direcții unde grupările de forțe sînt angajate în lupte (operații), înapoia fronturilor constituite trupele aflate în rezervă desfășoară acțiuni asociate luptei, fie ca urmare a unor necesități ce derivă din posibilitatea angajării lor în acțiunile viitoare, sau rezultate din luptele care au avut loc.

Acest gen de acțiuni se materializează nu numai în procesele de antrenare, educare și completare a trupelor, ci și prin deplasări și transporturi de trupe în vederea realizării unor noi grupări și regroupări de forțe, precum și prin efectuarea transporturilor de aprovizionare și evacuare în vederea asigurării materiale a noilor acțiuni care se proiectează.

Deplasarea, transportul și staționarea trupelor sînt activități importante care ocupă majoritatea timpului destinat pentru pregătirea și desfășurarea luptei și operației (aproximativ două treimi). Fără a fi rupte de acțiunile de luptă propriu-zise, acestea se execută

în scopul și din necesitățile luptei și operației și de cele mai multe ori sînt fie o prelungire, un rezultat al luptei, fie un preludiu al ei.

Dacă în trecut marșul, transportul și staționarea trupelor erau executate, de regulă, numai sub pericolul loviturilor aviației inamicului și doar uneori al atacului terestru, în prezent, datorită extinderii acțiunilor de război pe tot teritoriul țărilor beligerante, nu mai există nici o „zonă sigură” pe aceste teritorii care să fie ferită de loviturile adversarului.

O caracteristică a războiului întregului popor, în care inamicul poate să dețină supremația aeriană, rezultă și din posibilitățile acestuia de a lovi orice obiectiv de pe adîncimea tactică, operativă sau strategică, de pe întregul teritoriu național, de a folosi manevra pe verticală cu trupe aeromobile și de desant aerian, precum și acțiuni intense de cercetare-diversiune. În aceste condiții, orice deplasare sau staționare a forțelor proprii, chiar în afara contactului nemijlocit cu inamicul, la depărtări mari față de linia frontului, se execută sub pericolul permanent al atacurilor aeriene și terestre ale acestuia. Totodată însă aceste pericole pot fi parțial anihilate de avantajele pe care le oferă executarea deplasărilor și staționărilor pe teritoriul propriu.

Avantajele luptei pe propriul teritoriu, sprijinul populației creează condiții favorabile pentru asigurarea multilaterală a acestor acțiuni și pentru executarea lor eficientă în orice situație de luptă.

Marșul, transportul și staționarea trupelor și a formațiunilor de apărare, folosite la toate eșaloanele, executate în secret și în condiții de securitate, folosind la maximum avantajele terenului și condițiile de timp (anotimp) contribuie într-o măsură considerabilă la realizarea surprinderii inamicului, la executarea unor manevre rapide pentru concentrarea eforturilor pe direcțiile și în zonele voite. Aceasta este una dintre condițiile esențiale pentru obținerea succesului în lupta împotriva unui agresor superior în forțe armate.

Marșul reprezintă deplasarea organizată a forțelor dintr-o zonă în alta. În vederea executării marșului forțele care se deplasează se constituie în coloane de marș. Marșul se execută pe mijloace de luptă, pe mijloacele de transport din înzestrare sau pe cele primite în acest scop (rechiziționate din economia națională) sau pe jos, în scopul ajungerii în locul fixat, la timpul stabilit și cu întreaga capacitate de luptă. Datorită distrugerilor pe comunicații, sau unor necesități impuse de situație, este de întrevăzut că într-un război de apărare va spori frecvența marșurilor executate pe jos. În funcție de mijloacele de transport existente, marșul se poate executa pe autovehicule, transportoare blindate, tancuri, tractoare cu remorcă,

căruțe și diferite atelaje ; formațiunile de rezistență pot folosi cai (catiri) pentru marșul călare. În munți trupele, formațiunile de apărare și formațiunile de rezistență pot folosi, concomitent cu marșul executat pe jos, transportul samarizat al diferitelor mijloace de luptă și materiale.

Pe cîmpul de luptă marșul se poate executa într-o mare diversitate de situații tactice : cînd se întrevade posibilitatea întîlnirii cu inamicul terestru pe timpul deplasării în vederea executării ripostelor ofensive, trecerii la apărare pe aliniamente din adîncime, pe timpul retragerii, în cursul ofensivei pentru introducerea în luptă a rezervelor, la atacarea din mișcare a diferitelor aliniamente, la respingerea contraatacurilor și contraloviturilor inamicului, pe timpul executării raidului.

În afară de aceste situații marșul se poate executa în afara contactului cu inamicul, în zonele libere, în vederea realizării unor grupări de forțe și regroupări, înlocuiri, trecerii la ofensiva din mișcare, executării acțiunilor demonstrative și false.

În funcție de direcția de deplasare, marșurile se pot executa spre linia frontului, dinspre front către înapoi sau de-a lungul frontului.

După distanța de deplasare, marșurile se pot executa pe distanțe scurte (de ordinul kilometrilor), medii (zeci de kilometri), mari (sute de kilometri). În acest ultim caz vor fi necesare mai multe etape de marș. Procedul de bază de deplasare a trupelor pe distanțe mari este cel combinat *, care presupune efectuarea deplasării pe cea mai mare parte din distanță prin transport, iar pe porțiunea finală prin marș.

În funcție de timp și anotimp marșul se poate executa ziua sau noaptea, vara, iarna, pe timpul dezghețului.

Din punctul de vedere al eforturilor la care sînt supuse trupele (formațiunile) și mijloacele de transport marșurile pot fi normale sau forțate. În cazul marșului forțat, menținîndu-se ritmul de marș, se mărește timpul destinat marșului, ceea ce are ca efect mărirea etapei de marș în 24 ore.

După natura terenului și a comunicațiilor marșul se poate executa în teren șes, accidentat și acoperit, în munți, în păduri, tra-

* Conceptul de deplasare combinată se folosește în două sensuri. Primul presupune schimbarea mijloacelor de transport pe timpul efectuării unei deplasări. Al doilea incumbă folosirea simultană a două tipuri de mijloace de transport pentru aceeași mare unitate (de exemplu o parte se transportă pe c.f., iar alta cu autovehicule).

versind platforme de hidroameliorații, pe șosele, autostrăzi, drumuri de coloană și pe anumite porțiuni în afara drumurilor.

Coloanele de marș se compun din mijloace foarte diferite, care au viteze, greutate și gabarite diferite. Din această cauză, la organizarea marșului apare necesitatea să se țină seama de servituțile impuse de caracterul căilor de comunicație rutiere, de rezistența podurilor, deschiderea curbilor etc.

Itinerarele de deplasare se aleg astfel încât să nu necesite amenajări speciale, să ofere posibilități de varientare și rocade, să aibă cât mai puține puncte obligate de trecere, să permită deplasarea cu viteze cât mai mari, în ascuns și neobservată de inamic. Itinerarele cele mai favorabile sînt acelea care străbat zone care oferă condiții de dispersare, adăpostire și protecție, iar în caz de pericol posibilitatea de a pune în valoare totalitatea mijloacelor de foc, sprijinul reciproc între coloanele de marș și în cadrul fiecărei coloane, precum și posibilitatea desfășurării în dispozitive premergătoare de luptă.

În cazul cînd inamicul aerian este activ, precum și în apropierea liniei frontului, marșurile cele mai tipice sînt cele executate pe timp de noapte și în condiții de vizibilitate redusă. Totuși, necesitățile cîmpului de luptă impun frecvent și executarea unor marșuri pe timp de zi, de regulă, cele care au loc chiar pe timpul desfășurării luptei și operației. În acest caz se impun măsuri suplimentare de mascare, siguranță și pentru lupta împotriva mijloacelor aeriene ale inamicului.

O situație cu un grad ridicat de dificultate o poate constitui perioada inițială a războiului. În cazul cînd inamicul trece la agresiune prin surprindere, mobilizarea unităților și marilor unități, concentrarea și realizarea dispozitivului lor de luptă (operativ) au loc, de regulă, concomitent cu ducerea acțiunilor împotriva acestuia. Ca urmare, în această situație pot să apară greutate deosebite în executarea marșurilor către zona acțiunilor de luptă, trupele putînd fi obligate frecvent să intre direct în luptă din dispozitivul de marș. În aceste situații se impune ca încă de la constituirea dispozitivului de marș să se țină seama de necesitatea rapidei și ușoarei desfășurări în dispozitiv de luptă fără manevre complicate.

Ținînd seama de posibilitățile pe care un eventual agresor le poate avea pentru a executa și cercetarea cosmică, se impun — la nivelul conducerii strategice și operative — măsuri speciale de mascare antisatelit, care se înscriu în măsurile generale de mascare.

Deplasarea în siguranță și în ascuns presupune pe de o parte măsuri de apărare și încolonare corespunzătoare în dispozitivul de

marș, iar pe de alta întreprinderea unor acțiuni de dezinformare, care să-l inducă în eroare pe agresor asupra celor ce se întâmplă în realitate. Așa, de pildă, cînd situația impune aducerea pe timp de zi a unor forțe și mijloace din adîncime către anumite sectoare ale frontului se pot deplasa și în sens invers unele unități, subunități și formațiuni de apărare, pentru a se crea imaginea că în sectoarele respective se execută înlocuiri și nu concentrări de trupe.

Dacă trupele sînt nevoite să ocupe pe timp de zi unele alinamente de apărare din adîncime, parte din unitățile ce se deplasează pot executa marșul dincolo de aliniamentele respective și apoi să revină pe acestea numai după căderea întinericului. Acest procedeu îl poate înșela pe agresor asupra forțelor pe care le va întîlni pe alinamente din adîncime. Desigur, un aport deosebit la aceste acțiuni de mascare îl pot aduce și neutralizarea prin bruiaj a aparaturii radioelectronice de cercetare a inamicului, precum și măsurile de mascare împotriva acestora.

Conducerea marșului presupune desfășurarea unei activități judicioase pentru asigurarea ajungerii trupelor la timp și în mod organizat pe aliniamentul inițial, coordonarea mișcării coloanelor pe aliniamentele stabilite (la cîteva ore de marș unul de altul), oprirea coloanelor în halte și sosirea acestora în zona sau pe aliniamentul stabilit la termenul prevăzut.

Deplasarea organizată a unor cantități mari de forțe și mijloace tehnice impun măsuri de asistență tehnică a coloanelor și un serviciu de comenduire și îndrumare a circulației pe toată durata marșului. La realizarea acestor măsuri o contribuție importantă o au atelierele de reparații și de întreținere existente pe teritoriu (prin legătura cu consiliile locale de apărare) care au posibilitatea să acorde asistență tehnică la mijloacele de transport deteriorate. Totodată, în virtutea prevederilor legii rechizițiilor și prestărilor de servicii, la fluiditatea marșului contribuie organele și formațiunile Ministerului de Interne, gărzile patriotice și detașamentele de tineret, întreaga populație care pot realiza serviciul de comenduire, pot amenaja și reface unele porțiuni de itinerar, și asigură paza și apărarea unor puncte vulnerabile din lungul itinerarelor de marș. La nevoie, aceste forțe pot participa și la lupta împotriva grupurilor de cercetare-diversiune și a desantului aerian inamic care ar încerca să acționeze împotriva coloanelor de marș sau să execute distrugerii pe itinerare.

În cazul că se impune a se efectua deplasarea pe distanțe mari, pentru a menaja tehnica auto și șenilatele, trupele se pot deplasa și prin folosirea altor mijloace, care au o capacitate și viteză mare

de transport. În această situație deplasarea trupelor se execută prin transportul lor, de regulă, pe calea ferată.

Transportul trupelor constă în deplasarea acestora pe distanță mare sau medie cu unul sau cu mai multe feluri de mijloace de transport — feroviar, fluvial, sau aerian. El se organizează și se conduce la nivel strategic și operativ.

Dezvoltarea căilor ferate din țara noastră creează condiții favorabile pentru transportul rapid al trupelor și materialelor pe tot teritoriul național. Totodată, limitele teritoriului național, precum și fizionomia rețelei de căi ferate creează numeroase servituți și un grad ridicat de vulnerabilitate transporturilor feroviare, după declanșarea agresiunii.

Transportul feroviar asigură deplasarea în timp scurt a unor cantități mari de trupe și materiale și creează condiții favorabile pentru protejarea personalului și mijloacelor de luptă împotriva intemperiilor și pentru odihna personalului, evitînd și solicitarea motoresurselor autovehiculelor. Personalul și tehnica de luptă transportate pe calea ferată își păstrează capacitatea de luptă completă, putînd intra în acțiune la timp scurt după debarcare.

Pe calea ferată se pot transporta fie în întregime, fie parțial (restul prin marș, pe roți) unități sau mari unități. La organizarea eșaloanelor de transport se are în vedere ca în compunerea acestora să intre în întregime unități și subunități, împreună cu toate elementele de sprijin și de asigurare, astfel încît la nevoie să debarce, să se desfășoare și să intre în luptă în mod independent.

Pentru marile unități care au în compunere tehnică de luptă grea se folosește, de regulă, procedeul de deplasare combinat, care presupune transportul tehnicii grele pe calea ferată și deplasarea celorlalte trupe prin marș.

Dacă pe timpul transportului traseul căii ferate este întrerupt, se organizează, după caz, varierea itinerarelor, fie transbordarea trupelor, transportul continuînd pe calea ferată sau folosindu-se alte mijloace (de regulă, marșul pe roți).

Siguranța trupelor se asigură prin paza și apărarea nemijlocită a eșaloanelor de transport de către subunități destinate special în acest scop.

Paza și apărarea căilor ferate și a nodurilor feroviare se asigură, de regulă, de către trupele, organele și formațiunile Ministerului de Interne (în special lucrările de artă, trecătorile și nodurile importante de comunicații), precum și de gărzile patriotice și detașamentele de tineret existente pe traseu.

Transportul pe apă — pe Dunăre sau pe râurile interioare navigabile — constituie un procedeu auxiliar de deplasare a trupelor. El se execută pe distanțe variabile, în afara zonei acțiunilor de luptă și, de regulă, numai la nivelul unităților și subunităților, prin mijloace de transport militare (specializate) sau prin adaptarea unor nave de transport (sau de altă natură) ale marinei fluviale comerciale și de pasageri.

La realizarea siguranței transporturilor pot participa în afară de forțele care fac siguranța transporturilor terestre parte din formațiile grănicerești și grupele de sprijin ale grănicerilor din zona de frontieră.

Prin posibilitatea folosirii aviației civile alături de cea militară, transportul pe calea aerului poate căpăta o pondere însemnată, în special în faza premergătoare și în cea inițială a războiului.

Avioanele și elicopterele pot asigura transportul unor subunități și unități în vederea introducerii lor la timp în luptă sau folosirii acestora ca trupe aeromobile, pot transporta desantul aerian și elementele de cercetare în adâncimea dispozitivului inamic, execută transporturi de răniți, materiale, muniții, echipament și hrană pentru aprovizionarea trupelor, îndeosebi a celor care luptă în încercuire, precum și a formațiunilor de rezistență.

Nevoile tactice și operative pot impune ca, pentru realizarea acestor transporturi, să fie folosite, pe lângă piste de decolare-aterizare speciale, și autostrăzile, unele porțiuni de șosele și terenurile sumar amenajate (gazonate sau petrolate), precum și unele platforme, cu dimensiuni reduse, special amenajate.

Pentru transportul trupelor, indiferent de procedeu folosit, se stabilesc, de regulă, raioane de așteptare, de îmbarcare (ambarcare), de debarcare și de adunare (în succesiunea ocupării lor).

Staționarea reprezintă situația în care trupele nu se găsesc angajate în luptă, sint dispuse grupat potrivit schemelor organizatorice, în locuri în care se pregătesc în vederea luptei sau se refac după ce au participat la ea. Ea poate avea loc în raioanele de concentrare, de regrupare, de așteptare, de adunare, precum și pe timpul marșului — în raioanele dinainte stabilite (halte, raioane pentru odihna de zi sau de noapte).

Cantonarea trupelor în localități sau dispunerea acestora în afara localităților, inclusiv în bivuacuri și tabere (bazele formațiunilor de rezistență) se realizează, în funcție de durata de staționare, fie în anumite zone din teren, fie în lungul comunicațiilor, folosindu-se în acest scop și zonele adiacente comunicației de deplasare.

La dispunerea trupelor și formațiunilor populare înarmate în staționare este indicat să se țină seama, în primul rând, de misiunea ce urmează a fi îndeplinită (de activitățile ulterioare) și de posibilitatea apărării acestora împotriva loviturilor din aer și a atacurilor terestre ale inamicului din toate direcțiile. Fiecare zonă de dispunere se alege în funcție de existența drumurilor (de intrare și ieșire), a acoperirilor, surselor de apă, precum și de starea sanitaro-epidemiologică a zonei. În același timp, în funcție de destinația sa, este necesar ca dispunerea nemijlocită a forțelor și mijloacelor să nu fie făcută în apropierea unor obiective importante (economice, puncte obligate de trecere) care sînt vulnerabile față de atacul aerian și terestru al inamicului ; să asigure posibilități corespunzătoare pentru odihnă, refacerea forțelor, împroschătarea efectivelor și completarea mijloacelor de luptă, precum și pentru pregătirea acțiunilor viitoare. În luptă, necesitățile tactice și operative primează întotdeauna față de preocupările pentru bun trai și confort.

Ascunderea față de cercetarea aeriană (inclusiv din sateliți) este favorizată în zonele în care există suficiente acoperiri naturale ; este necesar să se țină seama că lipsa acestora nu poate fi complet suplinită prin folosirea mijloacelor de mascare din înzestrarea trupelor, care sînt insuficiente pentru un asemenea scop, iar executarea unor lucrări speciale de mascare nu este posibilă fiindcă ar necesita cantități enorme de materiale, timp îndelungat și numeroase efective și mijloace materiale. Terenurile descoperite se folosesc, de regulă, pentru amenajarea unor raioane false de dispunere, care pot atrahe cercetarea și loviturile din aer ale agresorului.

Dispunerea subunităților, unităților și marilor unități din adîncimea proprie, precum și existența formațiunilor populare de apărare în toate localitățile creează o rețea densă de adevărate „noduri de rezistență“, care dau adîncime apărării la scara întregului teritoriu național.

Aceasta se realizează prin modul în care se dispun în garnizoanele de reședință toate forțele sistemului național de apărare. După declanșarea agresiunii de către inamic fiecare unitate și subunitate de tip militar sau formațiune populară de apărare, în locul în care se găsește și își desfășoară activitatea, își are studiate și pregătite cîteva variante de dispozitiv de luptă, care să poată fi ocupat în cel mai scurt timp, în funcție de situație. Aceasta conferă sistemului național de apărare, în ansamblul său, o mare capacitate de reacție, posibilitatea respingerii oportune a atacurilor inamicului aerian, desantului inamic și cercetării-diversiune.

Totodată acest mod de dispunere a forțelor conferă apărării, în ansamblul său, o puternică structură teritorială, asigură armatei o mare disponibilitate operațională și îl obligă pe inamic să-și angajeze noi și noi forțe pentru a cuceri fiecare porțiune de teren.

Obligîndu-l pe inamic să-și extindă loviturile și să-și angajeze rezervele, aceste acțiuni duse direct din raioanele (zonele) de staționare (dispunere) duc la scăderea ritmului de înaintare a grupărilor principale ale inamicului, la temporizarea și la blocarea lor în acțiuni locale de uzură, fără perspectiva unor succese de amploare. Efectele acestor acțiuni cresc pe măsura în care, odată cu dispersarea trupelor agresoare, se realizează și izolarea lor spațială, pentru perioade cît mai îndelungate.

Toate cele de mai sus determină necesitatea ca forțele aflate în raioanele de staționare (dispunere) să aibă capacitatea de a trece la acțiuni de luptă direct din aceste raioane. În acest scop, printre alte măsuri, într-un prim plan se situează cele de siguranță.

Forțele aflate în staționare își realizează siguranța, de regulă, prin mijloace proprii : posturi de pază, de observare, pinde, ambuscade, patrule, pichete sau detașamente de pază și subunități sau unități de serviciu pentru intervenție în orice moment, pe orice direcție. Prin consiliile locale de apărare, trupele cooperează cu formațiunile de apărare existente în zonă pentru realizarea unui sistem de siguranță și de apărare unitar și coordonat.

5.6. Aspecte ale conducerii luptei (operației)

Cerințe fundamentale. Caracterul specific al conducerii în fizionomia actuală a luptei armate. Perfecționarea continuă a formelor și procedeele de luptă, atribuție a conducerii

Conducerea trupelor și formațiunilor de luptă înarmate ocupă un rol important în ansamblul luptei armate. Ea presupune o activitate de concepție și de execuție complexă desfășurată de comandanți, state majore, organe politice, consilii locale de apărare pentru pregătirea acțiunilor ce urmează să se desfășoare și pentru conducerea în luptă (operație) a forțelor și mijloacelor subordonate în vederea îndeplinirii misiunilor.

Și în cadrul războiului popular de apărare conducerea luptei (operației) se realizează în concordanță cu normativele generale care guvernează orice act al conducerii, dar în același timp, ea se subordonează și unor cerințe specifice.

Astfel, una dintre cerințele fundamentale ale conducerii o constituie caracterul unitar și centralizat al acesteia. Indiferent de cantitatea și diversitatea forțelor și mijloacelor care participă la luptă (operație), a formelor și procedeele de acțiune folosite, toate eforturile forțelor participante trebuie dirijate potrivit unei concepții unice. Aceasta, deoarece concepția unică și conducerea centralizată — alături de unitatea de interese și aspirații a tuturor forțelor participante la luptă — sînt factorii principali care asigură convergența și însumarea eforturilor atît de necesare în condițiile unor rapoarte de forțe care dezavantajează trupele proprii.

Previziunea, elasticitatea și suplețea sînt atribute de mare importanță ale conducerii. Pe baza lor se creează posibilitatea de a întrevădea și de a se folosi formele și procedeele de acțiune cele mai indicate în situația dată, astfel încît ele să corespundă condițiilor concrete și, pe cît posibil, să fie aplicate într-un alt mod decît s-au folosit în acțiunile anterioare.

Deoarece este posibil ca agresorul să folosească o mare diversitate de forme și procedee specifice luptei moderne, se impune ca toate eșaloanele de conducere să aibă capacitatea de a se orienta spre folosirea alternativă a formelor și procedeele de luptă care corespund situației. Astfel, trupele și formațiunile de apărare, desfășurînd anumite acțiuni, pot fi puse adeseori în situația de a le întrerupe și de a trece la îndeplinirea altor misiuni, mai importante în acel moment (de pildă ca urmare a deschiderii unor noi focare de acțiune de către agresor).

Apariția frecventă pe cîmpul de luptă a unor factori imprevizibili, precum și complexitatea situațiilor impun conducerii să fie suplă, dar în același timp fermă, activă, dinamică și oportună, să cunoască în orice moment situația trupelor proprii, posibilitățile agresorului în timp și spațiu și celelalte elemente care pot determina schimbări de atitudine, să aprecieze just și rapid condițiile favorabile și să ia măsuri la timp pentru schimbarea formei (procedeului) de acțiune, în ideea executării unor lovituri care să permită obținerea succesului în acțiunea proiectată.

Indiferent de ritmul în care se desfășoară lupta (operația), conducerea trebuie să fie continuă, să se adapteze permanent ritmului și intensității situațiilor create și să asigure secretizarea activităților ce se execută.

La eșaloanele tactice conducerea se realizează, de regulă, pe baza luării nemijlocite în considerare a factorilor constanți și variabili ai situației de luptă. La acest nivel activitățile de conducere se înscriu în principiile : cît mai multă inițiativă și spirit activ în

vederea îndeplinirii misiunii ; la acțiunile întreprinse de agresor sau la schimbarea datelor situației se iau acele măsuri care să ducă cu consecvență la îndeplinirea misiunii. Noile măsuri care se iau vizează, de regulă, schimbarea procedeeleor de luptă sau folosirea concomitentă și a altora, corespunzătoare noii situații. În acest fel, la eșaloanele tactice conducerea este o succesiune de acte de decizie determinate de fiecare schimbare în situația tactică.

În general, caracterul conducerii este influențat și de multitudinea și marea varietate a forțelor și mijloacelor proprii, în sens structural-organizatoric, înzestrării și instruirii, conducerea fiecărei categorii de forțe bazându-se pe reguli care impun luarea în considerare a posibilităților reale de care dispun. Este mai ușor a conduce forțe compacte și omogene, decît formațiuni și grupări eterogene.

Situațiile care apar ca urmare a unor posibile acțiuni de amploare ale agresorului asupra spatelui frontului, chiar în primele ore ale războiului (acțiunea trupelor de desant aerian și de cercetare-diversiune asupra marilor centre economice și administrative, nodurilor de comunicații și punctelor obligate de trecere, încercarea de a crea un al doilea front în adîncimea teritoriului național, distrugerea căilor de comunicații, paralizarea transporturilor, întreruperea legăturilor etc.) pot face necesară luarea unor hotărîri din partea consiliilor locale de apărare și a comandamentelor militare fără a se aștepta indicații din partea eșaloanelor superioare. Aceasta se impune cu atît mai mult cu cit legătura cu eșaloanele superioare poate fi temporar întreruptă, iar conducerea acțiunilor mai multor grupări de forțe pentru soluționarea unei singure misiuni sau pentru îndeplinirea simultană sau succesivă a unor misiuni diferite presupune existența unor acte de conducere și pe plan local ferme și continue.

În aceste condiții, comandantului (comandamentului) îi va reveni spre rezolvare un număr mare de probleme într-o situație complexă, insuficient de clară, contradictorie și care se schimbă repede. Totodată trebuie ținut seamă că în această situație complexă inamicul va căuta, pe toate căile, să-și mascheze intențiile și să ducă acțiuni înșelătoare, să-și impună voința, să cucerească inițiativa și să ducă concomitent, împotriva forțelor noastre, un activ război psihologic.

Ca niciodată în trecut, rezultatul luptei (operației) va fi determinat nu numai de cantitatea și calitatea forțelor și mijloacelor angajate, ci și, într-o mare măsură, de calitatea actului de concepție, de arta conducerii trupelor, de moralul comandamentului și trupei. În aceste condiții, o mare importanță pentru calitatea actului de

conducere o are luciditatea în gândire a personalului de conducere, capacitatea de a folosi practic metode expeditiv de analiză a unor factori și condiții contradictorii, a tuturor fenomenelor și evenimentelor care însoțesc lupta, capacitatea de a prevedea schimbările posibile în situația de luptă.

Desigur că este greu să se prevadă încă de pe acum, în cele mai mici detalii, cum s-ar desfășura un război al întregului popor și să se pregătească soluții pentru toate situațiile care s-ar putea ivi. Ceea ce se poate afirma este că un comandament își va afirma spiritul de inițiativă în actul de concepție, înainte de toate, prin capacitatea sa de a face față neprevăzutului, de a găsi soluții eficiente și oportune pentru orice situație imprevizibilă. Totodată apare importanța de prim plan a unor calități ale comandantului și actului de comandă, cum sînt măiestria, curajul, voința, fermitatea și stăpînirea de sine, capacitatea de a-i mobiliza pe subordonați, a le suda voința și hotărîrea de a lupta cu orice sacrificiu în vederea îndeplinirii misiunii primite.

Angajarea unei multitudini de comandamente, la diferite nivele, în conducerea de ansamblu a războiului, impune statuarea unor raporturi de colaborare și subordonare astfel încît pe de o parte să se realizeze exercitarea conducerii într-o idee unitară, iar pe de alta să se lase posibilitatea subordonaților pentru manifestarea unei largi inițiative, mai ales în aplicarea formelor și procedeele luptei armate.

Dezideratele scientizării întregului proces al conducerii impun ca actele de conducere să urmeze o metodologie de elaborare a deciziilor care să asigure folosirea cu randamentul maxim permis de situație a forțelor și mijloacelor în vederea îndeplinirii misiunii. Dealtfel orice act de conducere care derivă fie din misiunea primită de la eșalonul superior, fie din concepția proprie are ca esență alegerea celor mai corespunzătoare procedee de folosire a forțelor și mijloacelor, în condițiile situației respective, în vederea îndeplinirii misiunii.

Cunoașterea problemelor teoretice și practice referitoare la formele și procedeele de luptă este de natură să contribuie la raționalizarea actului de conducere.

Analizînd metodica elaborării hotărîrii se constată că ea este perfect compatibilă cu ceea ce s-a arătat anterior referitor la elementele definitorii ale formelor de luptă (scopul, condițiile, procedeele). Dealtfel, înseși fazele elaborării actului de decizie se desfășoară pe cadrul acestor elemente definitorii ale formelor de luptă,

deoarece conținutul luptei armate este desemnat de modul în care se succed și alternează diferitele forme și procedee de luptă.

Metodica elaborării hotărîrii, urmînd schema generală a luptei armate, analizată anterior, se realizează pe baza :

1. *însușirii misiunii*. Dar misiunea cuprinde în esență scopul acțiunii, care definește forma de luptă respectivă. Acest scop este stabilit de eșalonul superior și el direcționează întregul proces al elaborării hotărîrii.

Scopul acțiunii, stabilit prin misiune, este preluat integral în actul conducerii. Înțelegerea lui cit mai complexă dirijează procesul de elaborare a hotărîrii în același sens în care acțiunea a fost concepută „de sus în jos“. Concepția acțiunii este transmisă sub forma „misiunii“ din eșalon în eșalon, în măsura în care interesează nivelul respectiv. În acest fel eforturile tuturor participanților la luptă sînt dirijate într-un mod unitar și convergent în vederea realizării ideii eșalonului care a conceput acțiunea.

Este evident că întrucît scopul acțiunii este un element definitoriu al formei de luptă, acesta nu face obiectul deciziei ci este stabilit prin însuși conținutul misiunii dată de eșalonul superior.

2. *analizei situației*. Această activitate pune în lumină cel de-al doilea element definitoriu al formei de luptă, care vizează analiza tuturor condițiilor care caracterizează situația (inamic, trupe proprii, teren), precum și felul în care fiecare dintre acești factori avantajează sau dezavantajează și pot fi folosiți pentru îndeplinirea misiunii.

3. *hotărîrea*, al cărei conținut vizează de fapt alegerea procedeeelor pentru îndeplinirea misiunii în condițiile situației în cauză. În acest sens hotărîrea cuprinde concluzii despre inamic, concepția acțiunii, misiunile subordonaților și organizarea conducerii. Însumarea acestora trebuie să ducă la îndeplinirea misiunii stabilite de eșalonul superior.

Rezolvarea eficientă a multiplelor și complicatelor probleme pe care le ridică actul de conducere în războiul modern impune adoptarea unor metode și tehnici noi, apelîndu-se la cele mai importante realizări ale științei și tehnicii în acest domeniu. Aceasta presupune o viziune dinamică, creatoare în perfecționarea continuă a metodologiei conducerii, capabilă să se autoadapteze la condițiile concrete ale situațiilor de luptă, la noile forme și procedee de acțiune ce pot fi prefigurate în cadrul războiului întregului popor.

Una dintre cele mai importante atribuții ale conducerii atît în anii de pace, cit și în cei de război este studiarea și perfecționarea continuă a formelor și procedeeelor luptei armate.

Spiritul înnoitor care animă întreaga politică a Partidului Comunist Român, înlăturarea din activitatea teoretică și practică a manifestărilor de imobilism și rutină, câmpul larg deschis inițiativei și creației oferă condiții favorabile și, în același timp, reclamă ridicarea pe o nouă treaptă a rezolvărilor originale și realiste în acest domeniu.

Vasta experiență a poporului nostru de elaborare și aplicare originală a modalităților de înfruntare a unor cotropitori superiori numericește constituie un bogat izvor de învățăminte. De fiecare dată strategia războiului popular s-a dovedit soluția militară cea mai adecvată momentului istoric respectiv, ea reprezentînd o permanență în trecutul de luptă al poporului român, care a generat procedee de luptă iscusite, eficiente, transmise din generație în generație ²⁰.

Este evident că formele și procedeele luptei armate se înscriu și ele în aria de analiză a învățămintelor militare ce pot fi adaptate cerințelor unui eventual război ce ne-ar fi impus. Desigur că în această analiză este important de a discerne ceea ce în războaiele sau conflictele precedente au reprezentat un element „accidental” și ceea ce derivă din „esența” înfruntărilor militare.

Pot fi considerate „accidentale” cantitatea forțelor și mijloacelor, modul de folosire a diferitelor arme, prioritatea acordată unei anumite forme de manevră etc., iar ca „esență”, principiile dominante care se desprind ca elemente permanente ale războiului popular de apărare.

Ținînd seama de concepția partidului nostru referitoare la apărarea patriei socialiste, potrivit noilor condiții interne și internaționale, în numeroase lucrări militare românești contemporane s-au exprimat opinii referitoare la optimizarea formelor și procedeele luptei armate în condițiile războiului întregului popor, iar în cadrul procesului de instruire a trupelor și formațiunilor populare de apărare s-au făcut experimentările corespunzătoare.

Întreaga activitate de îmbunătățire a formelor și procedeele de acțiune necesită antrenarea tot mai largă a cadrelor militare la elaborarea de studii, cercetări și lucrări teoretice și cu caracter aplicativ, strîns legate de nevoile armatei, care să contribuie la rezolvarea problemelor actuale și de perspectivă ale întăririi capacității de apărare a patriei.

²⁰ *Apărarea națională a României socialiste — cauză și operă a întregului nostru popor*, op. cit., p. 54.

În atenția studiilor ce se efectuează în prezent se include și analiza posibilităților de sustragere a forțelor proprii de sub loviturile masive ale agresorului, executarea unor lovituri îndrăznețe și prin surprindere asupra acestuia, prin schimbarea rapidă a formelor și procedeele de acțiune. O arie largă de cercetare o oferă analiza formelor și procedeele de luptă aplicate de trupe și formațiuni de apărare în condiții de izolare spațială, de insuficiență a resurselor necesare luptei și traiului, precum și a celor care pot avea o frecvență și amploare mai mare decât în războiul clasic. Se are în vedere hărțuirea inamicului, ambuscada, incursiunea (infiltrarea), raidul, lupta împotriva desantului aerian și trupelor aeromobile ale inamicului (inclusiv a trupelor de cercetare-diversiune), lupta împotriva blindatelor și țintelor aeriene ce zboară la joasă înălțime.

Desigur că în sfera acestor preocupări într-un prim plan se înscriu și analiza formelor și procedeele luptei de rezistență pe teritoriul vremelnice ocupat și a modalităților de angajare la luptă a întregii populații.

Războiul modern impune folosirea din ce în ce mai mult a formelor și procedeele de luptă de mare eficiență, precum și noi soluții care să dea un câștig de cauză mai rapid asupra adversarului. Aceasta nu se poate obține decât printr-un avans de gândire, care să permită înțelegerea mai rapidă, înaintea adversarului, a transformărilor care au loc în procesul luptei armate și, pe această bază, dezvoltarea capacității de a prevedea apariția noilor factori pe baza cărora pot fi elaborate noi forme și procedee de acțiune.

Toate acestea implică o vastă muncă de cercetare științifică, circumscrisă unei viziuni novatoare, în măsură să sesizeze elementele noi în fizionomia luptei și operației, în special pe acelea care pot să apară în viitorul previzibil și, pe această bază, să prefigureze forme și procedee noi de acțiune, de natură să determine în mod realist îndeplinirea acestui deziderat major. În acest context este pe deplin valabilă reflecția că „[...] noul se naște — și trebuie să se nască pretutindeni [...], acest simț al noului e necesar să fie deosebit de puternic conturat la cadrele din comandamentele superioare deoarece ele sînt chemate, cu prioritate, să-l sesizeze oriunde s-ar manifesta și, prin forța lor organizatorică, să-l generalizeze. Mai mult, într-o serie întreagă de domenii și mai ales în domeniul tactic-operativ, ele au datoria regulamentară să-l elaboreze și să-l introducă sistematic în practică”²¹.

²¹ General-colonel Ion Coman, *Etica comunistă și conduita militară*, Editura Militară, București, 1975, p. 99.

Procesul schimbării formelor și procedeeelor luptei armate are loc nu numai la noi, ci și la inamicii probabili. Desfășurarea într-un ritm sporit a acestui proces, ca urmare a creșterii nemaiintilnite a forțelor de producție, pe baza progresului științific și tehnic. cere din partea cadrelor militare să meargă în pas cu acest proces, să-și însușească și să aplice tot ce este nou, progresist în teoria și practica militară, cere competență și talent în găsirea acelor modalități noi de acțiune, necunoscute de inamic, care să ducă în final la obținerea victoriei.

Spațiul și timpul în lupta armată

6.1. Spațiul și timpul — cadru natural de desfășurare a acțiunii militare

Lupta armată, acțiune strict integrată în spațiu¹ și timp. Cunoașterea determinărilor spațial-temporale și dirijarea influențelor lor în folosul acțiunii proprii, condiție de succes în lupta armată

Corelația spațiu-timp-luptă armată² poate fi abordată de o manieră științifică numai ca o manifestare a componentelor materiale ale acțiunii militare în mișcare. Se are în vedere nu doar semnificația mecanică a mișcării, ci mișcarea în accepțiunea ei cea mai largă, după expresia lui F. Engels, „ca formă de existență a materiei, ca un atribut inerent al acesteia“, mișcarea ce „înglobează în sine toate schimbările și procesele care au loc în univers, începînd cu simpla deplasare și terminînd cu gîndirea“³.

Că una din formele mișcării sociale de tip conflictual, lupta armată cuprinde o gamă extrem de diversificată de fenomene, procese, acțiuni și activități, de la cele mai simple — deplasarea unei coloane sau înaintarea luptătorilor, chiar și elementara apăsare a

¹ În cuprinsul acestui capitol termenul „spațiu“ include atît terenul pe care se desfășoară luptele (operațiile) cît și condițiile meteo în care au loc acestea. În literatura de specialitate, cu aceeași semnificație mai sînt folosiți și termenii : „factor spațial“, „spațiu geografic“, „factor (mediu) geografic“, „factor (mediu) geoclimatic“ etc.

² O documentație mai largă despre această corelație se găsește și în : Colonel T. Grozea, *Mișcarea, spațiul și timpul în lupta armată* (Editura Militară, 1969) ; *Corelația spațiu, lupta armată* (Editura Militară, 1969) ; Colonel ing. D. Atanasiu, *Factorul geoclimatic și lupta armată* (Editura Militară, 1969).

³ F. Engels, *Dialectica naturii*, Editura politică, București, 1954, p. 55.

degetului pe trăgaciul armei —, pînă la cele mai complexe, de tipul procesului de elaborare și transmitere a hotărîrii. Oricare dintre aceste fenomene, procese, acțiuni și activități nu pot fi concepute altfel decît în limitele unor coordonate spațiale și temporale precis definite, adică desfășurate într-un anumit mediu geoclimatic și în anumite limite de timp.

Această concepție care plasează corelația spațiu-timp-lupta armată sub incidența celei mai cuprinzătoare legități care guvernează universul, a materiei în veșnică mișcare, are asupra acțiunii militare profunde implicații cu un caracter practic, de cea mai mare însemnătate. Într-adevăr, spațiul și timpul sînt atît de organic integrate în fenomenul luptei armate încît ele nu mai pot fi în nici un fel separate de aceasta, gîndirea noastră nemaiputînd să despartă lupta și operația, la indiferent ce nivel, de dimensiunile lor spațiale și temporale. Mai mult, ca forme de existență a componentelor materiale ale acțiunii militare, spațiul și timpul imprimă în prezent acesteia o fizionomie radical schimbată, în care se remarcă, pe de o parte, *considerabila ei extindere spațială*, iar, pe de alta, *relativa ei „comprimare” temporală*. Acestea se exprimă cît se poate de evident prin creșterea amplexării spațiale a luptei și prin sporirea densității activităților de luptă în unitatea de timp.

Relația spațiu-timp-lupta armată nu poate fi privită izolat de ansamblul legăturilor care definesc acțiunea militară, ci numai în raport cu ceilalți factori care conturează și determină conținutul luptei armate și care influențează desfășurarea și deznodămîntul războiului. În acest sens însăși relația la care ne referim devine un factor de succes, în măsura în care ea este privită sub aspectul capacității de a folosi eficient condițiile mediului geografic și ale timpului în scopul înfrîngerii adversarului.

În consecință, determinările spațial-temporale, proprii acțiunii militare, sînt evaluate nu numai sub aspectul dimensiunilor pe care le capătă în funcție de caracteristicile și performanțele atinse de mijloacele de luptă, ci și sub cel al conținutului lor concret și diferențiat. Se are în vedere că același mediu geoclimatic și aceleași condiții de timp acționează atît asupra forțelor proprii, cît și asupra celor adverse, că elementele spațiului care favorizează acțiunile proprii le dezavantajează pe cele ale inamicului și invers, că influențele terenului și ale condițiilor de stare a vremii asupra luptei și operației pot fi atît pozitive, cît și negative.

Sesizarea acestor determinări, proprii fiecărui caz particular, în raport cu nivelul la care se desfășoară lupta armată și forma

sau procedeul de acțiune, reprezintă condiția principală a folosirii tuturor avantajelor mediului geoclimatic și timpului, o modalitate reală de valorificare subiectivă a implicațiilor unei corelații în esență obiectivă.

De aceea, capacitatea de a înțelege specificul acestor determinări poate fi considerată ca o caracteristică principală a măiestriei militare ; analiza justă a terenului, condițiilor de stare a vremii și timpului la dispoziție are o pondere însemnată în procesul elaborării hotărârii și în îndeplinirea cu succes a misiunilor primite.

Mecanismul prin care se manifestă determinările spațial-temporale asupra luptei armate îndreptățește deci concluzia că în obținerea succesului, a victoriei în ansamblul războiului își spun cuvântul atât factorul geoclimatic și timpul — ca medii naturale obiective de desfășurare a luptei armate —, cât, mai ales, randamentul cu care sînt utilizate aceste elemente. Aceasta evidențiază într-un prim plan necesitatea exploatării la maximum a condițiilor mediului natural, transformării lor în factori de tărie a capacității defensive a țării, de obținere a succesului în cadrul luptei armate.

Pe aceste considerente se fundamentează teza că spațiul și timpul pot amplifica și, în același timp, pot diminua forța acțiunii militare.

Aceste considerații pun în lumină faptul că în războiul popular de apărare teritoriul național, ca mediu geofizic de desfășurare a războiului, capătă valoarea unui factor strategic de succes. Studierea și cunoașterea teritoriului în detaliu, încă din anii de pace, pregătirea lui pentru apărare într-un sistem unitar cu economia națională și populația, creează condiții pentru a „dirija“ influențele caracteristicilor geofizice în sensul sporirii puterii de apărare a țării.

Istoria multimilenară a poporului român evidențiază strălucite exemple de folosire a locurilor înguste și greu accesibile, a condițiilor meteo dificile și a timpului la dispoziție pentru a compensa inferioritatea în raportul de forțe și în înzestrarea tehnică și a-l pune pe agresor în imposibilitate de a se desfășura și a-și folosi în mod eficient mijloacele ; Rovine, Posada, Călugăreni, Vaslui, participarea României la înfrîngerea Germaniei naziste, ca și multe alte file ale istoriei poporului nostru, se înscriu ca pagini de nepieritoare glorie, de strălucită folosire a condițiilor de teren, timp și anotimp pentru a-l înfrînge pe dușman, de genială conducere strategică militară, pe care scurgerea timpului nu le va șterge nicicînd.

6.2. Spațiul în lupta armată

Teorii asupra corelației spațiu-lupta armată. Dimensiunile spațiului și influența lor asupra luptei. Caracteristicile mediului geoclimatic. Conținutul corelației spațiu-lupta armată. Variația acestei corelații în funcție de nivelul acțiunii, de forma de luptă adoptată, performanțele mijloacelor de luptă, nivelul pregătirii de luptă a forțelor

Este binecunoscut faptul că terenul, condițiile de anotimp și de stare a vremii au exercitat întotdeauna o anumită influență asupra acțiunii militare. Bunăoară, pînă în secolul trecut nu se concepea desfășurarea unor operații de amploare în zonele muntoase; lanțurile muntoase erau considerate obstacole importante, uneori „de netrecut”. La rîndul său, anotimpul de iarnă a impus dintotdeauna numeroase servituți în ducerea acțiunilor de luptă, determinînd adesea chiar întreruperea lor; pînă în veacul trecut campaniile durau, de regulă, din primăvară pînă în toamnă, iarna fiind folosită pentru refacerea armatelor.

Influențele exercitate de mediul geoclimatic asupra acțiunii militare au generat diferite teorii, în care rolul acestor influențe asupra desfășurării luptei armate, a războiului în ansamblu, este apreciat în mod diferit.

Astfel, au existat și continuă să existe teorii care absolutizează rolul unora dintre elementele spațiului, unui anumit fel de spațiu (terestru, aerian, maritim sau cosmic), o anumită caracteristică a spațiului (bunăoară dimensiunile acestuia) sau a condițiilor de stare a vremii. Aceste teorii conferă elementului absolutizat calitatea de „factor hotărîtor” în obținerea succesului. În acest gen de teorii se înscriu geometrismul, geostrategia, dimensionismul, determinismul geoclimatic militar și, mai recent, teoriile „războiului geofizic”.

Alte teorii, pornind de la extraordinara perfecționare a mijloacelor de luptă, neagă orice influență a spațiului asupra acțiunii militare, considerînd că mijloacele de luptă moderne nu mai sînt sau sînt prea puțin supuse influenței terenului și condițiilor de stare a vremii. Aceste teorii susțin că mijloacele moderne de luptă au capacitatea de „a șterge” distanțele, de a escalada obstacolele și de a depăși greutatea ridicată de vremea nefavorabilă.

Reliefînd influența pe care mediul geofizic o are asupra luptei armate, este evident că nu pot fi acceptate nici teoriile care absolutizează rolul unuia sau altuia dintre factorii de mediu în obținerea succesului și nici cele care consideră că terenul și condițiile meteorologice și-au pierdut orice însemnătate. Experiența războaielor care au avut loc în anii postbelici confirmă că, deși perfecționarea mij-

loacelor de luptă impune o viziune schimbată față de trecut asupra influențelor pe care le exercită condițiile geoclimatice asupra luptei armate, mediul geografic continuă să aibă o influență importantă asupra desfășurării luptelor și operațiilor.

Sensul evoluției contemporane a determinării spațiu-lupta armată constă în faptul că mijloacele de luptă moderne dau posibilitate unei armate bine înzestrată și temeinic instruită să desfășoare cu succes acțiuni militare de amploare nu numai în regiuni cu condiții geoclimatice normale, ci și în cele considerate în trecut ca improprii. Dealtfel însăși perfecționarea armamentului și mijloacelor de luptă, precum și dotarea tehnică a trupelor presupune — printre altele — selecționarea acelor caracteristici și performanțe și a armamentului cu acele posibilități care să-l facă apt pentru acțiuni în condițiile oricărui teren și stare a timpului (în munți, păduri, pe cursuri de apă, iarna, pe timp de ceață). Pe de altă parte, folosirea iscusită a terenului și a condițiilor meteo aduce un important plus de eficiență acțiunilor desfășurate. Din aceasta decurge importanța deosebită a sarcinii trasată cadrelor militare de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, care arăta că „Trebuie să se însușească mai temeinic minuirea mijloacelor de luptă, a armamentului, a tehnicii din dotare, în diferite condiții de luptă de apărare, în funcție de relieful țării noastre”⁴.

Pentru doctrina noastră militară rolul specific al spațiului în lupta armată este determinat și de faptul că teritoriul național dobîndește, în totalitatea lui, atributele unui obiectiv militar : de cucerit — pentru trupele agresorului ; de apărare — pentru forțele noastre armate și formațiunile populare, pentru întreaga națiune. Această împrejurare, care conferă spațiului național o însemnătate vitală, decurge din aceea că, fără cucerirea teritoriului țării sau a unei părți din el, agresorul nu și-ar putea atinge scopul politico-militar al războiului.

Pornind de la aceasta, păstrarea integrității teritoriale este unul dintre obiectivele fundamentale ale strategiei apărării țării. De realizarea acestui obiectiv depinde în mare măsură capacitatea de a continua cu succes războiul, puterea de rezistență și de ripostă a țării, însăși continuitatea statală și a orînduirii sociale. Acest imperativ este generat nu numai de considerente politice, ci și de rațiuni nemijlocit militare. Astfel, prin pierderea unei părți din teritoriul național se produce o restrîngere a spațiului de manevră, o diminuare a resurselor umane și materiale necesare continuării războiului, o sporire a vulnerabilității forțelor și mijloacelor în mod

⁴ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 13, p. 451.

firesc concentrate pe spații mai limitate, față de loviturile agresorului.

De aceea, la baza concepției oricărei lupte și operații și, cu atât mai mult, la baza concepției fundamentale de apărare a țării este pusă cerința apărării spațiului național, începînd de la frontiere și pe toată suprafața țării.

În concepția generală a statului nostru rolul apărării teritoriului este definit de două idei fundamentale. *Prima*, pornește de la realitatea că teritoriul țării este cadrul geofizic al existenței poporului român și, ca urmare, unul dintre obiectivele fundamentale de apărare. Această teză este stipulată în articolele 1 al Constituției Republicii Socialiste România și al Legii apărării naționale, în care se arată că teritoriul țării este inalienabil și indivizibil. Fiind unul dintre obiectivele fundamentale de apărare, prin legea apărării se interzice acceptarea sau recunoașterea vreunei acțiuni a unui stat străin sau a oricărei situații — indiferent de natura sa, inclusiv capitularea generală, ocuparea teritoriului național — care, în timp de pace sau de război ar aduce vreo atingere suveranității, independenței naționale sau integrității teritoriale.

Din aceste prevederi legislative rezultă că apărarea teritoriului este o componentă a strategiei generale a apărării țării. Orice încercare a unor forțe armate străine de a pătrunde și de a ocupa teritoriul, sau orice alte acțiuni ale unui (unor) stat(e) străin(e) care ar afecta unitatea sau integritatea teritoriului sînt ilegale și vor declanșa în consecință riposta armată generalizată a întregului popor. Totodată, din cele de mai sus rezultă că starea de război nu poate înceta decît odată cu izgonirea agresorului și eliberarea întregului teritoriu național. *Cea de a doua idee* derivă din caracteristica războiului popular de apărare, a cărui arie de desfășurare este teritoriul național. Aceasta consemnează rolul teritoriului ca mediul geospațial în care se desfășoară acțiunea convergentă a tuturor mijloacelor de acțiune ale statului în vederea înfrîngerii agresorului. În aceste condiții este evident că teritoriul pregătit pentru apărare devine unul dintre principalii factori care favorizează acțiunea corelată și eficientă a mijloacelor de ripostă și deci desfășurarea războiului de apărare în ansamblul său.

De aspectul analizat mai sus este legată și o altă notă specifică a corelației spațiu-luptă armată. Anume că, în timp ce în războiul clasic ocuparea unei părți, sau a întregului teritoriu al țării duce de regulă la capitulare și marchează sfîrșitul războiului, în războiul întregului popor partea din spațiul național care a fost ocupată de agresor continuă să rămînă activă, ea fiind aria luptei de rezistență,

un spațiu în care nu încetează nici o clipă împotrivirea față de inamic.

Importanța militară a spațiului geografic al țării nu poate fi limitată la spațiul terestru. Ea este în mod firesc extinsă și asupra spațiului maritim și aerian.

Pornindu-se de la faptul că în epoca contemporană spațiul aerian este unul din mediile care favorizează declanșarea unei agresiuni prin surprindere, este necesar să fie luată în considerare și posibilitatea pe care o are agresorul de a folosi spațiul aerian atât în faza inițială, cât și pe toată durata războiului pentru a executa lovituri de foc și cu trupele sale aeromobile asupra teritoriului țării. În consecință, strategia apărării naționale prevede și ipotezele potrivit cărora apărarea spațiului aerian al țării poate trece pe primul plan, fie în perioada inițială, fie pe toată durata războiului, desfășurarea cu succes a operațiilor terestre și maritime putînd fi condiționată de păstrarea controlului acestui spațiu.

Totodată, se ține seama de existența unui nou mediu al luptei armate — cosmosul — și de implicațiile pe care le-ar avea asupra acțiunilor proprii posibilitatea agresorului de a folosi mijloacele cosmice de cercetare și de lovire.

*

Influența mediului geofizic asupra luptei armate se exercită prin două grupe de elemente care imprimă spațiului o semnificație militară și anume a) dimensiunile și b) particularitățile geoclimatice ale regiunii în care se desfășoară lupta sau operația.

a) *Dimensiunile spațiului* (lungimea, lățimea și înălțimea) exercită o influență nemijlocită asupra cantității de forțe și mijloace folosite. Pe o direcție (de importanță strategică, operativă sau tactică), în raport cu forma de luptă adoptată pot fi utilizate doar atîtea forțe cît permite capacitatea direcției respective. Depășirea cantității necesare de forțe și mijloace este irațională și uneori chiar riscantă, deoarece duce la aglomerări de trupe și materiale care, în prezent, sînt foarte vulnerabile față de loviturile agresorului. Analiza dimensiunilor spațiale ale misiunii constituie unul dintre elementele fundamentale ale hotărîrii comandantului, ale procesului de organizare și planificare a luptei.

Dimensiunile spațiului influențează în același timp și modul de desfășurare a acțiunilor militare, alegerea procedeeleor pentru nimicirea și neutralizarea inamicului, manevra și modul ei de realizare, întreaga fizionomie a luptei armate. De pildă, în cursul războiului

antihitlerist, misiunea de acoperire a frontului creat, imediat după 23 august 1944, pe o lungime de peste 1 000 km, a determinat comandamentul Armatei 1 române să adopte procedeul grupării forțelor pe direcțiile cele mai amenințate, concomitent cu ducerea unor acțiuni de apărare pe aliniamente succesive, în scopul opririi inamicului pe un aliniament „de fund”.

În cazul unei eventuale agresiuni armate îndreptate împotriva țării noastre, suprafața relativ limitată a teritoriului național poate „îngusta” în bună măsură fizionomia și amploarea manevrei strategice și chiar operative. Ca o consecință a dimensiunilor teritoriului, concepția apărării țării exclude folosirea operației de retragere, care implică cedarea preconcepută a unor părți mari din teritoriul țării.

b) *Dintre caracteristicile geoclimatice* o influență mai mare asupra acțiunilor militare au elementele morfologice ale terenului — relieful și acoperirile (în special localitățile și pădurile) —, cât și rețeaua hidrografică (inclusiv sistemul de instalații hidroenergetice și de hidroameliorații), sistemul de comunicații (rutiere, feroviare, navale și aeriene) și clima (temperatura, regimul de precipitații și vântul). De aceea amenajarea corespunzătoare a teritoriului în vederea desfășurării avantajoase a luptei de către forțele proprii dobândește, în condițiile războiului întregului popor, o mare importanță.

Caracteristicile geoclimatice ale teritoriului exercită o influență multilaterală asupra întregii fizionomii a luptei și operației, amplexării, modului de constituire a grupărilor de forțe, formelor și procedeelelor de acțiune, conducerii, întregii pregătiri și duceri a luptei armate. De pildă, relieful muntos imprimă acțiunilor militare aspectul luptei pe direcții, dusă în general cu forțe puține. Acțiunea în lungul unui defileu impune adesea constituirea dispozitivului pe două și chiar pe trei eșaloane. Apărarea pe litoral, înapoia unui curs de apă lat sau într-un sistem dezvoltat de canale de irigații se realizează în numeroase cazuri cu forțele principale în adâncime, în scopul de a putea lovi decisiv — prin contraatac sau contralovitură — forțele agresorului, imediat ce acestea au pătruns în capetele de pod. Acțiunile pe timp de iarnă și în perioada dezghețului se duc în principal în lungul comunicațiilor, de regulă pe viscol sau ploaie, condiții care-l împiedică pe agresor să-și folosească eficient mijloacele de luptă. Și asemenea exemple pot fi foarte numeroase.

Întrucât aceste elemente caracteristice ale spațiului influențează întregul proces de organizare și de conducere a luptei armate este necesar ca în fiecare situație să se țină seama în detaliu atât de dimensiunile spațiale ale misiunii, cât și de caracteristicile geo-

climatică ale terenului în care se desfășoară acțiunea, pentru a folosi la maximum elementele care avantajează trupele proprii, a preveni acțiunea lor nefavorabilă și a asigura cât mai corespunzător din punct de vedere material îndeplinirea misiunii primite.

*

Deși în lucrările de teorie militară relația spațiu-luptă armată este abordată în modalități diferite, există și multe puncte de vedere comune asupra unora dintre aspectele acestei relații. Dintre acestea se remarcă cel care afirmă că factorul spațial este o condiție obiectivă pentru ducerea luptei armate și în același timp unul dintre elementele componente ale acesteia, precum și cel care evidențiază că mediul geoclimatic este un factor activ în mecanismul acțiunii militare, care este dinamizat prin intervenția conștientă a luptătorilor, a cadrelor de comandă.

Relația fundamentală dintre spațiu și lupta armată evidențiază faptul că acțiunea militară de orice nivel nu poate fi concepută decât într-un anumit spațiu. Pentru a defini elementele caracteristice ale unei lupte sau operații este neapărat necesar să se ia în considerare și caracteristicile spațiului pe care se desfășoară. Această corelație își găsește expresia concretă în întreg conținutul, caracterul și fizionomia fiecărei acțiuni militare sub multiple aspecte, dintre care, mai concludentă este amploarea acțiunii (lărgimea și adâncimea fișiiilor, adâncimea misiunilor, ritmul ofensivei).

Perfecționarea extrem de rapidă a mijloacelor de luptă provoacă în raportul mediu geografic-lupta armată modificări continue, uneori veritabile mutații, a căror tendință generală se manifestă în sensul sporirii în ritm accelerat a dimensiunilor spațiale ale acțiunii militare, deci a amploarei ei. Această tendință este determinată de capacitatea tot mai mare a armamentului și tehnicii militare moderne de a acoperi suprafețe din ce în ce mai întinse, de a străbate distanțe uneori globale în câteva zeci de minute, de a depăși cu relativă ușurință obstacolele terenului.

În aceste condiții, limitele teritoriului național, ca spațiu de desfășurare a războiului, au asupra acțiunilor, în special la nivel strategic, un efect oarecum invers. Acesta se manifestă în sensul că aceste limite restrâng posibilitățile agresorului de a folosi armamentele cu rază mare de acțiune, de a efectua manevre ample cu mari grupări de forțe strategice și operative și ca urmare ridică nivelul de importanță al acțiunii tactice. Totodată ele asigură forțelor națio-

nale posibilitatea de a acoperi eficient toate direcțiile amenințate, de a-și integra acțiunile cu toate detaliile și caracteristicile terenului.

Sub aspectul analizat, spațiul se manifestă ca un factor care intră organic în compunerea diferitelor acțiuni militare. Bunăoară, între elementele dispozitivului de luptă (operativ), de marș sau de staționare se stabilesc anumite distanțe și intervale care asigură o funcționalitate normală atît fiecărui element în parte, cît și întregului dispozitiv în ansamblu. Aceste „spații“ sînt în mod evident componente organice ale dispozitivelor de luptă (operative), de marș și de staționare, care nu includ doar pe cele ocupate de forțe și mijloace, ci și distanțele și intervalele care le separă și a căror mărime este implicată organic în starea lor operațională.

Într-un mod asemănător, suprafețele de nimicire (neutralizare) ale diferitelor categorii de proiectile și bombe constituie elemente componente ale luptei, ele intrînd în calculul capacității de foc, în determinarea posibilităților de rupere a apărării inamicului, în stabilirea spațiului de siguranță față de loviturile proprii etc. Tot astfel în orice luptă stabilirea modului de dispunere a aviației se face în raport cu raza de acțiune a acesteia și cu necesitatea de a sprijini trupele de uscat pe o adîncime cît mai mare. În apărare, necesarul în mijloace de foc și baraje antitanc se fixează ținîndu-se seama de înzestrarea și posibilitatea agresorului de a ataca cu mijloace blindate, ca și de spațiile pe care acesta își poate desfășura forțele sale blindate.

Dar distanțele și suprafețele nu sînt singurele caracteristici ale spațiului care influențează lupta armată. Sînt numeroase cazuri în care fizionomia acțiunii militare este influențată și de mărimi unghiulare. Exemple tipice de acest gen sînt cele legate de amplasarea mijloacelor de foc chemate să acționeze prin manevra laterală a traiectoriilor și alegerea direcțiilor pentru executarea contraatacurilor și contraloviturilor astfel încît să se realizeze unghiuri favorabile de lovire a inamicului (în flanc și spate).

Corelația spațiu-luptă armată își manifestă influența și asupra dispunerii forțelor și mijloacelor, constituirii dispozitivelor de luptă, de marș și de staționare.

O succintă retrospectivă a modului cum a fost soluționată această corelație în timpul celui de al doilea război mondial și în perioada postbelică evidențiază două momente semnificative.

Astfel, în cel de al doilea război mondial dispozitivele de luptă (operative) se caracterizau printr-o mare concentrare de forțe și mijloace pe spații relativ restrînse. Pentru a se conferi loviturilor forța capabilă să „rupă“ frontul advers se realizau densități mari

de forțe și mijloace pe un kilometru de front. În aceste condiții, dispozitivele de luptă (operative), deși realizau o anumită articulară de front și în adâncime, nu depășeau limitele impuse de cerința ducerii unor acțiuni „cot la cot”.

Odată cu apariția armei nucleare și a altor mijloace de nimicire în masă, relația spațiu-luptă armată a început să fie dominată de dispersarea forțelor și mijloacelor, impusă de necesitatea sustragerii lor de sub loviturile adversarului, care le poate provoca pierderi uriașe. Aceasta a dus la creșterea considerabilă a spațiului de dispunere a forțelor, atât în luptă, cât și pe timpul marșului și în staționare.

Ținându-se seama că aceste condiții pot fi prezente și în războiul popular de apărare, în care agresorul poate folosi mijloace cu o mare capacitate de nimicire — aviație, artilerie, rachete și nu se exclude nici folosirea unor mijloace de nimicire în masă — este necesar ca la constituirea dispozitivelor de luptă (operative), de marș și de staționare să se asigure o anumită dispersare a forțelor și mijloacelor. Totodată, cerința de a aplica agresorului lovituri suficient de puternice impune și o concentrare corespunzătoare a forțelor și mijloacelor. Aceste două cerințe, evident contradictorii, sînt soluționate prin adoptarea principiului concentrării eforturilor. Potrivit acestui principiu, forțe dispersate pe spații relativ întinse, în preajma declanșării loviturii se concentrează, pe timpul și în locul aplicării acesteia, după care se dispersează din nou de front și în adâncime.

Această soluție este generată și de cerința — impusă de inferioritatea generală în raportul de forțe armate față de agresor — de a organiza și aplica trupelor acestuia lovituri succesive sau simultane, din mai multe direcții.

Toate acestea atestă că spațiul influențează orice acțiune militară și că lupta armată nu poate fi concepută în afara spațiului. În acest fel factorul spațial apare ca un element intern, contopit organic cu celelalte elemente care dau conținut diferitelor forme pe care le îmbracă acțiunea militară.

Analiza relației spațiu-luptă armată evidențiază totodată că în timp ce de-a lungul mileniilor mediul geografic s-a modificat relativ puțin, armamentul și tehnica de luptă au suferit schimbări radicale. Rezultă deci că modificarea cantitativă și calitativă a raportului spațiu-luptă armată este determinată mai ales de dezvoltarea mijloacelor de luptă și a concepțiilor de ducere a luptei armate.

Cu toate acestea, trebuie subliniat faptul că în epoca contemporană, într-o măsură mult mai mare decît în trecut, această re-

lație suferă modificări importante și datorită schimbărilor care au avut și au loc în mediul geografic, în special ca urmare a proceselor de industrializare și de urbanizare, a implicațiilor pe care aceste procese le au în modificarea mediului natural de desfășurare a vieții sociale. Bunăoară, este incontestabil că asupra luptei armate în condițiile unui eventual război al întregului nostru popor și-ar pune amprenta amploarea pe care o are dezvoltarea industrială a județelor țării, sporirea cantitativă și calitativă a căilor de comunicații, modernizarea sistemului de telecomunicații, dezvoltarea accelerată a localităților, extinderea și modernizarea sistemului național de hidroameliorații etc. Dar toate aceste dezvoltări economico-sociale contribuie în același timp la vasta activitate pe care o implică pregătirea teritoriului pentru apărare, care este menită să „amenajeze” mediul geografic astfel încât acesta să favorizeze lupta de apărare pe întregul teritoriu național.

Analiza de mai sus evidențiază că relația cu caracter obiectiv existentă între spațiu și lupta armată deschide cîmp larg pentru manifestarea capacității subiective de a o folosi în favoarea acțiunilor proprii. Acest context permite remarca că influența spațiu-lupta armată nu este univocă — de la spațiu, la lupta armată — ci se manifestă și în sens invers, de la cerințele acțiunii militare către adaptarea sau modificarea corespunzătoare a mediului geografic în care se prevăd viitoarele acțiuni de război.

Totodată, trebuie remarcat și faptul că dacă de-a lungul unei perioade îndelungate modificarea mediului geoclimatic este prea puțin evidentă în comparație cu mobilitatea pe care o dovedește perfecționarea mijloacelor de luptă, în cursul unui anumit conflict militar „variația”⁵ mediului geografic în care se duce lupta este mult mai mare. Față de celelalte elemente materiale ale luptei armate, care într-o perioadă limitată își păstrează relativa constanță, terenul dobîndește fizionomii extrem de diversificate, care conferă note specifice chiar și acțiunilor la cel mai mic nivel. Bunăoară, terenul în care atacă o grupă de infanterie poate fi, sub aspectul detaliilor care imprimă luptei anumite particularități, diferit de cel în care atacă grupele vecine, aceste diferențe accentuîndu-se în raport cu eșalonul care acționează în terenul respectiv.

Totodată, chiar pe timpul îndeplinirii misiunii, caracteristicile terenului se pot schimba foarte mult, pe măsura în care trupele străbat porțiuni de teren cu fizionomii diferite (șes, deal, păduri,

⁵ Aici se are în vedere nu schimbarea fizionomiei mediului geografic, ci marea varietate de forme de relief pe care o străbat trupele pe timpul desfășurării unei misiuni de luptă.

cursuri de apă). Aceasta impune o permanentă adaptare a formei și procedeele de luptă conform condițiilor speciale ale terenului.

În afară de legătura fundamentală care definește spațiul ca pe una din condițiile obiective ale luptei armate, mediul geoclimatic constituie și un factor ce influențează din exterior mecanismul întin al acțiunii militare, imprimându-i anumite particularități. Astfel, luptele și operațiile desfășurate în munți dobîndesc anumite particularități, care le deosebesc de cele duse în teren șes; acțiunile desfășurate iarna se deosebesc de cele duse pe timpul verii.

Implicațiile acestei corelații — și ea de esență obiectivă — evidențiază încă o dată prioritatea justei ei evaluări subiective. Capacitatea de a folosi, în favoarea acțiunilor proprii, particularitățile mediului geofizic depinde în ultimă instanță de orientările doctrinei militare, de nivelul instruirii cadrelor de comandă, trupelor și formațiunilor de apărare și de alți factori.

Sub acest al doilea aspect este de evidențiat marea eficacitate a acțiunilor desfășurate în condiții grele de teren (în munți, pe cursurile de apă — inclusiv în zone cu sisteme dezvoltate de lucrări de hidroameliorații —, în localități, în păduri, în zone cu culturi înalte etc.) sau de starea vremii (pe timp de iarnă și dezgheț, mai ales noaptea sau în alte condiții de vizibilitate redusă). Această eficacitate este determinată de dificultățile pe care le întâmpină agresorul în folosirea mijloacelor sale de luptă, în special a tancurilor și aviației. Cu cît inamicul este mai tehnicizat, cu atît mai mult detaliile terenului devin obstacole care pun servituți în folosirea tehnicii și impun mai multe amenajări în vederea luptei.

Totodată, relieful frămîntat și acoperirile din teren oferă posibilitate unor forțe mai puțin numeroase și dotate cu mijloace tehnice mai ușoare să pregătească și să execute lovituri prin surprindere asupra inamicului. În lumina acestei idei, o semnificație deosebită dobîndește orientarea dată cadrelor de comandă ale armatei de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, care în cuvîntarea la adunarea activului de comandă și de partid de bază din armată din octombrie 1976 trasa sarcina: „[...] să se pună un accent mai mare pe ridicarea pregătirii de luptă a trupelor, pe perfecționarea tacticii în condiții diverse de luptă, ținînd seama de condițiile și teritoriul țării noastre”⁶.

Aspectul analizat confirmă întru totul și observația făcută de Engels, cu peste o sută de ani în urmă, potrivit căreia „armatele revoluționare manifestau preferință pentru terenurile greu accesi-

⁶ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 13, p. 451.

bile⁷, care le dădeau posibilitatea să-și folosească mai eficient mobilitatea și suplețea dispozitivelor.

Corelația spațiu-lupta armată se manifestă în mod diferit și în raport cu forma de luptă (operație) ce se adoptă, cu nivelul acțiunii militare și cu alți factori implicați în ea, cum sînt orientările doctrinei militare, mijloacele de luptă din înzestrare, gradul de instruire a trupelor și formațiunilor de apărare, întinderea teritoriului țării.

Spațiul influențează acțiunea militară în mod diferențiat, în primul rînd în funcție de forma de luptă (operație) ce se adoptă. Deși caracteristicile spațiului sînt aceleași, este evident că ele exercită anumite influențe asupra luptei (operației) ofensive și altele asupra celei de apărare.

Astfel, regiunile de cîmpie, deschise, unde este posibilă acțiunea mijloacelor blindate și mecanizate și cooperarea trupelor, favorizează desfășurarea acțiunilor ofensive și dezavantajează într-o oarecare măsură apărarea. De aceea pentru apărarea acestor zone se prevăd măsuri menite să compenseze dezavantajele terenului. Printre acestea se înscriu stabilirea limitei dinainte înapoia unor puternice obstacole naturale ; includerea canalelor de irigații în sistemele defensive ; înglobarea localităților (mai ales a celor mari) în fișiile de apărare ale trupelor ; realizarea unor sisteme dezvoltate de baraje și distrugeri, precum și constituirea unor dispozitive de luptă și operative adînc eşalonate, care să ofere posibilitatea executării asupra agresorului a unor puternice riposte ofensive. Totodată se prevăd măsuri pentru ca relativa vulnerabilitate a apărării din zonele de cîmpie să fie anihilată prin dotarea și întărirea trupelor și a formațiunilor populare care acționează în aceste condiții cu mijloace eficiente de luptă antitanc și împotriva inamicului aerian și prin pregătirea temeinică a luptătorilor în folosirea acestor mijloace.

Dimpotrivă, în zonele cu relief frămîntat, în special în munți, partea aflată în apărare este mai avantajată decît cea care trece la ofensivă.

Evidențierea acestor influențe, care se exercită în mod diferit, este de natură să sublinieze încă o dată că o trăsătură a artei noastre militare este cunoașterea terenului și folosirea caracteristicilor lui în folosul propriu, îmbinarea judicioasă a formelor și procedeele de luptă adoptate cu natura terenului pe care se desfășoară lupta.

⁷ F. Engels, *Opere militare alese*, vol. I, Editura militară, București, 1962, p. 111.

În prezent, aprecierea influențelor pe care le exercită mediul geografic asupra luptei (operației) se poate realiza în limitele unei anumite rigori științifice, folosind în acest scop cuceririle științelor matematice moderne. În acest sens pot fi folosite cu succes „jocurile contra naturii” (în care una din părți este natura), „jocurile cu punct șa” (cu ajutorul cărora se poate stabili direcția cea mai favorabilă în care, sub raportul condițiilor de teren, poate fi dirijată acțiunea forțelor principale) etc.

Dar variația corelației spațiu-lupta armată depinde nu numai de formele de luptă ce se adoptă, ci și de nivelul la care se desfășoară acestea. Astfel, în funcție de nivelul acțiunii militare, putem vorbi de spațiu strategic, spațiu operativ și spațiu tactic.

Conceptul de *spațiu strategic* nu poate fi abordat decît în legătură cu cel de „teatru de acțiuni militare”. Prin teatru de acțiuni militare — în condițiile unui război mondial — se înțelege „o mare întindere geografică, cu un relief diferit, care cuprinde mai multe direcții strategice și operative și care permite ducerea concomitentă a unor acțiuni militare pe uscat, mare și în spațiul aerian, cu mai multe unități operative”⁸.

Ca și alte concepte implicate în lupta armată, teatrul de acțiuni militare și-a schimbat în decursul timpului conținutul, în raport cu caracterul războiului, forțele angajate și gradul de perfecționare a mijloacelor de luptă, ultimele secole fiind marcate de o evidentă tendință de extindere a acestuia. În cadrul teatrului de acțiuni militare spațiul strategic este asociat, de regulă, cu posibilitatea desfășurării unor acțiuni de mare amploare, duse cu grupări de forțe de tipul grupurilor de armate sau de fronturi.

În condițiile unui eventual război popular de apărare conținutul conceptului de teatru de acțiuni militare capătă alte dimensiuni. În acest caz, aria teatrului de acțiuni militare coincide cu teritoriul național. Amploarea spațiului strategic nu mai este definită doar de întrebuintarea unor mari grupări de forțe ci, mai ales, de scopurile politico-militare urmărite și de importanța zonelor respective; bunăoară, o regiune în care și-ar desfășura acțiunile mari unități operative de tipul armată și chiar corp de armată împreună cu forțele populare de apărare din zonă poate avea, în cazul cînd trupele ar viza scopuri vitale pentru întregul sistem național defensiv, o semnificație strategică.

⁸ *Dicționar militar. Termeni tactic-operativi* Editura Militară, București, 1972, p. 301.

Principalele elemente ale spațiului strategic pot fi considerate : direcțiile, zonele, aliniamentele și obiectivele strategice. Este de la sine înțeles că particularitățile războiului întregului popor se evidențiază și în conținutul fiecăruia dintre aceste elemente, prin aspecte specifice ale corelației spațiu-luptă armată, proprii condițiilor țării noastre.

Astfel, ca direcții strategice pot fi considerate direcțiile care conduc dinspre frontiere spre interiorul țării. Aceste direcții includ fișii largi și adinci de teren în care se pot desfășura acțiuni militare combinate, de amploare, de către mari grupări de forțe terestre, aeriene și navale și care conduc spre obiective de importanță strategică vitală (zone industrializate și centre politico-administrative), cucerirea lor de către agresor avînd o însemnătate hotărîtoare asupra desfășurării strategice a războiului.

Zonele strategice se suprapun peste direcțiile strategice și ele includ compartimentele geografice care au o delimitare naturală. Fiecare zonă strategică dispune de resurse umane și materiale care permit desfășurarea unor acțiuni de amploare strategică, cu un caracter de omogenitate și relativă independență.

Aliniamentele strategice se definesc ca fișii largi și adinci de teren, caracterizate prin elemente geografice importante, ca lanțuri de munți, cursuri mari de apă, țărmul maritim etc. a căror cucerire sau menținere marchează atingerea unui scop parțial al războiului. Totodată, ele pot fi înțelese și ca aliniamente pe care se duce sau de pe care se declanșează o operație strategică. Un prim și principal aliniament strategic îl reprezintă frontierele statului, eforturile principale ale apărării fiind concentrate pentru menținerea acestui aliniament, a cărui limită dinainte trece nemijlocit pe frontieră.

În ce privește obiectivele strategice, acestea pot fi definite ca spații pe care sînt aglomerate obiective de mare importanță geografică (trecători prin munți, treceri peste cursurile mari de apă etc.), economică (mari centre industriale și agricole) și militară (locuri de dislocare a marilor unități, aerodromuri și porturi maritime, grupări principale de trupe etc.), a căror stăpînire asigură îndeplinirea unor scopuri parțiale ale războiului.

Sporirea capacității de luptă a trupelor (în special motorizarea și mecanizarea completă a acestora, creșterea puterii de foc a aviației, rachetelor și artileriei și folosirea pe scară largă a trupelor aeromobile), pe de o parte, și nevoia de dispersare a forțelor și mijloacelor, pe de alta, au determinat, în general, o mărire considerabilă a *spațiului operativ*, în toate formele de operații.

Dintre elementele spațiului care interesează domeniul operativ se impun unele considerații asupra conceptului de direcție de operații. Celelalte elemente ale spațiului operativ (zone, aliniamentele și obiectivele) sînt, într-un anumit sens, legate de direcția de operații și pot fi explicate în același mod cu elementele corespunzătoare din domeniul strategic. Bineînțeles, se au în vedere dimensiunile și importanța mai reduse ale spațiului operativ. Direcția de operații poate fi definită ca o fișie de teren delimitată geografic (prin lanțuri de munți, zone de deal, cursuri de apă), care permite ducerea acțiunilor militare cu grupări de forțe de toate armele, în strînsă cooperare între ele și care conduce spre obiective de importanță operativă, a căror cucerire influențează desfășurarea ulterioară a operației strategice. Direcția de operații este o fișie largă și adîncă din teritoriu, care cuprinde un fascicul de comunicații feroviare și rutiere și constituie o entitate care are limitări geografice conturate (cursuri mari de apă, zone muntoase). Orientarea, lărgimea și adîncimea ei sînt determinate totodată de scopurile urmărite, situația grupării de forțe a agresorului, situația forțelor proprii. Conținutul și mărimea direcției de operații este, totodată, legată și de forma de operație adoptată.

Pe o direcție de operații acționează, de regulă, grupări de trupe de tip corp de armată și uneori chiar divizie, în compunerea cărora intră de regulă și numeroase formațiuni de apărare.

Mijloacele moderne de ducere a luptei armate au determinat o creștere considerabilă a *spațiului tactic*. Posibilitățile de foc sporite ale actualei divizii⁹ (mecanizate, de infanterie), mobilitatea acesteia, posibilitatea folosirii desantului aerian tactic și a cooperării cu formațiunile de rezistență din adîncimea dispozitivului agresorului au impus o mărire substanțială a adîncimii misiunilor de luptă și a lărgimii fișiei de acțiune ale acestei mari unități tactice.

Participarea formațiunilor de apărare la acțiunile tactice mărește și mai mult dimensiunile spațiului tactic, deoarece sporirea posibilităților de luptă determinată de această participare duce implicit la creșterea spațiului în care poate acționa o mare unitate sau unitate.

⁹ Se estimează că divizia este cea mai mare entitate organizatorică pentru domeniul tactic. Aceasta, deoarece ea are în organică structuri organizatorice, principalele categorii de armament de însoțire și de sprijin, structuri de conducere și de asigurare materială care îi dau posibilitatea să acționeze în mod independent pe cîmpul de luptă și să îndeplinească misiuni de luptă pentru înfrîngerea unor importante grupări de forțe ale inamicului.

Trebuie remarcat totodată că, pe măsura în care fișile în care luptă eșaloanele tactice se măresc, densitatea de militari pe un kilometru pătrat se reduce considerabil față de lupta clasică. Aceasta nu poate însă sugera ideea diminuării puterii de luptă a forțelor respective. În realitate, datorită creșterii substanțiale a capacității de foc, forța de lovire a acestora se mărește de 2—4 ori, chiar în condițiile unor fișii de acțiune mult mai largi decât în trecut. Pe de altă parte, efectele diminuării densității de militari sînt oarecum relative și din cauză că aceasta este compensată prin concentrarea eforturilor pe direcțiile principale, precum și prin manevra iscusită a forțelor și mijloacelor pentru a mări aceste densități în locul și momentul loviturii.

La cele de mai sus trebuie adăugat că alături de militari, în fișia de acțiune respectivă există și numeroase alte forțe populare, care redimensionează într-un mod nou problema densității forțelor luptătoare existente într-o anumită zonă de acțiune.

În legătură cu cele de mai sus, trebuie făcută și sublinierea că, dacă în trecut acțiunea tactică se desfășura, de obicei, „umăr la umăr”, în războiul întregului popor lupta cu flancurile descoperite și în condițiile izolării subunităților și unităților de celelalte forțe ale eșaloanelor din care fac parte devine o regulă. În aceste condiții capătă importanță deosebită capacitatea trupelor și a formațiunilor de apărare de a duce acțiuni independente, chiar timp îndelungat.

Dacă în cazul acțiunii la nivel strategic și chiar operativ influența spațiului asupra luptei armate se exercită prin elementele mari ale mediului geoclimatic (dimensiunile zonelor în care se desfășoară operațiile, relieful de ansamblu, marile cursuri de apă, sistemul de comunicații feroviare, rutiere, aeriene și navale), cît și prin condițiile generale ale anotimpului, în cazul acțiunii tactice aceste influențe au la bază detaliile geografice și topografice, precum și condițiile concrete ale stării timpului din perioada cînd se pregătește și se desfășoară nemijlocit lupta. În spațiul tactic se pun în valoare în cel mai înalt grad funcțiile de adăpostire, de obstacol și de asigurare, condițiile optime de executare a focului pe care le are terenul, precum și influența pozitivă sau negativă a condițiilor meteo asupra îndeplinirii misiunilor. Aceasta face ca, la nivelul eșaloanelor tactice, măiestria de a folosi avantajele terenului și ale condițiilor de stare a timpului să aibă o mare pondere în obținerea succesului.

În folosirea eficientă a spațiului tactic o mare importanță are justa analiză a compartimentării terenului, care condiționează co-

erența sistemului de foc, realizarea unei bune observări, strînsa cooperare dintre diferitele categorii de forțe și mijloace, exercitarea unei conduceri eficiente, în ansamblu înfăptuirea unității și conjugarea acțiunilor tuturor forțelor care luptă în compartimentul respectiv.

În raport cu nivelul la care se realizează unitatea acțiunilor, se pot deosebi compartimente de teren de companie, de batalion, iar, uneori, și de regiment, specifice pentru relieful țării noastre fiind, mai ales în regiunile de deal și de munte, compartimentele de batalion.

În aceste regiuni, compartimentul de teren este, de regulă, delimitat de înălțimile adiacente unei văi, în timp ce, în regiunile de șes, compartimentarea terenului este determinată în special de acoperiri (localități, păduri) sau de cursuri de apă.

În delimitarea unui compartiment de teren trebuie să fie luată în considerare și existența rețelei de comunicații, felul în care aceasta avantajează sau dezavantajează acțiunile proprii și ale inamicului.

Abordarea izolată a celor două criterii principale pe baza cărora au fost analizate corelațiile spațiu-luptă armată — al formei de luptă (operație) și al nivelului acțiunilor militare — nu poate da o imagine completă asupra aspectelor complexe ale acestor corelații. Ea trebuie extinsă, luîndu-se în considerare și alte criterii, cum sînt orientările politicii militare a statului, dimensiunile teritoriului și situarea geostrategică a țării, nivelul calitativ al înzestrării armatei cu mijloace de luptă și de transport și altele. De exemplu, pentru un stat mare, care dispune de mari resurse economice, demografice și teritoriale corelația spațiu-luptă armată capătă un conținut și dimensiuni specifice. În cazul citat, spațiul strategic se extinde la dimensiuni globale, acțiunile strategice au de regulă conținut ofensiv și se duc cu grupări mari de forțe de tipul grupurilor de armate (fronturi) și cu mijloace cu o mare putere de distrugere (arma nucleară, chimică și bacteriologică). De aceea o imagine de ansamblu mai completă asupra corelației spațiu-luptă armată poate fi obținută numai dacă se iau în considerare toate condițiile care caracterizează situația concretă și influența tuturor factorilor care imprimă acestei corelații o anumită fizionomie, în special scopurile pe care le vizează acțiunea respectivă și posibilitățile reale de înfăptuire a acestor scopuri în spațiul geografic în care se execută misiunea.

6.3. Timpul în lupta armată

Teorii asupra corelației timp-lupta armată. Folosirea timpului cu eficiență maximă. Tendința de a-l devansa pe inamic. Conținutul și variația corelației timp-lupta armată. Timpul — o componentă a acțiunii militare, element activ în mecanismul luptei armate. Tendința de a scurta durata acțiunii, de a-i mări ritmul și viteza. Importanța planificării și prevederii. Variația corelației timp-lupta armată în funcție de forma de luptă și de nivelul acțiunii.

Că expresie a componentelor ei materiale în mișcare, lupta armată are nu numai o dimensiune spațială, ci și una temporală. Această dimensiune are prin excelență un caracter obiectiv.

Din acest punct de vedere, specificul corelației timp-lupta armată decurge, în primul rând, din caracteristicile fundamentale ale factorului timp. Unidimensionalitatea (exprimată prin aceea că are o singură dimensiune — durata), sensul unic (timpul succedându-se dinspre trecut, prin prezent, spre viitor) și, ca o consecință a acestor ultime caracteristici, ireversibilitatea¹⁰.

Prin intermediul acestor caracteristici timpul influențează acțiunile ambelor părți beligerante angajate în lupta armată în mod identic. Din acest punct de vedere acțiunile de pregătire și de execuție a luptei armate ale adversarilor sînt supuse aceluiași influențe.

În condițiile actuale, cînd toate activitățile umane au devenit, sub aspect temporal, mult mai dense decît în trecut (îndeosebi din cauza creșterii considerabile a volumului, complexității și ritmului lor), lupta armată este și ea supusă, chiar la cote mult mai ridicate, aceleiași tendințe, obiectiv generale, de „comprimare” a dimensiunii ei temporale. Din această cauză apare, atît de puternic resimțită, în special la nivelul forurilor de conducere a luptei și operației, senzația de scurgere mai rapidă a timpului, de apariție a pericolului permanent de intrare în „criză de timp”.

Pe un alt plan (dar în strînsă legătură cu cele de mai sus), specificul corelației timp-lupta armată se manifestă și în aceea că, în comparație cu spațiul — ale cărui influențe vizează mai ales eșaloanele tactice de execuție —, influența timpului se exercită atît asupra eșaloanelor de execuție, cît și a celor de concepție și de conducere a luptei și operației. În aceste condiții eșaloanele de concepție trebuie să-și desfășoare toate activitățile de elaborare a

¹⁰ *Mic dicționar filozofic*, ediția a 4-a, Editura politică, București, 1973, p. 531—532.

deciziei și de transmitere a ei la executanți cît mai neîntîrziat, pentru a asigura trupelor răgazul necesar traducerii în viață a măsurilor hotărîte. Cele de mai sus vin să afirme importanța competenței cadrelor de conducere, a capacității lor de a desfășura cu rapiditate și precizie activitățile pe care le incumbă actul conducerii, a expeditivității și totodată profunzimii și multilateralității analizelor care preced decizia, a marii operativități care trebuie să caracterizeze activitatea oricărui organ de conducere.

Pe acest plan se realizează în principal unitatea dintre obiectiv și subiectiv, posibilitatea reală de a regla corelația timp-lupta armată și de a orienta efectele acestei corelații în favoarea acțiunilor proprii.

În legătură cu aprecierea influențelor pe care le exercită timpul asupra luptei armate, concomitent cu opiniile care evaluează în mod just aceste influențe, în literatura militară se exprimă uneori și puncte de vedere diferite. Printre acestea sînt de remarcat concepțiile voluntariste, care, reluînd în variante moderne teoria „războiului-fulger“, neagă orice influență obiectivă a timpului asupra acțiunii militare, absolutizînd rolul factorului subiectiv și conferind acestuia capacitatea de a „sparge orice barieră a timpului“. Opuse acestora — deși în epoca noastră sînt mai rare — apar uneori și concepții fataliste, care neagă orice capacitate subiectivă de a interveni într-un fel sau altul asupra intensității și succesiunii activității umane în timp.

Analiza corelației timp-lupta armată scoate însă în evidență că, deși perfecționarea mijloacelor de luptă a reușit să „comprime“ într-o oarecare măsură într-o unitate de timp mai multe activități decît în trecut, influența timpului are un caracter obiectiv, timpul fiind unul dintre factorii omniprezenți în procesul de pregătire și ducere a luptei armate, în obținerea succesului, a victoriei în ansamblul războiului.

Totodată această corelație are nu numai un caracter obiectiv ci și unul subiectiv. Influențele subiective sînt materializate în faptul că folosirea timpului la dispoziție cu maximă eficiență poate aduce un important plus de randament în acțiunile proprii. În prezent aceasta a devenit una dintre cerințele esențiale ale conducerii științifice a luptei armate, un veritabil postulat al măiestriei militare. Așadar, pentru cel care folosește timpul cu mai multă chibzuință, dimensiunea temporală a acțiunii militare suferă un efect aparent de „dilatare“, ceea ce generează posibilitatea reală de a efectua în aceeași durată de timp un volum de activități mai mare decît adversarul.

Cerința utilizării timpului cu maximă eficiență a determinat adoptarea principiului de a-l devansa pe inamic în deschiderea focului, în desfășurare și intrarea în acțiune, în ocuparea aliniamentelor favorabile, în introducerea la timp în acțiune a eşaloanelor doi și rezervelor, pe scurt în declanșarea loviturilor decisive, toate acestea constituind modalități esențiale de acțiune care duc la cucerirea inițiativei.

Experiența conflictelor militare din perioada de după cel de al doilea război mondial, în mod deosebit conflictele arabo-izraeliene din anii 1967 și 1973, atestă că în cazul unui raport de forțe egal sau aproape egal, uneori chiar în condițiile unui dezavantaj evident, succesul a fost de partea celui care a reușit să-și devanseze adversarul. Partea care a înlăptuit acest deziderat a obținut avantaje deosebit de importante, în primul rând avantajul surprinderii.

Cunoașterea acestor influențe oferă posibilitatea de a aprecia realist implicațiile temporale asupra acțiunilor proprii și ale inamicului, de a realiza o prefigurație veridică a desfășurării luptei (operației) și, pe această bază, a elabora o planificare viabilă a acțiunilor în vederea îndeplinirii misiunilor primite.

Aprecierea influențelor factorului timp obligă să se ia în considerare că și agresorul va manifesta de la începutul războiului tendința de a ne devansa în executarea loviturilor și de a obține o decizie strategică într-un timp scurt. Pornind de la această ipoteză este de presupus că luptele și operațiile vor avea chiar din primele momente ale declanșării agresiunii un caracter extrem de îndrăgănit. Mijloacele de luptă perfecționate posibile a se întrebuința fac ca timpul pentru declanșarea primelor lovituri să nu mai fie calculat în săptămâni și zile, ci în ore și chiar în minute. În consecință și mijloacele de ripostă trebuie să dispună de o mare capacitate de reacție, într-un timp extrem de scurt.

În condițiile în care inamicul încearcă să-și atingă în timp scurt obiectivele sale strategice, apare în mod evident cât de importante sînt eforturile pentru a temporiza acțiunile acestuia, pentru istovirea pas cu pas a trupelor lui, de aceasta depinzînd în bună măsură posibilitatea de a continua cu succes războiul și de a se crea condițiile necesare pentru înfrîngerea inamicului.

Din aceste deziderate derivă și măsurile luate încă din timp de pace pentru contracararea unei agresiuni prin surprindere, pentru instruirea cadrelor de comandă, a forțelor armate și a formațiunilor de apărare în ansamblu, în așa fel încît din primul moment al agresiunii să se poată desfășura, la toate nivelele, acțiuni eficiente și cu un caracter extrem de dinamic.

Pe de altă parte, ținându-se seama că este pe deplin posibil ca agresiunea să înceapă în spațiul aerian al țării, se iau măsuri speciale ca trupele de apărare antieriană să dispună în orice moment de o capacitate de luptă deosebit de ridicată, pentru a putea trece într-un timp foarte scurt la îndeplinirea misiunilor ce le revin.

Relația timp-lupta armată scoate în evidență existența a două aspecte principale. Primul se referă la timp ca formă obiectivă de existență a componentelor materiale ale acțiunii militare, iar al doilea localizează timpul ca pe un element activ în mecanismul luptei armate, care poate fi folosit în favoarea trupelor proprii.

Sub primul aspect, influența timpului asupra luptei armate este materializată prin două caracteristici fundamentale ale acesteia : durata și ritmul acțiunilor de luptă.

Analiza relației fundamentale dintre timp și lupta armată evidențiază că acțiunea militară, războiul în ansamblu, nu pot fi concepute decât ca avînd o anumită dimensiune temporală, că pentru a se obține o imagine exactă a luptei și operației este necesar să se țină seama de timpul în care se desfășoară aceasta, că luptei armate îi este în mod obiectiv proprie o anumită durată.

Totodată, analiza în cauză evidențiază că perfecționarea fără precedent a mijloacelor de luptă determină în mod obiectiv apariția unei tendințe de continuă scurtare a duratei luptelor și operațiilor. Această tendință este generată pe de o parte de capacitatea mijloacelor moderne de a imprima acțiunii militare o mare mobilitate, iar, pe de altă, de faptul că războiul a devenit în epoca noastră un mare consumator de resurse materiale și umane. Din această cauză nici chiar marile puteri militare nu-și mai pot permite să se angajeze în conflictele de lungă durată, care presupun eforturi materiale prelungite.

În condițiile războiului întregului popor tendința la care ne referim capătă nuanțe contradictorii. Pe de o parte se manifestă dorința agresorului de a obține o decizie favorabilă, rapidă, în timp scurt. Pe de altă parte — așa cum s-a mai subliniat — acțiunilor rapide ale inamicului li se opune de către forțele destinate apărării țării tendința de a le temporiza acțiunile. De aici cerința ca, evaluînd în mod științific posibilitățile de a temporiza acțiunile inamicului, să se țină permanent seama că temporizarea nu poate depăși anumite limite, care variază în funcție de capacitatea de luptă a fiecărui eșalon.

Este, de asemenea, necesar să fie reliefat și faptul că durata luptei (operației) nu este influențată în mod obiectiv numai de perfecționarea mijloacelor de luptă, ci și de alți factori, obiectivi și subiectivi, care dau un conținut concret acțiunii militare (mediul geografic, caracterul acțiunilor inamicului, conținutul misiunii, cantitatea și calitatea forțelor de care se dispune). De exemplu, este de înțeles că durata unei ofensive în munți este în mod frecvent mai mare decât aceea a unei ofensive în teren șes, chiar în condițiile unei dotări tehnice moderne.

Analiza corelației timp-luptă armată evidențiază că o caracteristică fundamentală a luptei (operației) este ritmul. Prin ritmul acțiunii se înțelege spațiul parcurs într-o anumită unitate de timp, zi sau oră. În funcție de unitatea de timp luată ca referință, poate exista ritm zilnic, ritm orar etc.

Dacă în cazul duratei acțiunii se manifestă o tendință de scurtare a acesteia, sub impulsul perfecționării continue a mijloacelor de luptă ritmul acțiunii militare înregistrează o vizibilă tendință de creștere. Este evident că această tendință își are propriile ei limite, deoarece performanțele tehnice ale mijloacelor cu care sînt dotate forțele luptătoare nu determină în mod automat și nelimitat o sporire corespunzătoare a ritmului luptei și operației. Totodată, ritmul acțiunii este influențat nu numai de caracteristicile armamentului, ci și de posibilitățile biologice ale omului ; toate fazele luptei în care intervine activitatea umană (de concepție sau execuție) se desfășoară cu ritmurile maxime admise de limitele posibilităților biologice umane. De aceea, pentru a se putea stabili în mod just ritmul oricărei acțiuni este necesar să fie luați în considerare toți factorii care influențează într-un fel sau altul sensul acestei determinări.

Sub aspectul analizat, timpul se manifestă deci și ca un factor care intră organic în natura intimă a luptei armate, durata și ritmul fiind implicate în mod obiectiv în structura acțiunii militare. Astfel, este de la sine înțeles că activitatea de pregătire a luptei (operației) este de neconceput fără a se ține seama de durata procesului de elaborare și transmitere a hotărîrii, desfășurării și realizării dispozitivului, înfăptuirii măsurilor de asigurare genistică, materială, tehnică și medicală, de durata pregătirii de foc, ca și de ritmul ofensivei sau contraloviturii proiectate, factorul temporal apărînd în această ipostază ca un element intern, integrat cu celelalte elemente ce determină forma și conținutul oricărei acțiuni militare.

În afară de această relație fundamentală, care are un caracter predominant legic, sub cel de al doilea aspect timpul constituie

un factor ce influențează activ, de data aceasta din exterior, mecanismul luptei armate.

Sub acest aspect este de evidențiat că între acțiunea militară proiectată sau care este în curs de desfășurare și timpul la dispoziție se stabilește o legătură generală, care are implicații importante atât asupra luptei (operației) în ansamblu, cât și asupra diferitelor faze (etape) ale acesteia. Astfel, acțiunile desfășurate în condițiile când se dispune de timp puțin dobîndesc trăsături care le deosebesc de multe ori radical de cele organizate în situații când timpul la dispoziție este suficient.

Totodată, influența timpului asupra acțiunii militare capătă o dimensiune reală numai atunci când este analizat și din punctul de vedere al intervenției — subiective — a luptătorilor, în primul rînd a corpului de comandă, care poate să elimine sau cel puțin să atenueze influențele negative, potențîndu-le la maximum pe cele pozitive.

Din acest punct de vedere, este de subliniat cît este de importantă capacitatea cadrelor de comandă, a tuturor luptătorilor de a face ca timpul „să lucreze“ în favoarea scopurilor proprii și în defavoarea țelurilor agresorului. Această capacitate vizează atât modelarea caracteristicilor temporale ale luptei armate — durata și ritmul —, cît și densitatea acțiunilor în timp (ca simultaneitate sau succesiune).

În concordanță cu cele de mai sus, conținutul acestei corelații impune o temeinică pregătire a tuturor forțelor și mijloacelor chemate să participe la lupta armată, deoarece, cu cît mai bine vor fi pregătite aceste forțe, cu atît își vor putea îndeplini ele misiunile primite, într-un timp mai scurt. Această cerință impune : pregătirea din timp de pace, sub aspecte multiple, a sistemului defensiv al țării, pregătirea militară a întregului popor, pregătirea economiei și pregătirea teritoriului pentru apărare ; perfecționarea structurilor organizatorice și a înzestrării forțelor armate și formațiunilor de apărare ; scientizarea activității de conducere a luptei armate la toate nivelele ; optimizarea activității de asigurare materială, tehnică și medicală ; alte genuri de pregătire la toate componentele apărării și la toate nivelele, care să ducă la scurtarea timpului oricărei acțiuni.

Pregătirea încă din timp de pace, sub aspecte multiple, a apărării naționale are o influență de cea mai mare însemnătate asupra folosirii eficiente a timpului, scurtării considerabile a duratei de pregătire a acțiunilor, sporirii ritmului de desfășurare a luptelor și operațiilor, dînd posibilitatea declanșării unor lovituri simultane

pe toate direcțiile amenințate și asigurând în ansamblu o importantă economie de timp.

Instruirea forțelor armate și pregătirea populației pe baza acelorași regulamente și metodologii, instruirea în comun a diferitelor categorii de forțe, antrenarea trupelor armatei și a formațiunilor de apărare în executarea misiunilor ce le-ar putea reveni în situații de război creează premise favorabile pentru reducerea considerabilă a timpului necesar pregătirii luptei și operației și pentru coordonarea temporală a eforturilor de luptă. De cea mai mare însemnătate, sub aspectul analizat, este și instruirea intensivă a luptătorilor pe bază de baremuri și normative de timp științific fundamentate. Aceasta asigură posibilitatea devansării inamicului în deschiderea focului, în desfășurare și intrarea în acțiune, în folosirea rapidă a mijloacelor de protecție, executarea în timp scurt a lucrărilor de amenajare genistică a terenului.

O importantă economie de timp și condiții optime pentru folosirea eficientă a acestuia se realizează și prin pregătirea din timp de pace, într-o concepție unitară, a teritoriului țării, sub raportul dezvoltării sistemului de comunicații rutiere, fluviale și aeriene, extinderii și modernizării sistemului teritorial de telecomunicații, lărgirii continue a sistemului național de hidroameliorații, înfăptuirii lucrărilor necesare adăpostirii populației etc. Tot astfel, organizarea sistemelor de baraje și de distrugeri, elaborarea unor planuri minuțioase de punere a acestora în funcțiune asigură posibilitatea ca ele să devină în cel mai scurt timp operaționale.

Perfecționarea continuă a structurilor organizatorice și a înzestrării forțelor armate și formațiunilor de apărare are, de asemenea, implicații deosebit de importante asupra folosirii eficiente a timpului în lupta armată.

Astfel, dotarea trupelor cu mijloace de luptă care au o mare putere de foc, rază mare de acțiune și o mare mobilitate (în mod deosebit generalizarea înzestrării trupelor de uscat cu transportoare amfibii blindate) creează condiții favorabile pentru devansarea inamicului în executarea loviturilor, scurtarea duratei deplasărilor, desfășurării și realizării dispozitivelor, declanșarea, în funcție de situație, a unor lovituri simultane sau succesive, sporirea vitezei și ritmului acțiunilor. De asemenea, înzestrarea comandamentelor cu mijloace de prelucrare și transmitere automată a datelor permite desfășurarea procesului de elaborare a hotărârilor și de difuzare a acestora la subordonați într-un timp extrem de scurt; dotarea trupelor cu mijloace perfecționate de descoperire și urmărire a țintelor aeriene sporește într-o măsură considerabilă eficacitatea apărării

antiaeriene, capacitatea acestora de a intra oportun în acțiune și de a respinge atacurile aeriene ale inamicului declanșate prin surprindere.

Totodată, includerea în structura unităților mecanizate a unor cantități suficiente de tancuri, transportoare blindate, artilerie și alte mijloace de luptă, dotarea gărzilor patriotice cu mijloace moderne de apărare antitanc, artilerie și baraje fac posibilă o mărire a ritmului și vitezelor de acțiune, ușurează și fac mai eficientă cooperarea și coordonarea în timp a eforturilor trupelor și formațiunilor de apărare.

Consecințe deosebit de importante asupra utilizării eficiente a timpului în luptă și operație o are scientizarea activității de conducere. În legătură cu aceasta, se evidențiază că relația timp-lupta armată este în epoca contemporană dominată de o contradicție fundamentală. În vreme ce volumul activităților și informațiilor implicate în acțiunea militară a crescut de câteva ori, timpul la dispoziție pentru pregătirea operațiilor și luptelor s-a redus considerabil.

Pornindu-se de la această realitate, concomitent cu extinderea înzestrării comandamentelor cu mijloace moderne de mecanizare și automatizare a conducerii și ținând seama de unele limite vremelnice ale acestui proces, se iau măsuri pentru continua ridicare a competenței cadrelor de comandă, prin însușirea de către acestea a unor cuceriri ale științei și tehnicii contemporane de conducere, îndeosebi a celor referitoare la teoria sistemelor, teoria informației, cercetarea operațională, teoria grafelor, informatica, cibernetica, prospectiva, astfel încît pe măsura intrării în dotare a mijloacelor moderne de conducere, comandanții și statele majore să aibă calificarea necesară utilizării acestor mijloace. Totodată, se continuă intens procesul de perfecționare a metodelor și procedeele tradiționale de organizare și conducere a luptei care și-au dovedit în practică eficiența. Sub aspectul analizat, toate acestea vizează în final și scurtarea timpului pentru elaborarea și transmiterea hotărîrilor, pentru planificarea luptelor și operațiilor, mărirea capacității de prevedere și de apreciere științifică a momentului și locului optim de aplicare a loviturii asupra inamicului (deschiderea focului, executarea unor lovituri simultane sau succesive, introducerea în acțiune a eșaloanelor doi și rezervelor, declanșarea contraatacurilor și contraloviturilor). Prin acestea se realizează și o economisire a timpului de către eșaloanele de comandă superioare, în favoarea disponibilizării unei cantități cît mai mari de timp pentru eșaloanele de execuție.

Cele de mai sus scot în evidență într-un prim plan importanța folosirii eficiente, pe bază de calcul, a timpului la dispoziție (în

ideea de a asigura subordonaților timpul real necesar pentru a se pregăti în vederea luptei sau operației), a transmiterii oportune de dispozițiuni preliminare (în scopul prevenirii subordonaților și asigurării timpului necesar de pregătire), a desfășurării concomitente, la cît mai multe eșaloane, a procesului de elaborare a hotărîrii (modalitate prin care timpul la dispoziția forului superior este folosit simultan, cu randament maxim).

Îndeplinirea cerințelor care se pun în fața conducerii de a-și spori eficiența și de a folosi cît mai chibzuit timpul la dispoziție este favorizată și de faptul că acțiunile se desfășoară pe teritoriul național, în deplin consens politic și cu sprijinul efectiv al populației. Acestea creează condiții pentru cunoașterea amănunțită a particularităților zonei de acțiune, folosirea informațiilor obținute de populație, participarea la acțiuni, inclusiv la cercetarea inamicului, a formațiunilor de apărare și formațiunilor de rezistență.

O cerință deosebit de importantă a activității de conducere care rezultă din corelația timp-lupta armată o constituie organizarea minuțioasă a cooperării. Aceasta este menită să asigure coordonarea în timp și în spațiu a acțiunilor desfășurate de numeroasele categorii de forțe participante la îndeplinirea unei misiuni în comun.

Pentru a imprima un caracter cît mai științific activității de conducere a luptei armate și a folosi cu maximum de randament timpul la dispoziție, este important să se asigure imbinarea eficientă a conducerii centralizate, exercitată de comandamentele superioare, cu largă inițiativă manifestată de eșaloanele executante, folosirea intensă a statelor majore și a celorlalte ajutoare pentru conducerea luptei și operației, coordonarea în timp și spațiu a tuturor eforturilor pentru realizarea planului propus, pe scurt, folosirea cu maximum de randament a tuturor condițiilor, inclusiv a timpului de care se dispune.

Optimizarea activității de asigurare materială, tehnică și medicală constituie și ea una dintre modalitățile importante de folosire cu eficiență maximă a timpului în lupta armată. Aceasta deoarece, oricît de strălucite ar fi deciziile luate, oricît de judicioase ar fi planurile întocmite și oricît de hotărîți ar fi luptătorii să îndeplinească misiunile primite, toate acestea nu vor avea o valoare reală dacă nu se va realiza în timp oportun suportul material al acțiunii proiectate. Problema este cu atît mai complexă cu cît, așa după cum s-a mai subliniat, lupta armată a devenit un mare consumator de mijloace materiale, în special de muniții și carburanți-lubrifianți, provoacă mari pierderi în efective și mijloace de luptă, care presupun existența unei temeinice și continue asigurări materiale, tehnice și medicale.

De aceea, analiza implicațiilor temporale ale acțiunii militare, sub raportul activității de asigurare materială, tehnică și medicală, scoate în evidență că aceste activități trebuie să preceadă acțiunile de luptă proiectate, să le pregătească în condiții optime și să le însoțească permanent, în concordanță cu concepția luptei sau operației.

Variația corelației timp-luptă armată se manifestă în raport cu forma de luptă (operație), cu nivelul acțiunii militare și cu alți factori.

Timpul influențează lupta armată în mod diferențiat, în primul rînd în funcție de forma de luptă (operație) ce se adoptă.

Astfel, sub aspectul implicațiilor temporale, pentru ofensivă este esențial ca atacul să fie declanșat cît mai repede, pentru a nu da adversarului posibilitatea să-și întărească sistemul defensiv. Succesul se impune a fi dezvoltat cu impetuozitate astfel încît să fie contracarată posibilitatea intervenției oportune și eficace a rezervelor inamicului. Pentru apărare sînt vitale mai ales interzicerea, dezorganizarea sau chiar zădărnicierea ofensivei, menținerea cît mai îndelungată a alinimentelor și pozițiilor ocupate, devansarea atacatorului în executarea manevrei forțelor și a focului, nimicirea inamicului pătruns în interiorul apărării, prin riposte ofensive. În lupta de întîlnire aspectul esențial al determinării temporale a acțiunii militare se manifestă în tendința părților de a se devansa reciproc în deschiderea focului, în desfășurare, în ocuparea alinimentelor favorabile și în intrarea în acțiune.

Variația acestor influențe se manifestă chiar în cadrul aceleiași forme de luptă sau operație, în funcție de situația în care se acționează. Astfel, implicațiile temporale au un anumit conținut în cazul apărării pregătite în grabă și altul în cazul apărării pregătite din timp, în cazul ofensivei din contact nemijlocit cu inamicul și a ofensivei din mișcare, în cazul forțării unui curs de apă după plan, sau în cazul forțării din mișcare.

În principal, forma de luptă (operație) imprimă determinării temporale aspecte specifice mai ales în legătură cu : metodologia elaborării hotărîrii și a planificării luptei sau operației ; coerența dispozitivelor de luptă (operative, strategice) ; calitatea organizării sistemului de foc ; gradul de dezvoltare a lucrărilor genistice etc. Aceste aspecte conferă formei de luptă (operației) respective trăsături distincte, atît sub raportul fizionomiei generale, cît și sub cel al planificării și desfășurării în timp a activităților.

În luptele și operațiile desfășurate de trupele de uscat aspecte semnificative prezintă variația acestor influențe și în funcție de nivelul acțiunii militare ¹¹.

Pornind de la faptul că, de regulă, acțiunea tactică terestră se însumează în acțiunea operativă, iar aceasta din urmă în cea strategică, este de înțeles că, în mod obișnuit, durata acțiunii la nivel tactic este înglobată în dimensiunea temporală a acțiunii operative, iar durata acesteia din urmă în cea a acțiunii la nivel strategic. În afară de aceste durate, în durata acțiunii la nivel superior este inclus și timpul necesar desfășurării activităților și acțiunilor proprii comandamentului superior considerat (în cadrul comandamentului strategic se include atât timpul necesar subordonaților — operativ și tactic —, cit și timpul necesar comandamentului respectiv pentru planificarea operației, organizarea intrării în acțiune a mijloacelor strategice etc.).

Pornind de la aceste considerente, rezultă tendința general-obiectivă ca durata acțiunii militare terestre să fie proporționată cu nivelul eșalonului la care se desfășoară, de regulă cu atât mai mare cu cât eșalonul care o desfășoară este mai mare.

După cum s-a arătat, sporirea progresivă a consumului de timp în raport cu diferitele niveluri ale acțiunii militare poate fi într-o oarecare măsură atenuată prin procedeul desfășurării concomitente a unor activități la mai multe eșaloane. De exemplu, dacă recunoașterea în teren se execută simultan la divizie, regiment și batalion, se realizează o mare economie de timp.

Tendința obiectivă generală de scurtare a timpului implicat în lupta armată dobândește la nivel tactic — și chiar la cele superioare — aspectul unei veritabile „lupte cu secunde”, pentru devansarea adversarului în descoperirea obiectivelor, în declanșarea focului și în intrarea în acțiune; acestea dobândesc de multe ori atributele unor criterii decisive de obținere a succesului. De aici, importanța ce se acordă temeinicei instruirii individuale a luptătorilor și pregătirii pentru luptă a micilor subunități, de eficacitatea acțiunilor acestora depinzând de multe ori obținerea succeselor la nivel operativ și chiar strategic.

Succintele considerații asupra variației corelației timp-lupta armată în raport cu forma de luptă (operație) și cu nivelul acțiunii militare nu pot da o imagine completă a complexității ei decât în legătură și cu alți factori implicați în folosirea timpului cu eficiență

¹¹ În luptele și operațiile aeriene și antiaeriene, precum și în acțiunile maritime și fluviale, variația corelației timp-luptă armată poate dobîndi și alte aspecte specifice, care nu fac însă obiectul acestei lucrări.

maximă. Printre aceştia se înscriu orientările doctrinare în domeniul pregătirii şi desfăşurării acţiunii militare, al instruirii cadrelor de comandă, trupelor şi formaţiunilor de apărare, al organizării şi înzestrării forţelor destinate apărării ţării, cu fermitatea moral-politică a luptătorilor, precum şi cu alţi factori implicaţi organic în lupta armată modernă. Numai în acest cadru estimarea influenţelor timp-lupta-armată poate căpăta valori apropiate de realitate iar activitatea dusă în sensul folosirii factorului temporal în folosul propriu şi în defavoarea adversarului se poate sprijini pe fundamentele realităţii.

6.4. Interacţiunea spaţiu-timp-lupta armată

Analizînd relaţia spaţiu-timp-lupta armată se constată că deşi mediul geofizic şi timpul exercită asupra acţiunii militare numeroase şi importante determinări specifice, totuşi influenţa acestora nu se manifestă numai în mod izolat, ci şi într-o strînsă interdependenţă. Ca urmare, influenţa terenului şi condiţiilor de stare a vremii asupra acţiunii militare, pe de o parte, şi cea a timpului, pe de alta, este necesar să fie abordată într-o viziune integratoare. În această viziune spaţiul şi timpul se constituie într-un factor unitar de influenţare a conţinutului şi fizionomiei luptei armate, anume mediul natural de desfăşurare a acesteia.

Semnificaţia principală a interacţiunii spaţiu-timp-lupta armată rezidă în raportul dintre spaţiul în care se desfăşoară lupta sau operaţia şi timpul global consumat pentru îndeplinirea misiunii — adică în *durata acţiunii*, precum şi în spaţiul străbătut prin luptă în unitatea de timp (zi sau oră), deci în *viteza sau ritmul acţiunii*.

În ceea ce priveşte *durata acţiunii militare (D.A.M.)* — acţiunile militare au concomitent o dimensiune spaţială şi una temporală —, este dată de suma duratelor acţiunilor parţiale componente¹² ($a_1, a_2 \dots a_n$). Deci :

$$D.A.M. = d.a_1 + d.a_2 + \dots d.a_n.$$

Prin urmare, pentru a reduce durata globală a acţiunii considerate este necesar să se reducă duratele parţiale ale tuturor sau cel puţin ale unora dintre acţiunile componente. Rezultă, de exem-

¹² De exemplu, ca acţiuni parţiale, în ofensivă, pot fi : afluirea trupelor din raioanele de concentrare, desfăşurarea şi intrarea lor în dispozitiv ; atacul ; dezvoltarea succesului în adîncimea apărării inamicului ; urmărirea inamicului care se retrage.

plu, că adoptarea procedului de trecere la ofensivă din mișcare este mai avantajos sub aspectul analizat decât procedeul trecerii la ofensivă din contact, prin ocuparea unei baze de plecare la ofensivă. Dezvoltarea succesului în timp scurt prin acțiunea coordonată a detașamentelor înaintate, a desantului aerian și a formațiunilor de rezistență are sub raport spațial-temporal o eficiență mult mai mare decât simpla introducere în luptă (operație) a eșaloanelor doi și rezervelor.

Cunoscînd acest mecanism al eficienței, comandanții și statele majore au posibilitatea să planifice în așa fel lupta (operația) încît timpul global la dispoziție pentru îndeplinirea misiunii să fie folosit în modul cel mai rațional.

Viteza sau ritmul acțiunii militare (V.A.M.) de un anumit nivel (strategic, operativ, tactic) reprezintă, prin simpla analogie cu formula vitezei din mecanica clasică¹³, raportul dintre acțiunea dată (A) — luată ca sumă a acțiunilor și activităților componente ($A = a_1 + a_2 + \dots + a_n$) și timpul necesar pentru desfășurarea acțiunii respective (T) — considerat ca sumă a timpilor consumați pentru executarea diferitelor activități și acțiuni componente ($T = t_1 + t_2 + \dots + t_n$). Deci :

$$V. A. M. = \frac{A}{T} = \frac{a_1}{t_1} + \frac{a_2}{t_2} + \dots + \frac{a_n}{t_n}.$$

De aici rezultă concluzia, de mare însemnătate practică, că pentru a spori viteza acțiunii militare (și, implicit, a micșora durata ei) trebuie să se reducă cît mai mult timpii destinați diferitelor activități și acțiuni componente (elaborarea hotărîrii și transmiterea acesteia la executanți, organizarea cooperării, organizarea asigurării materiale, tehnice și medicale, desfășurarea și realizarea dispozițivului de luptă sau operativ, dezvoltarea succesului). Cum unele dintre activitățile enumerate nu sînt neapărat condiționate de înzestrarea cu mijloace de luptă care au o mare mobilitate, rezultă posibilitatea, pe deplin realizabilă, de a-l devansa pe agresor în acțiune, dacă se înfăptuiește superioritatea față de acesta în viteza de elaborare și difuzare a hotărîrilor, viteza de neutralizare (nimi-cire) prin foc, viteza de realizare a asigurării materiale, tehnice și

¹³ În mecanica clasică, viteza exprimă raportul dintre spațiul parcurs de mobilul aflat în mișcare și timpul consumat pentru parcurgerea spațiului respectiv $\left(v = \frac{S}{T} \right)$.

medicale, viteza de executare a manevrei (îndeosebi, prin acțiunea formațiunilor de rezistență)¹⁴ etc.

Toate acestea evidențiază că evaluarea justă a efectelor interacțiunii spațiu-timp în lupta armată și folosirea corelată a mediului geofizic și a timpului în folosul propriu constituie factori de succes de mare importanță.

Sub aspectul analizat, interacțiunea spațiu-timp în lupta armată dobîndește și o altă semnificație specifică războiului întregului popor. Anume, că devansarea inamicului care a comis agresiunea, în intrarea în acțiune și în executarea loviturii nu se bazează exclusiv pe mobilitatea mijloacelor de luptă din înzestrare, deși, în mod evident, și acestea au o mare importanță. Dar, într-o măsură tot atît de importantă devansarea inamicului se poate realiza și prin cunoașterea tuturor detaliilor terenului din regiunea unde se desfășoară lupta sau operația, prin utilizarea avantajelor pe care le oferă mediul geofizic al teritoriului național, prin calitatea concepției și metodelor de lucru folosite de comandanți și de statele majore, prin utilizarea cu maximum de randament a tuturor posibilităților mijloacelor din dotare etc. Astfel, folosind drumuri ascunse (numai de ele știute), acționînd pe timp de ceață, ploaie sau viscol, formațiunile de rezistență și în general formațiunile populare înarmate pot pune la baza succeselor lor o manevrabilitate de un tip specific, în cele mai multe cazuri superioară celei pe care autovehiculele moderne de diferite categorii o pot conferi manevrei clasice.

Abordînd lupta armată ca manifestare a componentelor acțiunii militare în mișcare, este necesar să se prevină pericolul de simplificare a mecanismului complex pe care îl reprezintă lupta armată, prin reducerea lui exclusivă la dependențele față de mediul geofizic și de timp. În mecanismul luptei armate spațiul și timpul devin cu adevărat factori ai succesului numai prin plasarea lor în contextul amplului cîmp de intercondiționări, la care participă activ o diversitate de alți factori materiali și nemateriali, ce dau bogăție de conținut și nuanțe diverse fizionomiei luptei armate. Integrate într-un asemenea context, spațiul și timpul pot fi — pentru partea care a realizat mai eficient această integrare — factori de putere de mare importanță, cadrul de optimizare reală a funcționalității sistemului luptei armate.

¹⁴ Rezultă că, în contextul ideilor enunțate, viteza de acțiune este înțeleasă atît sub variatele aspecte pe care ea le poate dobîndi în desfășurarea luptei armate: „viteză tehnică de deplasare“, „cadență de tragere“, „viteză de conducere“, „viteză de asigurare materială, tehnică și medicală“, cît și ca „corolar“ al acestora — „viteza tactică, operativă, strategică“.

CUPRINS

<i>Cuvînt introductiv</i> , general-locotenent <i>ION ŞUŢA</i>	7
1. DIMENSIUNI POLITICO-MILITARE, colonel <i>IULIAN S. CERNAT</i>	19
1.1. Premise metodologice	19
1.2. Corelaţii generale între politică şi lupta armată	24
1.3. Orientări generale ale politicii de apărare	28
1.4. Politica de apărare şi lupta armată	42
2. COMPONENTA MATERIALĂ A LUPTEI ARMATE, colonel <i>EMANOIL STANISLAV</i>	54
2.1. Forţele necesare luptei armate	55
2.2. Principii de structurare a forţelor destinate luptei	59
2.3. Efectivele luptătoare şi mijloacele de luptă	71
2.4. Materializări ale acţiunilor forţelor şi mijloacelor pe cîmpul de luptă	82
3. CONŢINUTUL ŞI FIZIONOMIA GENERALĂ A LUPTEI ARMATE, general-maior (rez.) <i>GHEORGHE SAVA</i> , colonel <i>IULIAN S. CERNAT</i> , colonel <i>SPIRIDON VASILESCU</i> , colonel <i>EMANOIL STANISLAV</i>	87
3.1. Cîteva caracteristici generale ale luptei armate	87
3.2. Domeniile luptei armate. Criterii definitorii	95
3.3. Luptă şi asigurare de luptă	103
3.4. Manevra în luptă	109
4. PRINCIPII GENERALE ALE LUPTEI ARMATE, colonel (rez.) <i>AUREL STANCIU</i>	113

4.1. Definiție și metodologie	113
4.2. Dialectica principiilor luptei armate	119
4.3. Principii generale ale luptei armate	122
a. economia forțelor	122
b. libertatea de acțiune	126
c. complementaritatea acțiunilor	129
d. istovirea agresorului	131
e. concentrarea eforturilor	134
f. mobilitatea	137
g. surprinderea	140
h. cooperarea	143
4.4. Importanța însușirii, aplicării și perfecționării principiilor luptei armate	146
5. FORME ȘI PROCEDEE ALE LUPTEI ARMATE, colo- nel SPIRIDON VASILESCU, colonel IULIAN S. CERNAT	150
5.1. Definirea conceptelor	150
5.2. Forme și procedee de acțiune de bază și deri- vate, cazuri speciale	157
5.3. Forme și procedee de acțiune cu caracter de- fensiv	169
5.4. Formele și procedeele de acțiune cu caracter ofensiv	183
5.5. Stări și acțiuni asociate luptei armate (premer- gătoare și rezultate din ea)	197
5.6. Aspecte ale conducerii luptei armate (operației)	205
6. SPAȚIUL ȘI TIMPUL ÎN LUPȚA ARMATĂ, colo- nel (rez.) AUREL STANCIU, general-maior (rez.) GHEORGHE SAVA	213
6.1. Spațiul și timpul — cadru natural de desfășu- rare a acțiunii militare	213
6.2. Spațiul în lupta armată	216
6.3. Timpul în lupta armată	232
6.4. Interacțiunea spațiu-timp-lupta armată	243

Redactor: col. C. DOPÂNDĂ
Coperta: F. NEGOIȚĂ
Tehnoredactor: M. NICOLAE

Bun de tipar 08.04.1978. Apărut 1978. Tiraj 2500 exemplare. Hârtie tip I A de 60 g/m². Format 610×860/16. Coli tipar 14¹/₂. B 313.

Tiparul executat sub comanda
nr. 1879 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918”
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

Forțele, mijloacele, principiile, formele și procedeele de luptă nu sînt imuabile. Ele sînt supuse unor continue schimbări, perfecționări și înnoiri odată cu procesele fundamentale ale evoluției întregului ansamblu social.